Dalibor Bača

Verejný podstavec

Akú sochu do mesta?
STOP! tejto „kultúrnej politike“!
ANTIKULICH I
ANTIKULICH II

Doc. JuDr Robert Fico Csc

01. 08. 2010, Dom odborov
Intervencia A208
13. 01. 2011, Meetfactory
03. 11. 2011, SPACE

Zástava

Výroba českej vlajky v roku 1993
Vlastenec
Zips
Hľadanie českého vlastenca pod čsl. vlajkou
CZ_SK_HU_D_PL Praha/Košice
Naše spoločné čsl. stanovisko
Otvorený list Lívii Klausové
CZ_SK_HU_D_PL Bukurešť

REDO

REDO

Dohlížitel národa

Dohlížitel národa

Rýchlosťou asfaltu a nebezpečím skla

Rýchlosťou asfaltu a nebezpečím skla
Ozvena / Echo

Skrytá hra práva

Táto krajina nie je pre teba

Definitívne nedokončené

Definitívne nedokončené

Za kulisou

Za kulisou

Verejný podstavec

Akú sochu do mesta?
Október 2006
Bratislava, Staré mesto

https://youtu.be/Dpkw8YASIvU

Iniciatíva Akú sochu do mesta? bola vyjadrením kritického názoru mladej generácie umelcov, teoretikov a konzumentov umenia k zahlcovaniu verejného priestoru produkciou turistických atrakcií a gýčov. V bratislavskom Starom Meste sme zorganizovali diskusný pochod, kde svoj názor na túto tému mohla prejaviť široká verejnosť. Účastníci sa vyjadrili k jednotlivým sochám prostredníctvom otázok sformulovaných v dotazníku. Na stretnutí s bratislavským primátorom Andrejom Ďurkovským sme deklarovali svoje stanovisko k verejnému priestoru Bratislavy. Na našu výzvu piatim slovenským veľkým mestám (Bratislava, Banská Bystrica, Košice, Prešov, Trenčín, Žilina) oficiálnym listom odpovedal primátor Prešova a Útvar architektúry a stratégie MsÚ Trenčín.

SHERON

1. Andrej Bagar
2. H. Ch. Andersen
3. Múr mosta SNP
4. Ľ. Štúr - busta
5. „Niekedy bol“ - reliéf
6. Vtáčia fontána
7. Čumil
8. Šéne Náci
9. Roland
10. Napoleónsky vojak
11. Kameň Korzo
12. D. Brunovský
13. Broker - príšery
14. Dlažba - Pocta Strednej Európe
15. Sponzor fontána
16. Dr. A. Kolísek
17. Strážna búdka s vojačikom
18. Paparazzi
19. Poštová banka „Rande“
20. „Volavka“
21. Ganymedes
22. Pamätník Sviečkovej manifestácie
23. Súsošie Ľ. Štúra
24. Integračný pahorok
Hviezdoslavovo
Nám. SNP
Zámocká
Michalská
Sedlarska
Hlavné nám.
Františkánske nám.
Rudnayovo nám.
Mostová
Nám. Štúra
gen. L. Svobodu
DUNAJ

Akú sochu do mesta?

Sprievodca bratislavskými sochami a ich prestavbami po roku 1989

1. Andrej Bagar
1. Pamätáte sa dokedy tu stála socha Andreja Bagara? Chýba Vám?
2. Ste za to, aby sa sochy po zmene režimu odstraňovali, alebo rešpektujete určité vrstvenie jednotlivých období?
3. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

2. H. Ch. Andersen
1. Aký zmysel má podľa Vás socha Adersena v Bratislave?
2. Do akého prostredia sa najviac hodí táto socha?
3. Poznáte iné diela od autora sochy Andersena?
4. Čo sa Vám na soche najviac páči?
5. Čo sa Vám na soche najviac nepáči?
6. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

3. Múr mosta SNP
1. Myslíte si, že je to umelecké dielo?
2. Vyjadruje múr naozaj to, že tu bola kedysi synagóga?
3. Aký objekt alebo úprava prostredia by sa sem hodili najviac?
4. Čo sa Vám na soche najviac páči?
5. Čo sa Vám na soche najviac nepáči?
6. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

4. Štúr - busta
1. Čo si myslíte o podobnom „čitateľnom“ – čítankovom diele vo verejnom priestore?
2. Čo sa Vám na buste najviac páči?
3. Čo sa Vám na buste najviac nepáči?
4. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

5. „Niekedy bol“
1. Považujete údaj na reliéfe za dôležitý?
2. Smeje sa Posmieváčik na reliéf?
3. Čo sa Vám na doske najviac páči?
4. Čo sa Vám na doske najviac nepáči?
5. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

6. Vtáčia fontána
1. Považujete za vhodné umiestniť na pôvodné miesto repliku originálu fontány alebo sochy?
2. Čo sa Vám na fontáne najviac páči?
3. Čo sa Vám na fontáne najviac nepáči?
4. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

7. Čumil
1. Čo postavička v kanály asi robí?
2. Čo sa Vám na soche najviac páči?
3. Čo sa Vám na soche najviac nepáči?
4. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

8. Šéne Náci
1. Kto je to a čo má vyjadriť táto postava?
2. Nezavadzia vám táto socha pri chôdzi korzom?
3. Stojí podľa Vás táto socha za to, aby sa neustále investovalo do jej opráv?
4. Čo sa Vám na soche najviac páči?
5. Čo sa Vám na soche najviac nepáči?
6. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

9. Roland
1. Viete kedy socha Rolanda vznikla?
   a) 1572 b) 1732 c) 1972 - v rámci natáčania filmu Posledná bosorka
2. Myslíte, že by autor fontány súhlasil s rekonštrukciou, ako ju vidíme dnes?
3. Nechýba vám pohľad do vnútra fontány?
4. Čo sa Vám na soche a fontáne najviac páči?
5. Čo sa Vám na soche a fontáne najviac nepáči?
6. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

10. Napoleónsky vojak
1. Čo si myslíte, prečo je postava otočená zadkom k francúzskej ambasáde?
2. Čaká na niekoho?
3. Dali by ste autorovi za toto dielo ocenenie?
4. Čo sa Vám na soche najviac páči?
5. Čo sa Vám na soche najviac nepáči?
6. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

11. Kameň Korzo
1. Prečo myslíte, že je tu tento kameň?
2. Čo by ste urobili, aby ste sa cítili s týmto objektom dobre?
3. Je pre Vás prijateľná vo verejnom priestore viac forma abstrakcie, alebo figurál na socha?
4. Čo sa Vám na objekte najviac páči?
5. Čo sa Vám na objekte najviac nepáči?
6. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

12. D. Brunovský
1. Podčiarknite možnosť, ktorá najlepšie vyjadruje Váš názor: Je to pútač, vtip, bariéra, či postmoderná socha?
2. Čo sa Vám na soche najviac páči?
3. Čo sa Vám na soche najviac nepáči?
4. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

13. Broker - prišery
1. S akým obdobím alebo prostredím sa Vám tieto príšery najviac spájajú?
2. Čo sa Vám na sochách najviac páči?
3. Čo sa Vám na sochách najviac nepáči?
4. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

14. Dlažba - Pocta Strednej Európe
1. Všimli ste si už niekedy, že toto je dlažba ako pocta strednej Európe?
2. V ktorej bratislavskej časti, alebo na ktorej ulici by ste takúto dlažbu privítali?
3. Zdá sa Vám typ dlažby v tejto časti Starého Mesta dostatočne autentický?
4. Čo sa Vám na chodníku najviac páči?
5. Čo sa Vám na chodníku najviac nepáči?
6. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

15. „Sponzor fontána“
1. Aké meno by ste dali tejto fontáne?
2. Skúste spočítať sponzorov tohoto bazéna.
3. Čo sa Vám na fontáne najviac páči?
4. Čo sa Vám na fontáne najviac nepáči?
5. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

16. Dr. A. Kolísek
1. Kde na námestí by bolo najlepšie umiestniť túto sochu?
2. Myslíte si, že sa socha hanbí, alebo si kryje chrbát pred útokom?
3. Viete aký je rozdiel medzi sochou a reliéfom?
4. Čo sa Vám na soche najviac páči?
5. Čo sa Vám na soche najviac nepáči?
6. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

17. Strážna búdka s vojačikom
1. Čo si myslíte, kto najviac investoval do vybudovania tohto monumentu?
2. Chýbala Vám predtým spomienka na pôvodnú strážnicu?
3. Čo sa Vám na soche (objekte) najviac páči?
4. Čo sa Vám na soche (objekte) najviac nepáči?
5. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

18. Paparazzi
1. Podčiarknite jednu možnosť: je to vtip, pútač podniku, atrakcia pre turistov?
2. Čo sa Vám na soche najviac páči?
3. Čo sa Vám na soche najviac nepáči?
4. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

19. Poštová banka „Rande“
1. Dali by ste si tu rande?
2. Myslíte si, že ten, kto sem dal takéto sochy má dobrý vkus?
3. Čo sa Vám na soche najviac páči?
4. Čo sa Vám na soche najviac nepáči?
5. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

20. „Volavka“
1. Všimli ste si už niekedy sochu na fasáde?
2. Čo chce asi táto socha vyjadriť?
3. Čo sa Vám na soche najviac páči?
4. Čo sa Vám na soche najviac nepáči?
5. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

21. Ganymedes
1. Myslíte, že socha na vrchole fontány je originál?
2. Čo sa Vám na soche a fontáne najviac páči?
3. Čo sa Vám na soche a fontáne najviac nepáči?
4. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

22. Pamätník Sviečkovej manifestácie
1. Čo pre Vás znamená Sviečková manifestácia?
2. Čo sa Vám na pamätníku najviac páči?
3. Čo sa Vám na pamätníku najviac nepáči?
4. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

23. Súsošie Ľ. Štúra
1. Ste za to, aby sa súsošie nahradilo replikou Márie Terézie?
2. Podčiarknite možnosť, kto by mal najviac rozhodovať o umiestnení sôch na verejných miestach? Primátor, mestskí poslanci, parlament SR, občania vo verejnom hlasovaní, sponzori rekonštrukcie, historici, teoretici umenia
3. Čo sa Vám na súsoší najviac páči?
4. Čo sa Vám na súsoší najviac nepáči?
5. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

24. Integračný pahorok
1. Myslíte si, že tento kopček je napodobeninou korunovačného pahorku?
2. Má pre Vás tento pahorok nejaký hlbší zmysel? Aký?
3. Čo sa Vám na pahorku najviac páči?
4. Čo sa Vám na pahorku najviac nepáči?
5. Čo sa Vám páči na tomto mieste najviac?

Prosím vyplňte o sebe nasledujúce údaje:
Vek: .....
Pohlavie: .....
Najvyššie ukončené vzdelanie: .....
Zamestnanie: .....
Bydlisko (vyberte jednu z možností):
a) Rodený bratislavčan?
b) Prisťahovaný (z akého okresu?) .....
c) Som len príležitostný návštevník mesta

Ako by ste ohodnotili vašu mieru záujmu o umenie /v škále od 1 – žiaden záujem, 5 – priemerne sa zaujímam o umenie, až do 10 bodov – študujem predmety o umení na špecializovanej škole/: .....

Verejný podstavec

Otvorený list a petícia k stavu sochy vo verejnom priestore.

STOP! tejto „kultúrnej politike“!
August 2006, Bratislava

My, zástupcovia mladej výtvarnej generácie vyslovujeme svoj nesúhlas a dištanc s tvorbou verejného priestoru, ako sa realizuje za posledné roky v našich mestách. Úplné podliehanie investorom, preferovanie gýčového-brakového vkusu v podobe verejných objednávok sa stali signifikantným znakom rozhodnutí našich miestnych politikov a verejných činiteľov. Títo najmenej vzdelaní ľudia v danej oblasti rozhodujú, čo vo verejnom priestore vznikne. Urbánny priestor bol nemilosrdne poznačený obdobímn socializmu, preto sme očakávali, že po roku 1989 prídu na rad citlivé a kvalitné realizácie, nielen v architektúre ale i v oblasti sochy vo verejnom priestore. Dnes je nadmieru jasné, že to bolo očakávanie zbytočné, nielen urbanizmus, architektúra, ale ani socha vo verejnom priestore sa nedočkala skutočného odborného záujmu zo strany nadriadených. Namiesto toho sme svedkami amatérizmu a explózie insitných gýčikov. Urbánny priestor sa stal lacným a degradovaným miestom pre pseudodiela. Deje sa tak najmä nie na základe konkurzov a súťaží, ale na základe podivných interných rozhodnutí úradníkov, ktorým chýba elementárne estetické vzdelanie a vôbec zmysel pre mestotvorbu. Absentuje seriózny záujem o seriózne témy od našich verejných činiteľov. So sochou ako médiom pre verejný priestor sa v rovine kvality nepočíta. Stala sa napríklad i komerčným pútačom pre investorov-sponzorov (napr. insitný vojačik s búdkou na Hlavnom námestí v Bratislave…) Obzvlášť zarážajúci je fakt, že sa verejného priestoru zmocňujú nielen umelci amatéri, ale i umelci kompromitovaní obdobím socializmu. Naším zabúdaním a ľahostajnosťou sa z nich stali „vážení majstri“ slovenskej kultúry, dokonca oceňovaní rozličnými cenami. Je teda naozaj trápne, že k realizáciám vo verejnom priestore nie je vyzývaná mladá generácia, ale dvorní sochári KSČ. Ich pseudovýtvory možno vidieť napr. v parlamente- Ján Kulich, v Žiline- Ladislav Berák, v Košiciach- Arpád Račko, či posledná smutne známa ultragýčová socha H. CH. Andersena na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave od Tibora Bartfaya. Nestojíme o takéto dary pre naše mestá, sú absolútnym obrazom stavu našej spoločnosti, sú verejnou dehonestáciou hodnôt pre všetkých, ktorí nesúhlasili so socialistickým smerovaním našej kultúry. Sú najmä verejným kamarátšaftom klanov a spojení z dôb nedávno minulých. Títo autori Gottwaldov, Leninov, kosákov a kladív sa stali dôkazom, akú krátku máme pamäť. Socha sa dnes ocitá v roli promiskuitného sprofanovaného média, je zrkadlom toho v akých mantineloch, odkiaľ a pokiaľ ju naši zástupcovia verejného blaha sú schopní vnímať. Trend ktorý vidíme vo verejnej objednávke je smutný, počnúc gýčikmi pre turistov, lacnej nacionálnej demonštrácie, až po nezmyselné dekoratívne verejné objekty, či akcie typu Kravy v meste… Našich politikov a kompetentných úradníkov vyzývame na väčšiu komunikáciu s odbornou výtvarnou obcou. V opačnom prípade hrozí, že sa onedlho budú naše mestá podobať skanzenom absurdít pre turistov, či iným nezmyselným atrakciám, za ktoré sa ďalšie generácie budú len hanbiť…
Od tejto pre nás nekonštruktívnej politiky bez dialógu sa dištancujeme a vravíme vám svoje dôrazné: STOP! tejto „kultúrnej politike“!

Signatári petície
Michal Moravčík, Svätopluk Mikyta, Matej Gavula, Peter Krupa, Richard Seneši, Anton Čierny, Peter Agat Huba, Martin Sedlák, Dušan Zahoranský, Pavla Sceranková, Alexandra Šimanská, Kovačovský Patrik, Lenka Kukurová, Richard Gregor, Ivana Moncoľová, Petra Hanáková, Lucia Gavulová, Adriana Čeleďová, Miroslava Putišová, Lýdia Pribišová, Mira Keratová, Roman Popelár, Sabina Jankovičová, Silvia Lutherová, Daniel Grúň, Michaela Sečanská, Lenka Rajčanová, Stano Masár, Peter Homola, Hany Kašíčková, Jozef Kurinec, Miro Tížik, Juraj Rattaj, Marek Kvetan, Dorota Kenderová, Ján Gašparovič, Roman Pekarík, Jana Kapelová, Silvia Koršňáková, Róbert Glos, Lukáš Haruštiak, Matúš Priehyba, Marián Grolmus, Ivan Chapčák, Kamil Kozub, Miroslava Ševčíková, Andrej Jaroš, Tatiana Recká, Denisa Doričová, Lucia Čarná, Juraj Čarný, Dorota Sadovská, Juraj Dudáš, Tomáš Agat Blonski, Ildikó Pálová, Peter Pohanka, Vladimir Fisera, Eva Fiserova, Peter Turček, Elena Turčeková, Miroslav Blaženec, Lesanka Blažencová, Ivan Gontko, Ondrej Gajdoš, Patrik Illo, Michaela Fiserová,Petra Bíliková, Matúš Hanus, Juraj CAKL,Martin Krištof, Matej Matejka, Juraj Mikulášek, Ivan Csákay, Kristína Korená, Marek Spál,Miloslav Špoták, Eva Polakovičová, Štefan Nemlaha, Edita Levčíková, Michal Chudík, Jozef Chovanec, Stanislav Majerski, Alžbeta Vojteková, Vojtech Ruman, Denisa Stanislavova, Nora Devečková, Martina Rozinajova, Ivan Gontko, Mikulas Huba, Romana Vajgelová, Silvia Jánošková, Jaroslav Ježek, Michal Hrianka, Róbert Blaško, Linda Výbochová, Marek Tomko, Marianna Bodnarova, Marie Zachovalová, Roman Kniebugel, Miloš Gábriš, Pavol Horváth, Viera Levitt, Alžbeta Malovcová, Jasmína Olšiaková, Zuzana Lapitkova, Michal Peleš, vladimir hambalek, Júlia Šimková, Maroš Mihina, Leo Singer, Juraj Rizman, Štefan Andrejco, Lubica Lacinova, Juraj Marusiak, René Říha, Christian Potiron, Ján Budaj, Vladimír Olej ml., Podprocky Mikulas, Ľubica Slováková, Mgr. Art Boris Sirka, Svetlana Fialova, Kysa Jaroslav, Jozef Tusan, Radovan Čerevka, Tomáš Chabada, Ján Chabada, Lujza Chabadová, Martina Paulíková,

Dalibor Palenčík, Anna Kovárová, Andrea Kršková, Michal Hrčka, Štefan Szabó, Mária Hudáková, Juraj Prokop, Ľubica Trubíniová, Martin Bednárik, Martin Djablik, Jaro Dunaj, Roman Babjak, Vladimír Zvara, Viktor Fuček, Peter Černák, Jaroslav Šrank, Denisa Rakoský, Roman Gajdoš, David Turčáni, Martin Piaček, Alica Bajusova, Veronika Ronaiová, Ladislav Adamus, Miloš Kopták, Štefan Oslej, Peter Fašanok, Roman Bezák, Andy Bezák, Ria Kmeťová, Zuzana Bodnárová, Jozef Šoltés, Martina Reváková, Ľuboš Hajdin, Ľudmila Priehodová, Alexandra KusÁ, Zuzana Spišiaková, Milan Lichý, Pavol Katreniak, Vladimír Pirošík, Bohumil prof. ing.arch. Kováč,Katarína Vošková, Martin Ing.Kvasnica, Ján Roháč, Alexej Tahy, Peter Kupčík, Jaroslav LIPTAY,Andrej Beder, Roman Havlíček, Tomáš Kowalski, Norbert Brázda, Denisa Havrľová, Viera Matasovska, Peter Marek, Alica Antášová, Jozef Fila a ďalší.

Verejný podstavec

Antikulich I
Jún 2010, Bratislava

www.verejnypodstavec.com

https://youtu.be/ad-iCZGi9_k

https://youtu.be/PaBQN5056OA

Členovia združenia Verejný podstavec spolu s ďalšími organizátormi a výtvarníkmi protestovali pred začatím slávnostného ceremoniálu proti soche Svätopluka (2008), ktorú osadili na Bratislavskom hrade reprezentanti vtedajšej politickej garnitúry tesne pred voľbami. Dielo normalizačného sochára Jána Kulicha je výsmechom dvadsaťročného procesu transformácie našej spoločnosti.

AKTUALIZOVANÉ 22:58

Svätopluka na Hrade vítali červené zástavy

Svätopluk podľa historikov nebol kráľ a nesídlil na bratislavskom hrade.

6. jún 2010 o 22:08 JÁN KREMPASKÝ , Ján Krempaský, mp

Slávnostné odhalenie sochy Svätopluka. (Zdroj: SME - TOMÁŠ BENEDIKOVIČ)

Písmo: A⁻ | A⁺

1921 0

BRATISLAVA. Červené montérky ozdobené desiatkami socialistických odznakov a boxeristické rukavice. Takto oblečený prišiel večer protestovať proti osadeniu sochy Svätopluka na bratislavskom hrade výtvarník Peter Kalmus. Napriek snahe sa na ceremoniál nedostal, ani nikto z asi dvadsiatky mladých umelcov, ktorí prišli pred hrad protestovať s červenými zástavami.

Smer-SNS-HZDS premenili verejný priestor na mentálny Dárfúr, napísal Peter Schutz.

Podujatie bolo len pre pozvaných. Odhaleniu takmer osem metrovej bronzovej sochy Svätopluka na koni od prominentného komunistického sochára Jána Kulicha okrem troch najvyšších ústavných činiteľov asistovali najmä ministri, poslanci a župani za stranu Smer. Na sochu v hodnote 270-tísíc eur sa im podarilo vyzbierať len zhruba polovicu sumy.

„Svätopluk bol kráľ Slovákov," toto posolstvo sa vinulo ako červená niť celým slávnostným podujatím. Najhorlivejšie ho v svojom prejave obhajoval proti pseudohistorikom a demokratickým médiám predseda parlamentu Pavol Paška. Na jeho opodstatnenie v prejave poukázal aj premiér Robert Fico, ktorý povedal, že tu bol oveľa skôr ako sv. Štefan alebo sv. Václav, patróni Maďarov a Čechov.

Odhalenie sochy odštartoval prezident Ivan Gašparovič symbolickým zviazaním troch Svätoplukových prútov za tónov pompéznej orchestrálnej hudby a horiacich ohňov.

Proti soche a jej autorovi protestovalo ešte v piatok v otvorenom liste trom najvyšším ústavným činiteľom vyše 30 popredných výtvarníkov a umeleckých teoretikov. „V predvolebnom čase a bez odbornej diskusie ste do verejného priestoru arogantne umiestnili ďalší pseudosymbol, ktorým demonštrujete návrat k normalizačnej estetike," napísali umelci.

Svätopluk podľa historikov nebol kráľ, ale kniežа a nikdy nesídlil na bratislavskom hrade. „Jeho sídlom boli pravdepodobne moravské Mikulčice alebo Staré Město a na území Slovenska Nitra," uviedol Ján Steinhübel z historického ústavu SAV, ktorý sa zaoberá obdobím Veľkej Moravy.

Sochu navrhol akademický maliar Ján Kulich. Za totality bol dvorným sochárom Komunistickej strany Slovenska. Vytvoril napríklad Pamätník na Dukle alebo sochu Milicionára v Bratislave.

Na sochu sa podarilo vyzbierať len 122 650 z 270 - tisíc eur. Okrem predstaviteľov Smeru prispeli na ňu prispeli aj Hornonitrianske bane.

Zdieľať na facebooku (0)

Diskusia (1921)

Svätopluk sa Bratislave nepáči

Vydané 11. 6. 2010 o 0:00 Autor: Dorota Kráková, lut

Zdieľať Zdieľať na

Diskusia (341) Nahlásiť chybu

Pamätníky v meste sú podľa hlavného architekta takmer všetky tragické. Primátor chcel na hrade radšej vierozvestov.

STARÉ MESTO. Novoosadená socha Svätopluka na Hrade nemá medzi predstaviteľmi samosprávy v Bratislave veľa priaznivcov.

Na slávnosť odhalenia sochy autora Jána Kulicha v nedeľu boli pozvaní aj primátor mesta Andrej Ďurkovský (KDH), aj starosta Starého Mesta Andrej Petrek (Občiansky klub). Ani jeden z nich však neprišiel.

Radšej Cyrila a Metoda

Ďurkovský hovorí, že sa s touto aktivitou nestotožňuje. „Bolo by vhodnejšie, keby sa práve v priestore Hradu našiel takýto dominantný priestor pre umiestnenie sochy Cyrila a Metoda," hovorí.

„Vierozvestovia sem priniesli nielen vieru, ale svojím spôsobom aj identitu nášho národa, práve preto by im malo patriť takéto miesto."

Ďurkovský povedal, že mesto sa k osadzovaniu sochy vopred nevyjadrilo, vraj ich ani nikto neoslovil. „To je individuálna aktivita Národnej rady," dodal Ďurkovský.

Petrek neprišiel, lebo mal iný program. Ani jemu sa však socha nepáči. „Nepovažujem výber tohto miesta na osadenie sochy Svätopluka za šťastný. Žiaľ, nie je to na území Starého Mesta jediný prípad. Podobne je to so sochami Andersena na Hviezdoslavovom námestí či Schöne Náciho na Rybárskej bráne."

Staré Mesto sochu ako takú nepovoľovalo, iba dostalo ohlášku, ktorá postačuje. Ako povedala hovorkyňa miestneho úradu Alena Kopřivová, pri prestavbe Hradu vedeli, že tu bude nejaká socha a povolili ju, ale jej podobu nepoznali.

Koncepcia umiestňovania sôch a pamätníkov v meste zatiaľ neexistuje, donedávna ju neumožňoval štatút mesta. Teraz sa situácia zmenila a na koncepcii pracuje Mestský ústav ochrany pamiatok.

Komplex

„Bratislavské pamätníky sú takmer bez výnimky tragické, či už je to Hviezdoslav, Štúrovci, Gottwald, Bagar alebo Andersen a najnovšie aj Svätopluk," vyjadril sa hlavný architekt Štefan Šlachta. Uvítal by, keby sa viaceré z diel, ktoré normalizácia na čele s Kulichom,

autorom Svätopluka, odstránila, vrátili na svoje miesta. Napríklad by to mohla byť kompozícia z dreva Viktora Môťovského, ktorá bývala na Hrade na západnej terase.

Podľa Šlachtu sa s pamätníkmi narába necitlivo, v minulosti sme viac búrali, ako stavali, a nemáme k nim rešpekt. „Teraz máme komplex, ktorý si chceme liečiť," povedal. „Nemáme ani sochársku tradíciu v tvorbe pamätníkov."

Proti Kulichovej soche ešte pri osádzaní protestovali viacerí mladí sochári, napríklad Michal Moravčík. Socha sa nepáči ani kurátorovi Richardovi Gregorovi, ktorý ju nazval úbohou formou.

Spustiť len audio | Ďalšie videá nájdete na tv.sme.sk.

Písmeno odpadlo

Medzitým sa objavili aj dohady o tom, ako je socha nekvalitne a narýchlo vyhotovená. Počas tohto týždňa z podstavca pod sochou odpadlo z nápisu jedno z písmen.

Elena Valovičová, hovorkyňa Kancelárie Národnej rady oznámila, že písmeno už je naspäť. Na otázku, či sa nechystajú prácu reklamovať, odpovedala, že otázku preposlala Občianskemu združeniu Svätopluk. To do redakčnej uzávierky na otázku neodpovedalo.

V slove Úprimnosť už odpadlo písmeno O, medzitým ho vraj opravili. FOTO - PETER PROCHÁZKA

Zdieľať Zdieľať na Diskusia (341) Nahlásiť chybu

Verejný podstavec

To nie je Svätopluk,
to je (len) zlá socha!
September 2010
Bratislavský hrad

www.verejnypodstavec.com

To nie je Svätopluk, to je (len) zlá socha! je pokojný protest organizovaný OZ Verejný podstavec a výtvarníkom Antonom Čiernym. Je verejným vyjadrením vôle umeleckej obce odstrániť sochu Svätopluka od normalizačného sochára Jána Kulicha z areálu Bratislavského hradu. Naďalej sme svedkami, že niektorí zástancovia sochy Svätopluka sa snažia verejnosti nanútiť pocit, že jej odstránením, alebo premiestnením, odstránime aj túto postavu z našej histórie, ba dokonca, že všetci čo chcú túto sochu premiestniť, sú proti veľkomoravskej histórii apod. Tento nezmyselný guláš propagandy zastiera jeden základný fakt, že socha Svätopluka je symbolom veľmi zlého umenia, že je to jednoducho zlá socha. Nevidíme dôvod, aby sme si aj po dvadsiatich rokoch od Nežnej revolúcie museli interpretovať svoju vlastnú históriu cez totalitnú estetiku, cez videnie človeka, ktorý bol úzko spojený s normalizáciou a ideologicky strážil pohyb na našej umeleckej scéne. Socha Svätopluka je pre nás víťazstvom normalizácie, je jej vygradovaním a potvrdením, je dokladom toho, že ako spoločnosť o sebe málo uvažujeme. Odmietame takto kontaminované „pútne miesto" na Bratislavskom hrade, ktoré nám darovala predchádzajúca vláda. Odmietame umenie, ktoré poslúžilo v kampani jednej politickej strany. Odmietame umenie, ktoré má reprezentovať takto nezmyselne a absurdne naše dejiny. Protest nadväzuje na iniciatívu Antikulich I (2010), ktorá sa konala v deň odhalenia sochy a odvoláva sa taktiež na Otvorený list výtvarnej a umenovednej obce adresovaný členom OZ Svätopluk.

SVÄTOPLUK!
ZLÁ SOCHA!

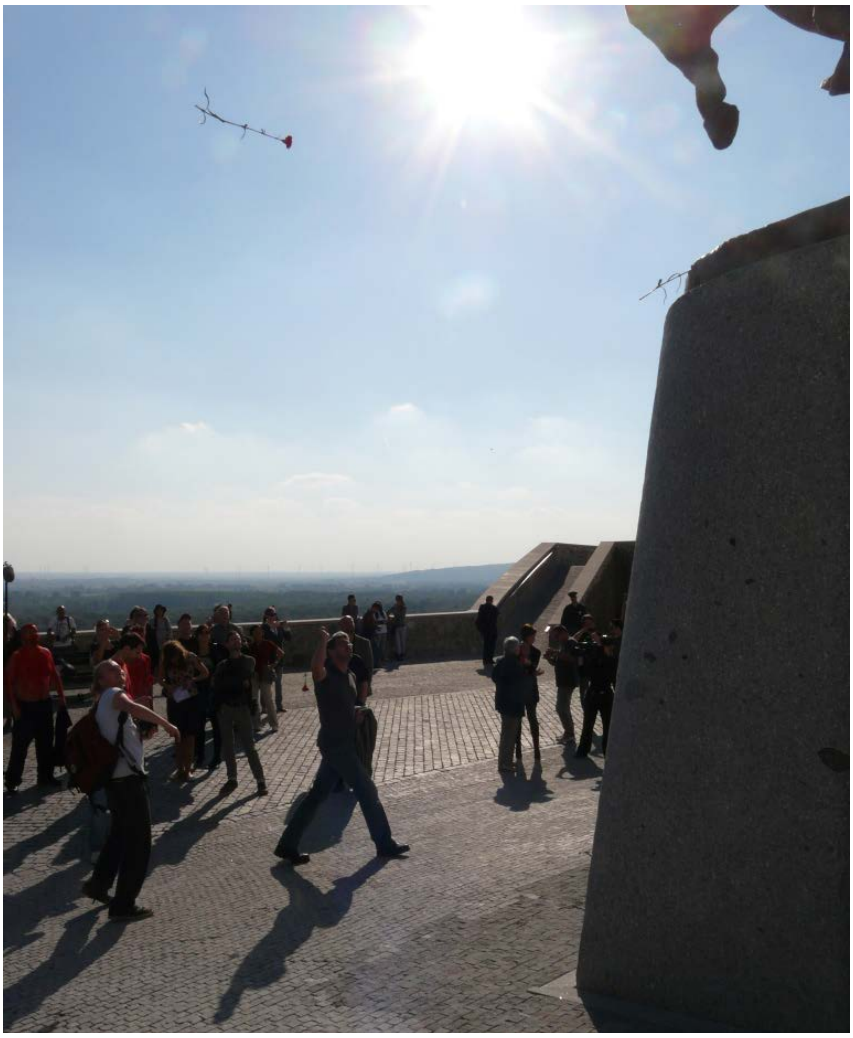

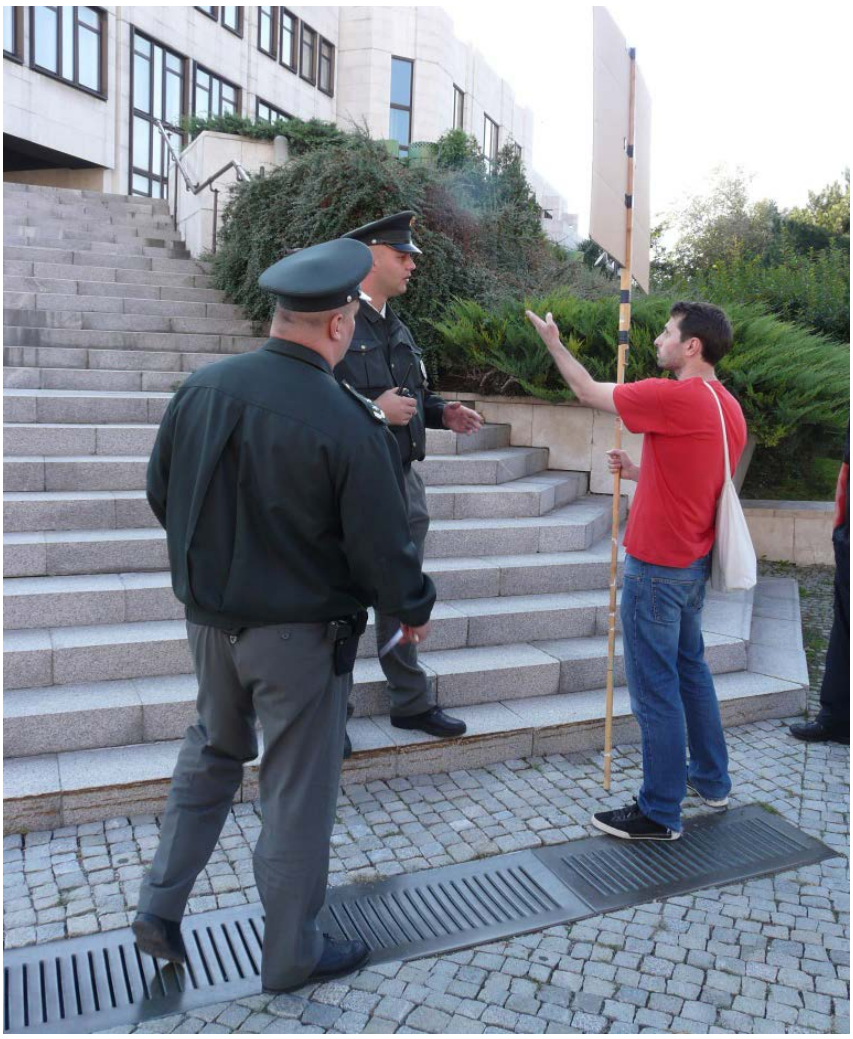

Otvorený list

Vážení predstavitelia OZ Svätopluk:

Vážený pán prezident Ivan Gašparovič,
Vážený pán predseda Národnej rady Pavol Paška,
Vážený pán predseda vlády Róbert Fico.

My, členovia slovenskej výtvarnej a umenovednej obce, vyjadrujeme hlboký nesúhlas s Vaším zámerom umiestniť jazdeckú sochu "kráľa" Svätopluka od dvorného sochára KSS Jána Kulicha v areáli Bratislavského hradu.
Autora sochy, popredného funkcionára, ktorý bol úzko spojený s normalizáciou v ČSSR, a člena ÚV KSS, už po niekoľkýkrát verejne rehabilitujete a bagatelizujete jeho normalizačné zásahy do slovenskej kultúry a umeleckého školstva (ako konsolidačný rektor Vysokej školy výtvarných umení v období rokov 1973-89 bránil množstvu výrazných talentov v štúdiu). Inštalovaním sochy od najväčšieho normalizátora potvrdzujete, že dvadsaťročný vývin v našej spoločnosti po roku 1989 nesmeroval k sebareflexii, ale k opätovným deformáciám a tichému návratu starých kádrov.
S nevôľou sledujeme zapĺňanie najvyšších štátnych inštitúcií dielami autorov normalizácie slovenského umenia, akými sú Ján Kulich (busta Jozefa Miloslava Hurbana/NR SR, socha Vítanie/pred budovou NR SR), Ladislav Berák (busta Andreja Hlinku/NR SR) či Ľudmila Cvengrošová (busta Alexandra Dubčeka/pred budovou NR SR). Na takéto inštitúcie nemôžeme byť nikdy patrične hrdí. Politikmi objednané diela zrkadlia mentalitu svojich zadávateľov, sú výsmechom a diskreditáciou odbornej verejnosti. Vysielajú o Slovensku zlý signál do sveta. Vizuál slovenskej politickej elity je aj po viac ako dvadsiatich rokoch od Nežnej revolúcie evidentne normalizačný.
Ďalším otáznym faktom je obsahový námet sochy, ktorým chcete doháňať 19. storočie. Vypovedá o tom, že zadávateľ vnucuje občanom nielen svoj zlý vkus, ale i svoju národnú nezrelosť. Nepotrebujeme dobiehať 19. storočie, potrebujeme diela, ktoré nás prinútia uvažovať (napr: anglická sochárka Rachel Whiteread - pamätník Holocaustu/Viedeň) a ktoré zanechajú svedectvo o svojej dobe. Svojím krokom ste toto myslenie u občanov Slovenska opäť nepodporili.
Vytvárajme diela, ktoré nebudú historizujúcim paškvilom! V predvolebnom čase a bez odbornej diskusie ste do verejného priestoru arogantne umiestnili ďalší pseudosymbol, ktorým demonštrujete návrat k normalizačnej estetike.
Vyzývame verejných predstaviteľov na odbornú diskusiu o zmene formovania a definovania verejného priestoru súčasným výtvarným jazykom, ktorý bude reálne reflektovať našu politicko-sociálnu a kulturno-umeleckú situáciu.

v Bratislave 4. júna 2010

1. prof. Tomáš Štrauss, CSc., teoretik umenia
2. prof. akad. mal. Rudolf Sikora, vedúci Ateliéru súčasného obrazu, Fakulta umení, Technická univerzita, Košice
3. Aurel Hrabušický, kurátor a teoretik umenia, Slovenská národná galéria, Bratislava

4. prof. Juraj Bartusz, vedúci Ateliéru slobodnej kreativity 3D, Fakulta umení, Technická univerzita, Košice
5. doc. akad. mal. Blažej Baláž, vedúci Katedry pedagogiky výtvarného umenia, Trnavská univerzita, Trnava
6. Mgr. Zuzana Bartošová, PhD., teoretička umenia
7. doc. Ilona Németh, ArtD., vedúca Ateliéru „IN“, Katedra intermédií a multimédií, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
8. prof. Dezider Tóth, akad. mal., vedúci Neateliéru, Katedra maľby a iných médii, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
9. Mgr. Petra Hanáková, kurátorka a teoretička umenia, Slovenská národná galéria
10. doc. akad. mal. Adam Szentpétery, vedúci Katedry umení a intermédií, Fakulta umení, Technická univerzita, Košice
11. Mgr. Fedor Blaščák, PhD., filozof
12. Mgr. art. Michal Moravčík, ArtD., odborný asistent, Trnavská univerzita, Trnava
13. Mgr. art. Martin Piaček, ArtD., odborný asistent, Katedra socha, objekt, inštalácia, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
14. doc. Anton Čierny, mim. prof., vedúci Ateliéru priestorových komunikácií +, Katedra intermédií a multimédií, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
15. PhDr. Vladimír Beskid, riaditeľ Galérie Jána Koniarka, Trnava
16. Mgr. Daniel Grúň, PhD., teoretik umenia, Katedra teórie a dejín umenia, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
17. prof. Ladislav Čarný, akad. mal., Katedra teórie a dejín umenia, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
18. Mgr. art. Zbyněk Prokop, vedúci Ateliéru grafiky a experimentálnej tvorby, Fakulta umení, Technická univerzita, Košice
19. Mgr. Zuzana Bodnárová, teoretička umenia
20. Mgr. art. Jana Kapelová, doktorandka, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
21. MgA. Tomáš Džadoň, doktorand, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
22. Mgr. art. Dalibor Bača, pedagóg, Súkromná stredná umelecká škola dizajnu, Bratislava
23. Mgr. Richard Gregor, kurátor Galérie Cypriána Majerníka, Bratislava, šéfredaktor novín Jazdec
24. Mgr. Juraj Čarný, prezident AICA-Slovakia, riaditeľ galérie SPACE, šéfredaktor časopisu Flash Art CZ/SK
25. Mgr. Mária Rišková, teoretička umenia
26. Mgr. art. Svätopluk Mikyta, odborný asistent, Kabinet kresby, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
27. Mgr. Ladislav Snopko, riaditeľ kultúrnych zariadení Petržalka, Bratislava
28. Mgr. art. Eva Filová, výtvarníčka
29. PaedDr. Mgr. art. Boris Vaitovič, prodekan, Fakulta umení, Technická univerzita, Košice
30. Mgr. art. Štefan Papčo, doktorand, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
31. Mgr. art. Radovan Čerevka, doktorand, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
32. Mgr. art. Martin Špirec, asistent, Ateliér +- XXI, Katedra maľby a iných médií, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
33. Mgr. art. Martin Moflár, asistent, Fakulta umení, Technická univerzita, Košice
34. Mgr. art. Eva Moflárová, asistentka, Fakulta umení, Technická univerzita, Košice
35. Mgr. art. Marián Straka, asistent, Fakulta umení, Technická univerzita, Košice
36. doc. Igor Benca, akad. mal., dekan, Fakulta výtvarných umení, Akadémi umení, Banská Bystrica
37. Mgr. art. Peter Janáčik, asistent, Fakulta výtvarných umení, Akadémi umení, Banská Bystrica

38. Mgr. art. Martin Knut, výtvarník, člen Dozornej rady Vysokej školy výtvarných umení, Bratislava
39. Mgr. art. Erik Binder, výtvarník
40. Mgr. art. Jaroslav Kyša, výtvarík
41. Martina Slováková, študentka, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
42. Mgr. art. Magdaléna Kuchtová, výtvarníčka
43. Mgr. Dávid Čársky, vedúci Kabinetu kresby, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
44. Mgr. art. Lucia Blašková, divadelná dramaturgička a režisérka
45. Mgr. Lydia Pribišova, redaktorka časopisu Flash Art ČS, doktorandka, Univerzita La Sapienza, Rím
46. Mgr. art. Nora Ružičková, ArtD., asistentka, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
47. Mgr. Silvia Klimáčková, doktorandka, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
48. Mgr. art. Markéta Nováková, asistent, Ateliér keramiky, Katedra úžitkového umenia, Vysoká škola výtvraných umení, Bratislava
49. Mgr. Marcela Lukáčová, Slovenské národné múzeum, Bratislava
50. doc. Mgr. art. Dušan Zahoranský, výtvarník a kurátor
51. Bc. Lenka Klimešová, študentka, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
52. Bušíková Alena, študentka, Trnavská univerzita, Trnava
53. Bc. Katarína Gábliková, študentka, Trnavská univerzita, Trnava
54. Helena Veličová, študentka, Trnavská univerzita, Trnava
55. Mgr. art. Eva Devečková, asistentka, Katedra textilu, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
56. doc. JUDr. Vlasta Kunová, CSc., riaditeľka, Ústav medzinárodných vzťahov a právnej komparatistiky, Univerzita Komenského, Bratislava
57. Mgr. Bohunka Koklesová, teoretička umenia, študijná prorektorka, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
58. Mgr. Miroslava Keratová, teoretička umenia a kurátorka
59. Bc. Katarína Morháčová, študentka, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
60. MgA. Martin Kochan, výtvarník
61. Mgr. Peter Zajac, kurátor, Galéria Jána Koniarka, Trnava
62. Mgr. art. Patrik Kovačovský, odborný asistent, Katedra socha, objekt, inštalácia, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
63. Mgr. art. Roman Ondák, výtvarník
64. PhDr. Jana Juráňová, publicistka a spisovateľka
65. Jozef Ondzík, fotograf
66. Otis Laubert, výtvarník
67. Mgr. Andrej Jaroš, teoretik umenia, šéfredaktor magazínu Season Report
68. Mgr. art. Svetlana Fialová, výtvarníčka
69. Mgr. Miroslava Sikorová, kurátorka, Považská galéria umenia, Žilina
70. doc. Ján Hoffstädter akad. soch., vedúci Katedry Socha, objekt, inštalácia, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
71. Mgr. Michaela Sečanská, teoretička umeni
72. PhDr. Ján Abelovský, CSc., výkonný riaditeľ Aukčnej spoločnosti SOGA
73. Mgr. art. Lucia Dovičáková, výtvarníčka
74. Mgr. art. Vladimír Eliáš, výtvarník
75. Mgr. Lucia Gavulová, teoretička umenia, kurátorka, doktorandka, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
76. Mgr. Jaroslav Varga, výtvarík, doktorand, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
77. Mgr. Kristína Zvedelová, historička umenia
78. Mgr. art. Ján Kostolanský, výtvarník

79. Mgr. art. Adam Berka, architekt
80. Viktor Feher, Kulturpark, Košice
81. Mgr. art. Dorota Kenderová, doktorandka, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
82. Mgr. art. Miroslav Kohút, doktorand, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
83. Mgr. art. Mira Podmanická, doktorandka, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
84. Mgr. art. Monika Pavlechová, výtvarníčka
85. Mgr. Martin Kratochvil, PhD., odborný asistent Katedra výtvarenj tvorby PdF UMB Banská Bysrica
86. Mgr. Július Barczi, historik a teoretik umenia, Vysoká škola výtvarných umení; Aukčná spoločnosť SOGA
87. Milan Mikula, grafický dizajnér, výtvarník
88. Mgr. Lenka Panušková, Ph.D., historička umenia, AV ČR, Praha
89. Juraj Bartoš, fotograf
90. doc. Ing. Tibor Uhrín, ArtD., vedúci Katedry dizajnu, Fakulta umení, Technická univerzita, Košice
91. Mgr. Zuzana Labudová, asistentka, Fakulta umení, Technická univerzita, Košice
92. Mgr. art. Michal Dankulinec, výtvarník
93. Mgr. art. Eva Tkáčiková, Východoslovenská galéria, Košice
94. Mgr. Lucia Spirková, historička umenia, Východoslovenská galéria, Košice
95. doc. akad. mal. Milan Rašla, prorektor Vysokej školy múzických umení, Bratislava
96. doc. PhDr. Jarmila Bencová, PhD., historička umenia a architektúry, Univerzita Komenského, Bratislava
97. Sandra Tordová, OZ Proti Prúdu
98. Štefan Oliš, študent, Trnavská univerzita, Trnava
99. Mgr. Matúš Porubjak, PhD., Katedra filozofie, Filozofická fakulta, Univerzita Cyrila a Metoda, Trnava
100. Mgr. art. Jana Farmanová, výtvarníčka
101. Peter Birčák, prekladateľ
102. Mgr. art. Marián Grolmus, výtvarník
103. MgA. Pavla Sceranková, výtvarníčka
104. Lucia Sceranková, výtvarníčka

kontakt:
Mgr. art. Michal Moravčík ArtD. - 0903/183 528
verejnypriestor@gmail.com

AKTUALIZOVANÉ 19:44

Sulík chce Svätopluka iba prerobiť

Šéfovi parlamentu prekáža aj to, že pre sochu sa nemôžu otáčať limuzíny. No nepresunie ju.

22. sep 2010 o 15:05 ČTK, MICHAL PIŠKO

Socha Svätopluka zostane na svojom mieste. Richard Sulík tvrdí, že jej autor Ján Kulich odstráni gardistický znak z jej štítu. Nie je to však isté. (Zdroj: SME – VLADIMÍR ŠIMÍČEK)

Písmo: A⁻ | A⁺

1154 0

Autor sochy dohodu s Richardom Sulíkom spochybnil. Smer hrozí odvetou za rušenie nápisu Kráľ starých Slovákov.

Pôvodný text tlačových agentúr sme o 19:44 nahradili autorským článkom SME

BRATISLAVA. Svätopluk už síce nebude kráľom starých Slovákov, jeho socha na čestnom nádvorí Bratislavského hradu však zostane.

Okrem nápisu musí autor sochy a prominentný komunistický sochár Ján Kulich odstrániť zo štítu kniežaťa aj dvojkríž pripomínajúci znak Hlinkovej gardy.

Takéto rozhodnutie v stredu oznámil predseda Národnej rady Richard Sulík (SaS), ktorý na jej posúdenie v júli zriadil odbornú komisiu.

Jazdecké súsošie chce na nádvorí ponechať aj napriek tomu, že komisia historikov, archeológov, architektov a sochárov odporučila jej presunutie na iné miesto hradného areálu.

Ostane pre stavenisko

„Obnovené čestné nádvorie dostalo pôvodný barokový charakter a priestorovú mierku. Z architektonicko-pamiatkového hľadiska je absolútne neprípustné, aby sa jeho hodnoty znehodnotili umiestnením akejkoľvek sochy," napísal v posudku komisie hlavný architekt Bratislavy Štefan Šlachta.

„Historickou funkciou čestného nádvoria bola funkcia zhromažďovacieho priestoru pri slávnostných ceremóniách. Na Hrade je to dôležité o to viac, že naše čestné nádvorie patrí k najmenším v Európe."

„Socha ostane tam, kde je, z viacerých dôvodov. Rolu hrali aj náklady, ale najmä to, že alternatívne umiestnenia sochy sa nachádzajú veľmi blízko staveniska Hradu a socha by sa tam mohla poškodiť a zavadzala by pri rekonštrukcii," vysvetľoval v stredu Sulík. O presune môže podľa neho rozhodnúť jeho nástupca potom, ako bude rekonštrukcia Hradu skončená.

Sulíkovo rozhodnutie označilo za sklamanie zhruba tridsať výtvarníkov, ktorí naň čakali priamo pred Hradom. „Toto bola príležitosť, ako sa odstrihnúť od červenej, ktorá ostala nevyužitá, a to zo strany, od ktorej sme to najmenej čakali," hovoril organizátor protestu Martin Piaček. Sochu naďalej žiadajú odstrániť.

„Ide o zlú sochu od pochybného autora, na nesprávnom mieste, navyše nainštalovanú bez povolení a širšej odbornej diskusie."

Rozhodnutie zachovať sochu naopak privítal Smer, ktorého predstavitelia ju na Hrad presadili a slávnostne odhalili len pár dní pred voľbami.

Sulíka však varovali pred odstraňovaním nápisu. „Národná rada dostala od pána profesora len hlinený model. Na ňom môžu pán Sulík aj so všetkými, čo protestujú, robiť, čo chcú, ale na majetku občianskeho združenia bez súhlasu štatutárov alebo ľudí, ktorí sa poskladali, neurobí nič, to je môj odkaz," reagoval bývalý šéf parlamentu a podpredseda Smeru Pavol Paška.

Kulich hovorí nie

Kedy text i znak zo súsošia zmiznú, je zatiaľ nejasné aj pre postoj Kulicha. Sulík žiaden termín nemá a spolieha sa iba na údajnú džentlmenskú dohodu. „Stretol som sa s autorom sochy a dohodol sa, že pán Kulich na svoje náklady zmení kríž na slovenský dvojkríž," hovorí.

Kulich však v stredu podvečer pre SME dohodu spochybnil. „Povedal som mu, že budem špekulovať, čo sa s tým dá spraviť. Veď to nie je chytiť brko a zapísať. Viete, čo je to začať rúbať do bronzu," povedal. „Zatiaľ to vidím tak, že to nejde, to nie je otázka len technická, ale aj historická," dodal Kulich.

Sulíkova tajomníčka Tatiana Tóthová reagovala, že nahradenie znaku im v stredu večer opäť potvrdil aj Kulichov syn.

Zdieľať na facebooku (0)
Diskusia (1154)

DNES: SEVERNÁ a JUŽNÁ AMERIKA
Školské mapy zadarmo v denníku SME
ZAJTRA: AFRIKA

ZAUJÍMAVOSTI Vedec, ktorého citovalo BBC

Predplaťte si denník SME 02 – 32 37 77 77

DENNÍK
SME

*Hypotéka s nízkym úrokom 3,75 % pre každého!
3.75
PONUKA PLATÍ DO 31. OKTÓBRA!
www.375.sk
TATRA BANKA
BP 102190

Štvrtok 23. 9. 2010 ■ Cena 0,55 € Číslo 219 ■ Ročník 18 ■ www.sme.sk

Koalícia šetrí na mzdách

Na platy štátnych zamestnancov ostane menej. O odmenách politikov rozhodne deficit

Radičovej vláda chce na platoch štátnych úradníkov ušetriť 154 miliónov. Netýka sa to učiteľov, tým sa, naopak, môže pridať.

BRATISLAVA. Vláda Ivety Radičovej z SDKÚ verejnosti postupne hovorí, ako chce v budúcom roku ozdraviť verejné financie. Včera potvrdila svoj zámer, že zvýši DPH a niektoré spotrebné dane, čo štátu prinesie viac o 400 miliónov eur. Vláda chce úsporami a dodatočnými príjmami nájsť 1,7 miliardy eur.

Ministerstvo financií včera prezradilo, kde chce štát v ďalšom roku ušetriť 986 miliónov eur. Škrtať sa budú najmä mzdové a prevádzkové náklady v štátnej správe.

Na mzdách sa má v budúcom roku ušetriť 154 miliónov eur. Platy sa budú znižovať najmä úradníkom. Aj keď vláda avizovala desaťpercentné škrty, hasičom a policajtom chce zobrať menej. Výdavky na mzdy im majú klesnúť zhruba o päť percent.

Škrtov sa nemusia obávať učitelia. Viac na výplatnej páske však uvidia iba tí aktívnejší z nich.

Na platy si siahnu aj politici. Podľa zámerov koalície by si mali z výplatných pások odpísať v priemere viac ako desať percent – a to napriek tomu, že sa budú valorizovať platy, ktoré sú už dva roky pre krízu zmrazené.

Šetriť na sebe by mali veľmi nezvyčajným spôsobom. Zo mzdy si majú uberať podľa výšky deficitu verejných financií. Na budúci rok by to mal byť trojnásobok deficitu (23,4 percenta) a neskôr po dvojnásobku. Český politológ žijúci v Nemecku Petr Robejšek takýto spôsob šetrenia považuje za svetový unikát.

Marianna Onuferová, Miroslav Kern ©SME

Viac na 3. a 7. strane

Na kom ušetria

- **ústavní činitelia**, ktorých príjem sa má znižovať podľa sekery, ktorú vyrobia,
- **úradníci** na ministerstvách, v štátnej správe, na regulačných a kontrolných úradoch,
- **hasiči a policajti**, ktorých sa však šetrenie dotkne menej, než ostatných

Svätopluk ostáva

Richard Sulík spornú sochu z nádvoria Bratislavského hradu neodstráni.

BRATISLAVA. „Na jazdecké sochy sa väčšinou používa kobyla, tu je to kôň, a preto ten impozantný pohľad," odľahčuje výklad pri Svätoplukovi na koni jedna zo sprievodkýň na Bratislavskom hrade. „Ale vraj dnes rozhodnú o jeho presune. Budem rada, nepáči sa mi," vraví smejúcim sa turistom.

Mýlila sa. Predseda parlamentu Richard Sulík o pár minút oznámil, že socha zostáva. Dolu má ísť iba kríž na štíte pripomínajúci znak Hlinkových gárd a nápis, ktorý pasuje veľkomoravské knieža na kráľa starých Slovákov. Nechať sochu na nádvorí sa rozhodol napriek odporúčaniam komisie, ktorú sám zriadil. „Toto riešenie by mohla prijať veľká časť verejnosti," vysvetľuje.

O niekoľko minút asi tridsať výtvarníkov zahádzalo sochu červenými karafiátmi. Autorom sochy je totiž bývalý prominentný komunistický sochár Ján Kulich.

Výsmech si Sulík onedlho vypočul aj od politikov Smeru, ktorí sochu osadili. „Odporúčam, ak sa vám niečo nepáči, nedávajte si to do kuchyne a ak to niekde je, tak tam ani nechoďte," povedal bývalý predseda parlamentu Pavol Paška (Smer).

Prerobenie dvojkríža vraj Sulíkovi sľúbil Kulich. Ten dohodu včera spochybnil. (mp)

Viac na 4. strane

Proti soche Svätopluka včera protestovali výtvarníci. FOTO SME – VLADIMÍR ŠIMÍČEK

Most našiel ministra, zakázal mu hovoriť

Ministrom životného prostredia má byť poslanec Jozef Nagy. Ochranárom sa nominácia nepáči.

BRATISLAVA. Most-Híd má tri mesiace po voľbách kandidáta na šéfa obnoveného ministerstva životného prostredia. Navrhuje svojho poslanca **Józsefa Nagya.**

Lesník a ekológ Róbert Oružinský hovorí, že ministerstvo je v katastrofálnom stave a potrebuje uznávaného odborníka, nie straníckeho nominanta.

Nagy je podnikateľom z Dunajskej Stredy, vlastní napríklad luxusný hotel, strane daroval 10-tisíc eur. Včera nedvíhal telefón. Strana nechce, aby s médiami komunikoval pred dohodou v koalícii.

Šéf Mosta-Hídu Béla Bugár o Nagyovi povedal, že hľadali manažéra. (jgl)

Viac na 2. strane

ŠPORT
Rozhovor s Jánom Kováčikom
Kandidát na prezidenta zväzu hovorí o slovenskom futbale.
14. strana

SPRAVODAJSTVO
Černákovi potvrdili doživotie
Údajný boss sa už z väzenia nedostane. Rozhodnutie si neprišiel vypočuť.
5. strana

SERVIS
Ako bojovať s prechladnutím
Poradíme vám, ako na jeseň nepodľahnúť chorobe.
24. a 25. strana

12 až 19° Jasno až polojasno. Ojedinele hmla.

KURZY ECB 23. 9. 2010, koľko dostanete za 1 euro

USD	GBP	CZK	HUF	PLN
1,3364	0,8553	24,578	279,65	3,9415

Ceny SME v zahraničí ■ Česko 15 CZK ■ Chorvátsko 7,50 HRK

Stĺpček Konštantína Čikovského

Riziko

Pohľad na protesty v Česku tlmí optimizmus, ktorý prichádza z nočnej dohody o rozpočte.

Napriek tomu pár vecí možno hodnotiť už dnes.

1. Miera šetrenia oproti realite tohto roku je primeraná. Rýchlosť znižovania deficitu bude jedna z najvyšších v Európe, takmer dvojnásobná oproti Česku. Na druhej strane, Slovensko je na tom tak zle, že maximálne tempo je povinnosť, nie možnosť. A usudzujúc zo zmierlivej reakcie analytikov (nič lepšie na posúdenie nemáme), nie je to tempo, ktoré by ekonomiku zabrzdilo.

2. Je to rozpočet dôveryhodnejší ako tie minulé. Na rozdiel od nich nemá v sebe z prsta vycucané predpoklady rastu ekonomiky či príjmov z eurofondov. Rast jeho príjmov je postavený na takých typoch daní, ktorým sa dá len ťažko vyhnúť, a preto sa na ne možno aj pohodlne spoľahnúť. Viac sa treba báť schopnosti jednotlivých ministerstiev dodržiavať „najdôležitejší" zákon.

Pretože v momente, keď budú musieť za nepríjemné správy zodpovedať konkrétni politici, každý z nich si po svojom položí aj otázku, či je rozpočet spravodlivý. ©SME

Únia chce kvóty pre manažérky

BRUSEL, BRATISLAVA. Eurokomisárka Viviane Redingová zvažuje zavedenie kvót na počet žien vo vedení veľkých súkromných firiem. Pristúpiť k nim chce, ak sa firmy na budúci rok samy nezaviažu, že do konca roka 2015 budú tretinu vedenia tvoriť ženy.

Nemecký telekomunikačný gigant Deutsche Telekom sa k tomu zaviazal dobrovoľne už v marci. Kvóty prijímajú aj krajiny. Prvé bolo Nórsko, nasledovalo Španielsko a Holandsko. (era)

Viac na 11. strane

9 771335 440045 38

Socha Svätopluka zostane na svojom mieste. Richard Sulík tvrdí, že jej autor Ján Kulich odstráni gardistický znak z jej štítu. Nie je to však isté. FOTO SME – VLADIMÍR ŠIMÍČEK

Sulík chce Svätopluka iba prerobiť

Šéfovi parlamentu prekáža aj to, že pre sochu sa nemôžu otáčať limuzíny. No nepresunie ju

Autor sochy dohodu s Richardom Sulíkom spochybnil. Smer hrozí odvetou za rušenie nápisu Kráľ starých Slovákov.

Dvaja výtvarníci sa na protest proti soche nechali postriekať červenou farbou, ďalší ju zahádzali červenými karafiátmi. FOTO SME – VLADIMÍR ŠIMÍČEK

BRATISLAVA. Svätopluk už síce nebude kráľom starých Slovákov, jeho socha na čestnom nádvorí Bratislavského hradu však zostane. Okrem nápisu musí autor sochy a prominentný komunistický sochár Ján Kulich odstrániť zo štítu kniežaťa aj dvojkríž pripomínajúci znak Hlinkovej gardy.

Takéto rozhodnutie včera oznámil predseda Národnej rady Richard Sulík (SaS), ktorý na jej posúdenie v júli zriadil odbornú komisiu. Jazdecké súsošie chce na nádvorí ponechať aj napriek tomu, že komisia historikov, archeológov, architektov a sochárov odporučila jej presunutie na iné miesto hradného areálu.

Ostane pre stavenisko

„Obnovené čestné nádvorie dostalo pôvodný barokový charakter a priestorovú mierku. Z architektonicko-pamiatkového hľadiska je absolútne neprípustné, aby sa jeho hodnoty znehodnotili umiestnením akejkoľvek sochy," napísal v posudku komisie hlavný architekt Bratislavy Štefan Šlachta. „Historickou funkciou čestného nádvoria bola funkcia zhromažďovacieho priestoru pri slávnostných ceremóniách. Na Hrade je to dôležité o to viac, že naše čestné nádvorie patrí k najmenším v Európe."

„Socha ostane tam, kde je, z viacerých dôvodov. Rolu hrali aj náklady, ale najmä to, že alternatívne umiestnenia sochy sa nachádzajú veľmi blízko staveniska Hradu a socha by sa tam mohla poškodiť a zavadzala by pri rekonštrukcii," vysvetľoval včera Sulík. O presune môže podľa neho rozhodnúť jeho nástupca potom, ako bude rekonštrukcia Hradu skončená.

Sulíkovo rozhodnutie označilo za sklamanie zhruba tridsať výtvarníkov, ktorí naň čakali priamo pred Hradom. „Toto bola príležitosť, ako sa odstrihnúť od červenej, ktorá ostala nevyužitá, a to zo strany, od ktorej sme to najmenej čakali," hovoril organizátor protestu Martin Piaček. Sochu naďalej žiadajú odstrániť. „Ide o zlú sochu od pochybného autora, na nesprávnom mieste, navyše nainštalovanú bez povolení a širšej odbornej diskusie."

> Budem špekulovať. Veď to nie je chytiť brko a zapísať. Viete čo je to začať rúbať do bronzu.
>
> **Ján Kulich,** autor sochy Svätopluka

Rozhodnutie zachovať sochu naopak privítal Smer, ktorého predstavitelia ju na Hrad presadili a slávnostne odhalili len pár dní pred voľbami.

Sulíka však varovali pred odstraňovaním nápisu. „Národná rada dostala od pána profesora len hlinený model. Na ňom môžu pán Sulík aj so všetkými, čo protestujú, robiť, čo chcú, ale na majetku občianskeho združenia bez súhlasu štatutárov alebo ľudí, ktorí sa poskladali, neurobí nič, to je môj odkaz," reagoval bývalý šéf parlamentu a podpredseda Smeru Pavol Paška.

Kulich hovorí nie

Kedy text i znak zo súsošia zmiznú, je zatiaľ nejasné aj pre postoj Kulicha. Sulík žiaden termín nemá a spolieha sa iba na údajnú džentlmenskú dohodu. „Stretol som sa s autorom sochy a dohodol sa, že pán Kulich na svoje náklady zmení kríž na slovenský dvojkríž," hovorí.

Kulich však včera podvečer pre SME dohodu spochybnil. „Povedal som mu, že budem špekulovať, čo sa s tým dá spraviť. Veď to nie je chytiť brko a zapísať. Viete, čo je to začať rúbať do bronzu," povedal. „Zatiaľ to vidím tak, že to nejde, to nie je otázka len technická, ale aj historická," dodal Kulich.

Sulíkova tajomníčka Tatiana Tóthová reagovala, že nahradenie znaku im včera večer opäť potvrdil aj Kulichov syn.

Michal Piško ©SME

Jednotke a Dvojke hrozia spojením

STV je finančne na dne. Riaditeľ televízie chce šetriť aj zlučovaním.

BRATISLAVA. Slovenská televízia nie je schopná uskutočňovať svoje verejnoprávne poslanie tak, ako jej to určuje zákon, konštatovala včera Rada STV. Od štátu potrebuje finančnú náhradu za výpadok úhrad za služby verejnosti. Členovia rady zároveň odmietli návrh rozpočtu na budúci rok, ktorý im predkladal generálny riaditeľ Štefan Nižňanský.

Dozorná komisia varuje pred finančným kolapsom televízie.

Manažment zvažuje, že jedným z radikálnych riešení by mohlo byť zlúčenie programov Jednotky a Dvojky. Na to je však potrebná zmena zákona.

„Výška príjmovej časti rozpočtu STV nezodpovedá reálnym potrebám na vysielanie troch televíznych okruhov a z toho dôvodu predpokladaný finančný deficit vo výške 16 miliónov eur ohrozuje plnenie úloh STV do konca roka," povedal Miroslav Galamboš z dozornej komisie.

Účtovná strata 18 miliónov podľa neho zároveň ohrozuje aj zostavenie budúcoročného rozpočtu.

Televízia priznala, že čakala vyššie zisky z predaja reklamy.

Suma, ktorú plánuje štát vyčleniť z rozpočtu pre STV, je podľa Nižňanského len „boj o holú existenciu a prežitie". Vždy sa riešia len dôsledky, ale nie príčiny, prečo je STV finančne poddimenzovaná, tvrdí.

Nižňanský dostal za svoju vlaňajšiu prácu odmenu vo výške viac ako 12-tisíc eur, schválila mu ju Rada STV ešte v apríli.

(tasr)

Lesníci museli ťažbu v Smrekovici zastaviť

Lesníci už nemôžu hovoriť, že nedostali rozhodnutie spred týždňa o zastavení ťažby. Úrad životného prostredia ho ich šéfovi odovzdal osobne.

BANSKÁ BYSTRICA. Rozhodnutie o pozastavení ťažby v navrhovanej prírodnej rezervácii Smrekovica vo Veľkej Fatre je právoplatné a lesníci už ťažbu zastavili.

Pokyn im vydal generálny riaditeľ Lesov SR Igor Viszlai po včerajšom rokovaní na Obvodnom úrade životného prostredia, kde mu predstavitelia úradu rozhodnutie odovzdali. Úrad rozhodnutie vydal pred týždňom, vedenie štátneho podniku však niekoľko dní tvrdilo, že mu ho nedoručili.

Marián Jasík z organizácie FSC Slovensko tvrdí, že úspechom je aj pozastavenie ťažby na území, pre ktoré navrhujú najvyšší stupeň ochrany.

„FSC Slovensko, Lesy SR aj Správa Národného parku dostali čas na predloženie dôkazov. Upravíme projekt rezervácie, znovu ho predložíme a pokúsime sa získať výnimku ministerstva, aby mohol Krajský úrad životného prostredia v Žiline začať konanie o vyhlásení prírodnej rezervácie Smrekovica," hovorí Jasík.

FSC Slovensko, ktorá sa snaží o záchranu pralesov, bude musieť hranice územia zmenšiť. Ťažba už časť navrhovanej rezervácie poškodila.

Obvodný úrad životného prostredia včera riešil aj podnet Róberta Oružinského, ktorý upozornil na porušovanie zákona o ochrane prírody.

Daniel Vražda ©SME

Angličtina už Lipšicovi neprekáža

Minister vnútra uveril ministrovi školstva, povinná angličtina prešla vládou.

BRATISLAVA. Nedostatok učiteľov už nie je prekážkou na zavedenie povinnej angličtiny na školách. Vláda včera schválila novelu zákona, podľa ktorej bude angličtina povinným predmetom.

Ústúpil aj minister spravodlivosti Daniel Lipšic (KDH), ktorý minulý týždeň novelu zablokoval pre chýbajúcich angličtinárov. „Minister školstva povedal, že rezort je pripravený po odbornej stránke garantovať kvalitnú výučbu a ja mu plne dôverujem," povedal už včera Lipšic.

Až 57,3 percenta učiteľov angličtiny na prvom stupni nie je na túto prácu kvalifikovaných. Na druhom stupni je to menej, len 36,4 percenta. Minister školstva Eugen Jurzyca (SDKÚ) verí, že ich doplní učiteľmi, ktorí sa vzdelávajú. Jurzyca presvedčil Lipšica tým, že kým v posledných desiatich rokoch vzrástol počet hodín angličtiny až o 300 percent, od septembra to bude len o 13.

Angličtinu žiadajú rodičia

V súčasnosti sú v školách dva cudzie jazyky. Po novom bude od tretieho ročníka angličtina, ďalší cudzí jazyk si škola bude naďalej voliť, od šiesteho ročníka.

Riaditeľka Základnej školy na Ulici čs. brigády v Liptovskom Mikuláši Ľubica Révajová hovorí, že angličtinu si žiadajú rodičia. „Z tohto dôvodu ju na prvom stupni máme už dávno." Inak by s cudzím jazykom u malých detí tak skoro nezačínala. Niektoré na to podľa Révajovej ešte nie sú zrelé.

Prezidentka Slovenskej asociácie učiteľov angličtiny Jana Berešová hovorí, že dôležité je najmä to, aby sa deti učili hravou formou. „Je potrebné, aby si deti odskúšali pravý zvuk hlások. Spievali si, hrali sa." Berešová privítala, že začiatok vyučovania angličtiny sa v školách zjednotí. „Dnes majú najväčší problém riaditelia stredných škôl. Prichádzajú k nim žiaci s rôznymi úrovňami v rôznych jazykoch. Ani jeden nevedia poriadne."

Zmeny v školách

- angličtina bude povinná od tretieho ročníka,
- ďalší cudzí jazyk si budú školy naďalej voliť,
- podrobnosti povinnej angličtiny upraví Štátny vzdelávací program,
- zrušia sa polročné vysvedčenia,
- namiesto nich žiak dostane výpis známok.

Zrušili polročné vysvedčenia

V novele školského zákona, ktorú ešte musí schváliť parlament, prešlo aj zrušenie polročných vysvedčení. Doteraz ich žiaci dostávali na samostatnom tlačive. Po novom riaditeľ vystaví polročné vysvedčenie len v prípade písomnej žiadosti rodiča. Jurzyca tým chce odstrániť byrokraciu.

Riaditeľ Základnej školy na Obchodnej ulici v Sečovciach Jaroslav Konečný hovorí, že učiteľom síce odpadne práca, ale žiakom to neprospeje. „Niektorí rodičia až na polročnom vysvedčení zistia, aký má ich dieťa prospech a potom sa spamätajú," poznamenal Konečný.

Zuzana Petková ©SME

Doc. JUDr. Robert Fico, Csc.

Doc. JUDr. Robert Fico, CSc.
Podstavec pre bustu Františka Zupku
pred budovou Domu odborov
01. 08. – 28. 10. 2010
Trnavské mýto, Bratislava

http://artycok.tv/lang/cs-cz/4884/
dalibor-baca-doc-judr-robert-fico-csc

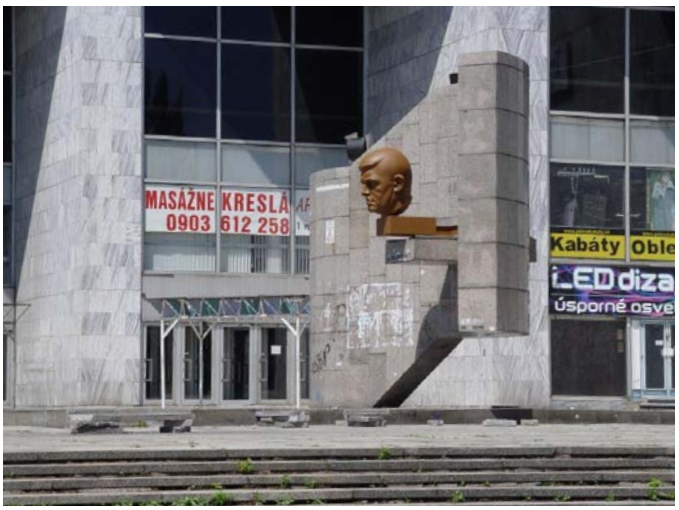

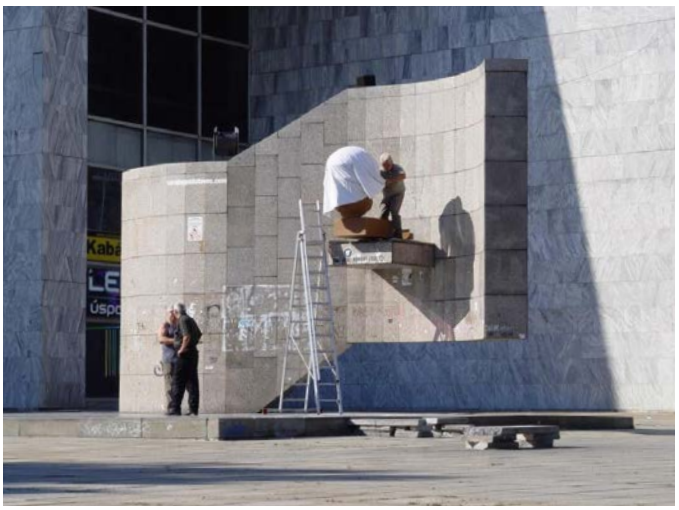

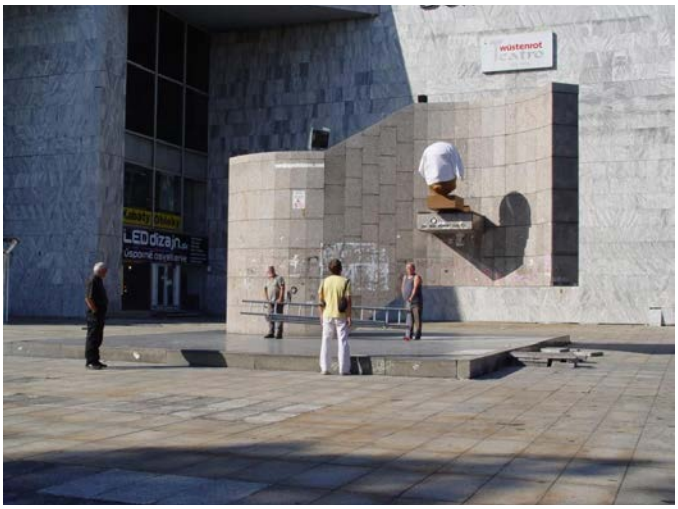
wüstenrot
LEDizajn

Doc. JUDr. ROBERT FICO, CSc.

Doc. JUDr. ROBERT FICO, CSc.

VEREJNÝ PODSTAVEC

Tlačová správa

Pilotný projekt public-artovej galérie Verejný podstavec

Miesto: Podstavec pre bustu Františka Zupku pred budovou Domu odborov, Trnavské mýto, Bratislava
Organizátori: Dalibor Bača, Tomáš Džadoň, Michal Moravčík, Martin Piaček
Kontakt: Dalibor Bača 00420 604 364 847, info@verejnypodstavec.com, www.verejnypodstavec.com
Trvanie projektu: 1.8. - 28.10. 2010

Public-artová galéria ***Verejný podstavec*** štartuje svoj výstavný program prvou realizáciou, ktorej autorom je slovenský sochár **Dalibor Bača** (1973). Na mieste deinštalovanej busty Františka Zupku (1988) prezentuje sochu pod názvom ***Doc. JUDr. ROBERT FICO, CSc.*** (2010, rozmery 150 x 88 x 120 cm). Vytvoril portrét známeho politika, ktorý si zobral za svoju agendu odhaľovanie sôch národných dejateľov v autorstve výtvarníkov, ktorí boli propagátormi normalizačnej ideológie na Slovensku.
Bača otvára diskusiu o mieste sochy v spoločnosti, jej mediálnej interpretácii a politického vplyvu. Invazívne osádza známu tvár odhaľovateľa pamätníkov na nomenklatúrny piedestál, ktorý mu pred viac ako dvadsiatimi rokmi pripravil jeho autor Ján Kulich.
Socha začala opäť fungovať ako silný politický a ideologický kolík daného územia, stala sa nástrojom na deklarovanie dominancie jedného názoru a zároveň slúži ako vstupné dvierka pre rehabilitáciu prorežimistických sochárov. Tento rámec Bača využíva na priznanie statusu našej spoločnosti, deklaruje holý fakt, a to, že sa „odhaľovaní“ národní dejatelia stávajú rukojemníkmi interpretácií a chtíča politikov.
Na prázdnom mieste po normalizačnej buste, ktorú odstránila novembrová revolúcia 1989 sa ocitá sám politik. Toto premostenie vyše dvadsiatich rokov po Nežnej revolúcii je reflexiou slovenskej spoločnosti a zároveň testom jej historickej pamäťe.
Krátko po inštalovaní diela 1. augusta 2010, bol autor vyzvaný majiteľom podstavca JMF - Zväzom odborových organizácií v Slovenskej republike na jeho odstránenie. Bustu zahalili plachtou zamestananci Domu odborov. Nesúhlas, ktorý socha bývalého premiéra vyvolala, načrtla základnú otázku, prečo je v našej spoločnosti možné načierno a za nejasných okolností osadiť - odhaliť napríklad sochu Svätopluka do verejného priestoru akým je Bratislavský hrad a zároveň sproblematizovať dočasne umiestnenú bustu, ktorá prvoplánovo neinterpretuje samotného politika, ktorý túto legislatívne nevyjasnenú činnosť sám vykonáva.

Verejný podstavec je public-artovým projektom, ktorý je pokračovaním iniciatívy **Akú sochu do mesta?** (2006) a petície **Stop kultúrnej politike v našich mestách** (2006), ktorá bola vyjadrením kritického názoru mladej generácie umelcov, teoretikov a konzumentov umenia

k zahlcovaniu verejného priestoru produkciou turistických atrakcií a gýčov. Na tieto aktivity prirodzene nadviazal **protest proti osadeniu sochy „kráľa Svätopluka“** (2010) od normalizačného sochára Jána Kulicha na Bratislavskom hrade.
Verejný podstavec je nekomerčným miestom na prezentáciu výtvarných diel, ktoré majú šancu osloviť pouličného diváka a napĺňajú tak edukačný a estetický rámec verejného priestoru 21. storočia. Dlhodobo prázdny podstavec pre bustu Františka Zupku od akad. soch. Jána Kulicha, využívame ako miesto prezentácie súčasného slovenského i svetového umenia. Je to priestor pre dočasné výstavy s možnosťou reflektovania a skúmania fenoménov pamäte a identity daného miesta. Cieľom je tiež oživenie chradnúceho námestia, jeho vizuálna revitalizácia a vytvorenie príťažlivého miesta, ktoré by bolo atraktívne aj pre návštevníkov Bratislavy.

VEREJNÝ PODSTAVEC

Tlačová správa
občianskeho združenia Verejný podstavec

Bratislava, 2. august 2010

Verejný podstavec reaguje na dnešné odcudzenie busty **Doc. JUDr. ROBERTA FICA, CSc.** z podstavca pred budovou Domu odborov na Trnavskom mýte v Bratislave**,** ktorej autorom je sochár **Dalibor Bača**. Po včerajšom (1.augusta 2010) nainštalovaní výtvarného diela bol autor vyzvaný vedením **JMF - Zväzom odborových organizácií v Slovenskej republike** k jej odstráneniu. Bustu zahalili včera v poobedňajších hodinách zamestnaci Domu odborov na príkaz ich vedenia.
Kedže autor diela nebol informovaný o tom, kde sa **Doc. JUDr. ROBERT FICO, CSc.** nachádza a kto ho odstránil, vzniklo podozrenie, že došlo k trestnému činu krádeže umeleckého diela podľa trestného zákona. **Doc. JUDr. ROBERT FICO, CSc.** je osobným vlastníctvom autora. Dňa 3. augusta 2010 podá autor **Dalibor Bača** trestné oznámenie v tejto veci.

Dalibor Bača odmietol odstrániť svoju sochu aj z dôvodu, že **JMF** ako vlastník podstavca, nikdy bližšie nekonzultoval a nevyžadoval obsahovú náplň projektu galérie. Združenie Verejný podstavec nesie plnú zodpovednosť za výstavnú dramaturgiu a vníma ju ako autonómnu kurátorskú kompetenciu, do ktorej nemožno hrubým spôsobom zasahovať neodbornými a jednostrannými krokmi. Akýkoľvek zásah do prezentácie výtvarných diel je ideologickým diktátom, s ktorým sa nemôžeme nikdy stotožniť a svedčí o praktikách, ktoré sú spájané s totalitnými režimami. V tomto zmysle je zmiznutie busty **Doc. JUDr. ROBERTA FICA, CSc.** jasným odkazom na ideologickú kontrolu verejného priestoru. Jej odstránenie z poverenia najvyšších miest dáva signál, že verejný priestor je silným politikom aj vyše dvadsať rokov po Nežnej revolúcii. Socha **Doc. JUDr. ROBERT FICO, CSc.** chcela vyvolať spoločenskú diskusiu, pričom nijako nepredpisuje a prvoplánovo nepointuje aktivity politika a nepodáva divákovi návod, akou optikou sa má na ňu pozerať. Hysterická a nepremyslená reakcia odborov načrtla vzťahy a prepojenia, ktoré autor možno ani priamo nespájal s umiestnením busty. Oživila pamäť tohoto miesta – opusteného pamätníka a deklarovala ho ako miesto s biľagom.

Združenie Verejný podstavec
Dalibor Bača, Tomáš Džadoň, Michal Moravčík, Martin Piaček

Kontakt: Dalibor Bača 00420 604 364 847, info@verejnypodstavec.com,
www.verejnypodstavec.com

VEREJNÝ PODSTAVEC

Tlačová správa vo veci odcudzenia busty
Doc. JUDr. ROBERT FICO, CSc.

Miesto: Okresné riaditeľstvo Policajného zboru v Bratislave III, Vajnorská 25, 832 56 Bratislava
Dátum: 9. august 2010 o 8:30 hod
Kontakt: Dalibor Bača 00420 604 364 847, info@verejnypodstavec.com,
www.verejnypodstavec.com

Občianske združenie ***Verejný podstavec*** si Vás dovoľuje informovať, že autorovi busty ***Doc. JUDr. ROBERT FICO, CSc.*** (2010) **Daliborovi Bačovi** bolo dňa 4. augusta 2010, vo veci odcudzenia jeho diela oznámené, že ***Doc. JUDr. ROBERT FICO, CSc.*** sa nachádza na Okresnom riaditeľstve Policajného zboru v Bratislave III, Vajnorská 25, 832 56 Bratislava. Na základe týchto informácii si autor dňa 9. augusta 2010 o 8:30 hod na spomínanej adrese prevezme bustu s prehliadkou možných škôd a možnosťou verejného zadokumentovania.

OZ Verejný podstavec: Dalibor Bača, Tomáš Džadoň, Michal Moravčík, Martin Piaček

Jednotný majetkový fond

zväzov odborových organizácií v Slovenskej republike
Odborárske námestie 3, 815 70 Bratislava 1

Iniciatíva Verejný podstavec
Michal Moravčík
Jasovská 37
851 07 Bratislava

NAŠA ZNAČKA	VYBAVUJE	BRATISLAVA
C4/2010-2-139	Ing. Henrieta Izsová	1. 3. 2010

VEC: Odpoveď

Vážení autori iniciatívy,

na základe Vášho listu zo dňa 8. februára 2010 Vám dávam nasledovné stanovisko:

Jednotný majetkový fond zväzov odborových organizácií v SR ako vlastník nehnuteľnosti ODK, Trnavské mýto 1, zapísanej na LV č. 1291, vedenej Katastrálnym úradom v Bratislave, Správou katastra pre hlavné mesto SR Bratislavu, parc. č. 11436/10, v katastrálnom území Nové Mesto, obec Bratislava – mestská časť Nové Mesto, okres Bratislava III nemá námietky voči prezentácii výtvarných diel v čase od 15. júla do 31. decembra 2010, ktorých zámerom je oslovenie okoloidúceho – pouličného diváka s cieľom prezentácie súčasného slovenského a svetového umenia s podmienkou, že JMF ako vlastník nehnuteľnosti nenesie zodpovednosť za prípadné škody spôsobené tretími osobami.

S pozdravom

JEDNOTNÝ MAJETKOVÝ FOND
ZVÄZOV ODBOROVÝCH ORGANIZÁCIÍ
V SLOVENSKEJ REPUBLIKE
Odborárske nám. 3
815 70 BRATISLAVA 1
- 1 -

Ing. Peter Pokorný
riaditeľ

Tel.: (02) 50239 111 Fax: (02) 5557 6574 IČO: 30 779 618 DIČ : 2020373432 Číslo účtu: *10006-78312020/4900*
E-mail: JMF@JMF.SK
Zapísaný v registri záujmových združení právnických osôb na Krajskom úrade Bratislava pod č.87/92-OVVS.

ČVS:ORP-1511/1-OSV-B3-2010 Bratislava 03.08.2010

P O T V R D E N I E

Potvrdzujem, že: Dalibor Bača, nar. 07.06.1973, bytom Hradec Králové, Rokycanová 352

urobil trestné oznámenie: na neznámeho páchateľa ktorý v čase od 10.00 h dňa 02.08.2010 do 13.00 h dňa 03.08.2010 v Bratislave na Trnavskom mýte odcudzil nezisteným spôsobom z podstavca po Františkovi Zúbkovi 1 ks busta z laminátu hnedej farby s názvom Doc. JUDr. Robert Fico. CSc. v hodnote 12.000,-€, čím mi takto bola spôsobená škoda krádežou vo výške 12.000,-€.

p. Bača

.....

podpis oznamovateľa

npor. Palárik

.....

podpis príslušníka PZ SR

Fax. číslo:0961033769
Tel.č.:0961033761 protokol

Dodatok

k ČVS:ORP-1511/1-OSV-B3-2010
vykonaný v čase o 08.45 h na OSV Bratislava III Nové Mesto-východ, Vajnorskej ul. 25

Boi som opätovne poučený podľa zákonných ustanovení, poučeniu som porozumel a nežiadam k nemu bližšie vysvetlenie.

K mojej výpovedi zo dňa 03. 08. 2010 dodávam nasledovné skutočnosti:

Dňa 09. 08. 2010 o 08.45 hod som sa dostavil na OSV Bratislava Nové Mesto-východ za účelom svedeckej výpovede.

Otázka povereného príslušníka PZ: Obdržal ste dňa 02.08.2010 písomnú výzvu od JMF, že rušia súhlas na realizáciu projektu "Verejný podstavec" zo dňa 01.03.2010 medzi vami a JMF?
Odpoveď: Neobdžral som. Obdržal som až po nahlásení veci na políciu 03.08.2010 o 14:30 hod.

Otázka povereného príslušníka PZ: Vyzval Vás niekto zo zástupcov JMF k demontáži, okrem uvedeného dátumu 02.08.2010, aby bola busta ohľadne projektu „Verejný podstavec" uzavretá písomnou dohodou zo dňa 01.03.2010 medzi vami a JMF?
Odpoveď: Už iba v nedeľu 01.08.2010 okolo 16:00 hod som bol námestníčkou riaditeľa Obchodnej divízie Jednotného majetkového fondu SR v Bratislave pani Ing. Henrietou Izsovou telefonicky vyzvaný, aby sme uvedenú bustu okamžite demontovali. Odpovedal som jej, že demontáž nevykonáme na základe povolenia, ale navrhol som, že v pondelok 02.08.2010 sa zastavím a môžeme celú záležitosť prediskutovať. Nereagovala na našu ponuku, na náš spôsob riešenia a výslovne si stála za tým, že busta musí byť okamžite odstránená.

Otázka povereného príslušníka PZ: Chcete k veci ešte niečo dodať, prípadne doplniť alebo opraviť?
Odpoveď: Nie, nemám nič viac čo k tomu povedať.

To je všetko, čo by som k veci dodal. Vypovedal som pravdu a nič som vedome nezamlčal. Zápisnica na znak súhlasu s jej obsahom mnou vlastnoručne podpísaný po prečítaní dňa 09. 08. 2010 v čase o 09.15 h.

vypočul:	Prítomný:	Vypovedal:
ppor. Mgr. Michal Fleischhacker	por. Bc. Jana Šafářová	Dalibor Bača

OKRESNÉ RIADITEĽSTVO PZ
v Bratislave III
Úrad justičnej a kriminálnej polície
Oddelenie skráteného vyšetrovania
Bratislava Nové Mesto - východ
Vajnorská ul. č. 25, P.O.BOX 136
832 56 Bratislava 3

ČVS: ORP-1511/1-OSV-B3-2010 Bratislava 09.08.2010

PROTOKOL O VRÁTENÍ VECÍ

Dňa 09.08.2010 v čase o 09.35 hod. v Bratislave, na Vajnorskej ul. č. 25, na OR PZ BA III, Oddelenie skráteného vyšetrovania, Nové mesto - východ bola vrátená poškodenému Dalibor Bača, nar. 07. 06. 1973 nasledovná vec:

- 1 ks sklo-laminátová busta, hnedej farby, rozmer hlavy 120 cm x 88 cm x 92 cm, váha 15 kg, názov diela „Doc. JUDr. Robert Fico"
- 1 ks podstavec pod bustu, materiál voduvzdorná prekliška s konštrukčným prvkom kovový profil tvaru I, rozmer 30 cm x 80 cm x 140 cm, farba hnedá, hmotnosť cca 55 kg

Vec vrátená, dňa 09.08.2010 o 09.40 hod.

Vec vrátil:

Poverený príslušník PZ SR
ppor. Mgr. Fleischhacker

Vec prevzal:

Zároveň svojím podpisom potvrdzujem
že som prevzal odpis tohto protokolu
ako potvrdenie o vrátení veci

Dalibor Bača

autor, vlastník diela

Prítomný pri prevzatí:
por. Bc. Šafárová

JMF
JEDNOTNÝ MAJETKOVÝ FOND ZVÄZOV ODBOROVÝCH ORGANIZÁCIÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Jednotný majetkový fond

zväzov odborových organizácií v Slovenskej republike
Odborárske námestie 3, 815 70 Bratislava 1

Iniciatíva Verejný podstavec
Michal Moravčík
Dalibor Bača
Jasovská 37
851 07 Bratislava

Doporučene!

NAŠA ZNAČKA	VYBAVUJE	BRATISLAVA
1069/2010-PR	Právne	2.8.2010

Vážení páni,

na Vašu žiadosť zo dňa 8.2.2010, ktorým ste žiadali prezentáciu sochárskych diel na námestí Trnavské Mýto 1, Bratislava podľa predloženého Projektu „Verejný podstavec", sme Vám dňa 1.3.2010 dali súhlasné stanovisko JMF na Váš zamýšľaný projekt.

Dňa 1.8.2010 bola však na podstavci osadená busta Doc. JUDr. Roberta Fica, Csc. Z dôvodu, že umiestnené dielo nekorešponduje s Vami predloženým projektom, sa cítime týmto podvedení.

Preto Vám oznamujeme, že náš súhlas udelený dňa 1.3.2010 Vám dnešným dňom **rušíme** a nemáme záujem o akúkoľvek spoluprácu s Vami.

Nakoľko ste po našej komunikácii odstránenie busty Doc. JUDr. Roberta Fica, Csc. odmietli, boli sme nútení dňa 2.8.2010 ju demontovať sami. V tejto súvislosti Vás ďalej vyzývame, aby ste si bustu osobne prevzali, a to po telefonickom dohovore na č. 0911 108 018. V prípade, že tak neurobíte, bude busta uskladnená a budú Vám vyúčtované náklady skladného.

Ing. Peter Pokorný
riaditeľ JMF

JEDNOTNÝ MAJETKOVÝ FOND
ZVÄZOV ODBOROVÝCH ORGANIZÁCIÍ
V SLOVENSKEJ REPUBLIKE
Odborárske nám. 3
815 70 BRATISLAVA 1

Tel.: (02) 50239 111 Fax: (02) 5557 6574 IČO: 30 779 618 DIČ:2020373432 IČ DPH:SK2020373432
Číslo účtu: 1100180007/8130 E-mail: JMF@JMF.SK
Zapísaný v registri záujmových združení právnických osôb na Krajskom úrade Bratislava pod č.87/92-OVVS.

Doc. JUDr. ROBERT FICO, CSc.

Dalibor Bača

Popis

Titulky

Diskuze

Na mieste deinštalovanej busty Františka Zupku (1988) pred budovou Domu odborov na Trnavskom mýte v Bratislave prezentovala artová galéria Verejný podstavec prvý projekt Doc. JUDr. ROBERT FICO, CSc. od slovenského sochára Dalibora Baču.

Bača prezentuje étznámeho politika (bývalého premiéra), ktorý si zobral za svoju agendu odhaľovanie sôch národných dejateľov v výtvarníkov, ktorí boli propagátormi normalizačnej ideológie na Slovensku. Na prázdnom mieste po normalizačnej buste, ktorú odstránila novembrová revolúcia 1989 sa tak ocitá sám politik. Toto premostenie vyše dvadsiatich rokov po Nežnej revolúcii je reflexiou slovenskej spoločnosti a zároveň testom jej historickej pamäťe.átko po inštalovaní diela 1. augusta 2010, bola socha odstránená majiteľom podstavca JMF – Zväzom odborových organizácií v Slovenskej republike.

Socha začala na Slovensku äťfungovať ako silný politický a ideologický kolík daného územia, stala sa nástrojom na deklarovanie dominancie jedného názoru a zároveň slúži ako vstupné dvierka pre rehabilitáciu prorežimistických sochárov. Verejný podstavec je public-artovým projektom (členovia: Dalibor Bača, Tomáš Džadoň, Michal Moravčík, Martin Piaček) na prezentáciu výtvarných diel, ktoré majú šancu osloviť pouličného diváka a napĺňajú tak edukačný a estetický rámec verejného priestoru 21. storočia. Je to priestor pre dočasné výstavy s možnosťou reflektovania a skúmania fenoménov pamäte a identity daného miesta.

© artycok.tv — Současné umění online
Pokud není uvedeno jinak, obsah je šířen pod licencí Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported license
Feedback

Bustu Roberta Fica po inštalácii odborári zahalili (1.8.2010, 23:11)

Na mieste deinštalovanej busty bývalého komunistického funkcionára Františka Zupku pred budovou Domu odborov na Trnavskom mýte dnes bola inštalovaná busta Roberta Fica. Majiteľ podstavca - Jednotný majetkový fond zväzov odborových organizácií v Slovenskej republike krátko nato zahalili bustu plachtou.

Išlo o prvú realizáciu public-artovej galérie Verejný podstavec. Autorom busty je slovenský sochár Dalibor Bača (1973). Na mieste deinštalovanej busty Františka Zupku (1988) prezentuje sochu pod názvom Doc. JUDr. ROBERT FICO, CSc. (2010). Vytvoril portrét známeho politika, ktorý si zobral za svoju agendu odhaľovanie sôch národných dejateľov v autorstve výtvarníkov, ktorí boli propagátormi normalizačnej ideológie na Slovensku.

Bača otvára diskusiu o mieste sochy v spoločnosti, jej mediálnej interpretácii a politického vplyvu. Invazívne osádza známu tvár odhaľovateľa pamätníkov na nomenklatúrny piedestál, ktorý mu pred viac ako dvadsiatimi rokmi pripravil jeho autor Ján Kulich. Socha začala opäť fungovať ako silný politický a ideologický kolík daného územia, stala sa nástrojom na deklarovanie dominancie jedného názoru a zároveň slúži ako vstupné dvierka pre rehabilitáciu prorežimistických sochárov. Tento rámec Bača využíva na priznanie statusu našej spoločnosti, deklaruje holý fakt, a to, že sa „odhaľovaní" národní dejatelia stávajú rukojemníkmi interpretácií a chtíča politikov. Na prázdnom mieste po normalizačnej buste, ktorú odstránila novembrová revolúcia 1989 sa ocitá sám politik. Toto premostenie vyše dvadsiatich rokov po Nežnej revolúcii je reflexiou slovenskej spoločnosti a zároveň testom jej historickej pamäťe.

Krátko po inštalovaní diela 1. augusta 2010, bol autor vyzvaný majiteľom podstavca Jednotným majetkovým fondom zväzov odborových organizácií v Slovenskej republike na jeho odstránenie. Bustu zahalili plachtou zamestananci Domu odborov. "Nesúhlas, ktorý socha bývalého premiéra vyvolala, načrtla základnú otázku, prečo je v našej spoločnosti možné načierno a za nejasných okolností osadiť
- odhaliť napríklad sochu Svätopluka do verejného priestoru akým je Bratislavský hrad a zároveň sproblematizovať dočasne umiestnenú bustu, ktorá neinterpretuje prvoplánovo samotného politika, ktorý túto legislatívne nevyjasnenú činnosť sám vykonáva," uvádza D. Bača.

Verejný podstavec je public-artovým projektom, ktorý je pokračovaním iniciatívy Akú sochu do mesta? (2006) a petície Stop kultúrnej politike v našich mestách (2006), ktorá bola vyjadrením kritického názoru mladej generácie umelcov, teoretikov a konzumentov umenia k zahlcovaniu verejného priestoru produkciou turistických atrakcií a gýčov. Na tieto aktivity prirodzene nadviazal protest proti osadeniu sochy „kráľa Svätopluka" (2010) od normalizačného sochára Jána Kulicha na Bratislavskom hrade.

Verejný podstavec je nekomerčným miestom na prezentáciu výtvarných diel, ktoré majú šancu osloviť pouličného diváka a napĺňajú tak edukačný a estetický rámec verejného priestoru 21. storočia. Dlhodobo prázdny podstavec pre bustu Františka Zupku od akad. soch. Jána Kulicha, využívame ako miesto prezentácie súčasného slovenského i svetového umenia. Je to priestor pre dočasné výstavy s možnosťou reflektovania a skúmania fenoménov pamäte a identity daného miesta. Cieľom je tiež oživenie chradnúceho námestia, jeho vizuálna revitalizácia a vytvorenie príťažlivého miesta, ktoré by bolo atraktívne aj pre návštevníkov Bratislavy.

Miesto: Podstavec pre bustu Františka Zupku pred budovou Domu odborov, Trnavské mýto, Bratislava
Organizátori: Dalibor Bača, Tomáš Džadoň, Michal Moravčík, Martin Piaček
www.verejnypodstavec.com
Trvanie projektu: 1. 8. - 28. 10. 2010

KTO BOL FRANTIŠEK ZUPKA?
František Zupka (30. 6. 1901 – 2. 6. 1976)

Narodil sa v roku 1901 v rakúskom meste Marchegg. Zupka bol popredný odborár, komunista, "verný syn komunistického režimu" a spoluzakladateľ komunistických ľudových milícií. Bol funkcionárom najvyšších štátnych odborárskych orgánov a medzinárodného odborového hnutia.

Bol člen Komunistickej strany Slovenska, Komunistickej strany Československa, člen UV KSČ, v rokoch 1945-1976 bol poslancom Národného zhromaždenia a Federálneho zhromaždenia, v rokoch 1950-1952 a 1954-1965 predseda Ústrednej rady odborov. V rokoch 1949 -1965 pôsobil aj ako podpredseda Svetovej odborovej federácie.

Zomrel v roku 1976 počas liečenia v kúpeľoch Mariánske Lázně a pochovaný je v Prahe. Po Zupkovi bolo v Bratislave pomenované Námestie Františka Zupku (dnes Trnavské mýto).

(banoviny)

UDALOSTI | SPEKTRUM | 02. august 2010, 18:56

Nová dominanta Bratislavy - Ficova nadživotná busta

Bratislava - Potom ako nedávno občianski aktivisti združení pod názvom UM! zabalili do kartónu podstavec kontroverznej sochy v...

Zdroj: Verejný podstavec

Bratislava - Potom ako nedávno občianski aktivisti združení pod názvom UM! zabalili do kartónu podstavec kontroverznej sochy veľkomoravského panovníka Svätopluka, v nedeľu sa iná skupina aktivistov rozhodla dať najavo svoj názor na spomínané dielo Jána Kulicha ešte zaujímavejším spôsobom.

Public-artová galéria Verejný podstavec sa totiž rozhodla svoj výstavný program odštartovať prvou realizáciou, ktorej autorom je slovenský sochár Dalibor Bača. A pre svoj zámer si nezvolili nič menšie než je socha pod názvom Doc. JUDr. Robert Fico, CSc.

Ako sa píše vo vyhlásení galérie Verejný podstavec, Bača "vytvoril portrét známeho politika, ktorý si zobral za svoju agendu odhaľovanie sôch národných dejateľov v autorstve výtvarníkov, ktorí boli propagátormi normalizačnej ideológie na Slovensku".

Autor sochy niekdajšieho premiéra tak chce otvoriť celospoločenskú diskusiu nielen o mieste sochy, ale aj jej mediálnej interpretácie či politického vplyvu.

- **Sulík má dedičstvo: Výstavu autora Svätopluka**

Ficova hlava v nadživotnej veľkosti sa pritom ocitla presne na tom istom mieste, kde za komunistického režimu mohli návštevníci Domu odborárov (Istropolis) vidieť sochu činiteľa komunistického a odborového hnutia Františka Zupku.

Autorom piedestálu, na ktorom bola socha Zupku a teraz Fica umiestnená, je pritom práve aj zhotoviteľ sochy Svätopluka na Bratislavskom hrade Ján Kulich. Ten sa pritom rovnako preslávil mnohými dielami poplatnými prednovembrovému režimu.

"Socha začala opäť fungovať ako silný politický a ideologický kolík daného územia, stala sa nástrojom na deklarovanie dominancie jedného názoru a zároveň slúži ako vstupné dvierka pre rehabilitáciu prorežimistických sochárov," pomenúvajú výhrady k soche veľkomoravského panovníka zakladatelia public-artovej galérie Verejný podstavec.

- **Za sochu Svätopluka chcú aj hladovať či povaliť vládu**

Ako zároveň Bača pripomína, umiestnenie Ficovej busty práve na miesto, kde bola v minulosti rovnaká busta Zupku, chápe ako reflexiu slovenskej spoločnosti a zároveň je aj testom historickej pamäte.

Zdroj: Verejný podstavec

Nadživotnú hlavu bývalého premiéra však nakoniec mohli obdivovať jeho priaznivci, ale aj odporcovia, len niekoľko desiatok minút. Tento tvorivý počin sa totiž nestretol s veľkým nadšením Zväzu odborových organizácií. Zamestnanci Domu odborov ju tak zatiaľ dočasne zahalili.

"Nesúhlas, ktorý socha bývalého premiéra vyvolala, načrtla základnú otázku, prečo je v našej spoločnosti možné načierno a za nejasných okolností osadiť - odhaliť napríklad sochu Svätopluka do verejného priestoru akým je Bratislavský hrad a zároveň sproblematizovať dočasne umiestnenú bustu, ktorá prvoplánovo neinterpretuje samotného politika, ktorý túto legislatívne nevyjasnenú činnosť sám vykonáva," pýtajú sa autori galérie Verejný podstavec.

Verejný podstavec je pritom public-artovým projektom, ktorý je pokračovaním iniciatívy Akú sochu do mesta? (2006) a petície Stop kultúrnej politike v našich mestách (2006). Tá bola vyjadrením kritického názoru mladej generácie umelcov, teoretikov a konzumentov umenia k zahlcovaniu verejného priestoru produkciou turistických atrakcií a gýčov.

- **Aktivisti vytiahli proti Svätoplukovi - gardistovi**

Na tieto aktivity prirodzene nadviazal protest proti osadeniu sochy "kráľa Svätopluka" (2010) od normalizačného sochára Jána Kulicha na Bratislavskom hrade.

"Dlhodobo prázdny podstavec pre bustu Františka Zupku od akad. soch. Jána Kulicha, využívame ako miesto prezentácie súčasného slovenského i svetového umenia. Je to priestor pre dočasné výstavy s možnosťou reflektovania a skúmania fenoménov pamäte a identity daného miesta," dodávajú autori nevšedného projektu.

Páči sa mi to

Ficova busta zmizla z námestia

Sochu expremiéra správcovia odborárskeho majetku nechcú. Zahalili ju, potom sa stratila.

3. aug 2010 o 0:00 JÁN KREMPASKÝ

S bustou Roberta Fica pred bratislavským Istropolisom si najskôr v nedeľu zriadenci fondu, ktorý spravuje odborársky majetok, nevedeli rady. (Zdroj: JÁN KREMPASKÝ)

Písmo: A⁻ | A⁺

206 0

Busta expremiéra Roberta Fica (Smer) nevydržala pred bratislavským Istropolisom ani jeden deň. V nedeľu podvečer, krátko po jej osadení, ju zahalili bielou plachtou, v pondelok ráno z piedestálu zmizla úplne. Kde skončila, netuší ani jej autor.

Po rebríku k buste sa ešte v nedeľu vyšplhali zriadenci správcu priestoru – Jednotného majetkového fondu zväzov odborových organizácií. Fond odmieta komunikovať. Neodpovedá, prečo nechal sochu prekryť a ani na to, či má niečo spoločné s jej zmiznutím.

Zakryli a teraz mlčia

Občianske združenie Verejný podstavec, ku ktorému patrí aj autor sochy Dalibor Bača, sa najskôr chcelo obrátiť na políciu. „Vraj ju odviezli, netuším kam," povedal Bača.

Bača si myslí, že bustu nechal zmiznúť práve fond. Jeho zástupkyňa mu v nedeľu telefonovala, aby ju odstránil.
„Inštalatéri nám povedali, že je problém až po najvyššie miesta," dopĺňa Michal Moravčík zo združenia.

„Nemám žiaden komentár," odpovedala v nedeľu podvečer zástupkyňa fondu na otázku SME, prečo chcú bustu odstrániť. Fond neodpovedal ani na otázky zaslané emailom. Vrátnik mal zákaz pustiť redaktorov SME cez vrátnicu.

Fond spravuje majetok odborárov. Hovorca Konfederácie odborových zväzov Otto Ewiak hovorí, že s fondom nie sú priamo prepojení a sami majú s ním problém komunikovať.

Nepomohlo ani povolenie

Občianske združenie malo od fondu na umiestnenie sôch pred Istropolisom povolenie. „Jednotný majetkový fond nemá námietky proti prezentácii výtvarných diel, ktorých zámerom je oslovenie okoloidúceho pouličného diváka s cieľom prezentácie súčasného slovenského a svetového umenia," píše sa v odpovedi na žiadosť združenia.

V pondelok už bustu umelci zo združenia Verejný podstavec na mieste nenašli. FOTO SME - TOMÁŠ BENEDIKOVIČ

Aktivisti podľa Moravčíka žiadali, aby mohli na priestranstve pred Istropolisom prezentovať projekty „publicartového charakteru“, z ktorých niektoré „vytvárajú spoločenskú diskusiu“. Umelci vyzvú fond, aby sochu vrátil na pôvodné miesto.

Fico sochu nechcel

Proti buste pred Istropolisom bol aj Fico. „Predseda strany Robert Fico by privítal, keby túto bustu odstránili čo najskôr,“ povedala hovorkyňa Smeru Silvia Glendová.

Autor busty Bača hovorí, že Fica si pre svoje dielo vybral preto, že za jeho vlády sa začali agresívne premiestňovať a inštalovať sochy. Odhaľovanie Štefánika, prevoz leva a inštalácia Svätopluka na Hrade komunistického sochára Jána Kulicha, vypočítava.

Pred Istropolisom navyše v minulosti stála iná Kulichova socha. Toho podľa Baču Fico preferoval, a preto je vraj logické, že ju nahradí busta expremiéra. Busta je z laminátovej živice. Materiál stál autora zhruba tisíc eur.

Tlačová správa občianskeho združenia Verejný podstavec
Verejný podstavec reaguje na včerajšie odcudzenie busty **Doc. JUDr. ROBERTA FICA, CSc.**z podstavca pred budovou Domu odborov na Trnavskom mýte v Bratislave, ktorej autorom je sochár **Dalibor Bača**. Po včerajšom (1.augusta 2010) nainštalovaní výtvarného diela bol autor vyzvaný vedením **JMF - Zväzom odborových organizácií v Slovenskej republike** k jej odstráneniu. Bustu zahalili v nedeľu v poobedňajších hodinách zamestnaci Domu odborov na príkaz ich vedenia.

Kedže autor diela nebol informovaný o tom, kde sa **Doc. JUDr. ROBERT FICO, CSc.** nachádza a kto ho odstránil, vzniklo podozrenie, že došlo k trestnému činu krádeže umeleckého diela podľa trestného zákona. **Doc. JUDr. ROBERT FICO, CSc.** je osobným vlastníctvom autora. Dňa 3. augusta 2010 podá autor **Dalibor Bača** trestné oznámenie v tejto veci.

Dalibor Bača odmietol odstrániť svoju sochu aj z dôvodu, že **JMF** ako vlastník podstavca, nikdy bližšie nekonzultoval a nevyžadoval obsahovú náplň projektu galérie. Združenie Verejný podstavec nesie plnú zodpovednosť za výstavnú dramaturgiu a vníma ju ako autonómnu kurátorskú kompetenciu, do ktorej nemožno hrubým spôsobom zasahovať neodbornými a jednostrannými krokmi. Akýkoľvek zásah do prezentácie výtvarných diel je ideologickým diktátom, s ktorým sa nemôžeme nikdy stotožniť a svedčí o praktikách, ktoré sú spájané s totalitnými režimami. V tomto zmysle je zmiznutie busty **Doc. JUDr. ROBERTA FICA, CSc.** jasným odkazom na ideologickú kontrolu verejného priestoru. Jej odstránenie z poverenia najvyšších miest dáva signál, že verejný priestor je silným politikom aj vyše dvadsať rokov po Nežnej revolúcii.

Socha **Doc. JUDr. ROBERT FICO, CSc.** chcela vyvolať spoločenskú diskusiu, pričom nijako nepredpisuje a prvoplánovo nepointuje aktivity politika a nepodáva divákovi návod, akou optikou sa má na ňu pozerať. Hysterická a nepremyslená reakcia odborov načrtla vzťahy a prepojenia, ktoré autor možno ani priamo nespájal s umiestnením busty. Oživila pamäť tohoto miesta - opusteného pamätníka a deklarovala ho ako miesto s biľagom.

Združenie Verejný podstavec

Dalibor Bača, Tomáš Džadoň, Michal Moravčík, Martin Piaček

Zdieľať na facebooku (0)

Diskusia (206)

AKTUALIZOVANÉ 11:37

Fico dostal bustu. Odborári ju hneď po inštalácii zahalili

Len pár hodín vydržala busta bývalého premiéra Roberta Fica odhalená pred bratislavským Istropolisom.

1. aug 2010 o 22:00 JÁN KREMPASKÝ , Ján Krempaský a tasr

Sochár mal s majiteľom priestranstva - odborovým združením dohodu, že ho môže využiť. Keď zistili, že tam nainštaloval bustu expremiéra Roberta Fica, dali ju zahaliť. (Zdroj: SME - JÁN KREMPASKÝ)

Písmo: A⁻ | A⁺

690 0

BRATISLAVA.

Jej autor Dalibor Bača ju v nedeľu doobeda nainštaloval, poobede sa ju snažil majiteľ priestranstva odstrániť. Keď to nešlo, robotníci ju zahalili bielou plachtou.

„Je to človek, ktorý rozdeľuje spoločnosť," povedal o svojom zámere autor Dalibor Bača.

Dodal, že dielom chcel vyvolať spoločenskú diskusiu, ako aj poukázať na paradox, že busta je umiestnená v priestore, ktorý vytvoril komunistický sochár Ján Kulich. Ten urobil na objednávku predstaviteľov Smeru sochu Svätopluka.

Dielo umiestnili na podstavec vybudovaný pôvodne pre bustu Františka Zupku dočasne, ako súčasť projektu public-artovej galérie Verejný podstavec. Autor mal s odborármi dohodu, že môže tento priestor využiť na prezentáciu sochy. Keď však zistili, že predlohou pre prvé vystavené dielo je Robert Fico, rozhodli sa ho z podstavca odstrániť.

"Nesúhlas, ktorý socha bývalého premiéra vyvolala, načrtla základnú otázku, prečo je v našej spoločnosti možné načierno a za nejasných okolností osadiť - odhaliť napríklad sochu Svätopluka do verejného priestoru, akým je Bratislavský hrad a zároveň sproblematizovať dočasne umiestnenú bustu, ktorá prvoplánovo neinterpretuje samotného politika, ktorý túto legislatívne nevyjasnenú činnosť sám vykonáva," vyhlásil Bača.

Dodal, že vytvoril portrét známeho politika, ktorý si zobral za svoju agendu odhaľovanie sôch národných dejateľov v autorstve výtvarníkov, ktorí boli propagátormi normalizačnej ideológie na Slovensku. Bustu Zupku, odstránenú v roku 1989, totiž spolu s podstavcom realizoval autor sochy Svätopluka na bratislavskom hrade Ján Kulich.

"Socha začala opäť fungovať ako silný politický a ideologický kolík daného územia, stala sa nástrojom na deklarovanie dominancie jedného názoru a zároveň slúži ako vstupné dvierka pre rehabilitáciu prorežimistických sochárov," vyhlásil Bača.

Verejný podstavec je public-artovým projektom, ktorý je pokračovaním iniciatívy Akú sochu do mesta? (2006) a petície Stop kultúrnej politike v našich mestách (2006), ktorá bola vyjadrením kritického názoru mladej generácie umelcov, teoretikov a konzumentov umenia k zahlcovaniu verejného priestoru produkciou turistických atrakcií a gýčov.

Verejný podstavec je nekomerčným miestom na prezentáciu výtvarných diel, ktoré majú šancu osloviť pouličného diváka a napĺňajú tak edukačný a estetický rámec verejného priestoru 21. storočia.

"Dlhodobo prázdny podstavec pre bustu Františka Zupku od akad. soch. Jána Kulicha využívame ako miesto prezentácie súčasného slovenského i svetového umenia. Je to priestor pre dočasné výstavy s možnosťou reflektovania a skúmania fenoménov pamäte a identity daného miesta," uviedli organizátori projektu Dalibor Bača, Tomáš Džadoň, Michal Moravčík a Martin Piaček.

Zdieľať na facebooku (0)

Diskusia (690)

Doc. JUDr. Robert Fico, Csc.

Intervencia A208
2010, Bratislava

Intervenciu na podnet odstránenia busty Doc. JUDr. Robert Fico, CSc. formou polepu, realizovalo výtvarné zoskupenie A208 v priebehu roku 2010 v Bratislave.

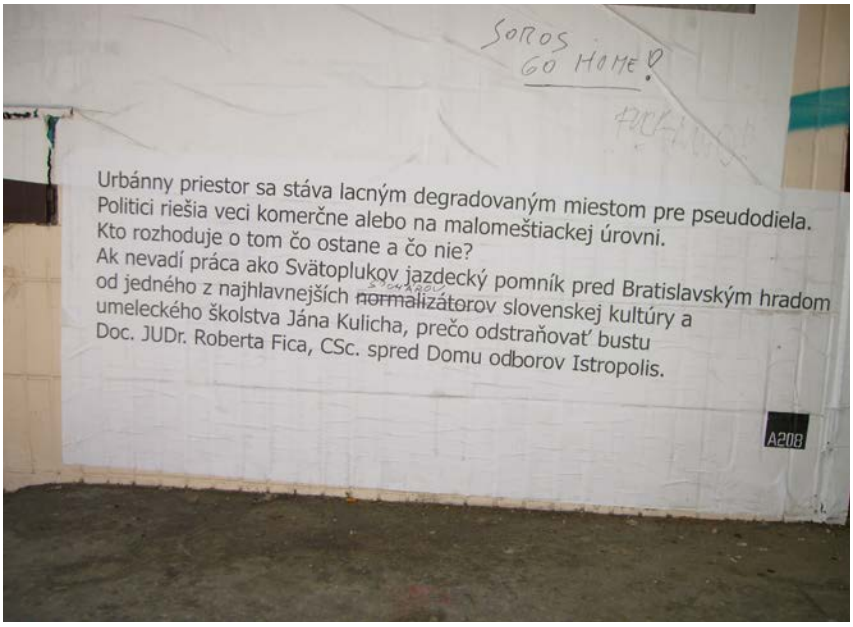

28.4.(STVRTOK)
Klub Za Zrkadlom

Doc. JUDr. Robert Fico, Csc.

Doc. JUDr. Robert Fico, CSc.
13. 01. 2011 - 30. 01. 2011
MeetFactory – Kostka, Praha

MeetFactory
International center of contemporary art
MeetFactory, o. p. s., Ke Sklárně 3213/15, 150 00, Praha 5
www.meetfactory.cz

DOC. JUDR. ROBERT FICO, CSC.

vystavující umělec : **Dalibor Bača**

vernisáž ve čtvrtek 13.1.2011 v 18.00

výstava trvá: 13. 1. 2011 - 30. 1. 2011

Provokativní portrét významného politika z ruky sochaře Dalibora Bači odkazuje na devalvaci společného městského prostoru ideologií a nevkusem. Veřejný podstavec je public-artovým projektem občanského sdružení, které se kriticky vyjadřuje k zahlcení veřejného prostoru kýčem. Pro galerii Kostka připravil autor reinstalaci svého kontroverzního díla ze srpna 2010.

Dalibor Bača vytvořil kvalitní soudobý portrét člověka, který je důležitou ikonou politiky. Robert Fico, Viktor Orbán, Ivan Langer, Stanislav Gross, nebo Julija Tymošenková patří do generace mladších středoevropských lídrů, kteří každý svým stylem definují a deformují dnešní postkomunistickou Evropu. S patřičnou dávkou populismu a organizačních schopností se jím více, či méně obratně daří udržet na špičce oblíbenosti veřejnosti a hrají důležitou roli v domácí politice.

Robert Fico na jedné straně dokázal zvládnout levicovou agendu takovým způsobem, že komunistická strana na Slovensku dnes prakticky neexistuje. V době 3. vítězství Vladimíra Mečiara zůstal jako jediný opoziční poslanec protestně přítomen po celou dobu nočního povolebního zasedání parlamentu. To je na Slovensku neslavně známe jako „noc dlhých nožov“ (3. - 4. 11.1994). Nově zvolený parlament na něm během bleskového jednání vyměnil dva ministry, členy rady televize a rozhlasu, kontrolního úřadu a tajné služby a nastartoval personální změny ve většině státních úřadů.

Rober Fico je na druhé straně spoluodpovědný za nedávnou eskalaci napětí mezi Slovenskou Republikou a Maďarskem (parlamentní spolupráce SMERU s nacionalistickou SNS). Posledním nepřehlédnutelným krokem zmíněného politika bylo slavnostní odhalování kontroverzní sochy Svatopluka na Bratislavském hradě. Plastika s naprosto neaktuálním výtvarným rukopisem byla bez soutěže zadána bolševickému sochaři Jánu Kulichovi. Dalibor Bača připravil pro občanské sdružení „Veřejný podstavec“ komentář tohoto vrcholně nekulturního aktu. Iniciativa si pronajala prázdný podstavec před bratislavským Domem Odborů (dnes nese název ISTROPOLIS) a měla v úmyslu zvát mladé umělkyně a umělce, kteří by do veřejného místa intervenovali. Správci budovy zpanikařili a hned první příspěvek - figurální portrét od Dalibora Bači bez vědomí autora okamžitě deinstalovali.

Kromě ironického gesta, kdy se portrét politika, který arogantně manipuluje veřejným prostorem a sám se stává obětí cenzury, se Bačovi podařila i kvalitní socha. Portrét je suverénně zvládnutý po stránce modelace, výrazu a je v

adekvátním měřítku. Autonomní kvality Bačova portrétu nám umožnili reinstalovat jeho dílo v Galerii Kostka.

V českém kontextu je problematika zacházení s veřejným prostorem rovněž plná problematických rozhodnutí. Od sporného umístnění figurální sochy ukrajinského básníka Tarase Ševčenka na Náměstí Kinských - bez jakéhokoliv kontextu k Praze 5, přes aktuální kauzu portrétu Starosty Ulricha v Hradci Králové, až po obskurní šarvátku sochařů zatažených do sporů kolem památníku Woodrova Wilsona před Hlavním nádražím v Praze.

Tyto kauzy jsou důkazem, že po změně režimu a navrácení soukromého majetku do rukou původních majitelů, jsme nenašli model, jak správně zacházet s veřejným společným prostorem. Kam, jak a za jakých okolností umísťovat estetické dominanty? Které události a osobnosti by měli být připomenuty? Jakým mechanizmem korigovat hulvátství investorů a zištně uvažujících městských úředníků?

Rezignovali výtvarní umělci a autorky na výzvy, které jim veřejný prostor sporadicky nabízí? Soustředili se místo dlouhodobé práce, jen na krátkodobé kariérní úspěchy?

Práce Dalibora Bači tyto otázky adekvátně formuluje. Na jedné straně jde o výrazné umělecké dílo, které nenalezlo v společném prostoru opodstatnění. Druhý pokus – ukázat velkorysý portrét důležité figury v galerijním kontextu snad upřesní pozici, kterou soudobým sochařům přisuzuje postkomunistická společnost v druhé dekádě 21. Století.

kurátor: Dušan Zahoranský

Pro víc informací / For more enquiries:
Dušan Zahoranský – kurátor /curator, dusan@meetfactory.cz
www.meetfactory.cz

MeetFactory – International center of contemporary art
Platform for meeting of the arts and creative groups. In the former factory run gallery spaces, theater, music, film club, studios, library and resident studios. MeetFactory is supported by the capital city of Prague (5.5 mil Czk).

Busta putuje

21. január 2011, 06:00 Tweet G+1 Odporučiť Zdieľať 0

Socha nášho expremiéra žne úspechy

Počas predošlej vlády Roberta Fica sa udialo množstvo absurdných rozhodnutí, okrem politických káuz to boli státisíce eur vyhodené za rôzne pofidérne nacionalistické akcie, na ktorých sa priživili ľudia z okolia vtedajšieho premiéra, známi aj komunistickou minulosťou. Vyvrcholili inštalovaním pamätníka Svätopluka na Bratislavskom hrade.
Vlastnú sochu dostal aj náš premiér, žiaľ, čoskoro po odhalení záhadne zmizla. Ako sa však ukázalo, Robert Fico je nezničiteľný. Tak ako ohuroval nás, ohuruje dnes Pražanov.

Doc. JUDr. CSc.:

Robert Fico sa zaskvel v celej svojej nádhere v pražskej galérii Kostka MeetFactory na vernisáži vo štvrtok 13. januára. Vlastne, pardon, plným menom Doc. JUDr. Robert Fico, CSc. Tak totiž znie názov diela výtvarníka Dalibora Baču, ktoré minulý týždeň vystavili v Prahe. Artefakt, ktorý na Slovensku nevydržal ani 24 hodín, si v galérii môžu naši západní susedia pozrieť do konca januára. Busta nášho popredného politika a predsedu Smeru láka divákov, na ktorých hľadí z podstavca Fico svojím pevným, jastrabím pohľadom a peknou frizúrou. Ponáša sa na totalitné gýče a autor sám pripúšťa, že preštudoval celý rad totalitných sôch, komunistických i fašistických. „Nápad na Ficovu bustu sa mi začal rodiť v hlave pri odhaľovaní novej Štefánikovej sochy v Bratislave, uvedomil som si, že priebeh toho rituálu je veľmi pompézny, dokonca tam lietali stíhačky. Vyvrcholilo to odhalením sochy Svätopluka na Hrade. Bola to fraška ako za komunizmu, aj prejavy pri odhaľovaní mali totalitný nádych...“ opisuje autor.
Kurátor Dušan Zahoranský hovorí, že ide o portrét politika, ktorý arogantne manipuluje verejným priestorom a sám sa stáva obeťou cenzúry, no „okrem ironického gesta sa Bačovi podarila aj kvalitná socha“. Pozvánku na vernisáž dostal v prvom rade hlavný inšpiračný zdroj celého diela Robert Fico, ale aj zvyšní poslanci slovenského i českého parlamentu a obe prezidentské kancelárie. „Žiadny z predstaviteľov sa

na vernisáži nezúčastnil, ale to som ani nečakal. Chcel som však, aby vedeli, že Doc. JUDr. Robert Fico, CSc., je tu," vysvetľuje Dalibor Bača.

Protest:

Príbeh portrétu Roberta Fica sa začal už dávnejšie. Bača ho vytvoril ešte v minulom roku a inštalovali ho na jednej z najfrekventovanejších križovatiek v Bratislave, na Trnavskom mýte pred tamojším Domom odborov. „Osadili sme známu tvár odhaľovateľa pamätníkov na nomenklatúrny piedestál, ktorý Ficovi pred viac ako dvadsiatimi rokmi pripravil práve jeho autor Ján Kulich." Kruh sa uzavrel. Kulich ako popredný normalizačný autor totiž vytvoril aj gýčovú sochu Svätopluka, o ktorú sa pričinila Ficova suita a ktorá hyzdí hradné nádvorie. Žiaľ, protest vydržal ozaj krátko. Premiér Fico sa vyjadril, že busta sa mu nepáči a privítal by, keby bola odstránená čo najskôr. A čuduj sa svete, zrejme iba čírou náhodou ju zvesili zamestnanci odborov, ktoré, mimochodom, dlhodobo podporujú Fica a ktoré boli správcom priestoru -, a to napriek riadne uzavretej zmluve s výtvarníkom o vystavení umeleckého diela. Umelec spočiatku dokonca netušil, kam bustu odpratali, obrátil sa aj na políciu, keďže išlo o odcudzenie umeleckého diela. Neskôr vysvitlo, že ju majú odborári, ktorí mu ju napokon vrátili.

Proti gýču:

Doc. JUDr. Robert Fico, CSc., nás dnes reprezentuje v zahraničí, Bača navyše hovorí, že v podobných aktivitách budú pokračovať aj ďalší slovenskí výtvarníci. Patria do skupiny Verejný podstavec a tá združuje umelcov, ktorí sa kriticky vyjadrujú k manipulácii, ideológii a gýčom, ktorými sa zahlcujú naše verejné priestranstvá. Tvrdia, že im ide o to, priniesť do mesta kritické myslenie a kvalitné umenie. Nebránia sa však ani politickým témam, podľa nich si „aj na takýto typ umenia musia naši verejní predstavitelia zvyknúť".
„Moja busta nevydržala vonku ani celých 24 hodín, posluhovači vždy boli a budú a radi splnia priania svojho funkcionára, keďže majú strach. V roku 1989 sme sa chceli zbaviť strachu, ale nejde to tak rýchlo, ako sme čakali. A možno sú skupiny ľudí, ktorí radi zotrvávajú v strachu, je to pre nich určitý spôsob istoty," hovorí Bača. Dodáva, že české médiá publikovali informácie o výstave s Ficom v hlavnej role a na ďalšej strane písali o zbúraní ateliéru významného čínskeho výtvarníka Aj Wej-weja čínskymi úradmi, ktoré ho držia v domácom väzení. „Je to pre mňa zaujímavý stret informácií. Strach politických predstaviteľov byť kritizovaný je stále aktuálny. A preto reagujú tak podráždene a rázne." Obrátili sme sa na hovorkyňu Silviu Glendovú, či Robert Fico nezmenil názor na dielo, ktoré ho zobrazuje ako velikána, žiadnu odpoveď sme však nedostali.

Autor: PETER GETTING

Odporučiť Zdieľať Zaregistrujte sa a pozrite, čo odporúčajú vaši priatelia.

Ficova busta prešla z verejného priestoru do galérie

Dalibor Bača vystavuje portrét Roberta Fica v pražskej MeetFactory.

15. jan 2011 o 0:00 ALEXANDER BALOGH

Z výstavy v MeetFactory. (Zdroj: Dalibor Bača)

Písmo: A- | A+

31 0

Známa pražská galéria sa rozhodla pokračovať v príbehu busty Roberta Fica od sochára Dalibora Baču.

PRAHA, BRATISLAVA. Od štvrtkového večera do konca mesiaca je v pražskej galérii Kostka MeetFactory výstava s názvom Doc. JUDr. Robert Fico, CSc.

Tvorí ju portrét bývalého premiéra od výtvarníka Dalibora Baču a ide o jeho reinštaláciu, keď prvýkrát bol vystavený v Bratislave v auguste minulého roka pred Domom odborov. Už po niekoľkých hodinách ho však vtedy jeho zamestnanci zahalili a na druhý deň ráno dokonca socha zmizla. Po čase ju polícia našla a vrátila autorovi.

Dvadsaťročný oblúk

Bača vytvoril bustu ako komentár k odhaleniu kontroverznej sochy Svätopluka na Bratislavskom hrade od prominentného komunistického sochára Jána Kulicha v predvečer júnových parlamentných volieb. Podľa Baču si Fico prisvojil právo na odhaľovanie sôch národných činiteľov, vytvorených propagátormi normalizačnej ideológie.

Bratislavské umiestnenie Ficovho portrétu práve pred Domom odborov nebolo náhodné, na tom istom mieste bola v minulom režime socha vysokého komunistického funkcionára Františka Zupku, vytvorená tiež Jánom Kulichom. Na prázdnom mieste po normalizačnej buste, ktorú odstránila novembrová revolúcia, sa tak ocitol sám politik.

Toto premostenie vyše dvadsiatich rokov po nežnej revolúcii malo byť reflexiou slovenskej spoločnosti a testom jej historickej pamäte.

„Mali sme trochu obavy, ako sochu v pražskej galérii prezentovať, pretože pôvodný účel jej vzniku bol iný," povedal po vernisáži Dalibor Bača. „Nakoniec sme sa s kurátorom Dušanom Zahoranským rozhodli upustiť od nejakého zjavného dovysvetľovávania politicko-spoločenských súvislostí."

Priestor galérie, ktorá je vlastne kockou s rozmermi 11 x 11 x 11 metrov, to uniesol, socha podľa neho pôsobí pompézne a evokuje totalitný charakter.

Čo ukáže druhý pokus?

„Problematika devalvácie verejného priestoru je aktuálna aj v Česku, čoho dôkazom je aj sporné umiestnenie figurálnej sochy ukrajinského básnika Tarasa Ševčenka na pražskom Námestí Kinských či ďalšie kauzy," hovorí Zahoranský. „Sú dôkazom, že po zmene režimu sme nenašli model, ako zaobchádzať s verejným priestorom."
Ficova busta a jej predčasne zlikvidovaná augustová bratislavská inštalácia bola prvým projektom public-artovej galérie Verejný podstavec, ktorá sa kriticky vyjadruje k devalvácii a zahlcovaniu verejného priestoru gýčom, ideológiou a nevkusom.

„Druhý, pražský pokus ukázať portrét v galerijnom kontexte azda spresní pozíciu, ktorú súčasným sochárom prisudzuje postkomunistická spoločnosť v druhej dekáde 21. storočia," dodáva kurátor.

Zdieľať na facebooku (0)
Diskusia (31)

Kultura

FICO MÁ V PRAZE POMNÍK

Slovenský komentář k zacházení s veřejným prostorem

Jan H. Vitvar

16. 1. 2011 | aktualizace 19. 1. 2011 8:08

fico.jpg

66_R03_2011_s.jpg

Tenhle prostor mé soše svědčí: *je tu strašná zima, takže být tady je za trest.*" Slovenský výtvarník Dalibor Bača (1973) svá slova nemyslí sebemrskačsky. Vlastní tvorby si váží, nicméně necení si toho, koho ve svém aktuálním díle zpodobil. Jeho socha se jmenuje Doc. JUDr. Robert Fico, CSc. a zobrazuje, jak už název napovídá, někdejšího předsedu slovenské vlády. Bača ji poprvé vystavil loni v létě, kdy více než metr vysokou bustu podsaditého politika umístil na prázdný sokl před budovou Domu odborů v Bratislavě. Tehdy jeho akce skončila po pouhém dni: odboráři jeho dílo z budovy rychle odstranili. Teď je Bačova plastika k vidění znovu a je jisté, že ji nikdo odklízet nebude. Do 30. ledna ji vystavuje pražská MeetFactory ve své, nyní opravdu vymrzlé galerii Kostka.

Atrakce a kýče

„*Samozřejmě to není jen slovenské téma, že se na hlavní náměstí osazují špatné sochy. Stačí se podívat tady na Prahu 5, kde předloni zničehonic postavili pomník Tarasi Ševčenkovi,*" připomíná kurátor MeetFactory Dušan Zahoranský nedávnou aféru: radnice řízená neblaze proslulým Milanem Jančíkem postavila na náměstí Kinských sochu ukrajinskému básníkovi v předvečer státní návštěvy prezidenta Viktora Juščenka. Sto padesát let mrtvý literát Prahu přitom pravděpodobně ani nikdy nenavštívil. „*Dělat podobná symbolická gesta dvacet let po převratu je pěkný nonsens,*" dodává Zahoranský.

Svého někdejšího spolužáka z bratislavské Vysoké školy výtvarných umění z konce 90. let Dalibora Baču teď do Prahy Zahoranský pozval právě proto, aby upozornil na nesmyslnost zasahování současné politické reprezentace do podoby

našeho veřejného prostoru. V Bratislavě je momentálně ještě v tristnějším stavu než v Praze: *staré pomníky z dob komunismu se postupně odstranily, místo nich však málokdy vznikne něco lepšího. Bača proto už před čtyřmi lety s přáteli založil uměleckou iniciativu Akú sochu do mesta?, kterou protestoval proti zahlcování veřejného prostoru „produkcí turistických atrakcí a kýčů“.* Ovšem místo aby si oficiální místa vzala výzvu k srdci, loni se vytasila s nečekaně těžkým kalibrem. Premiér Fico prosadil těsně před svým odchodem z úřadu umístění sochy knížete Svatopluka na Bratislavský hrad. Dílo přitom vláda bez vyhlášení veřejné soutěže zadala sochaři Jánu Kulichovi, ikoně slovenské normalizace ve výtvarném umění.

„Je to, jako kdyby nějaký primář někoho v 70. letech znásilnil a teď z něj udělali ministra zdravotnictví!“ rozčiluje se Zahoranský při zmínce o sochaři, který v Bratislavě pomáhal coby kovaný komunista a rektor Bačovy a Zahoranského alma mater šestnáct let likvidovat jakékoli svobodomyslné umění. Ze školy sice musel po roce 1989 autor Leninova pomníku v Žilině či Milicionáře v Bratislavě odejít. Ficova reprezentace po něm ale teď neomylně sáhla. Kulich se jí odvděčil jezdeckou plastikou „krále starých Slováků“ ozdobenou znakem Hlinkovy gardy a několika historickými renonci. Po Ficově odchodu z vlády odborníci doporučovali pomník odstranit, nakonec parlament Kulicha alespoň donutil, aby předělal Svatoplukův štít a přestal velkomoravského knížete na nápisu pod monumentem vydávat za slovenského krále.

Škatulata, škatulata…

Pro Baču a Zahoranského dějinné nesrovnalosti nejsou tím hlavním, co je na soše dráždí. Vadí jim jednak její podoba, která odpovídá tomu nejhoršímu z normalizačního tvarosloví. Zahoranský tak loni vystavil svou miniaturní repliku plastiky, kterou vytvořil z materiálu připomínajícího hromádku exkrementů. A pak jim pochopitelně vadí samotná postava jejího autora. Ján Kulich byl mimo jiné i autorem busty šéfa komunistických odborů Františka Zupky před bratislavským Domem odborů. A právě na prázdný podstavec, který po revoluci po soše zbyl, loni Bača umístil svého Fica, nynějšího Kulichova podporovatele.

Bačův laminátový Fico, schválně pěkně předimenzovaný, je jakýmsi mobilním pomníkem momentální slovenské bezradnosti. Může se postavit stejně dobře v Bratislavě, Praze nebo kdekoli jinde. Dá se přitom čekat, že Bača bude mít i v dohledné době co komentovat. Na Štúrovo náměstí se má totiž vrátit socha Marie Terezie.

Tu rozmlátili Bratislavané v roce 1921, o šestnáct let později ji nahradili pomníkem Rastislava Štefánika, toho nechali v roce 1953 roztavit komunisti, aby tu v 70. letech vztyčili současné sousoší Štúrovců. *„Jsou to neuvěřitelné šachy,“* dodává k tomu Dalibor Bača. Kam by se totiž v případě návratu Marie Terezie umístili štúrovci? Na náměstí Svobody, kde už léta stojí prázdný sokl po soše Klementa Gottwalda.

2 Komentáře

Sdílet na Facebooku Sdílet na Twitteru +

Politický hyperrealismus

Nejkontroverznějším uměleckým směrem je realismus. Slovenský výtvarník **Dalibor Bača** to bravurně dokázal obří bustou politika Roberta Fica.

TOMÁŠ POSPISZYL

Dílo si svou krátkou premiéru odbylo již v srpnu v Bratislavě, nyní ho v celé jeho velikosti můžeme uvidět i v Praze. Hlava politika o rozměrech 150 x 88 x 120 cm je do konce ledna vystavena v pražské MeetFactory. Realistická, umělecky velmi zdařilá socha byla přitom nedlouho po svém odhalení na Slovensku opět zahalena a druhý den odstraněna.

Pro ty, koho politické zprávy ze Slovenska v posledních několika letech zcela minuly: Robert Fico je zakladatelem levicové strany Smer a v letech 2006–2010 byl premiérem Slovenské republiky. Je viněn z eskalace napětí s Maďarskem, někomu vadí jeho členství v Komunistické straně Slovenska před rokem 1989, jiným koaliční partnerství s extremisty typu Jána Sloty nebo Vladimíra Mečiara.

Kdo by od mladých výtvarníků čekal formální divočiny, byl Ficovou bustou asi zaskočen. Zaskočeni byli i majitelé budovy, kteří sochu politika, jež není nijak dehonestující, nejdříve zahalili a pak odstranili.

Robert Fico vedle svého politického profilu, který není v postkomunistické východní Evropě nijak unikátní, leží některým slovenským umělcům v žaludku z jiných důvodů: byla to jím vedená vládní koalice a on sám osobně, kdo prosadil vztyčení pomníku knížete Svatopluka na Bratislavském hradě. Socha byla bez soutěže zadána sochaři Jánu Kulichovi. Bronzový kolos i s podstavcem měří téměř osm metrů a svým výrazem připomíná estetiku normalizačních pomníků, k jejichž tvůrcům Kulich před rokem 1989 patřil. Svatoplukův pomník byl těsně před parlamentními volbami použit k rozdmýchávání národních vášní. Fico Svatopluka prezentoval jako krále Slováků, který „tu byl dávno před svatým Štěpánem a svatým Václavem".

Zahalená tvář politika. Pracovníci Domu odborů v Bratislavě zahalují bustu Roberta Fica. REPRO LN

Slovenským umělcům ani tak nevadila různá historická pochybení – Svatopluk nebyl králem a nikdy nesídlil na Bratislavském hradě – ale pobouřila je nízká umělecká úroveň díla i skutečnost, že stavitelé pomníku obešli veškerá nutná povolení. Slovenští umělci proti soše vehementně protestovali, pořádali happeningy nazvané Antikulich, ale prosadit odstranění pomníku se jim zatím nepodařilo.

Pravda jako subverze

Vlastní příběh Ficovy hyperbusty je následující: sdružení Veřejný podstavec si v Bratislavě pronajalo sokl na bývalém Domu odborů. V osmdesátých letech na něm byla umístěná socha komunistického funkcionáře Františka Zupky. Tu nevytvořil nikdo jiný než Ján Kulich. Prázdný podstavec měl být využit k prezentování současných uměleckých děl. Kdo by od mladých výtvarníků čekal formální divočiny, byl realistickou sochou Roberta Fica asi zaskočen. Zaskočeni byli i majitelé budovy, kteří realistickou sochu politika, která však sama o sobě není nijak dehonestující, nejdříve zahalili a pak odstranili. Lze vůbec umělcům v čele s Bačou cokoliv vytknout? Poukazují na to, že Svatopluk byl na hradě postaven načerno, ale odstranit jej nejde. Ficova socha povolení měla, ale přesto byla odstraněna. Hlava odhalovatele pomníků se tu sama stala pomníkem politického vývoje na Slovensku. Roberta Fica, který rehabilitoval normalizačního sochaře, Dalibor Bača pouze přenesl do kontextu normalizační architektury a totalitního uměleckého výrazu.

Pražská instalace Roberta Fica je ochuzena o politický kontext, kterým socha nutně rezonovala na veřejném místě v Bratislavě. Ale musíme opravdu znát všechny podrobnosti, abychom pochopili smysl Bačova díla? Ve výstavním prostoru Kostka v MeetFactory je Fico umístěn v interiéru, v prázdném bílém prostoru, navíc teatrálně nasvícený. Galerijní prostory si ale jeho autoritativní hlava s přísným pohledem hravě přisvojuje. Že sochařského hlediska jde opravdu o kvalitní dílo, pevně budované, imperátorsky přísné. Tak nějak si představuji, že působily Mussoliniho pomníky.

Chtělo by se Slovákům závidět, že u nich mohou podobné dvojsmysly tak dobře fungovat, ale závidět zřejmě není co.

Dalibor Bača

Sochou chtěl rozpoutat debatu o zneužívání veřejného prostoru. Robert Fico zareagoval stručně. Řekl, že se mu busta nelíbí, a přivítal by její odstranění.

Doc. JUDr. Robert Fico, CSc.
MeetFactory, Ke Sklárně 3213/15, Praha 5, do 30. ledna 2011

Doc. JUDr. Robert Fico, Csc.

Akú cenu má
Doc. JUDr. Robert Fico, CSc.?
03. 11. 2011 - 21. 11. 2011
SPACE, Bratislava

CSc. 223,-

LICENČNÁ ZMLUVA

v zmysle § 40 a nasl. zákona č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve
a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) (ďalej aj **„zmluva“**)
uzatvorená medzi nasledujúcimi **zmluvnými stranami:**

Autor:
Meno a priezvisko: **Mgr. art. Dalibor Bača**
Bydlisko: Rokycanová 352, 500 02 Hradec Králové
Dátum narodenia: 7.6.1973

a

Nadobúdateľ:
Meno a priezvisko:
Bydlisko:
Dátum narodenia:

Článok 1
Úvodné ustanovenia

1) Zmluva upravuje podmienky udelenia autorskej licencie k dielu špecifikovanému v odseku 2) a vzájomné práva a povinnosti zmluvných strán.
2) Dielom sa rozumie hlava a podstavec, ako súčasť sochárskeho projektu vytvoreného autorom v roku 2010 zo sklolaminátu, vodovzdornej preglejky v hnedej farbe, inštalovanom na bývalom pamätníku Františka Zúpka dňa 1.augusta 2010 pred Domom odborov na Trnavskom mýte v Bratislave, ktorý sa na verejnosti uvádza pod názvom Doc. JUDr. Robert Fico, CSc. (ďalej len **„projekt“**).
3) Autor vyhlasuje, že ku dňu uzatvorenia tejto zmluvy disponuje potrebnými majetkovými právami.

Článok 2
Predmet zmluvy

1) Autor touto zmluvou udeľuje nadobúdateľovi súhlas na použitie diela (ďalej aj **„licencia“**).
2) Autor udeľuje nadobúdateľovi výhradnú licenciu. Autor nie je oprávnený udeliť tretej osobe licenciu na spôsoby a rozsah použitia diela podľa tejto zmluvy.

Článok 3
Spôsob použitia diela a rozsah licencie

1) Nadobúdateľ je oprávnený na základe tejto zmluvy použiť dielo týmito spôsobmi:
   a. vyhotoviť rozmnoženinu diela, a to len v 100% veľkosti,
   b. verejne rozširovať originál diela alebo jeho rozmnoženiny predajom alebo inou formou prevodu vlastníckeho práva,
   c. verejne rozširovať originál diela alebo jeho rozmnoženiny nájmom alebo vypožičaním,
   d. spracovať dielo,
   e. zaradiť dielo do súborného diela,
   f. verejne vystaviť dielo,
2) Autor sa zaväzuje strpieť použitie diela nadobúdateľom spôsobom uvedeným v odseku 1).
3) Autor udeľuje licenciu nadobúdateľovi v rozsahu:

a. vecnom: bez obmedzenia
b. teritoriálnom: Slovenská republika
c. časovom: dvadsať rokov

Článok 4
Odmena

Zmluvné strany sa dohodli, že licencia sa udeľuje bezodplatne. Suma 559,52 eur, ktorá predstavuje cenu diela, za ktorú nadobúdateľ kúpil dielo od autora, bola už uhradená v hotovosti pri prevzatí diela.

Článok 5
Ďalšie dojednania

1) Autor záväzne vyhlasuje, že je oprávnený uzatvoriť túto zmluvu, najmä že pred uzatvorením tejto zmluvy neposkytol výhradnú licenciu k dielu tretej strane, ktorá by bránila nadobúdateľovi používať dielo v dohodnutom rozsahu.
2) Zmluvné strany sa dohodli, že nadobúdateľ je oprávnený udeliť tretej osobe súhlas na použitie diela v rozsahu podľa tejto zmluvy. Autor týmto súhlasí, aby nadobúdateľ udeľoval sublicencie tretím osobám.
3) Zmluvné strany berú na vedomie, že v zmysle autorského zákona sa na určité spôsoby použitia diela vzťahuje zákonné obmedzenie majetkových práv autora.
4) Zmluvné strany berú na vedomie, že v prípade, ak sa akékoľvek vyhlásenie uvedené v tejto zmluve ukáže ako nepravdivé, alebo dôjde k porušeniu akéhokoľvek ustanovenia tejto zmluvy, nárok na náhradu škody poškodenej zmluvnej strany tým nie je dotknutý. Nadobúdateľ však nezodpovedá za škodu autorovi ani tretím stranám, ktorá vznikne v dôsledku nepravdivých vyhlásení autora podľa tejto zmluvy; zodpovednosť za škodu v tomto prípade nesie autor.
5) Autor je povinný pre prípad, ak sa počas plnenia predmetu zmluvy alebo po jej ukončení zistí akékoľvek porušenie práv duševného vlastníctva tretích osôb konaním autora, vysporiadať tieto práva a uspokojiť nároky tretích osôb v plnom rozsahu na vlastné náklady a bez nároku na ich následné uplatnenie voči nadobúdateľovi.
6) Autor udeľuje nadobúdateľovi súhlas na spracúvanie jeho osobných údajov uvedených v tejto zmluve v súlade so zákonom č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov. Autor súhlasí, že nadobúdateľ bude tieto osobné údaje spracúvať pre účely výkonu práv a povinností podľa tejto zmluvy.
7) Nadobúdateľ berie na vedomie, že v prípade ďalšieho predaja diela, nie je dotknuté právo autora na odmenu vyjadrené percentuálne z predajnej ceny diela podľa ustanovenia § 19 autorského zákona.
8) Nadobúdateľ sa zaväzuje byť autorovi súčinný pri sprístupnení diela pre výkon práv autora, najmä je povinný na žiadosť autora a na jeho náklady vyhotoviť fotografiu diela alebo inú rozmnoženinu diela.
9) Nadobúdateľ sa zaväzuje rešpektovať želanie autora a neuvádzať autorove meno na rozmnoženinách diel. Výnimku tvorí iba realizovanie celého projektu uvedeného v Článku 1, odsek 2., ktorého bolo dielo súčasťou.

Článok 6
Doba trvania zmluvy a zánik licencie

1) Zmluva sa uzatvára na dobu dvadsať rokov.
2) Zmluva zaniká:
   a. na základe písomnej dohody zmluvných strán, a to ku dňu uvedenému v tejto dohode, a ak takýto deň v dohode nie je uvedený, dňom podpisu dohody zmluvnými stranami.
   b. dňom zániku nadobúdateľa bez právneho nástupcu.

Článok 7
Záverečné ustanovenia

1) Zmluva nadobúda platnosť a účinnosť dňom jej podpisu obomi zmluvnými stranami.
2) Zmluvu je možné meniť a dopĺňať len písomne po dohode zmluvných strán formou číslovaných a podpísaných dodatkov, ktoré sa tak stávajú neoddeliteľnou súčasťou zmluvy.
3) Táto zmluva, ako aj právne vzťahy, ktoré z tejto zmluvy môžu vzniknúť a nie sú upravené touto zmluvou, sa riadia slovenským právnym poriadkom, najmä autorským zákonom a inými slovenskými všeobecne záväznými právnymi predpismi.
4) Všetky spory, ktoré by zo zmluvy vznikli, sa zmluvné strany zaväzujú riešiť predovšetkým dohodou. Ak k dohode nedôjde zakladá sa súdna právomoc súdu v mieste príslušného podľa sídla odporcu.
5) Zmluvné strany sa dohodli, že v prípade, ak sa akékoľvek ustanovenie tejto zmluvy stane z dôvodu zmien v právnom poriadku Slovenskej republiky neplatné alebo sporné, ostatné ustanovenia zmluvy ostávajú touto zmenou nedotknuté. Namiesto dotknutého ustanovenia zmluvy sa použije ustanovenie platného všeobecne záväzného právneho predpisu, ktoré je svojou povahou a účelom najbližšie zamýšľanému zmyslu dotknutého ustanovenia zmluvy, alebo, ak nie je takéto ustanovenie všeobecne záväzného právneho predpisu, spôsob riešenia, ktorý je obvyklý.
6) Zmluva je vyhotovená v slovenskom jazyku v dvoch rovnopisoch, po jednom rovnopise pre každú zmluvnú stranu. Každý rovnopis má platnosť originálu.
7) Zmluvné strany svojimi podpismi potvrdzujú, že si túto zmluvu prečítali, uzatvárajú ju slobodne, určite a vážne, nekonajú v tiesni ani za inak jednostranne nevýhodných podmienok, jej obsahu porozumeli, súhlasia s ním a na znak ich súhlasnej vôle prostej omylu ju vlastnoručne podpisujú.

V ..... dňa .....

.....
autor
Mgr. art. Dalibor Bača

V ..... dňa .....

.....
nadobúdateľ
JUDr. Ján Luterán

Dalibor Bača: Akú cenu má Doc. JUDr. Robert Fico, CSc.

vernisáž / opening:
3. 11. 2011, 18.00 - 21.00
trvanie výstavy / exhibition dates:
4. 11. 2011 - 21. 11. 2011
tlačová konferencia / press conference: 3. 11. 2011, 17.00

otváracie hodiny / opening hours:
Ut - Pi 13.00 - 17.30 / Tue - Fri 1 - 5.30 pm (galéria bude otvorená aj cez víkend a v pondelok 19. – 21. 11. od 13.00 do 17.30 / the gallery will be open also during the weekend and on Monday -- November 19 to 21 from 1 - 5.30 pm)

miesto / location:
SPACE, Velehradská 7/A, Bratislava, Slovakia
otvorenie / opening speech: Dalibor Bača

Výstava **Akú cenu má Doc. JUDr. Robert Fico, CSc. prezentuje dielo slovenského sochára Dalibora Baču. Monumentálnu b**ustu, ktorá zobrazuje známeho politika, autor vytvoril v roku 2010 ako dočasnú, legálne umiestnenú realizáciu pre verejný priestor. Socha bola nainštalovaná 1. augusta 2010 pred budovou bývalého Domu odborov (Trnavské mýto, Bratislava) ako časť projektu skupiny Verejný podstavec.

Bača umiestnením busty pod názvom **Doc. JUDr. Robert Fico, CSc. na nomenklatúrny piedestál, ktorý pred viac ako dvadsiatimi rokmi pripravil Ján Kulich,** otvoril diskusiu o mieste sochy v spoločnosti. Položil otázku, či socha začala opäť fungovať ako silný politický a ideologický prostriedok na „vykolíkovanie“ daného územia, či sa stala nástrojom na deklarovanie jedného názoru, dokonca či slúži ako prostriedok pre rehabilitáciu sochárov prominentných počas komunistického režimu.

Socha Doc. JUDr. Robert Fico, CSc. svojím nástupom krátko po inštalácii vyvolala kontroverzné reakcie, ktoré vyvrcholili jej predčasnou demontážou. Pár hodín po inštalácii bola socha bez vedomia a súhlasu autora z verejného priestoru odstránená. Hysterická a nepremyslená reakcia majiteľov podstavca, zástupcov Zväzu odborových organizácií v Slovenskej republike, načrtla súvislosti, ktoré autor možno ani priamo nespájal s umiestnením busty. Oživila pamäť tohto miesta – opusteného pamätníka a deklarovala ho ako miesto s biľagom.

Dielo Dalibora Baču vyvolalo od svojho vzniku nielen záujem médií, ale aj odbornej verejnosti – v januári 2011 bola socha vystavená v galerijnom priestore (Galerie Kostka v Prahe) a priamo inšpirovala street-artové aktivity (séria veľkorozmerných plagátov skupiny mladých umelcov v uliciach Bratislavy).

Po roku sa autor rozhodol urobiť ďalší krok a dielo predať v dražbe, ktorá sa spustí online 31. októbra 2011 podvečer. Výtvarným posunom zo strany Dalibora Baču bude poskytnutie časti autorských práv novému majiteľovi, ktorý sochu vydraží. Majiteľ sochy bude mať právo sochu ľubovoľne použiť, vrátane vystavovania, inštalácie vo verejnom priestore, šírenia, výroby replík, a pod.

Akcia sa bude konať pod sloganom **Akú cenu má Doc. JUDr. Robert Fico, CSc., ktorý je aj názvom aktuálnej výstavy v** galérii SPACE. Galerijná prezentácia, okrem svojho autonómneho miesta na scéne nášho vizuálneho umenia slúži i ako miesto pre potenciálnych dražiteľov, kde si môžu sochu pred finálnym rozhodnutím o kúpe prezrieť.

Z verejného priestoru v uliciach Bratislavy sa dielo **Doc. JUDr. Robert Fico, CSc. presúva do verejného priestoru internetu, stáva sa komoditou a jeho autor Dalibor Bača pozýva verejnosť sledovať počas trvania dražby, akú cenu má Doc. JUDr. Robert Fico, CSc.**

Dalibor Bača sa venuje téme umenia vo verejnom priestore dlhodobo. V roku 2006 bol jedným z iniciátorov a organizátorov akcie Akú sochu do mesta? (spolu s Michalom Moravčíkom), petície Stop kultúrnej politike v našich mestách a protestu proti osadeniu sochy „kráľa Svätopluka" (2010) od normalizačného sochára Jána Kulicha na Bratislavskom hrade. Je spoluzakladateľom združenia Verejný podstavec.

Viac informácií:

Viac info – Verejný podstavec

Článok v SME, Fico dostal bustu, odborári ju hneď po inštalácii zahalili, 1. 8. 2010

Výstava v Prahe – Galéria Kostka-Meetfactory

Článok v SME, Ficova busta prešla z verejného priestoru do galérie, 15. 1. 2011

Článok v Lidových novinách, 15. 1. 2011

Článok v časopise Respekt, 16. 1. 2011

Akú cenu má Doc. JUDr. Robert Fico, CSc.

www.aukro.sk/dalibor-baca-doc-judr-robert-fico-csc-2010-i1888695990.html

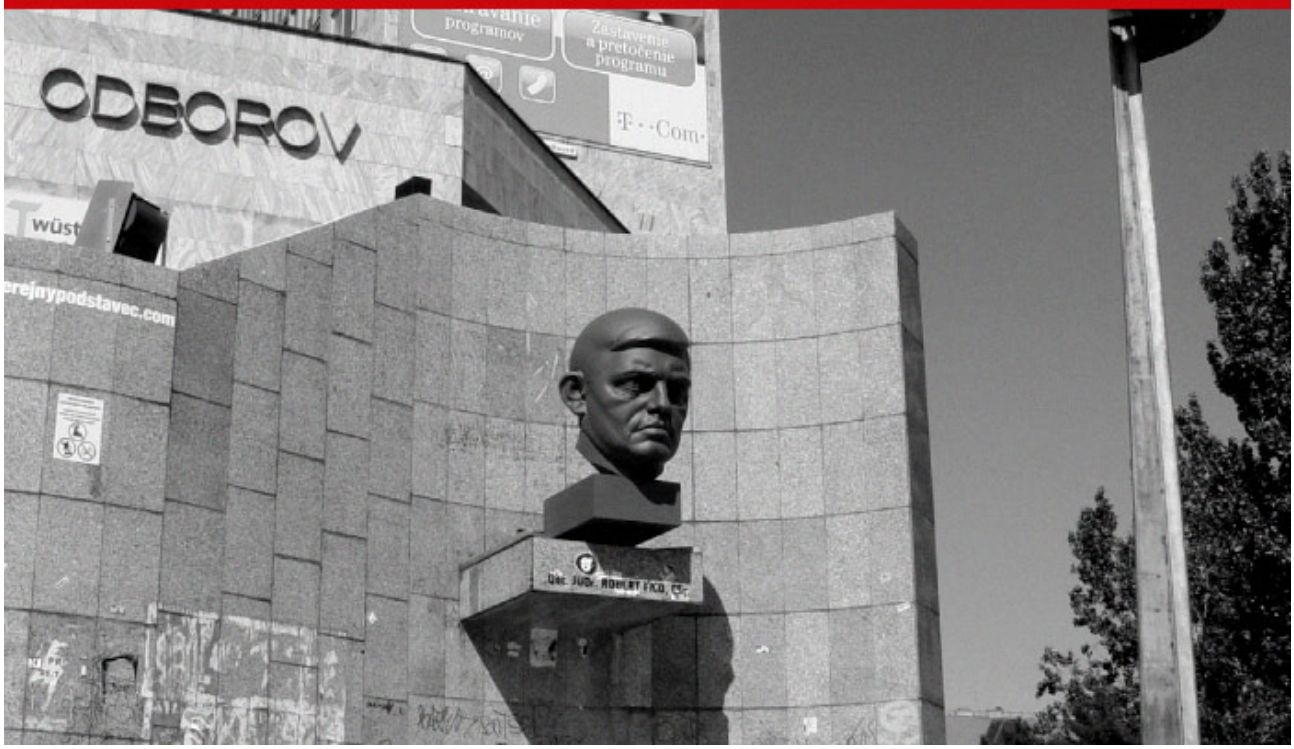

Dalibor Bača
bacadalibor@gmail.com
+420 604 364847

Tlačová správa

Akú cenu má Doc. JUDr. Robert Fico, CSc.
Prvé hodiny unikátnej online aukcie výtvarného diela – sochy Doc. JUDr. Robert Fico, CSc.

(Bratislava, 1. 11. 2011) *V pondelok, 31. októbra 2011 sa začala internetová dražba sochárskeho portrétu politika Roberta Fica od slovenského sochára Dalibora Baču.*

Sochárske dielo Doc. JUDr. Robert Fico, CSc. sa po svojom kontroverznom odstránení z verejného priestoru v auguste 2010 presúva do verejného priestoru internetu, stáva sa komoditou a jeho autor Dalibor Bača pozýva verejnosť zúčastniť sa aukcie alebo sledovať, akú má cenu.

Akú cenu má Doc. JUDr. Robert Fico, CSc. je i slogan kampane propagujúcej aukciu a názov výstavy v galérii SPACE, kde si počas trvania aukcie môžu záujemci dielo prezrieť.

AUKCIA
– trvanie aukcie: od 31. 10. 2011, 17.00 do 21. 11. 2011, 17.00
– **linka na aukciu: http://aukro.sk/dalibor-baca-doc-judr-robert-fico-csc-2010-i1888695990.html**
– dražba začala sumou 1 Eur
– k 31.10.2011 sa o dielo začali uchádzať prví dvaja dražitelia

VÝSTAVA
Dalibor Bača: Akú cenu má Doc. JUDr. Robert Fico, CSc.
galéria SPACE, Velehradská 7/A, Bratislava, Slovakia
– vernisáž: 3. 11. 2011, 18.00 - 21.00
– trvanie výstavy: 4. 11. 2011 - 21. 11. 2011
– tlačová konferencia: 3. 11. 2011, 17.00
– otvorenie: Dalibor Bača
– http://www.priestor.org/sk/179-aku-cenu-ma-doc-judr-robert-fi/

VIAC INFORMÁCIÍ
Viac info – Facebook
Viac info – Verejný podstavec
Článok v SME, Fico dostal bustu, odborári ju hneď po inštalácii zahalili, 1. 8. 2010
Výstava v Prahe – Galéria Kostka-Meetfactory
Článok v SME, Ficova busta prešla z verejného priestoru do galérie, 15. 1. 2011
Článok v Lidových novinách, 15. 1. 2011
Článok v časopise Respekt, 16. 1. 2011

Ficovu bustu upratali do Prešova

Dielo vydražila zrušená organizácia. Majiteľ sa ho vystaviť nechystá.

26. mar 2012 o 20:21 MATÚŠ BURČÍK

Pohľad na bustu každého nepotešil. Na námestí vydržala len jeden deň. Snímka je z výstavy. (Zdroj: SME – VLADIMÍR ŠIMÍČEK)

Písmo: A⁻ | A⁺

60 0

BRATISLAVA. Busta predsedu Smeru Roberta Fica, ktorú autor Dalibor Bača v roku 2010 nakrátko vystavil pred bratislavským Istropolisom, ako sochu „človeka, ktorý rozdeľuje spoločnosť“, napokon skončila odložená v Prešove.

Sochár potvrdil, že bustu v dražbe v novembri 2011 získala prešovská nezisková organizácia Iustitia. V tom čase však už bola podľa výpisu z registra ministerstva vnútra štyri mesiace zrušená. S ponukou 560 eur zvíťazil anonymný uchádzač.

Šéfom Iustitie bol prešovský podnikateľ Ján Luterán. Na otázky do uzávierky neodpovedal.

Načo bustu kupoval, teda nie je jasné. Jeho spoločník z developerskej firmy XXL Properties Peter Švorc povedal len toľko, že Luterán má bustu doma. Vystaviť sa ju nechystá.

Dielo odhalili v auguste 2010. Pracovníci Domu odborov ju hneď zahalili a na druhý deň odniesli do skladu. Po zásahu polície si ho autor prevzal a uložil do garáže.

V januári 2011 bustu s názvom Doc. JUDr. Robert Fico, CSc. krátko vystavovali aj v galérii Kostka Meetfactory v Prahe a následne aj v bratislavskej galérii Space.

Busta Fica má nového majiteľa

Dnes popoludní sa skončila internetová dražba busty s názvom Doc. JUDr. Robert Fico, CSc. od Dalibora Baču. Nový vlastník za ňu zaplatil takmer šesťsto eur.

21. nov 2011 o 17:48 JANA NÉMETH , (jem)

Busta expremiéra Roberta Fica v bratislavskej galérii Space, kde bola vystavená od začiatku novembra. (Zdroj: VLADIMÍR ŠIMÍČEK)

Písmo: A- | A+

0 0

Dnes sa skončila internetová dražba busty s názvom Doc. JUDr. Robert Fico, CSc. od Dalibora Baču. Nový vlastník za ňu zaplatil takmer šesťsto eur.

Online dražba busty expremiéra Roberta Fica, ktorej autorom je Dalibor Bača, sa skončila. Novým majiteľom diela, ktoré malo vlani jednodňovú premiéru pred bývalým Domom odborov v Bratislave, sa stal neznámy účastník dražby.

V poslednej minúte zvýšil cenu busty na 559,52 eura. Vyvolávacia cena bola vo výške jedného eura, v poslednej hodine sa vyšplhala najviac. Počas dvadsiatich dvoch dní sa zapojilo šesťnásť anonymných dražiteľov.

„Náklady na výrobu to ani zďaleka nepokryje, ale hlavné je, že sa busta aj s licenčnou zmluvou posunie ďalej," povedal Dalibor Bača.

Zdieľať na facebooku (0)

Diskusia (0)

26.10.2011, 13:45 | Domáce správy

Kontroverzná Ficova busta ide do dražby

Diskusia o mieste sochy v spoločnosti, ktorú vlani v lete otvoril Dalibor Bača umiestnením busty Roberta Fica pre bratislavský Istropolis (Dom odborov) pokračuje. Stane sa tak vďaka výstave Akú cenu má Doc. JUDr. Robert Fico, CSc., ktorú od 4. do 21. novembra sprístupní verejnosti bratislavská galéria Space.

V expozícii na Velehradskej 7/ A si návštevníci pozrú dielo slovenského sochára Dalibora Baču - monumentálnu bustu známeho politika. Bača ju vytvoril vlani v rámci projektu skupiny Verejný podstavec. Mala byť dočasne a legálne umiestnená pred budovou Domu odborov, Istropolisu na Trnavskom mýte v hlavnom meste. Socha však krátko po montáži vyvolala kontroverzné reakcie a odstránili ju bez vedomia a súhlasu autora. Bustu nielen vystavia, ale na výstave budú hľadať aj jej nového majiteľa. Ešte pred otvorením výstavy ide totiž do dražby.

V januári bustu vystavila Galéria Kostka v Prahe. Vyše roka po kontroverznej demontáži sochy sa Bača rozhodol urobiť ďalší krok a bustu Doc. JUDr. Robert Fico, CSc. chce predať v dražbe. Dražba sa spustí online 31. októbra podvečer. Bača zároveň poskytne časť autorských práv novému majiteľovi, ktorý sochu vydraží. Majiteľ sochy bude mať právo sochu ľubovoľne použiť, vrátane vystavovania, inštalácie vo verejnom priestore, šírenia, výroby replík, a pod.

"Bača umiestnením busty pod názvom Doc. JUDr. Robert Fico, CSc. na nomenklatúrny piedestál, ktorý pred viac ako dvadsiatimi rokmi pripravil Ján Kulich, otvoril diskusiu o mieste sochy v spoločnosti. Položil otázku, či socha začala opäť fungovať ako silný politický a ideologický prostriedok na 'vykolíkovanie' daného územia, či sa stala nástrojom na deklarovanie jedného názoru, dokonca či slúži ako prostriedok pre rehabilitáciu sochárov prominentných počas komunistického režimu," informovala ďalej SITA galéria Space.

Dalibor Bača sa umením vo verejnom priestore zaoberá dlhodobo. Bol pri zrode akcie Akú sochu do mesta? (2006). Podieľal sa na petícii Stop kultúrnej politike v našich mestách a na proteste proti osadeniu sochy "kráľa Svätopluka" (2010) od sochára Jána Kulicha na Bratislavskom hrade. Je spoluzakladateľom združenia Verejný podstavec. Aktuálnym projektom združenia Verejný podstavec je projekt "BOD 0". Projekt poukazuje na bratislavské Námestie slobody - jedno z najväčších námestí v hlavnom meste, ktoré však napriek blízkosti Úradu vlády SR a ďalších inštitúcií nemá jasnú koncepciu a sčasti od pádu komunizmu chátra.

Bustu Doc. JUDr. Robert Fico, CSc. nainštalovalo občianskej združenie Verejný podstavec pred budovu Domu odborov vlani 1. augusta. Ficovu sklolaminátovú podobizeň pár hodín po jej vystavení zahalili plachtou pracovníci Domu odborov. Ako pre agentúru SITA v tom čase povedal Bača, pracovníci zahalenie diela odôvodnili tým, že je politikum, čo v projekte verejnej galérie Verejný podstavec dohodnuté nebolo. Už 2. augusta 2010 bola busta úplne odstránená. Predtým majiteľ podstavca, teda Jednotný majetkový fond zväzov odborových organizácií vyzval na odstránenie busty organizátorov projektu, ale Bača to odmietol. Argumentoval, že majetkový fond odborárov nepožadoval vopred vidieť to, čo presne chcú vystavovať. Keď socha úplne zmizla, podal Bača trestné oznámenie pre podozrenie, že došlo k trestnému činu krádeže umeleckého diela podľa Trestného zákona. Krátko potom dostalo združenie list od majiteľa podstavca. Po pár dňoch, 4. augusta, dostal Bača oznam polície, že si má po bustu prísť. Busta, ktorú policajti našli po prehliadke skladu Istropolisu (Domu odborov), skončila v garáži, pretože ju nebolo kde inštalovať. Podľa Baču bolo umiestnenie pred budovou odborov ideálne, pretože bola robená pre tieto priestory.

Výstava bude v galérii Space otvorená vždy od utorka do piatka od 13:00 do 17:00. Podrobnosti možno nájsť na http://www.crazycurators.org a na http://www.verejnypodstavec.com.

5 zdieľaní Zdieľaj na Facebooku Diskusia / 45

Koľko sa zaplatí za Fica?

Busta expremiéra, ktorá sa dá vydražiť, je od štvrtka vystavená aj v galérii.

7. nov 2011 o 17:30 JANA NÉMETH , Jana Močková

Len pár hodín vydržala busta bývalého premiéra Roberta Fica odhalená pred bratislavským Istropolisom. (Zdroj: SME - JÁN KREMPASKÝ)

Písmo: A- | A+

33 0

Busta expremiéra, ktorá sa dá vydražiť, je od štvrtka vystavená aj v galérii.

BRATISLAVA. Na portáli aukro.sk sa dá vydražiť nová kosačka aj oblečenie. Do sekcie Zberateľstvo, hobby pribudla busta s názvom Doc. JUDr. Robert Fico, CSc. Od štvrtka je vystavená v bratislavskej galérii Space. Jej autor Dalibor Bača ju ponúkol do internetovej aukcie, ktorá trvá do 21. novembra.

„Hlavnou prioritou dražby je, aby som sa busty zbavil. Po jej demontáži spred bývalého Domu odborov pre mňa stratila zmysel. Je isté, že sa tam nikdy nevráti. To ju robí polovičatou."

Busta vznikla vlani v rámci projektu Verejný podstavec, no napriek oficiálnemu povoleniu ju odstránili. Nový majiteľ získa licenčné práva, aby mohol s bustou manipulovať ľubovoľným spôsobom.

Inštalácia busty v galérii Space.

Zdieľať na facebooku (0)

Diskusia (33)

03.11.2011, 17:42

Nech si svoju hlavu pokojne draží aj Fico, tvrdí autor jeho busty

HN Autor: Yulia Zabneva

Komentáre (0) Zdieľaní (0)

Ľudia ho spoznali ako stvoriteľa "nepohodlnej" busty bývalého premiéra Roberta Fica. Bol zároveň tvorcom najkratšej výstavy, keďže jeho bustu rýchlo upratali do skladu. Provokuje však ďalej. Spustil online dražbu s názvom Akú cenu má Doc. JUDr. Robert Fico, Csc. Sochár Dalibor Bača.

Pred rokom ste vytvorili bustu Roberta Fica a inštalovali ju na podstavec, kde mal kedysi svoju sochu aj zakladateľ odborov a komunista František Zupka. Rád provokujete?

Keď je nevyhnuté provokovať, tak provokujem. Bolo to účelom aj pri projekte pred bývalým Domom odborov na Trnavskom mýte, hoci to nebolo prioritou. Závisí to aj od druhej strany; keby Robert Fico pristúpil k situácii s tým, že povie: „Fajn, ďakujem za bustu," tak sa neprovokuje. Pre neho a jeho blízkych ľudí to evidentne problém bol.

Čo vás k tvorbe busty vyprovokovalo?

To, ako Robert Fico manipuloval so sochami. Napríklad vytvorenie nového Štefánika a jeho pompézne odhalenie, presun leva spred múzea na Vajanskom nábreží inde. A realizácia a odhalenie sochy Svätopluka na Bratislavskom hrade, ktoré bolo vyvrcholením jeho predvolebnej kampane.

Práve Svätopluk so znakom podobným odznaku Hlinkovej gardy, ktorého vytvoril normalizačný umelec Ján Kulich, vyvolal veľkú diskusiu. Vy ste boli jedným z odporcov.

Nikdy sme nehovorili o tom, či Svätopluk áno alebo nie, či Štefánik áno alebo nie. Išlo nám o spôsob, akým socha bola inštalovaná a realizovaná, kto ju realizoval. Samotné stvárnenie sochy spochybnili aj odborníci, ktorí hodnotili jej výtvarné kvality. A je stále otázne či Svätopluk má vôbec stáť pred Hradom.

Keď nie Svätopluk, kto by bol zo slovenskej histórie hodný toho, aby mal sochu takomto mieste?

Nemám takého a nerozmýšľal som nad tým. Tu išlo o divné pravidlá hry, o nesprávny spôsob nazerania na históriu. Robil ju komunistický autor a socha bola urobená niekoľko rokov pred tým, než vyhlásili súťaž. A bol tam Ficov osobný záujem, ktorý sochu presadil na taký prominentný priestor. Je to nesprávne. Nechcem sa hanbiť za realizácie vo verejnom priestore, ale momentálne za to, ako to vyzerá, sa hanbiť musíme.

Prejavy nesúhlasu sú na Slovensku už klasicky vlažnejšie. Je to iné v Česku, kde ste mali viacero

Zdroj: HN/Peter Mayer

projektov?
Tých aktivít je tam možno viac, ale aj u nás sú ostré formy protestov. Napríklad Peter Kalmus v Košiciach je známym kritikom bývalého režimu. Dajú sa aj u nás nájsť ostrejšie prejavy.

Váš ostrejší prejav však dlho nevydržal. Busta Roberta Fica na podstavci dlho nezostala. Podali ste trestné oznámenie pre odcudzenie, ako to dopadlo?
Myslím si, že za tým stáli pracovníci z Istropolisu, teda poskytovatelia priestoru z Jednotného majetkového fondu. Od nich si na pol roka občianske združenie Verejný podstavec, ktorého som členom, prenajalo ten podstavec. Sochu sme nainštalovali, ale nepáčila sa im, a tak nás vyzvali, aby sme ju odstránili.

Neurobili ste to.
Vždy sme tvrdili, že zodpovednosť za realizované dielo vo verejnom priestore je na nás. Dva dni som o soche nič nevedel. Tak som to riešil cez políciu a ako sa ukázalo, bolo to správne. Dostal list, že socha je v sklade v Istropolise a že nám budú účtovať skladné.

Prečo to urobili?
Nikdy som s nimi o tom nekomunikoval. Akurát mi prišiel list, že nám odoberajú priestor. Busta tam mala byť tri mesiace a na ďalšie tri už bola dohodnutá produkcia s pražskou skupinou Pode Bal. Hlavu som neskôr prevzal na polícii.

Samotnému Robertovi Ficovi sa to tiež nepáčilo. Kontaktoval vás aj osobne?
Nie. O jeho reakcii viem iba z médií.

Prečo ste sochu umiestnili 1. augusta 2010, a nie pred voľbami?
Busta bola hotová už skôr, ale ten priestor nebol k dispozícii. Termín, ktorý sme mali dohodnutý a chceli dodržať, bol až v auguste. A keďže prioritne mi išlo práve o podstavec na Trnavskom mýte, rozhodli sme sa počkať. Inštalácia busty inde by nemala zmysel.

Pre bežných ľudí ste ten, kto urobil Ficovu hlavu. Teraz ju ponúkate do dražby na internete. Nebojíte sa, že sa „zaškatuľkujete"?
Nebojím. Hoci sa to zadefinovalo práve takto. Aj pre mňa to bol problém – výstava sa zrušila a hlavu mi vrátili. A teraz čo s ňou? Preto som sa rozhodol pre dražbu. Považujem to za moment, keď tento cyklus potrebujem uťať a pustiť sa do inej činnosti. Skrátka je to akési finále.

Prečo dražba?
Pred časom sa objavila skupina záujemcov a chcela bustu odkúpiť. Lenže tým sledovali iné ciele.

To mi vysvetlite.
Nebudem menovať, o koho išlo. Myslím si, že to boli priaznivci Roberta Fica. Mali predstavu, že tú hlavu vystavia niekde vo foyer ako prezentáciu vďaky Robertovi Ficovi. To sa však dostávalo do takej polohy, v ktorej som tú vec mať nechcel.

Koľko ponúkali?

To nie je podstatné. Vtedy som s tým absolútne nesúhlasil. No v tom čase sa po Bratislave začali objavovať fotografie zo zrušenej prezentácie – boli nalepené na budove Slovenského rozhlasu, na samotnom pamätníku a na toaletách. Na Obchodnej ulici dokonca vznikol bilbord s tou hlavou a textom v zmysle: „Prečo Svätopluk môže a Fico nemôže byť vystavený?“ A tak padlo rozhodnutie. Keďže hlava už nikdy nebude na tom podstavci, čo bolo kľúčové, tak ju poskytnem do dražby.

A vaše očakávania?

Pre mňa je zaujímavé pozorovať, ako sa to bude ďalej vyvíjať. Je dosť možné, že hlavu vydraží niekto, kto s ňou bude chcieť manipulovať a niečo robiť, čo je na tomto projekte najdôležitejšie. Predpokladám, že z odstupom času kauza vypláva v úplne iných súvislostiach. A je mi jedno, v akých. Budem to akurát sledovať.

Čo vám to ako umelcovi dá?

Vnímam to ako posunutie hraníc. Bude to iná interakcia a pre mňa úplne nové skúsenosti. Vôbec netuším, ako to dopadne. Svojím spôsobom je to krok do neistoty. Hlava sa možno vydraží len za euro a možno to bude absolútne fiasko, ale ja do toho rizika idem.

Na koľko si sochu ceníte vy?

Neviem, ako sa na to pozrieť. Keby som mal počítať náklady za materiál a investovaný čas – pracoval som na buste rok, tak poviem, že desaťtisíc eur. Toľko by mohla stáť v prípade, že si bustu niekto objedná a ide o zákazku. To však vôbec nemusí byť cena sochy, akú si ja predstavujem. A práve v dražbe sa ukáže, akú ozajstnú hodnotu tá hlava má. To je na tom zaujímavé.

Vráťme sa k dražbe. Oslovili ste s ponukou vydražiť si vlastnú hlavu aj Roberta Fica?

Nie. Nevidím dôvod, prečo by som to mal robiť. Ale myslím si, že bude oslovený. Nejako sa to k nemu dostane. Či to bude chcieť dražiť, je na ňom... nech draží.

A keby k tomu naozaj došlo. Stretnete sa s ním?

Ak to bude priamo on, kto tu bustu vydraží, tak áno. Veď s ním musím podpísať licenčnú zmluvu, že s bustou môže manipulovať podľa vlastného uváženia. Jediné, čo bude moje, je autorstvo. Viete, v Žiline budú prebiehať debatné dni Boj dobra so zlom spojené s výstavou, ktoré sú zamerané na mečiarizmus s veľmi kritickým aspektom. Zaujímavé je, že záverečným diskusným hosťom bude samotný Vladimír Mečiar, čo je nádherné. Politik by sa nemal báť irónie a mal by mať aj nadhľad.

Podľa vás Robert Fico taký nadhľad nemá?

Ukazuje sa, že nemá.

Kto je Dalibor Bača

Absolvent bratislavskej „šupky“ Dalibor Bača v štúdiu sochárskeho umenia pod vedením profesora Jozefa Jankoviča pokračoval na VŠVU. V roku 2006 bol jedným z iniciátorov a organizátorov akcie Akú sochu do mesta?, tiež petície Stop kultúrnej politike v našich mestách a protestu proti osadeniu sochy „kráľa Svätopluka“ (2010) od sochára Jána Kulicha na Bratislavskom hrade. Je spoluzakladateľom občianskeho združenia Verejný podstavec.

Kde si bustu Roberta Fica môžete vydražiť: http://aukro.sk/dalibor-baca-doc-judr-robert-fico-csc-2010-i1888695990.html

HN Autor: Yulia Zabneva

Komentáre (0) Zdieľaní (0)

Zástava

Výroba českej vlajky v roku 1993
August 2012, Praha

https://youtu.be/mkM-coBnxxI

Zástava

Vlastenec
November 2012
Vojenský výcvikový prostor Milovice

https://youtu.be/LCDi2RGGUV0

https://youtu.be/SyEKKkKA3KY

Zástava

Zips
2013

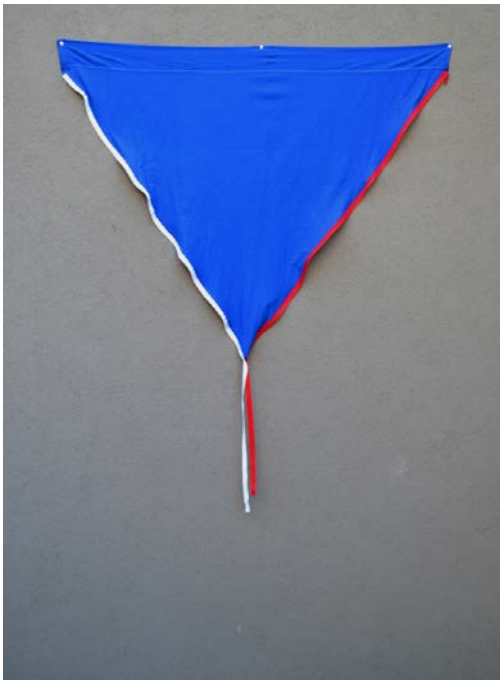

Zástava

Hľadanie českého vlastenca
pod československou vlajkou
05. 09. 2013 – 31. 10. 2013
nám. Jána Palacha, Praha

http://artycok.tv/lang/cs-cz/24936/hladanie-ceskeho-vlastenca-pod-ceskoslovenskou-vlajkou

https://youtu.be/q-FMCTEzRSs

https://youtu.be/azkC_4HO7c4

https://youtu.be/NBBe5Hnfz10

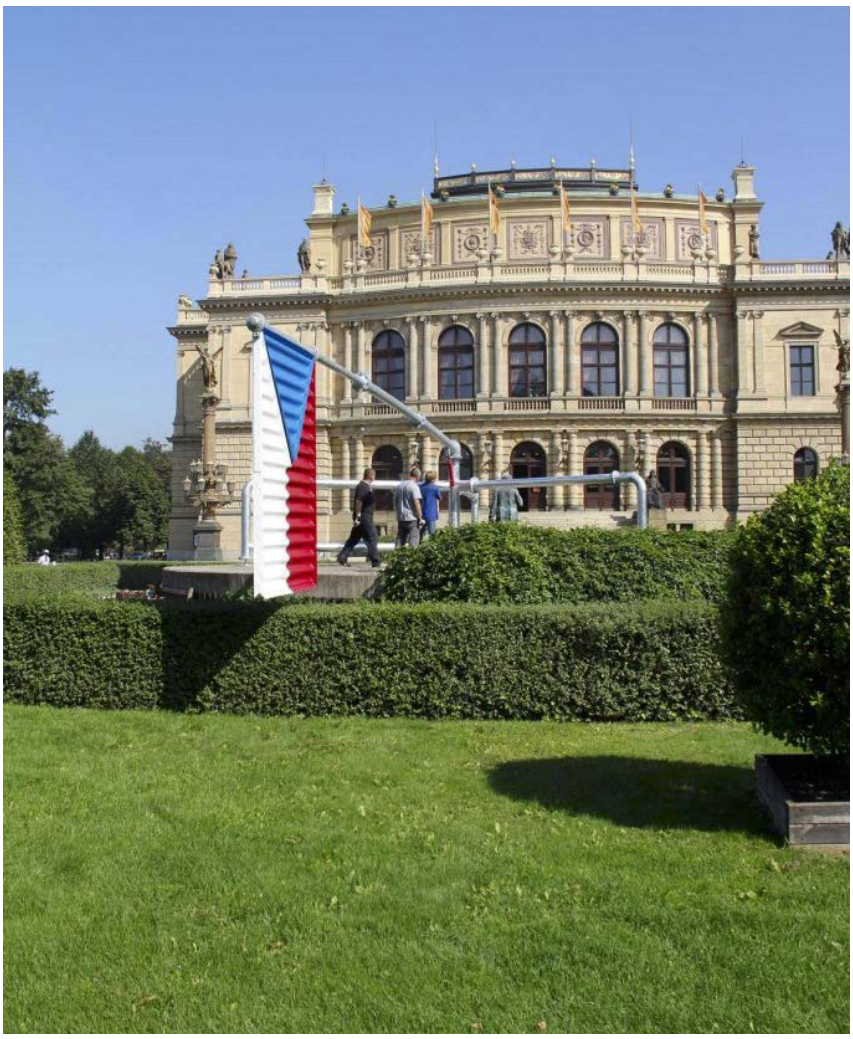

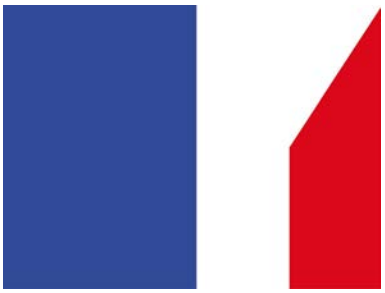

Tisková zpráva

HĽADANIE ČESKÉHO VLASTENCA POD ČESKOSLOVENSKOU VLAJKOU

Dočasné umístění kinetického objektu v podobě monumentální vlajky

Autor: **Dalibor Bača**

Kurátor: **Dušan Zahoranský**

Místo: **Náměstí Jana Palacha v Praze**

Trvání instalace: **5.9.2013 – 31.10.2013**

Kontakt: Dalibor Bača 00420 604 364 847, info@daliborbaca.com,
http://www.daliborbaca.com/

Dočasné umělecké intervence do veřejného prostoru tvoří stabilní součást dnešní výtvarné praxe. Svým častým zaměřením na sociálně-politické problémy ve společnosti aktivizují diskuse a polemiky u odborníků i širší veřejnosti. Kinetický objekt v podobě vlajky umístěné na 14 metrů vysokém stožáru je připomínkou 20. výročí rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky. Má však i další obsahy a cíle.

Kinetický objekt *Hľadanie českého vlastenca pod československou vlajkou* primárně odkazuje na komplikovaný proces rozdělení republiky. Ačkoliv se tento proces opíral o konkrétní data, kdy se jednotlivé etapy rozpadu legislativně potvrzovaly, překotnost a hořkost vzdávání se společné historie dvěma blízkými národy zapomenuté nejsou. Po rozpadu České a Slovenské Federativní Republiky v roce 1993, navzdory dohodám o vytvoření nových státních symbolů na obou stranách, došlo k tomu, že nově vzniklá Česká republika si ponechala původní československou vlajku. Modrý klín na československé zástavě historicky reprezentoval barvu Slovenska a současně i tři vrchy ze slovenského státního znaku (Matra, Fatra, Tatra). V době svého vzniku zástava symbolizovala, tak trochu utopickou ideu, o nehierarchické jednotě Čechů, Moravanů a Slováků. Dnes je modrá barva spojována s Moravou. Toto "seconhandové" použití modré odkazuje k ambivalentnosti samotné hodnoty zástavy jako národního a státního symbolu. Jde o jakéhosi slovenského "Trojského koně" na české zástavě. V zásadě však není možné něco ideologicky korektně

navrhnout a potom, když se nám to nehodí, stanovisko změnit. Obzvláště u státních symbolů, které by měly vycházet z historie a tradice. "Válka o modrou barvu na české zástavě" možná není až taková zásadní jako historický význam "společné" vlajky pro Slováky. V turbulentních časech, kdy se myšlení obou národů sjednocovalo, ale i radikalizovalo (1945, 1968, 1989), československá vlajka nesená davy reprezentovala morální politickou autoritu doby. Jak pro Čechy, tak i pro Slováky.

Obsahové výzvy kinetického objektu *Hľadanie českého vlastenca pod československou vlajkou* nesetrvávají pouze v této primární a vizuálně pochopitelné polemice. Snad by mnohé odvál čas, kdyby politici na obou stranách řeky Moravy nepodporovali Čechy i Slováky k vlastenectví, lásce k národu a oddanosti či věrnosti k vlasti, čehož symbolem je i státní vlajka, znak a hymna. Čeští politici iniciovali tyto stavy mysli obyvatelstva např. před první přímou volbou prezidenta České republiky a slovenští politici např. v předvolební kampani, kdy se Slovákům šikovně podsunul mýtus o "Svatoplukovi jako králi starých Slováků". Populismus předvolební rétoriky tak poukazuje na lehkou manipulovatelnost širokých vrstev obyvatelstva, které jsou zasaženy "magickou mocí" a ne dějinným výkladem historických skutečností, či zcela obyčejným střízlivým uvažováním. Politici prostřednictvím mýtů o vlastenectví a o historických epochách jednotlivých národů společnost pro sebe velmi výhodně nepolarizují, naopak ji falešně sjednocují. Jedním z posledních politických výkonů obou našich reprezentací bylo např. udělení oficiálního ocenění Václavu Klausovi zpátečnickou Maticí Slovenskou (Martin, 3. 8. 2013) "za podíl na klidném rozdělení Československa", nebo delegování Livie Klausové na post české velvyslankyně pro Slovenskou republiku.

Konstrukce samotné zástavy se skládá z pevně ukotveného modrého klínu, kolem kterého se vlivem větru otáčí červeno-bílé pole. Politická situace v obou zemích je netransparentní, nestabilní, zasahují ji "větry" nenormální korupce, ekonomické závislosti politických stran na kmotrech, barterových obchodech, ale podléhá i ambicím a ctižádosti jednotlivých politiků, čehož dokladem je jejich ztráta kontaktu s realitou a politická zvůle.

Problematika státní vlajky není nijak ojedinělým tématem ve výtvarném umění. Nedávný projekt umělce Tomáše Rafa a kurátorky Lenky Kukurové je dokladem toho, jak citlivě odborná i širší veřejnost reaguje na jakékoliv zásahy do české zástavy. V rámci pražské galerie Artwall představili grafické návrhy domnělé budoucí státní vlajky doplněné o romské symboly. Přestože autory projektu zasáhla vlna kritiky, šlo přece jen o smělou iniciativu poukazující na vážný problém traumatického soužití Čechů a Romů, majoritní a minoritní společnosti, silnějšího a slabšího. Nejeden historik popisuje soužití Slováků s Čechy jako nerovné soužití ekonomicky silnějšího národa s tím slabším, tvrdili přitom, že deset milionů není pět milionů. Není tomu zcela tak, protože hodnotu takového soužití třeba měřit v úplně jiných parametrech, než těch ekonomických, početních či teritoriálních.

V Praze 3.9.2013

Je naše vlajka naše?

Po rozdělení Československa převzala nově vzniklá Česká republika bez většího rozruchu vlajku zaniklého státu. Silnou identifikaci mladé generace Čechů s tímto praporem dnes potvrzují nové formy zacházení s ní, které za Československa neexistovaly: při sportovním fandění si ji lidé přisvojují tělesně intimně a aktuálně ji používají jako záštitu fašistické bojůvky při nacionalistických demonstracích. Tito Češi by jistě ostře odmítli, kdybychom jim chtěli tvrdit, že je to vlajka cizí, či snad dokonce ukradená.

Podrážděně by na takové tvrzení reagovali i běžní občané Česka. Převzetí československé vlajky se obecně považuje za banální součást mírumilovného rozchodu se Slovenskem v roce 1992. Jenže ve skutečnosti celý komplex témat, které se k vlajce pojí, zřetelně ukazuje, jak se ve skutečnosti věci mají: že totiž Češi považovali, a po dvaceti letech dnes ještě silněji považují, celé Československo za svůj vlastní stát, nikoli za stát sdílený s jinými národy. Převzetí vlajky spolu s dalšími symboly mlčky, ale výmluvně vyjadřuje totální kontinuitu mezi Československem a Českem. Z tohoto pohledu neplatí oficiální verze, že Československo se rozpadlo na dva rovnocenné celky, nýbrž verze mlčky sdílená, podle níž „Slováci chtěli odejít, tak jsme je nechali jít“. Jedině tato konstrukce například umožňuje, aby se 28. říjen slavil jako svátek založení „samostatného českého státu“.

Slovák Dalibor Bača ukazuje v Praze po dvaceti letech od vzniku samostatných republik české a slovenské, že vlajka zaniklého státu je stále živým symbolem vzájemných vztahů a společné minulosti. Jeho projekt jsme podpořili proto, že tým historiků a historiček umění VŠUP se shodou okolností právě zabývá výzkumným tématem státní reprezentace Československa ve vizuální kultuře. To, o čem se raději nemluví, ukazuje Bača tak, že to nepůjde přehlédnout; svým klidným, ale silným stylem; velmi zdvořile, přitom ale zcela jasně.

Milena Bartlová, Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze

Domnievam sa, že kinetický objekt *Hľadanie českého vlastenca pod československou vlajkou* nie je primárne hlasom kritickým, pretože si myslím, že by sme pod rovnakou vlajkou mohli pokojne nájsť i nejedného vlastenca zo Slovenska. Azda by to boli najskôr tí, ktorí pochádzajú z československých rodinných vzťahov, so zázemím pre vnímanie spoločnej histórie akoby z oboch strán jednej rieky. Individuálna skúsenosť je v tomto prípade zásadne odlišná od kolektívnej pamäti, je veľmi autentická a neprenosná. O vzťahoch medzi Čechmi a Slovákmi sa napísalo množstvo kníh a statí, ale ani jedna z nich nie je definitívne určujúca. Asi ani nemôže byť, nakoľko jednotlivé historické udalosti boli každým národom inak prežívané a chápané a táto nejednotnosť v odžitom, vyvolávala neraz v minulosti emócie a napätia. Podľa mňa je dôležité hovoriť o našej spoločnej histórii, vytvárať priestor pre umelecké projekty tohto typu, pretože sa cez ne lepšie navzájom poznávame a stávame sa k sebe tolerantnejšími. Širší obsahový kontext samotnej inštalácie obom národom pripomína neutešenú politickú situáciu v oboch krajinách a v tomto ohľade sa opätovne ocitáme na spoločnej lodi.

Bohunka Koklesová, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava

Hľadanie českého vlastenca pod československou vlajkou

Dalibor Bača

Popis | Titulky | Diskuze

Kinetický objekt Hľadanie českého vlastenca pod československou vlajkou primárně odkazuje na komplikovaný proces rozdělení republiky. Ačkoliv se tento proces opíral o konkrétní data, kdy se jednotlivé etapy rozpadu legislativně potvrzovaly, překotnost a hořkost vzdávání se společné historie dvěma blízkými národy zapomenuté nejsou. Po rozpadu České a Slovenské Federativní Republiky v roce 1993, navzdory dohodám o vytvoření nových státních symbolů na obou stranách, došlo k tomu, že nově vzniklá Česká republika si ponechala původní československou vlajku. Modrý klín na československé zástavě historicky reprezentoval barvu Slovenska a současně i tři vrchy ze slovenského státního znaku (Matra, Fatra, Tatra). V době svého vzniku zástava symbolizovala, tak trochu utopickou ideu, o nehierarchické jednotě Čechů, Moravanů a Slováků. Dnes je modrá barva spojována s Moravou. Toto "seconhandové" použití modré odkazuje k ambivalentnosti samotné hodnoty zástavy jako národního a státního symbolu. Jde o jakéhosi slovenského "Trojského koně" na české zástavě. V zásadě však není možné něco ideologicky korektně navrhnout a potom, když se nám to nehodí, stanovisko změnit. Obzvláště u státních symbolů, které by měly vycházet z historie a tradice. "Válka o modrou barvu na české zástavě" možná není až taková zásadní jako historický význam "společné" vlajky pro Slováky. V turbulentních časech, kdy se myšlení obou národů sjednocovalo, ale i radikalizovalo (1945, 1968, 1989), československá vlajka nesená davy reprezentovala morální politickou autoritu doby. Jak pro Čechy, tak i pro Slováky.

© artycok.tv — Současné umění online
Pokud není uvedeno jinak, obsah je šířen pod licencí Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported license
Feedback

Slovenský umelec sa pýta, či je česká vlajka česká

Výtvarník Dalibor Bača vztýčil na námestí v Prahe upravenú českú vlajku.

6. sep 2013 o 18:14 JANA NÉMETH

Dalibor Bača: Hľadanie českého vlastenectva pod československou vlajkou. Na projekte spolupracoval s teoretikmi Dušanom Zahoranským a Bohunkou Koklesovou. Vlajka bude na Námestí Jana Palacha do konca októbra. (Zdroj: ARCHÍV D.B.)

Písmo: A⁻ | A⁺

292 0

Na prvý pohľad to vyzerá ako obyčajná česká vlajka, s tým rozdielom, že namiesto ľahkej látky je urobená z kovu, dokonca aj reaguje na vietor. Nie však celkom ľubovoľne. Modrý trojuholník, symbolizujúci kedysi na spoločnej československej vlajke Slovensko, ostáva na mieste, kým bielo-červené pole sa hýbe vo vetre.

Autorom kinetického objektu je Dalibor Bača, ktorý už dlhšie pôsobí v susednom Česku. Vlajku vztýčil tento týždeň na Námestí Jana Palacha v Prahe.

Viedlo ho k tomu niekoľko úvah súvisiacich s výročím rozdelenia Česko-Slovenska. „Jedným z impulzov bolo, že patrím k ľuďom, ktorí vnímajú, ako sa stále vymedzuje priestor medzi majoritou a minoritou," hovorí Bača.

Vlajkou pritom sledoval komplikovanú minulosť, ale aj súčasnosť. Na jednej strane svojím dielom pripomína, že novovzniknutá Česká republika si po rozdelení nechala pôvodnú československú vlajku, na druhej strane ňou komentuje aktuálny stav: „Politická situácia v oboch krajinách je netransparentná, nestabilná, zasahujú ju 'vetry' nenormálnej korupcie, ekonomickej závislosti politických strán od kmotrov, barterových obchodov."

Je to len nedávno, čo sa na českej scéne debatovalo o česko-rómskej vlajke, ktorú tiež vytvoril Slovák Tomáš Rafa.

„Rafovmu projektu kritici vyčítali, že českých Rómov používa ako tému bez toho, aby do ich situácie akokoľvek pozitívne zasiahol," píše teoretička umenia Milena Bartlová pre Artalk.cz. „Pred Bačovou vlajkou už však nemôžeme uhnúť, že adresátmi projektu sme my sami. Obe inštalácie vlastne mieria rovnakým smerom. Konfrontujú Čechov s nepríjemnými otázkami, precízne zamierenými na telo a pod kožu, tak zblízka, ako to dokáže len bývalý partner."

Zdieľať na facebooku (0)

Diskusia (292)

In_margine (nejen o fakáči)

Milena Bartlová | 28. 10. 2013

BLOGY — IN_MARGINE.MB

Andrej Babiš
Dalibor Bača
David Černý
DOX
Kde domov můj?
Marek Kvetán
Ř!

Milena Bartlová u příležitosti státního svátku i proběhlých voleb komentuje naše nereflektované československé dědictví a frustrace dnešních čtyřicátníků: „Hrdinství roku 1990, nemluvě o tom normalizačním, je už úctyhodnou pamětihodností, ale nic jiného z něj neplyne. Je třeba najít nové argumenty a možná bude třeba nových hrdinství.“

Milena Bartlová: Ano. Líp už bylo.

Andrej Babiš nám starším otevírá zapomenuté vrstvy paměti. Ne že by rozšířil svou produkci průmyslového jídla o Proustovy madlenky, ale tak ošklivá a pokleslá českoslovenština, jakou promlouvá, když nečte z papíru, tu nebyla veřejně slyšet pětadvacet let. Neodbytně evokuje primitivního Biľaka a zestárlého Husáka; ten ovšem dříve, dokud neztratil duševní síly a byl skutečně hrozivý, odlišoval solidní češtinu od, pokud mohu posoudit, krásné slovenštiny.

Babiš není žádný slovenský vlastenec, klidně říká „náš národ“ a myslí tím Čechy. Soudní spor o popření své spolupráce s StB vede na Slovensku, kde jsou příslušné dokumenty i svědci, takže do českého prostředí se dostává prakticky jen v jeho vlastní interpretaci. Její poslední fáze zní, že byl ve skutečnosti pronásledován, což je u úspěšného pracovníka podniku zahraničního obchodu v době normalizace, ehm ehm, značně nepravděpodobné.

Autoportrét Andreje Babiše, který zveřejnil v červnu na svém twitteru.

Československá minulost i dnešní skutečnost dvou samostatných států se tak právě ve dnech voleb a státního svátku roku 2013 znovu a nevyhnutelně propisuje do aktualit života české společnosti. Přesto tuto společnost vůbec nezajímá. ČT1 vysílala celý den volební zpravodajství originálně ze střechy Rudolfina, ale ani ji nenapadlo stočit kameru na monumentální vlajku hned vedle. Instalace Dalibora Bači *Hľadanie českého vlastenca pod československou vlajkou* uprostřed náměstí Jana Palacha ostatně po celé dva měsíce nevyvolala celkem žádný zájem.

S kritickým zájmem si Bačovy instalace všiml prakticky pouze Tomáš Pospiszyl v LN (6. 9. 2013). Vlajku chápe jako českou a její volně pohyblivá červenobílá část, oddělená od fixního modrého trojúhelníku, podle něj vtipně vyjadřuje nestabilitu zdejší situace, když se jako korouhvička otáčí po větru. Sama jsem v marginálii z 5. září (zde) v souladu s vlastním prohlášením umělce naopak zdůraznila ostřejší politický záměr díla. Lze jej shrnout provokativní větou, že česká vlajka je ukradená.

S česko-slovenskou identitou vlajky pracuje Dalibor Bača znovu ve své instalaci *Výroba vlajky Českej republiky na začiatku roku 1993* (zde) na výstavě *Kde domov můj?* v DOX. Červenobílé pruhy jsou tentokrát ostrým břitem, v němž se modrý trojúhelník soustruží. Vlajkou se na výstavě zabývá několik děl. Další Slovák Marek Kvetán počítačem vytvořil přesný tón barevných směsí české/československé vlajky a vlajky Slovenské republiky; první natřel stěnu jako základovou barvou a druhou nanesl dekorativní ornamenty.

Marek Kvetán: Na tom našom / 2007

DOX svou výstavu pojal opět jako výzvu komukoli k zaslání vlastních výtvarných prací. Vystavena jsou však jen díla vybraná kurátorem, zbytek je přístupný na webu (zde), což je dobré řešení. Sociální aktivismus galerie zahrnuje i projekt vyzývající k reálnému „zlepšování míst, kde žijeme“ (zde). V logice věci se sám DOX stal objektem politické akce, když performer Milan Kohout na vernisáži protestoval proti spojení DOXu se Zdeňkem Bakalou (zde). Podobně jako před rokem na malé výstavě *Ř!* o české národní identitě (jejíž jsem byla kurátorkou), tematizuje se zde v mnohem širším rozsahu existenciální otázka české hymny nejen jako vlast v národním a státním politickém rozměru, ale také jako domov coby intimní osobní téma.

Ačkoli je to výstava kvalitní a zajímavá, reflexi v médiích má mizivou. Stejně jako v případě Bačovy vlajky na Palachově náměstí je české veřejnosti zjevně ukradená. Jenže nezájem není něco nejsoucího, zapomínání a přehlížení jsou velmi určité a výmluvné mentální aktivity. To, že nemusí být vědomé, na tom nic nemění. Podobně je tomu s reinterpretací, která otupuje radikalitu umělcova záměru a vnímá ji jako vtipnou poznámku. Společně svědčí o tom, že Češi nad československou minulostí raději vůbec přemýšlet nechtějí. Nejspíš proto, že by takové tázání otevíralo řadu vlastních, vnitřních problémů, které nejsou vyřešeny, ale – psychologicky řešeno – jen potlačeny. První přezíravé poznámky nad tím, že „přece nechceme, aby nám vládnul Slovák“, se objevily v předvolební kampani. Odhalují, že staré povýšenecké stereotypy koloniálního typu jsou jen skryté pod povrchem, ale nijak nezeslábly.

Ovšem interpretovat umělecké dílo jinak, než jak bylo míněno autorem, má nezadatelné právo nejen kritik, ale dokonce úplně každý. Nejen že tyto interpretace nejsou mylné, ale naopak, právě a pouze díky jim jsou umělecká díla živá. To platí i pro jinou veřejnou politickou instalaci v Praze posledních týdnů, které se naopak dostalo rozsáhlé mediální pozornosti a bouřlivě se o ní diskutovalo. Sochu fialové ruky s prodlouženým vztyčeným prostředníčkem, vlastními umělcovými slovy „fakáč“, nainstaloval týden před volbami David Černý na plovoucí ponton na Vltavě s tím, že má jít o gesto protestu proti bývalému komunistovi Miloši Zemanovi na Hradě.

David Černý: Fakáč / 2013

Vzhledem k tomu, že úřední povolení k umístění umělecké instalace ve veřejném prostoru normálně trvá asi tak deset měsíců, je pravděpodobné, že *Fakáč* je především další upoutávkou na Černého prodejní výstavu v galerii Dvorac Sec Contemporary. Stejně jako šestimetrová socha klečící nahé ženy hned vedle Staroměstského náměstí (vlivná slovenská firma J&T už má jiný exemplář instalovaný na bratislavském nábřeží), která mohla získat svolení přísných památkářů snad jen zázrakem. Bez ohledu na krajně nesympatické obchodní zájmy a politické vazby, i přesto, že nynější výstava představuje velmi slabá díla, prokázal Černý už několikrát, že je skutečně kvalitním tvůrcem a jeho realizace si zaslouží nejen rychlý mediální zájem, ale vážnou kritickou pozornost.

I *Fakáč* vypovídá mnoho a dobře. Jak přesně vystihla Tereza Stejskalová (zde), socha není zdaleka banalitou:„Fakáč znamená, že někoho odmítáme za rovnocenného partnera v dialogu. Je to trochu pubertální postoj. Otočíme se k dotyčnému zády a tváříme se, jako by neexistoval. Zároveň nám ale velice záleží na tom, aby pochopil hloubku našeho pohrdání. Okázalost odmítavého gesta odhaluje, že ten, koho se snažíme odmítnout, pro nás představuje skutečné trauma. Nevíme, co si s ním počít, a tak to raději nijak hlouběji neřešíme.“

Nemusíme ale přijmout umělcův vlastní záměr a úhel pohledu. Stačí se na ponton upoutaný na řece podívat z jiné strany, a socha se nebude vztahovat k Hradu, nýbrž třeba k Muzeu Kampa (jak si všiml na facebooku Maxim Velčovský). Myslím, že Černého pubertální vzdor vyjadřuje totální bezradnost obecnější krize, která postihuje zejména – i když ne jen – jeho generaci čtyřicátníků. Těch, kdo udělali před pětadvaceti lety revoluci a dnes by si měli připustit, že její přímočarý postkomunistický étos už definitivně přestal fungovat.

Dnešní výzvy a hrozby jsou jiné než tehdejší; hrdinství roku 1990, nemluvě o tom normalizačním, je už úctyhodnou pamětihodností, ale nic jiného z něj neplyne. Je třeba najít nové argumenty a možná bude třeba nových hrdinství. To je něco jiného než Klausova tlustá čára za minulostí. Minulost tu zůstává a Babiš se jí zbavit nemůže a nesmí. Nemá ale žádný smysl bojovat staré bitvy. Komerčně zkrocené vulgární gesto a labilní ponton na řece totiž už vážně začínají připomínat pověstný kůl v plotě.

Černého Klikující autobus před centrálou Babišova Agrofertu

In_margine (nejen o vlajce)

Milena Bartlová | 5. 9. 2013

česko-romská vlajka
Dalibor Bača
Tomáš Rafa

Instalace Dalibora Bači odhalená dnes na Palachově náměstí v Praze Milenu Bartlovou inspirovala k úvaze o české národní identitě, našem vztahu ke Slovákům a k dalším národům, s nimiž žijeme nebo jsme žili v jednom státě.

Milena Bartlová: Naše naše vlajka

Betonový válec uprostřed náměstí Jana Palacha na vltavském nábřeží Starého Města pražského patří k těm kulturním zhovadilostem, na které jsme si všichni tak nějak zvykli. Jmenuje se to výduch a je to masivní větrák vzduchotechniky podzemních garáží. Stavěly se v polovině 70. let v souvislosti s metrem a přes odpor archeologů tehdy brutálně a definitivně zničily jedinečné doklady středověkého osídlení u starého brodu přes Vltavu, který byl před vybudováním mostu hlavní komunikační spojkou obou břehů ve vznikajícím městě. Ano, fascinace stavbou podzemních garáží, bezohledných k historickému terénu města, patří k nemálo dokladům kontinuity mezi minulým a dnešním režimem. Přejmenování bývalého náměstí Krasnoarmějců nepomohlo. Mimochodem, jméno bylo prý odvozeno od toho, že uprostřed parčíku na náměstí v místě dnešního bezduchého výduchu byl improvizovaný hrob sovětského vojáka, padlého při osvobozování Prahy v květnu 1945.

Válec je výborným soklem a občas se na něj staví různé výtvarné objekty, připomínající výstavy (například v Galerii Umprum) nebo svátky (jako každoroční chanuková menora pražské židovské obce). Nyní Dalibor Bača před budovu prvního československého parlamentu a na dohled z Hradu i sídla vlády umístil stožár s manipulovanou vlajkou. Je vytvořena z vlnitého laminátu, a zatímco modrý trojúhelník zůstává upevněný na svém místě, červený a bílý pruh se mohou ve větru společně pohybovat. Instalace se jmenuje *Hledání českého vlastence pod československou vlajkou* a do 28. října bude připomínat dvacáté výročí vzniku České republiky rozdělením Československa. Ne, instalace se vlastně jmenuje *Hľadanie českého vlastenca pod československou vlajkou*, každý Čech ovšem větě v cizím jazyce snadno rozumí. Bača je v Praze dlouhodobě žijící Slovák a jeho instalace tematizuje otázku, v jakém smyslu jsou Češi a Slováci rozděleni a v jakém byli či jsou spojeni, jakým způsobem jsou (jsme) *my* a *oni.* Heraldická konstrukce vlajky totiž byla v roce 1919 založena na tom, že modrý trojúhelník, vložený do červenobílé slovanské zástavy, symbolizuje historické Horní Uhry, tedy Slovensko.

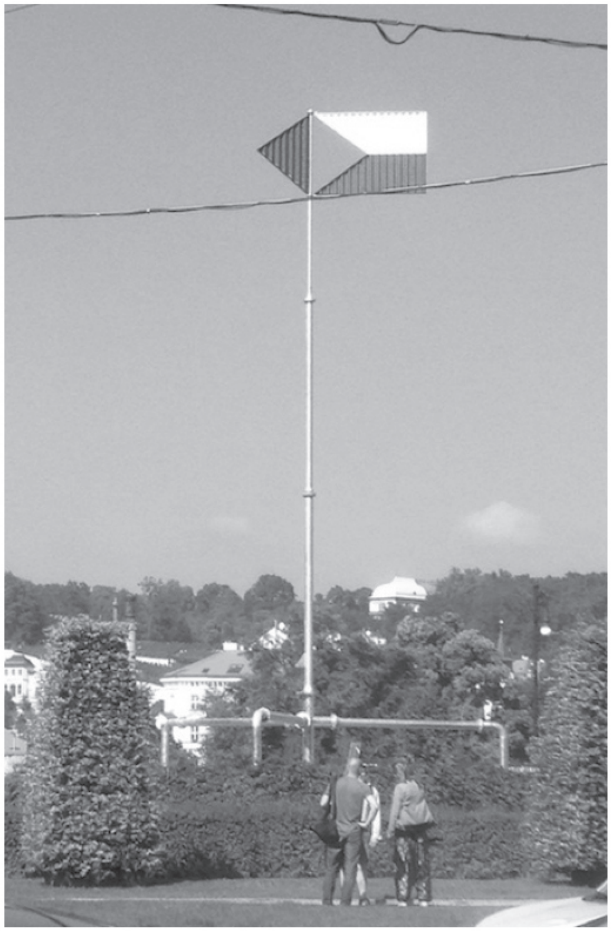

Sochař, nesoucí v dobré československé tradici křestní jméno z české kulturní mytologie, je členem slovenské umělecké iniciativy Verejný podstavec a je i u nás znám svou výraznou realizací politického veřejného umění z podzimu roku 2010. Na místě busty slovenského komunisty a předsedy Ústřední rady odborů Františka Zupky, která byla z fasády bratislavského Domu odborů odstraněna v revolučním roce 1990, nainstaloval obrovský portrét tehdy bývalého (a nyní opět současného) premiéra slovenské vlády Roberta Fica (zde). Portrét byl několik hodin po (legálně povoleném) instalování odstraněn, a když se autor domohl jeho vydání, byl vydražen v internetové aukci (zde).

Při náročném povolovacím řízení Bačovy instalace vlajky pražskou samosprávou bylo nutno překonat námitku památkářů, že prostor náměstí nevhodně poškozuje estetika díla založená na vertikále. Tváří v tvář běžnému stavu dotyčného náměstí s výduchem i objektům, se kterými se pražský chodec běžně setkává, to zní jako poněkud odtažitý argument. Problém estetizace politického tématu je však na sofistikovanější rovině ústředním tématem ještě čerstvého sporu o jinou veřejnou instalaci – o *Výběrové řízení na česko-romskou vlajku* Tomáše Rafy pro Galerii Artwall (zde). Nejprve kritikové označili umělecké dílo za prázdné pseudoaktivistické gesto motivované komerčními zájmy autora, poté Václav Magid znovu vyložil svou argumentaci, podle níž účinná politická intervence přestává být uměleckým dílem a naopak (zde, zde a zde), aby pak jeho náročný teoretický výklad shrnul Jan Vitvar pro čtenáře mainstreamového časopisu odsudkem projektu jako prostě mizerného umění (Respekt 36/2013).

Osobně je mi bližší vstřícná interpretace *Výběrového řízení*, již napsal Jiří Ptáček pro Nový Prostor (zde). Nepřistupoval k němu prvoplánově a připomněl jak Rafovo ostatní radikální dílo, tematizující romskou otázku, tak i kurátorský záměr Lenky Kukurové. Nemyslím, že je adekvátní požadovat od politického

umění bezprostřední dopad v konkrétní sociální realitě. Právě v tom smyslu je oprávněné jeho setrvání na v hranicích „světa umění“: akce na tomto terénu dává najevo, že si je vědoma své praktické politické slabosti, aniž by se vzdávala své specifické umělecké moci. Výše zmíněná diskuse se vlastně týká obecnější a velmi citlivé oblasti teoretického uchopení účinnosti, či spíše neúčinnosti, a tedy i smyslu dnešního aktivistického, politického a v širším smyslu i participativního umění. Projekt Tomáše Rafy a Artwall je v ní přítomen spíš zástupně a omylem.

Bačova instalace sem nečekaně vrhá jasnější světlo. Není totiž náhodné, že oba autoři jsou Slováci a že oba v Praze tematizují vlajku. Na očekávanou námitku, že svým dílem se dopouští nepovoleného zneuctění českého státního symbolu, má totiž Bača připravenou odpověď: toto je vlajka Československa, zaniklého státu, která žádnou zákonnou ochranu nemá. Při rozdělení Československa převzala nově vzniklá Česká republika bez většího rozruchu a v rozporu s původním ujednáním vlajku zaniklého státu. To, že na Slovensku tehdy dominovaly primitivně nacionalistické politické síly, neomlouvá český postoj v té věci v průběhu uplynulého dvacetiletí.

Silnou identifikaci mladé generace Čechů s tímto praporem dnes potvrzují nové formy zacházení s ní, které za Československa neexistovaly: při sportovním fandění, které je dnes v Evropě patrně nejvýznamnější veřejnou deklarací národní identity, si ji lidé přisvojují tělesně intimně. Aktuálně ji používají jako záštitu fašistické bojůvky při nacionalistických demonstracích. Nejen extremisté, ale nejspíš drtivá většina Čechů by jistě ostře odmítli, kdybychom jim chtěli tvrdit, že je to vlajka cizí, či snad dokonce ukradená.

Jenže i tak to právem lze vidět. Převzetí československé vlajky Češi obecně považují za banální součást mírumilovného rozchodu se Slovenskem v roce 1992: nehádali jsme se! Z hlediska slovenské historické paměti je to ale nepřehlédnutelný příznak, ba doklad vyvlastnění společné minulosti. Celý komplex témat, která se k vlajce pojí, zřetelně ukazuje, jak se věci mají: že totiž Češi považovali, a po dvaceti letech dnes zpětně ještě silněji považují, celé Československo za svůj vlastní stát, nikoli za stát sdílený s jinými národy, tedy především se Slováky, Němci a Maďary. Převzetí vlajky spolu s dalšími symboly mlčky, ale výmluvně

vyjadřuje totální kontinuitu mezi Československem a Českem. Z tohoto pohledu neplatí oficiální verze, že Československo se rozpadlo na dva rovnocenné celky, nýbrž verze mlčky sdílená, podle níž „Slováci chtěli odejít, tak jsme je nechali jít“. Jedině tato konstrukce například umožňuje, aby se 28. říjen slavil jako svátek založení „samostatného českého státu“.

Nic než návod

Rafovu projektu kritici vytýkali, že české Romy používá jako téma, aniž by do jejich prekérní situace ve společnosti jakkoli pozitivně zasáhl. Před Bačovou vlajkou už ale nemůžeme uhnout před tím, že adresáty projektů jsme my. Obě instalace vlastně míří stejným směrem. Konfrontují Čechy s nepříjemnými otázkami, precizně zamířenými na tělo a pod kůži – tak zblízka, jak jen to dokáže bývalý partner. V jakém státě to my Češi už dvacet let žijeme? Proč nejsme ochotni mluvit o historii českého paternalismu vůči Slovákům, jímž jsme za Československa dlouho především přebíjeli přetrvávající komplexy vůči Němcům? Jak to, že jsme všichni včetně intelektuálních a uměleckých elit bez reflexe přistoupili na to, že český stát se po vyhnání Němců a oddělení od Slováků nejen fakticky stal etnicky čistým, ale že je to dokonce mlčky chápáno jako uspokojivý výsledek moderních českých dějin? A čemu se tudíž dnes divíme, když už nejen z okrajů, ale stále blíže ke středu veřejné scény, od národovců po fašisty, slyšíme o dalším etnickém čištění?

Zástava

CZ_SK_HU_D_PL
21. 02. 2014 – 15. 03. 2014
Divus Gallery, Praha
27. 03. 2014 – 30. 04. 2014
Kunsthalle, Košice

https://youtu.be/Y5fWLqUelK4

Vyjadrenie kurátorov výstavy Privátny nacionalizmus Košice
Výber umelcov pre výstavu bol podmienený prepojením tvorby jednotlivých umelcov s témou výstavy. Dalibor Bača je jedným zo skupiny umelcov, zaoberajúcich sa témou nacionalizmu z pohľadu Slováka žijúceho a tvoriaceho, striedavo v Čechách a na Slovensku, a teda vnímajúceho oba národy a ich vzťah intenzívne. Svojim dielom na výstave, predstavujúce historickú vlajku Československa, ktorá od roku 1993 už neplní svoju funkciu a nevlaje na stožiari ale leží na zemi ako historický artefakt, ponúka divákom možnosť pri vstupe do budovy konfrontovať sa s históriou Československa a teda aj s históriou oboch štátov. Nechal divákov vybrať si a prejaviť svoj názor či vzťah a vlajku obísť alebo bez povšimnutia prejsť do výstavných priestorov, kde viac než 60 výtvarných diel prezentuje privátne chápanie témy nacionalizmu. Dielo bolo prezentované aj na prvej z radu výstav k projektu Privátny nacionalizmus, na výstave vo výstavnom priestore spoločnosti Divus v Prahe.
Ilona Németh, József R. Juhász, Michal Štofa

Vyjadrenie autora diela
Na tému vlajky, či vlasti tento, či minulý rok prebehlo viacero kultúrnych aktivít nezávisle na sebe napr. v tvorbe umelca Tomáša Rafa a jeho „česko-rómskej vlajky“. Ďalej moja vlajka „Hľadanie českého vlastenca pod československou vlajkou“, DOX „Kde domov múj?“, Pavel Karous „pamätník obetiam českej transformácie“. Všetky projekty, ktoré som vymenoval žiaľ neposkytli informáciu ako sa spoločnosť - jedinec vlastne stavia k svojej či cudzej vlajke. Aký máme vzťah k vlajkám? Jediní o kom vieme, že vlajku užívajú ako štít, či baranidlo, sú extrémisti naprieč celou strednou Európou. A čo nevyvesenie Európskej vlajky Václavom Klausom na Pražskom hrade a naopak jej vyvesenie Milošom Zemanom. Aké sú to signály pre verejnosť?

Každý štát má nejakým spôsobom ošetrené správanie sa k štátnym symbolom. Taktiež ale vieme, že každý z nás pociťuje k tomuto symbolu vnútorný postoj, žiaľ nám nie je veľmi známy a dovolím si tvrdiť, že je dôležitejší ako úradná ochrana symbolov.

Táto inštalácia je realizovaná pre stredoeurópsky región. Jedná sa o získanie spätnej reflexie v tom akým spôsobom sa správame k vlajkám. Prioritne nás Čechov a Slovákov, nakoľko to je československá vlajka /historická československá vlajka/. Ako sa k nej stavajú ostatní občania v širšom regióne. Nakoľko ma stanovisko jednotlivca zaujíma, vytvoril som z československej vlajky „prekážku“. Prekážka /samozrejme aj symbolicky/ je vlajka položená na zemi za vstupom do galérie/ Divus, Kunsthalle či inej inštitúcie/. Návštevník galérie je postavený do situácie, kedy je nútený vyhodnotiť aktuálny stav. Každý z nás má zakódovaný inštinkt ako sa správať k vlajke, či štátnym symbolom a to ho určite navedie ako vyhodnotí aktuálny stav. Každý z nás v Prahe, Košiciach, či v širšom stredoeurópskom regióne vníma československú vlajku zo svojho zorného uhlu. Čo sa deje s vlajkou, ktorú nainštalujeme mimo náš bežný región? Stáva sa len dekoratívnym prvkom na zemi galérie bez znalosti širších súvislosti? Návštevník má možnosť obísť vlajku, či na ňu vstúpiť. Nikto ho nenabáda, aby na ňu vstúpil. Prioritne ide o jeho postoj, ktorý komunikuje do priestorov galérie.

K československej vlajke majú prioritný vzťah Česi a Slováci. Česi a Slováci prežili dôležité spoločné obdobie, ktoré spolu formovali. Užívaním československej vlajky Českou republikou si Česká republika privlastnila spoločný historický vizuál. Je správne si privlastniť historickú vizuálnu identitu, ktorá bola spoločne zdieľaná?

Dalibor Bača

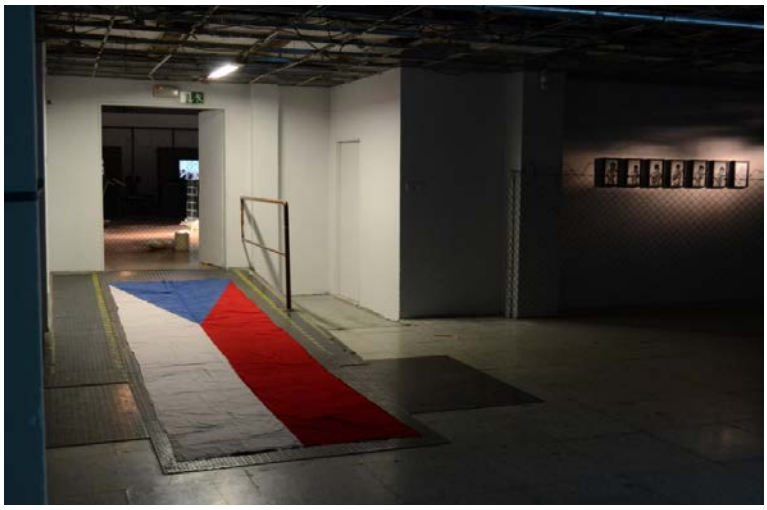

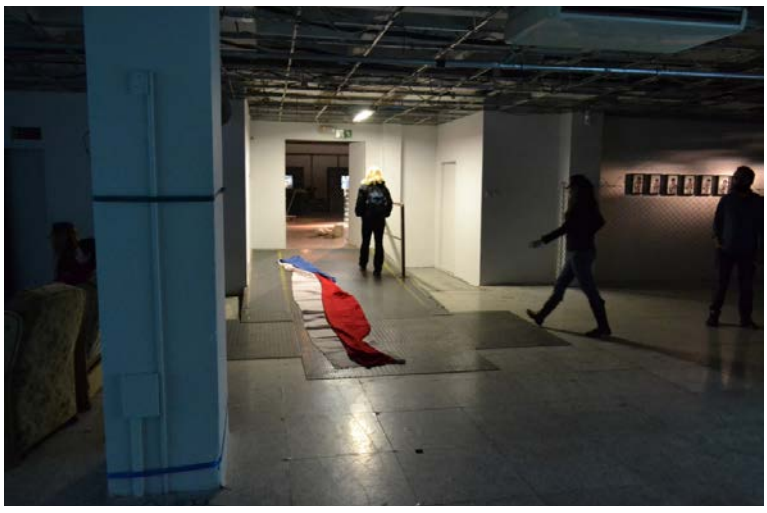

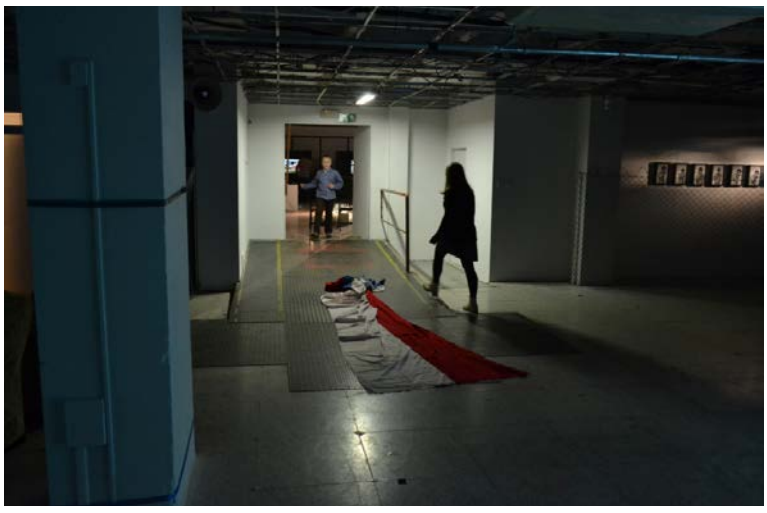

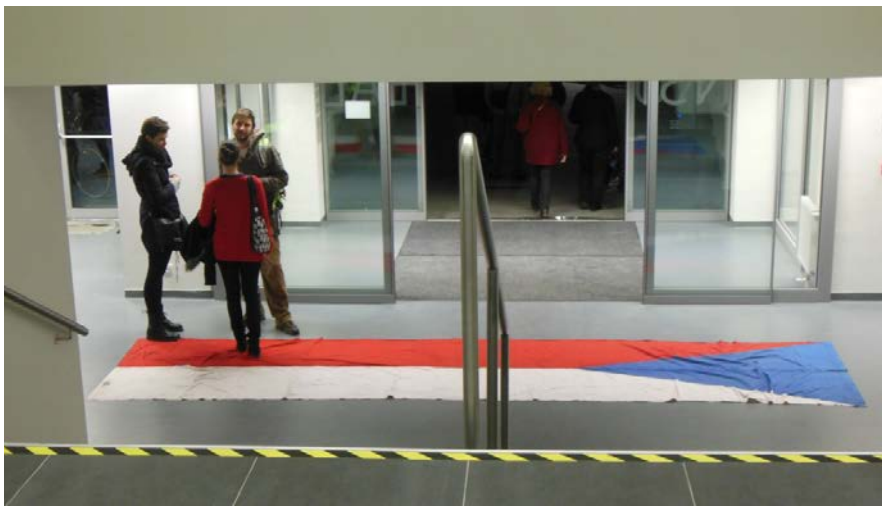

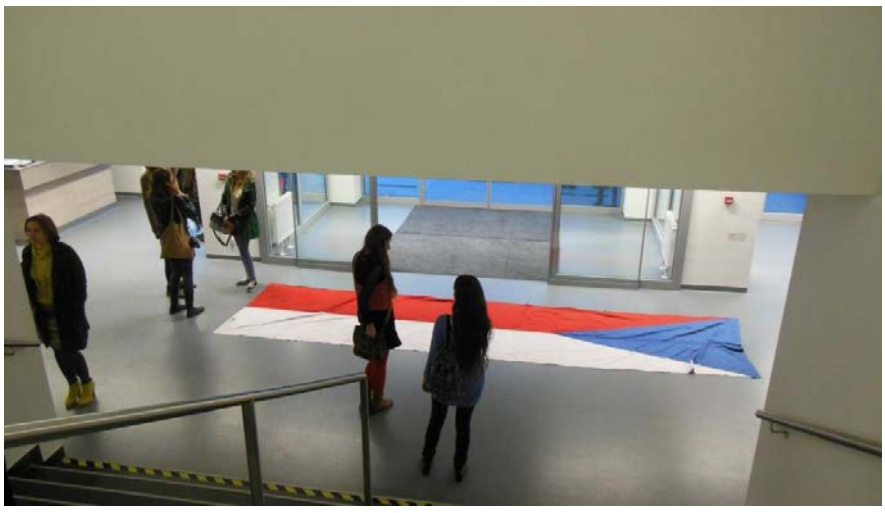

KORZAR.SME.SK
SPRAVODAJSTVO
košice
prešov
poprad
michalovce
spišská nová ves
rožňava
trebišov
bardejov
humenné
sabinov
stará ľubovňa
vranov nad topľou
archív
ŠPORT
KOMENTÁRE
ROZHOVORY
TIPY NA DNES
PROMINENTI
ŽENÁM
INFOSERVIS
HOBBY
HUMOR
HOROSKOP

ANKETA

Ste spokojný s tým, čo sa v Košiciach urobilo od posledných komunálnych volieb?

Áno, úplne. 25%

Niečo sa spravilo, ale mohlo sa viac. 11%

Neviem, neriešim to. 4%

Skôr nie, ako áno. 12%

Absolútne nie. 48%

2923 účastníkov

staršie ankety

PRE VÁŠ WEB

Pridajte si správy z regiónu zdarma na vašu stránku!

RSS

RSS regiónu

Ostatné RSS

NAJPOPULÁRNEJŠIE

Auto
Blog
Dovolenka odjazd zo SR
Prenájom Košice
Cestovanie
Deti
Domácnosť
Fotky
Zlatý fond
Mobil
Natankuj.sk
Počasie
Počítače
Pracovné ponuky
Primár
Reality Košice
Regióny
Reštaurácie
Veda
Zľavy
Žena

Pozrite si Privátny nacionalizmus v košickej Kunsthalle

Vydané 4. 4. 2014 o 10:03 Autor: TASR/František Iván

Zdieľať | Zdieľať na

Diskusia (30) | Nahlásiť chybu

KOŠICE. Výstava Privátny nacionalizmus (Private Nationalism), ktorá sa v Kunsthalle začala 27. marca a potrvá do 30. apríla 2014, zachytáva rôzne prejavy neznášanlivosti. Zapojili sa do nej krajiny V4, Nemecko a Turecko.

Predstavuje široký záber foriem vizuálneho umenia od objektov, inštalácií, cez maľbu, fotografiu či zvukovú inštaláciu.

Putovný výstavný projekt pripravila organizácia K13 – Košické kultúrne centrá v spolupráci s Kassákovým centrom intermediálnej kreativity a hlavným nositeľom grantového projektu The Apparoach Art Association Pécs z Maďarska.

Michal Moravčík: Möbiova páska

Michal Moravčík: Möbiova páska

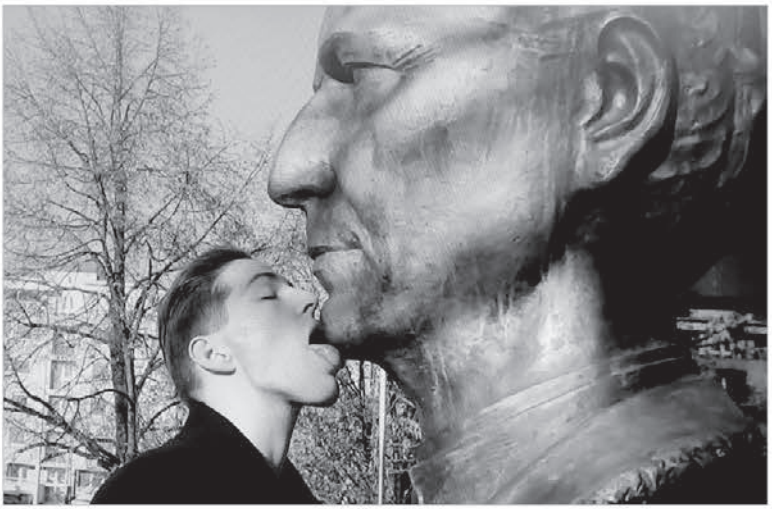

Matej Kaminský: Národná vášeň

Gökce Suvari: Najvyššie bojisko

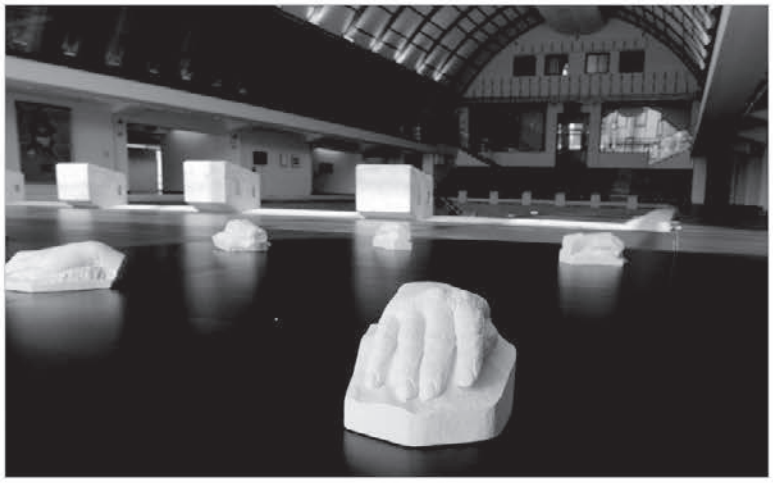

Pavol Stanec: Ruky mŕtvych básnikov

Mara Oláh: Strach o chlieb

Gábor Kristóf: Von Teese Bismark

Borsos Lőrinc: Nehybná zem

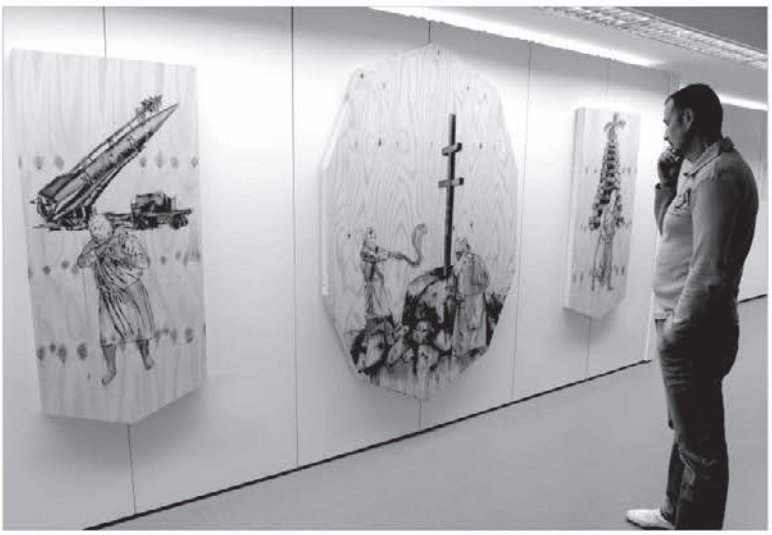

David Demjanović/Jana Mitelková: Flagelanti

FOTOGALERIE 29. dubna 2014

Česká vlajka jako rohožka. Utřete si boty, radí průvodci výstavy

Kristýna Novotná

Share 1.9K Tweet 5 +1 14

PROVOKACE?

Boty si o českou státní vlajku můžete očistit u vchodu do Haly umění v Košicích. Instalace jednoho ze symbolů české státnosti jako rohožky je dílo slovenského umělce Dalibora Bači. Objevuje se v rámci výstavy Private Nationalism kurátorů Ilony Némethové a Michala Štofy celkem dvakrát. Nejprve u vchodu, pak ještě dál v rámci výstavy. V Košicích potrvá do středy 30. dubna, pak se přesune do maďarské Peczi a Debrecínu, německých Drážďan a Berlína a polského Krakova.

Dalibor Bača, slovenský sochař působící i v Čechách, má s českou vlajkou dlouhodobý problém. Bača nesouhlasí s tím, že si Česko po rozpadu Československa ponechalo původní vlajku. To bylo v rozporu s tehdejší dohodou mezi českou a slovenskou reprezentací. Strany se totiž zavázaly nepoužívat státní symboly České a Slovenské Federativní republiky. Považuje tak za nesprávné, že modrý klín, který historicky značil Slovensko, převzal kvůli legitimizaci barev symboliku Moravy.

V Česku výstava pod názvem Domácí národovectví již proběhla v pražském Divus Pragerkabarett po dohledem kurátorů Lenky Klodové a Ivana Mečle, kteří měli na výstavě také své expozice. Klodová pro ECHO24.cz uvedla, že Dalibor Bača v Praze ale nevystavoval.

Reklama

Podle Heleny Miškufové, návštěvnice výstavy, která o výstavě informovala na stránkách Českého rozhlasu, mnozí z návštěvníků vlajku obcházeli. Průvodci komentovaných prohlídek výstavy je však prý upozorňovali, že vlajka skutečně slouží jako hadr na utření bot. Jelikož zákon o užívání státních symbolů Česka není v zahraničí vymahatelný, mohou si o českou vlajku utřít boty i návštěvníci výstavy v dalších pěti galeriích v Maďarsku, Polsku nebo Německu, kde se putovní výstava postupně objeví.

Podle oficiálního webu výstavy Projekt Private Nationalism představuje výtvarná díla, která reagují na palčivou problematiku nacionalismu ve všech zúčastněných zemích. Do projektu, který zobrazuje nejrůznější projevy nesnášenlivosti, se zapojily kromě zemí Visegrádské čtyřky i Německo a Turecko.

Na internetu koluje i petice s cílem natrvalo odstranit českou vlajku z instalace výstavy. Petici zatím podepsalo 230 lidí.

Umístění vlajky ČR jako rohožky na výstavě je již čtvrtým Bačovým počinem spojeným s českým stáním symbolem. V roce 2012 připravil instalaci Výroba české vlajky na začátku roku 1993, v níž železný kotouč hrnoucí modrou barvu nahrazuje modrý klín, a performanci Vlastenec, během níž domnělý vlastenec držel vlajku na zádi jedoucího nákladního vozu a snažil se překonat nástrahy větru i stability. Následovala instalace z roku 2013 na Palachové náměstí v Praze nazvaná Hledání českého vlastence pod československou vlajkou. Kinetická plastika měla podobu velké vlajky na stožáru, z níž byl částečně oddělen modrý klín, aby mohl vlát samostatně. Všechny tyto akty kritiky působí velmi sarkastickým a zesměšňujícím dojmem.

Přejít na diskusi

6. května 2014

Pošlapaná vlajka? Je to trest za její krádež, brání se umělec

Zuzana Lebdušková

Share 21 Tweet 1 +1 0

SKANDÁL S VLAJKOU

Výstava, na které sloužila česká státní vlajka jako rohožka, skončila v košické Kunsthalle před týdnem. Zatím však neutichl rozruch kolem zneuctění českého státního symbolu na Slovensku, a už míří do dalších evropských měst v Polsku, Maďarsku a v Německu. Vlajka ale podle autora Dalibora Bači není česká, nýbrž československá, a tak si Slováci šlapali i po své historii.

Minulou středu skončila v Košicích třídenní výstava Private Nationalism, která měla zachytit různé projevy nesnášenlivosti mezi lidmi, a tím upozornit na vzrůstající nacionalismus. Umělec Dalibor Bača umístil na podlahu českou vlajku, která měla sloužit jako rohožka k očištění bot. České návštěvníky tato instalace pobouřila, stejně jako ostatní Čechy, kteří si o podivném uměleckém díle přečetli na internetu.

Více o výstavě čtěte zde: Česká vlajka jako rohožka. Utřete si boty, radí průvodci výstavy

Reklama

Příčinou rozruchu vyvolaného kolem vlajky coby rohožky je v první řadě nedorozumění, ale také určitá forma trestu. Vlajku, kterou umělec Dalibor Bača položil před vchod na výstavu a také do jejího nitra, totiž není česká, nýbrž československá. Což na první ani druhý pohled není poznatelné, jelikož se tyto vlajky od sebe nijak neliší.

A na to chtěl právě Bača upozornit. Ačkoliv se při rozdělování Československa čeští a slovenští představitelé dohodli, že neužijí žádný ze symbolů společného státu, Češi si nakonec ponechali původní československou vlajku. „Češi a Slováci prožili důležité společné období, které spolu formovali. Užíváním československé vlajky Českou republikou si Česká republika přivlastnila společný historický vizuál," připomněl Dalibor Bača. „Je správné si přivlastnit historickou vizuální identitu, která byla společně sdílená?" ptá se. Odpovědí je právě vlajka sloužící k otření bot a vlna protestů Čechů proti Bačově instalaci.

Kurátoři výstavy v Košicích Ilona Némethová, József R. Juhász a Michal Štofa vysvětlili ve vyjádření zaslaném pro ECHO24.cz, že Bača chtěl svým dílem poukázat na to, že historická vlajka Československa už od roku 1993 neplní svou funkci, protože nevlaje na stožárech, ale leží na zemi jako historický artefakt, který nabízí návštěvníkům výstavy možnost konfrontovat se s historií Československa, a tím i s historií obou států.

Chůze po vlajce je názor

Bača podle kurátorů nechal návštěvníky vybrat, zda po vlajce bez povšimnutí přejdou či nikoliv, čímž projeví svůj názor či vztah k vlajce. „Tato instalace je realizována pro středoevropský region. Jedná se o získání zpětné reflexe, jakým způsobem se chováme k vlajkám. Prioritně pro nás Čechy a Slováky nakolik to je historická československá vlajka, a jak se k ní budou chovat ostatní občané v širším regionu," představil svůj záměr s vlajkou Dalibor Bača.

Vlajka podle něj měla vytvořit překážku jak symbolickou, tak i fyzickou. „Návštevník galerie je postavený do situace, kdy je

nutné vyhodnotit aktuální stav. Každý z nás máme zakódovaný instinkt, jak se chovat k vlajce a jiným státním symbolům. Každý z nás v Praze, v Košicích či v širším středoevropském regionu vnímá československou vlajku ze svého zorného úhlu," dodal Bača, který střídavě pobývá na Slovensku i v Čechách.

Kromě Slováků si do československé vlajky budou moci v případě zájmu utřít boty také Maďaři v Peczi a Debrecínu, Němci v Drážďanech a v Berlíně, a také Poláci v Krakově, kam výstava Private Nationalism poputuje.

Někteří návštěvníci se vlajce raději vyhnuli, jiní se po ní bez zájmu prošli. Video zde.

Přejít na diskusi

21 Share 1 Tweet 0 +1 0 Email

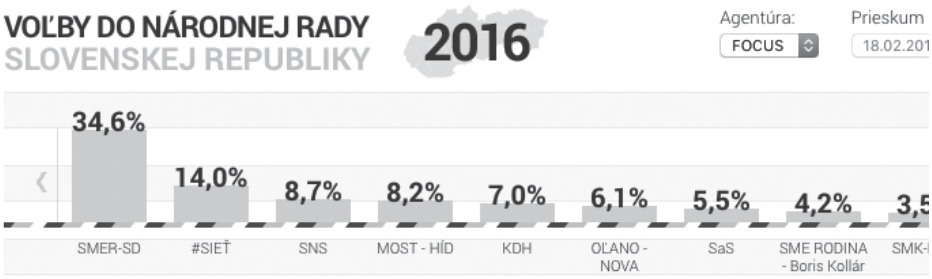

Po českej vlajke sa už šliapať nebude

#Česko #Československo #vlajka

lu, Pravda | 06.05.2014 19:47

Umenie už dávno nevzbudilo medzi ľuďmi toľko pozornosti, ako to bolo nedávno v košickej Kunsthalle. Autor Dalibor Bača totiž na putovnej výstave s názvom Privátny nacionalizmus umiestnil na zem českú vlajku a návštevníci mohli po nej nerušene chodiť.

12
Like
Share
0
G+1
Vytlačiť

Česká vlajka na košickej výstave Privátny nacionalizmus.

Autor: Boris Vaitovič

Českú veľvyslankyňu na Slovensku Liviu Klausovú to pobúrilo natoľko, že organizátorov výstavy požiadala, aby už ďalej neznevažovali ich štátny symbol. Výstava, ktorá sa vo štvrtok presúva do maďarského Pécsu, už bude bez kontroverznej inštalácie.

Klausová napísala organizátorom list ešte v polovici apríla. „Konštatovala v ňom, že akokoľvek je priaznivcom umenia a chápe použitie zveličenia alebo irónie ako súčasť tvorivej slobody, použitie štátneho symbolu položením k vstupným dverám na zem, namiesto rohožky, považuje za mimoriadne nevhodné," odkázal tajomník českej ambasády Marián Kišš.

Veľvyslanectvo podľa neho dostalo množstvo sťažností od návštevníkov výstavy. Klausová preto v liste žiadala, aby v ďalších mestách pri prezentácii výstavy už k znevažovaniu českých či iných štátnych symbolov nedochádzalo.

Jeden z kurátorov výstavy Michal Štofa tvrdí, že cieľom autora nebolo v žiadnom prípade urobiť z českej vlajky rohožku. „Je položená na zemi preto,

aby každý návštevník mohol nejakým spôsobom prejaviť svoj vzťah k Čechom či k rozdeleniu spoločného štátu. Dielo totiž pracuje s divákom, vyžaduje si jeho reakciu a skúma tým vzájomný vzťah Čechov a Slovákov," vysvetľuje. Bača, ktorý žije a tvorí v Čechách, s touto tematikou pracuje často.

Podľa kurátora bolo zaujímavé sledovať reakcie návštevníkov. „Tí starší mali rešpekt, niektorí sa nad dielom aj zamysleli, no niektorí si ani nenechali vysvetliť koncept a hneď sa pohoršovali. Mladší návštevníci, ktorí nemajú vybudovaný vzťah k susednej krajine, sa po vlajke aj prešli," hovorí. Pri každom umeleckom diele je podľa kurátora dôležité vedieť, čo ním chcel autor povedať, a preto ho mrzí, aká vlna rozhorčenia vznikla pre zlú interpretáciu divákov.

To, že výstava v Pécsi bude už bez vlajky pre Klausovej list, Štofa vylučuje. „Určite nie. Maďarskí kurátori si predbežne vyberali diela, ktoré vystavia v Pécsi už v prvý deň, ako sa začala výstava v Košiciach. Vtedy žiadny rozruch okolo vlajky nebol," reaguje.

Štofa upozorňuje aj na fakt, že vlajka bola na zemi umiestnená aj v Prahe, kde sa putovná výstava začínala. Inštaláciu si vybrali českí kurátori a problém s ňou nemali ani návštevníci.

Putovná výstava Privátny nacionalizmus bola v Košiciach od konca marca do 30. apríla. Jej cieľom bolo ukázať rôzne prejavy neznášanlivosti, ktoré sa v európskych krajinách v poslednom čase stupňujú. Do výstavy sa zapojili krajiny visegrádskej štvorky, Nemecko a Turecko.

Projekt pripravila organizácia K13 – Košické kultúrne centrá spolu s maďarským Kassákovým centrom intermediálnej kreativity, sídliacim na Slovensku. Hlavným organizátorom, ktorá získal pre tento projekt grant, je umelecká organizácia v Pécsi.

© AUTORSKÉ PRÁVA VYHRADENÉ

Zdielať článok na Facebook

Kto sme my a kto sú tí druhí? V Košiciach je výstava o návrate nacionalizmu

Medzinárodná putovná výstava ukazuje, že nacionalizmus nie je len politika, ale napríklad i rozhovor pri domácom obede.

7. apr 2014 o 18:00 JANA NÉMETH

V popredí pred košickou Kunsthalle je dielo Michala Moravčíka s názvom Möbiova páska. (Zdroj: TASR - FRANTIŠEK IVÁN, JÓZSEF R. JUHÁSZ)

Písmo: A⁻ | A⁺

25 0

Výstava Privátny nacionalizmus putuje v rôznych podobách po Európe. Práve teraz je v košickej Kunsthalle.
Bola by škoda, keby táto výstava ušla širšej pozornosti. Rozpráva totiž o veľmi dôležitej a citlivej téme – o návrate nacionalizmu v 21. storočí, o vzťahu politiky, moci a schopnosti umenia hovoriť o nich.

Pripomína, aké skreslené či priam pomýlené môžu byť predstavy o prejavoch „národnej hrdosti“ a ako ľahko dochádza k prehlbovaniu vzájomnej neznášanlivosti.

Nový pohľad

V každom z miest vyzerá putovná výstava Privátny nacionalizmus inak. To preto, že vždy ukazuje výber kurátorov z jednotlivých krajín i možnosti výstavného priestoru.

V košickej Kunsthalle sa o výber diel domácich

Výstava

Privátny nacionalizmus

27. marec – 30. apríl, Kunsthalle Košice

medzinárodný výstavný projekt predstavuje 51 umelcov a skupín, autorkou námetu je Rita Varga z

autorov postarali József R. Juhász, Michal Štofa a umelkyňa Ilona Németh, ktorá vyberala aj spomedzi českých autorov.

„Prvá výstava z cyklu, ktorá sa konala v Prahe, bola založená na princípe performatívnosti a politického chaosu. Preto naši pražskí partneri ani na našej košickej výstave nevystavujú. Po vernisážovej performancii sme mali všetky atribúty okrem videodokumentu udalosti odstrániť," objasňuje Ilona Németh.

maďarskej Approach Art Association.
postupne predstavuje výstavu v mestách: Praha, Košice, Pécs, Drážďany, Krakov, Berlín, Debrecín.

kurátori slovenskej časti: Ilona Németh, József R. Juhász a Michal Štofa

Spoluorganizátori: Kassákovo centrum intermediálnej kreativity, K13 – Košické kultúrne centrá a Kunsthalle Košice, Apartment Project- Istanbul, Bunkier Sztuki-Krakov, Divus- Praha, MODEM-Debrecín, Ostrale-Draždany, Zsolnay Heritage Management Nonprofit Ltd., Pécs

Zo slovenských autorov sa snažili vyberať takých, ktorí sa témou nacionalizmu zaoberajú programovo.

„Za symbolického zástupcu sme si zvolili dielo Martina Piačeka z otvoreného cyklu Najväčšie trapasy slovenskej histórie s názvom 2. august 1945, československý prezident Edvard Beneš podpisuje 33. prezidentský dekrét. To sme dali na plagát aj na pozvánku výstavy," vraví Ilona Németh.

V malom bazéne Kunsthalle vystavuje Piaček celý cyklus - sériu malých drevených plastík, ktoré zobrazujú postavičky zo slovenskej histórie. Ide o objekty, ktoré pôsobia vtipne či ironicky a núkajú divákovi nový pohľad na historické súvislosti. Ďalšie Piačekovo dielo Otcovia národa je na fasáde Kunsthalle.

Z domácich autorov sú tu ešte diela Dalibora Baču, Tomáša Rafu, skupiny Kassaboys, Michala Moravčíka, Andrása Cséfalvaya, Dávida Demjanoviča s Jarmilou Mitríkovou či študentov VŠVU.

Pohľad do inštalácie výstavy.

Jaroslav Varga: nápis vo verejnom priestore – Národné dedičstvo nie je to isté ako národná identita.

Pri každej z výstav možno badať i akési „národné špecifiká“ – témy, ktoré v jednotlivých krajinách v súvislosti s nacionalizmom rezonujú.

„Na Slovensku vidno, že sa v dielach často objavuje hľadanie vlastnej identity, spracovávanie zdedených i naučených predsudkov a vyrovnávanie sa s postavením slovenského národa. To je však často téma, ktorú v spoločnosti ovplyvňujú najmä politické rozhodnutia a ich správne načasovanie. Napokon, maďarská karta sa vyťahuje pri každých voľbách viac či menej úspešne,“ hovorí Ilona Németh, ktorá sa dlhodobo pohybuje v rámci stredoeurópskej scény a sama s témou nacionalizmu pracuje.

„Ak by som však mala porovnať situáciu na Slovensku a v Maďarsku, tak Maďarsko je na tom oveľa horšie. Pozorujem to už niekoľko rokov, ako sa agresívny nacionalizmus pretavuje do celej spoločnosti. Objavuje sa na najvyššej štátnej úrovni a postupne sa dostáva aj do každodenného života.“

József R. Juhász: performancia - Zahrab si hlavu do piesku. Zo série Idiómy.

Matej Kaminský: Národná vášeň, 2013, video.

Máme to v sebe

S prelínaním verejného a súkromného života nacionalizmu pracuje už samotný názov projektu, s ktorým prišla Rita Varga z maďarskej umeleckej asociácie.

„Spojenie týchto slov – privátny a nacionalizmus – má svoj význam,“ objasňuje Ilona Németh. „Od začiatku ma to fascinovalo, lebo sa v tom spája čosi, čo na prvý pohľad vyzerá ako opozitum, niečo tam skrátka nesedí, veď ako môže byť nacionalizmus privátny, súkromný. Presne to však vyjadruje to, o čom som už dlho uvažovala: človek v spoločnosti veľmi často narazí na vety, ktoré zosobňujú

predsudky. Stáva sa to pritom aj medzi priateľmi, akosi podvedome vyslovujeme čosi, čo môže niekoho zraniť, uraziť. Nie je to teda nijaký politický nacionalizmus, je v nás. Tu v strednej Európe ho skrátka máme v sebe. A preto treba o tom hovoriť, vysloviť to nahlas a veriť, že to podnieti diskusiu."

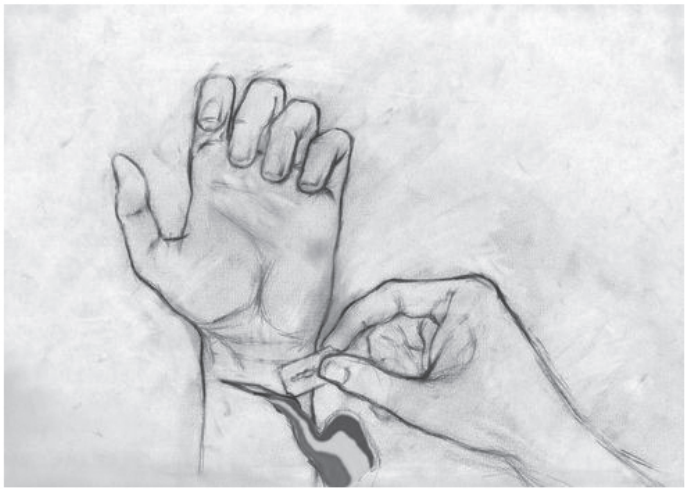

Ciprian Muresan: Rumunská krv, 2005, kresba.

Na fasáde Kunsthalle visí dielo Martina Piačeka Otcovia národa, 2006.

Samozrejme, diskusia sa môže začať len vtedy, ak sú aspoň dvaja, ktorí sa chcú rozprávať. V tomto prípade to však môže byť trochu inak. Na začiatok stačí, keď sa stretnú divák a dielo. „Na výstave je hneď niekoľko diel, ktoré vplývajú až akýmsi fyzickým spôsobom a máte zrazu pocit, že ste niečo pochopili," hovorí Ilona Németh.

Program v rámci výstavy:

9. apríl – komentovaná prehliadka s Milanom Kolcunom

16. apríl – komentovaná prehliadka s Michalom Štofom
24. apríl – diskusia na tému „Prečo nacionalizmus? s Julianou Sokolovou, Martinom Piačekom, Ottóm Szaboóm, Gáborom Hushégyim.

Príkladom podľa nej môže byť krátke video Tibora Horvátha. Má 44 sekúnd, počas ktorých muž prichádza do parku, kde je maďarská zástava. Zastane pred ňou a začne so stupňujúcou sa intenzitou kričať, až kým úplne nereve. Zástava sa v jednom momente zmení na čierno-bielu a stále sa to opakuje odznova.

„Vyvoláva to silnú emóciu, pocit, ktorý umožní divákovi, aby sa s niečím stotožnil, aby pochopil, o čo ide aj bez nejakého vysvetľovania. Verím, že s jazykom umenia, pod ktorým si predstavujem rovnako aktivistické prístupy, ako i vplyv diela na naše emócie či symbolický jazyk, ktorý využíva, sa dá sprostredkovať niečo naozaj dôležité."

Na východ od ráje

Díl 24. – Nacionalizmus

text: Dušan Buran
Autor je vedoucí kurátor Sbírky starého umění SNG.

Aj vy máte pocit, že v ostatných rokoch sa z politického diskurzu akosi vytráca slovo nacionalizmus? Republikánska strana v Čechách už zapadala prachom, Slovenská národná strana sa pri ostatných voľbách nedostala do parlamentu, slovenskí Maďari radšej volia národnostne zmiešanú stranu Most než etnicky definovanú Stranu maďarskej komunity. Jeden by mohol nadobudnúť dojem, že nacionalizmus je vychladnutá téma, že stráca politicky inštitucionalizovanú formu, že je – pasé.

A predsa; na komunálnej úrovni prekvitá extrémizmus vymedzený voči Rómom, pri nastávajúcich voľbách do európskeho parlamentu bude „ochrana národných záujmov" zase obľúbeným sloganom, a to ešte netušíme, ako tému čoskoro začne zahrievať prúd ukrajinských utečencov.

Je azda príznačné, že diela dvoch slovenských umelcov v Prahe – Tomáša Rafu a Dalibora Baču – ktoré rozličnými spôsobmi re-interpretovali československú, resp. českú zástavu, zaujali nielen umeleckú komunitu a pár intelektuálov, ale tiež – čuduj sa svete – českú políciu. A pritom trápne intermezzo štátneho orgánu v súvislosti s Rafovým projektom vlajky rómskeho národa len poukázalo na fakt, akým nereflektovaným spoločenským fenoménom nacionalizmus (nielen český) ostáva. Optika „my" verzus „oni" (Rómovia, Maďari, Nemci) naďalej implicitne určuje nielen úspechy politických strán a prezidentských kandidátov, predajnosť reklamy a médií, ale napríklad aj diskusie o verejnom priestore a vizuálnej manifestácii politickej moci (viď napr. kauzu „kráľa starých Slovákov" pred Bratislavským hradom).

Približne do takéhoto kontextu vstupuje vo viacerých stredoeurópskych galériách výstava *Privátny nacionalizmus*. Po Prahe hosťovala jej rozšírená verzia v Košiciach – azda „naj" kozmopolitnom meste Slovenska. Tamojšia Kunsthalle poskytla priestor trom kurátorom (Ilona Németh, József R. Juhász a Michal Štofa) a vyše päťdesiatim umelcom, medzi nimi aj spomínaným Rafovi a Bačovi, ale tiež Martinovi Piačekovi, Marekovi Therovi, Ciprianovi Muresanovi a mnohým ďalším.

Kto by čakal údernú (anti)politickú kritiku alebo argumentačne vybrúsené mediálne dielа, mohol odchádzať sklamaný. Rozhodujúcej väčšine vystavených artefaktov skôr totiž dominovala metóda anekdoty (v slovenskom umení nadužívaná už od 70. rokov). Z nacionalizmu, ktorý hýbe dejinami sa tak stalo takmer krotké zvieratko – obývačkový artefakt. Jeho rizikový potenciál sa tým síce trochu banalizuje, no v duchu zvoleného titulu výstavy je takto orientovaný výber vlastne legitímny. Napokon, než pri pomníku národovca alebo v kostole, každá xenofóbia sa dnes skôr rodí pred televíznou obrazovkou. Okrem umenia poskytla košická výstava hneď niekoľko príležitostí na verejné diskusie. Aj tým, obzvlášť v prostredí mimo hlavného mesta, slovenský štandard prevýšila. ■■

REVIEWS

PRIVÁTNY NACIONALIZMUS

KUNSTHALLE/HALA UMENIA – KOŠICE

Medzinárodná výstava Privátny nacionalizmus zameraná na región východnej Európy je aktuálnym gestom v pravý čas. Ide o putovný projekt, ktorý bol dosiaľ prezentovaný v Českej republike a na Slovensku, a pokračuje do Maďarska a Nemecka. Výstava si zobrala na mušku tému, ktorá v spoločnosti a v politických diskusiách momentálne silno rezonuje. Ak chápeme umenie ako odraz spoločenského diania, nie je táto výstava ani tak jeho ilustráciou, ako skôr varovaním. Diela umelcov a umelkýň vystavené v košickej verzii výstavy boli zoskupené na základe kurátorského výberu (Ilona Németh, József R. Juhász, Michal Štofa) a zaoberali sa škálou problémov súvisiacich s nacionalizmom, rasizmom či xenofóbiou. Na košickej výstave prevažovali umelci a umelkyne zo Slovenska a Maďarska, čo je samo osebe signálom pre politickú reprezentáciu oboch krajín. Deklarovaným zámerom výstavy bolo pátrať po zárodkoch „privátneho nacionalizmu", teda podľa kurátorského tímu akéhosi vnútorného presvedčenia o vlastnej národnej/etnickej nadradenosti. Medzi národnou hrdosťou a latentnou xenofóbiou

je určite veľmi tenká hranica, no výstava pozitívnu stránku národnej identity vôbec neskúmala. Bola preto skôr určená širokému publiku, ktoré si nebezpečných dôsledkov národných heroických rozprávaní nie je vedomé. Do košickej Kunsthalle však takéto publikum cestu, bohužiaľ, zväčša nenašlo. Pre poučené publikum to bola skôr rekapitulácia diel autorov/iek, ktorí (okrem niekoľkých výnimiek) s problematizáciou národnej identity a jej oficiálnej podoby dlhodobo pracujú. Presah do verejnej diskusie zabezpečila výstave diskusia o diele Dalibora Baču. Bača umiestnil českú vlajku ako rohožku za vchod, pričom skúmal najmä reakciu publika a verejný vzťah k vlajkám. Populistické narábanie s dianím zo strany niektorých komentátorov zabezpečilo početné negatívne reakcie. Dielo vzbudilo dokonca reakciu na štátnej úrovni: veľvyslankyňa ČR Livia Klausová intervenovala medzi iným aj na Ministerstve kultúry SR, ktoré výstavu podporilo. Veľmi účinný a neverejný útok na umeleckú slobodu sa tak odohral v zóne financovania kultúry, pričom odkazom bolo varovanie: kritické diela nebudú platené z verejných zdrojov, pretože štátnym záujmom nie je diskusia, ale konformita. Vo vytvorenom mediálnom priestore mohlo následne odznieť niekoľko základných argumentov o dôležitosti kritického vnímania nacionalizmu v súvislosti s výstavou. Kauza potvrdila, že umelecké diela dokážu fungovať ako podnecovateľ spoločenských diskusií. Pri politicky zameraných výstavách je okrem samotnej inštalácie a výberu diel veľmi dôležitá aj komunikačná, mediálna línia, nakoľko práve tá dokáže diela posunúť za múry galérie.

Lenka Kukurová

DALIBOR BAČA, CZ_SK_HU_DE_PL, 2014, 600 × 140 cm, inštalácia, foto: Boris Vajtovič.

Vlajkou na zemi urazil Čechov aj Slovákov. Je to problém za štátne?

Dalibor Bača rozprestrel na zem československú vlajku, Česi sa urazili, Slováci zrušili dotáciu.

11. jún 2014 o 17:46 JANA NÉMETH

Inštalácia Dalibora Baču s názvom CZ_SK_HU_DE_PL_ v košickej Kunsthalle v rámci výstavy Privátny nacionalizmus. (Zdroj: DALIBOR BAČA)

Sťažnosti Českého spolku a Lívie Klausovej na dielo Dalibora Baču na výstave Privátny nacionalizmus zavážili na ministerstve kultúry, ktoré stoplo už pridelenú peňažnú podporu.

Kto v apríli prišiel do košickej Kunsthalle, nemal dlho na výber, či sa nechá zatiahnuť do témy výstavy Privátny nacionalizmus. Priamo na zemi pri vstupe do galérie sa totiž rozprestierala československá vlajka.

Či však po nej prejsť, alebo ju obísť, sa mohol rozhodnúť každý sám, rovnako ako sa mohol rozhodnúť, či a ako nad významom gesta Dalibora Baču bude uvažovať.

Blesk, Pluska, Nový Čas a Český spolok v Košiciach v „českej vlajke" uvideli „rohožku, o ktorú si návštevníci môžu utrieť nohy". Táto rétorika sa dostala aj k veľvyslankyni Českej republiky Lívii Klausovej, ktorá napísala rozčarovaný list inštitúciám.

Dnes je Privátny nacionalizmus v maďarskom Pécsi, pokračovať má ešte v troch európskych mestách.
József R. Juhász z Kassákovho centra, ktoré projekt spoluorganizuje, sa však

dozvedel, že už pridelená dotácia z ministerstva kultúry bola náhle „zrušená vedením“.

Ministerstvo na otázky SME reagovalo jedinou vetou: „Za štátne peniaze sa po štátnych symboloch šliapať nebude.“

[content type="avizo-clanok" id="7162994" url-type="sme-article" title="Viac o výstave Privátny nacionalizmus"][/content]

Spoločná minulosť

Dalibor Bača, ktorý pôsobí v Česku i na Slovensku, sa československou vlajkou zaoberá už dlhšie. Už ju položil na zem aj na výstave Privátny nacionalizmus v pražskej galérii Divus.

Vlani na jeseň umiestnil podobné dielo z projektu Hľadanie českého vlastenca pod československou vlajkou na Námestí Jana Palacha v Prahe.

Kovová červeno-biela časť vlajky viala vo vetre, kým modrý trojuholník, ktorý kedysi na spoločnej vlajke symbolizoval Slovensko, nehybne ukazoval jedným smerom.

„Celé je to o tom, ako si štátne reprezentácie budujú historický obraz o svojej krajine. Napokon, máme tu skúsenosť so Svätoplukom, keď sme sa dozvedeli, že sme starí Slováci - postavila sa socha, povedalo sa to občanom, a mnohí to takto skrátka prijali. Toto je podobné, tiež je to o privlastňovaní si niečoho, čo fungovalo v inom kontexte,“ hovorí Bača.

Inštalácia Dalibora Baču na Námestí Jana Palacha v Prahe.

Nedá sa odstrihnúť

S témou československej vlajky začal pracovať pred pár rokmi na základe viacerých situácií, v ktorých sa ocitol.
Jeho dcéra mala napríklad v školskom pracovnom zošite vyfarbiť českú vlajku, no nikde nebola zmienka o tom, že kedysi to bola vlajka Československa.

„Je to o uvedomení si toho, že toto bola aj naša história, spolu sme ju prežívali, nedá sa len tak odstrihnúť,“ vysvetľuje. „Česi a Slováci prežili dôležité spoločné obdobie, ktoré spolu formovali. Používaním československej vlajky Českou republikou si Česi privlastnili spoločný historický vizuál.“

Proti obvineniu, že z vlajky urobil rohožku, sa bráni. „Je to nezmysel vygenerovaný niektorými médiami. Mrzí ma, že výstava trvala iba mesiac. Viac

ľudí nemalo možnosť prísť priamo do galérie a konfrontovať sa s inštaláciou naživo. O tom to bolo – že človek vstúpi do galérie a musí sa hneď rozhodnúť, ako reagovať," hovorí Bača.

Že vlajka bola položená na zemi, podľa neho nie je dehonestujúce gesto: „Vnímam ju ako historický artefakt s odkazom na jej súčasnú neurčitú pozíciu. Nevnímam ju ako výsostne českú, ale v prvom rade ako zástavu československú, ktorá je už v dnešnom čase minulosťou – tak pre Slovákov, ako i pre Čechov."

Nájdite rozdiel

Českému spolku v Košiciach sa inštalácia nepáčila, jeden z kurátorov Michal Štofa a Ján Kováč z Košických kultúrnych centier jeho zástupcov pozvali, aby situáciu objasnili.

„Páni Kováč a Štofa uviedli, že autor údajne nemal na mysli vlajku Českej republiky, ale vlajku československú. Nedokázali však vysvetliť, ako mal návštevník výstavy rozoznať rozdiel medzi oboma vlajkami," píše predsedníctvo Českého spolku na svojej internetovej stránke.

Medzitým už na Úrad vlády SR, ministerstvo kultúry, Visegrádsky fond a zástupcom Európskej komisie na Slovensku smerovala sťažnosť českej veľvyslankyne Lívie Klausovej. Tá napísala, že výstavu síce nevidela, no dozvedela sa, že jej súčasťou bolo „položenie českej vlajky k vstupným dverám na zem namiesto rohožky. Táto skutočnosť bola vyfotografovaná rozhorčenými návštevníkmi, ktorých fotografiu prikladám".

Inštalácia Dalibora Baču v košickej Kunsthalle.

Kto to zaplatí

Medzinárodný projekt mal byť financovaný z dotácií európskeho programu Kultúra, Vyšehradského fondu, príspevkov ministerstva kultúry a Úradu vlády.

Zo sumy päťtisíc eur, ktorú dotačná komisia ministerstva najprv projektu pridelila, je dnes nula. József R. Juhász má obavy, že napokon nebude zrealizovaná ani dotácia z Úradu vlády, hoci zmluva na tritisíc eur je z ich strany už podpísaná.

„Môže to ohroziť ďalší chod projektu a účasť slovenských umelcov. Najhoršie pritom je, že všetko sa dozvedáme sprostredkovane. Začiatkom mája si od nás ministerstvo vyžiadalo stanovisko k výstave, no či sa náš názor dostal k niekomu, kto o storne dotácie rozhodol, nevieme."

Neprofesionálne

Kurátorka Ilona Németh považuje vyústenie projektu za nepochopiteľné.

„Urobili sme výstavu, ktorá reflektuje formy nacionalizmu, živej témy v Európe a teraz sme obvinení z toho, že sme urazili nejaký národ. Udania Českého spolku považujem za prejav ich nacionalizmu, ktorý bráni v tom, aby sa tento problém riešil dialógom," hovorí Ilona Németh.

"Dielo Dalibora Baču nepochopili, samotnú výstavu ani nevideli. Majú právo sťažovať sa, no očakávala by som profesionálny prístup z ministerstva. Nesúhlasím s tým, že uspeli na úrovni, kde by naše úsilie malo mať pochopenie a podporu. Navyše, ministerstvo stále hovorí o šľapaní po zástave, ako keby ani nedostalo naše stanovisko. Vlastne môžem povedať, že dielo Dalibora Baču bolo úspešné - dostalo na povrch skryté prejavy nacionalizmu, o ktorých hovorila celá výstava."

Zdieľať na facebooku (0)

Diskusia (67)

Škodlivosť privátneho nacionalizmu

Lenka Kukurová | 12. 5. 2014

Kunsthalle Košice
Lenka Kukurová
Slovensko

Rozsiahly výstavný projekt Private Nationalism má za sebou dve z plánovaných siedmych prezentácií (Divus Praha a Kunsthalle Košice, ďalej smeruje do Maďarska a Nemecka). Výstava v každom meste mení svoju podobu a kurátorov/ky, no prepája ju zameranie na problémy spojené s ožívajúcim vyhroteným nacionalizmom v strednej a východnej Európe. Recenzia dosiaľ prebehnutých výstav je len medzi-reportážou o košickej prezentácii kurátorovanej Ilonou Németh, Józsefom R. Juhászom a Michalom Štofom. Zaujímavé bude následne najmä prijatie tejto obzvlášť aktuálnej témy v súčasnom povolebnom Maďarsku.

Názov výstavy vyvoláva ešte pred jej zhliadnutím otázky, či sa jedná o pozitívne alebo negatívne chápaný jav akéhosi osobného, či súkromného nacionalizmu, prípadne vlastenectva (český preklad výstavy znel: „domácí národovectví“). Z celku výstavy a sprievodných textov je zrejmé, že samotné slovo nacionalizmus je tu ponímané v negatívnom zmysle. Privátny nacionalizmus je popísaný ako spôsob prenikania nebezpečných ideológií medzi súkromnou a verejnou sférou. Podľa Edit András je cieľom: „poukázať na prehliadané aspekty každodennej rutiny nacionalizmu a na rafinovaný proces absorpcie a infiltrácie jeho zložiek do každodenného života ľudí.“ Ambivalentne zvolený názov a rozdielne narábanie s pojmami v rozličných jazykoch môže vyvolávať efekt „lost in translation“. Negatívne vymedzenie pojmu potvrdzuje fakt, že tento termín bol medzičasom do značnej miery privlastnený a zdevalvovaný krajnou a extrémnou pravicou.

_MG_4448

Politická výstava o nebezpečí manipulácie s národnými naratívmi obsahuje všetko, čo je možné na takejto výstave očakávať: vlajky, národné symboly, hrdinské gestá, štátne monumenty, odkazy k histórii a aj značnú dávku irónie, miestami až cynizmu. Je to dobrá výstava plná kvalitných diel. Veľká časť diel sa pohráva s reprezentačnou estetikou, a to robí výstavu vizuálne príťažlivou. Diela obsahujú množstvo koncentrovaných informácií o lokálnych kontextoch, čo je nepochybne zaujímavé pre každého návštevníka/čku.

Stále však visí vo vzduchu otázka, nakoľko dokáže takáto výstava docieliť to, čo si vytýčila: upozorniť na nebezpečenstvo zárodkov xenofóbie v našej privátnej sfére. Zodpovedať otázku, kto je divákom konkrétnej politicky zameranej výstavy, je nutnou súčasťou jej koncepcie. Z výstavy Privátny nacionalizmus to nie je čitateľné. Faktom je, že do novej košickej Kunsthalle len zriedka vstúpi niekto, kto nie je kultúrny insider/ka (spôsob verejnej prezentácie inštitúcie, ktorá nemá ani vlastný web, je smutnou kapitolou). Výstavu síce sprevádzal cyklus diskusií, no podobne ako Peter Tajkov (tu) sa domnievam, že ideálnym divákom by mohla byť školská mládež, čo by predpokladalo prezentácie pre školy.

Košická výstava teda v konečnom dôsledku mierila predovšetkým na kultúrnu obec, s výnimkou niekoľkých diel umiestnených pred budovou. V tomto zmysle je možné vidieť najväčší prínos v spoločnej prezentácii najmä slovenských a maďarských umelcov/kýň ako jasný signál pre národnú a kultúrno-politickú reprezentáciu oboch štátov. No možno je medzinárodná spolupráca pre kritickú výstavu, ktorá pracujúce s výbušnou témou v problematickej dobe, málo.

Vo svojom texte sa sústredím na niekoľko diel namierených na lokálny slovensko-český kontext, ktoré z môjho pohľadu na košickej výstave najsilnejšie zarezonovali. Politickej téme určite vždy prospeje cielená práca s verejným priestorom. V tomto prípade bolo veľmi dobrým rozhodnutím inštalovanie diela Otcovia národa (2006) od Martina Piačka na fasádu Kunsthalle. Dielo je súborom fotografií sôch slovenských národných buditeľov, zobrazujúcich ich rozkrok. Subverzívne spracovanie národnej histórie je možné chápať aj ako feministický komentár ku konštrukcii národných dejín, ale aj vyjadrenie sa k podobe sochy vo verejnom priestore. S podobnou témou posunutou do queer roviny pracovalo video Mateja Kaminského Národná vášeň (2013), kde autor náruživo bozkáva busty slovenských velikánov. V ďalšom Piačkovom diele z cyklu Najväčšie trapasy slovenskej histórie (od 2007) sa objavil aj sochársky námet, ako arcibiskup Ján Sokol sprevádza Jána Pavla II. v papamobile. Je ľahké si predstaviť diskusiu o glorifikácii Jozefa Tisa, ktorá by sa rozpútala vypustením tejto témy do verejného priestoru. To by nebolo na škodu veci.

moravcik mobius 02

Pred budovou Kunsthalle bolo tiež inštalované dielo Michala Moravčíka Möbiov pás (2011) v podobe polozvaleného plota pozostávajúceho zo znitovaných častí/území. Nápisy v poľštine odkazujú k núteným presunom obyvateľstva. Hoci sa jedná o zaujímavé a multivrstevnaté dielo, jeho čitateľnosti by určite neubral informačný panel alebo popiska. Tým by sa tiež predošlo situácii, aká nastala, keď sa niekto pokúsil polozvalený plot postaviť. Dielo dostalo svojím umiestnením nechcene aj lokálne-špecifický kontext: košická verejnosť by totiž najradšej zvalila plot pri vedľa stojacom dome politika Pavla Pašku. Od Michala Moravčíka sa na výstave objavilo niekoľko veľmi dobrých diel, no pre tému výstavy zásadné dielo Readymade (2006) chýbalo. Privlastnené foto maďarského suveníru je kritikou vyzdvihovania myšlienky Veľkého Uhorska a vzbudilo polemiku nielen u slovenskej verejnosti ale aj v rámci domácej umeleckej scény. Práca je zároveň sondou do kritického narábania s témou v závislosti na vlastnej národnej príslušnosti. Nevystavenie tohoto diela je premárnením príležitosti na opätovnú diskusiu.

S reakciou verejnosti cielene pracoval Dalibor Bača, ktorý za vchod do galérie umiestnil rozmernú českú (bývalú československú) vlajku. Diváci mali možnosť vlajku obísť, alebo po nej prejsť. Toto jednoduché gesto je sondou do vzťahu k vlajkách a ich významu pre jednotlivcov. Na vernisáži sa sprostredkovania diela spontánne ujal jeden z návštevníkov, ktorý sa prichádzajúcich pýtal, či si uvedomili, že práve pošliapali vlajku. V českej tlači sa témy chytil komentátor (tu), ktorý pošliapanie vlajky využil ako zámienku k útoku na českého ministra zahraničia. Tento prípad ilustruje, nakoľko je otázka vlajky a národnej hrdosti zneužiteľná pre takmer akúkoľvek tému.

_MG_4350

Počas vernisáže výstavy prebehlo niekoľko performancií, ktoré skvele narábali s témou výstavy. Médium performancie, rovnako ako práca s verejným priestorom posilňuje vyznenie politicky orientovaných diel. Performer József R. Juhász ako komentár k osobnému postoju verejnosti pozostávajúcej z jednotlivcov zahrabal svoju hlavu do piesku. Lucia Tkáčová s Anetou Monou Chisou v diele Nepohodlné dedičtvo (2005) nechali na toaletách pobývať dievčatá v slovenských krojoch, čo atakovalo najintímnejšiu privátnu sféru. Performancia českého zoskupenia umelcov MCFSAE (Maxistry of Culture of Failed States on Axis of Evil) reagovala na aktuálne politické dianie na Kryme. Počas vernisážových príhovorov „plávala“ v bývalom bazéne v Kunsthalle Lenka Klodová sprevádzaná námorníkom Jiřím Surůvkom a nahým teroristom s maskou balaklavou (čo je zároveň názov mesta na Kryme) Filipom Turkom. Performancia pokračovala v miestnosti za doprovodu živej rómskej kapely prezentovaním „osi zla“ od Jana Turnera a hádzaním šípiek do Lenky Klodovej ležiacej na zemi s modrožltým záchranným kolesom. Opäť bolo osobným rozhodnutím každého diváka/čky, či sa tejto riskantnej hry zúčastní.

S prítomnosťou českých umelcov v Košiciach sú spojené dve vzniknuté situácie, ktoré veľmi trefným spôsobom nechtiac komentujú miestnu realitu. Košická výstava bola umiestnená do novo zrekonštruovanej plavárne premenenej na Kunsthalle počas podujatia Košice – Hlavné mesto kultúry 2013. „Plávanie“ umelkyne v bývalom bazéne je možné čítať ako otázku k udržateľnosti Kunsthalle v Košiciach a k nekoncepčnosti tejto inštitúcie. Nie je tajomstvom, že väčšina obyvateľov by bola vďačná za navrátenie funkcie plavárne, v horšom prípade bude neprosperujúca budova predaná a môže sa stať súkromným wellness centrom. Tomuto vývoju už nasvedčuje „plavárenský“ dizajn interiérov.

Druhým zaujímavým dielom, ktoré vzniklo spontánne, bola intervencia Ivana Voseckého. Autor počas vernisáže vo výške do priestoru za sklenenou stenou galérie umiestnil nápis: „Budoucnost je Marxbuddhismus.“ Na druhý deň však už tento nápis v galérii chýbal. Kurátor Michal Štofa sa vyjadril, že „odpadával“ a preto bol odstránený. Keďže sa jednalo o dielo, ktoré nebolo dohodnuté s kurátormi, vyvoláva to otázky o kurátorskej etike: nakoľko je prijateľné odstrániť dielo, ktoré je nepohodlné? Obzvlášť kurátori politických výstav musia mať k tejto otázke otvorený postoj. Z textu k slovenskej verzii výstavy je zrejmé, že pohľad na tému nacionalizmu je tu skôr pravicový, stále poznamenaný hľadaním príčin v komunistickej minulosti. Voseckého dielo by tak bolo zaujímavou polemikou namierenou aj do vnútra domácej umeleckej a kurátorskej scény.

OLYMPUS DIGITAL CAMERA

Dielo 44 (2014) ďalšieho českého umelca Richarda Wiesnera bolo zamerané na podprahovú xenofóbiu pretrvávajúcu aj u kritickej verejnosti. Wiesner vystavil apropriovanú pieseň kapely Orlík s rasistickým textom z obdobia po revolúcii. Svojho času trvalo niekoľko rokov, kým aj zarytí ne-neonacistickí fanúšikovia tejto kapely pochopili, o čom vlastne texty Daniela Landu sú. Vzťah ku kapele Orlík je pre generáciu dnešných tridsiatnikov mementom kultúrnej manipulácie cez alternatívne kultúrne prúdy. Wiesnerovo dielo je tak veľmi presnou výpoveďou o privátnej xenofóbii, ktorá je najviac nebezpečná, pokiaľ nie je kriticky zreflektovaná.

Na výstave sa objavilo niekoľko diel narábajúcich so slovenskými kultúrnymi symbolmi. Práve tieto diela mňa osobne podnecujú k úvahám, čo vlastne v súčasnosti znamená hrdosť na vlastnú národnú príslušnosť. Vystavený bol výber z cyklu nových do dreva

vypaľovaných pyrografií Jarmily Mitríkovej a Dávida Demjanoviča. Táto umelecká dvojica sa zameriava na pohrávanie sa so slovenskými témami a na ich prehodnocovanie. V diele Flagelanti (2014) sa objavujú zahalené postavy s dvojkrížom, stíhačkou a vatrou, no v iných dielach sa vyskytujú aj citácie neambivaletných pozitívnych stránok národnej histórie. Podobne video Jaroslava Vargu FU JA RA (2011) skúma jánošíkovskú tradíciu prežívajúcu ako turistický fenomén. Je hrdosť na svoju vlasť prekonaným postojom a čo vlastne znamená? Pre kriticky rozmýšľajúceho človeka s odporom k ideologickej manipulácii s národnými tradíciami a k veľkým rozprávaniam je otázka vlastenectva veľmi problematická.

Výstava Privátny nacionalizmus je jednou z viacerých výstav a umeleckých realizácií s podobnou témou, ktoré v poslednej dobe na Slovensku vznikli (výstava Odovzdaní zmene – kurátor Daniel Grúň v spolupráci s Lýdiou Pribišovou, výstava Časť bez účasti – kurátori Barbara Gindlová, Silvia L. Čúzyová a Noro Lacko, cyklus diel Tomáša Rafu Nový nacionalizmus), čo je potešujúcim faktom v nepotešujúcej politickej realite Kotlebovho víťazstva v regionálnych voľbách.

---

fotografia diela Ivana Voseckého pochádza z inštalácie pražskej verzie výstavy Private Nationalism, Divus, Praha

Klausová si po vlajce šlapat nenechá

Tereza Stejskalová
17. 6. 2014

Česká velvyslankyně na Slovensku Lívia Klausová nedávno iniciovala de facto akt cenzury ze strany slovenského státu. Předmětem jejího zásahu byla putovní výstava Private Nationalism (Soukromý nacionalismus) kurátorů Ilony Németh, Józsefa R. Juhásze a Michala Štofy, instalovaná v Kunsthalle Košice. Klausová na výstavu podala stížnost Úřadu vlády Slovenské republiky, Ministerstvu kultury, Visegrádskému fondu a zástupcům Evropské komise na Slovensku, a projektu byla proto zastavena již přislíbená dotace.

Důvodem její nelibosti bylo umělecké dílo slovenského autora Dalibora Bači – česká vlajka instalovaná na zemi hned u vstupu do výstavního prostoru. Jedná se o práci umělce, který se dlouhodobě zabývá společnou československou minulostí. Symbolizuje ji pro něj vlajka, která sice dříve reprezentovala právě Československo, ale nyní je převážně vnímána jen jako česká. Její původní význam byl tak vytěsněn. Návštěvníka košické výstavy chtěl slovenský výtvarník postavit před rozhodnutí, zda vlajku obejít, nebo na ni šlápnout.

„Chování Klausové ve výsledku přesně odpovídá postojům, které výstava Private Nationalism kritizuje."

Nešlo tedy ani tak o „pošlapání" českého státního symbolu, jak se domnívá Klausová a ministerští úředníci, ale o otázku vztahu ke společné československé minulosti, případně k symbolům státní příslušnosti obecně. Klausová ostatně výstavu zřejmě ani neviděla, nuance autorova záměru tak těžko mohla docenit. Svým zásahem se ale dostala někam na úroveň Dělnické strany, která vloni podala trestní oznámení na dílo jiného slovenského umělce Tomáše Rafy nazvané Výběrové řízení na česko-romskou vlajku. I zde byl projekt, jehož cílem bylo vyvolat diskusi nad málo řešenými tématy vztahujícími se k národní identitě, zredukován na zneuctění státních symbolů. Pro rasisty to bylo přitom jen záminkou pro vymezení hranice, za níž diskuse o národní identitě nejsou přípustné. Městská část Prahy 7 na tuto logiku přistoupila a skutečně uvalila na umělce pokutu. Podobně se zachovalo i Ministerstvo kultury SR.

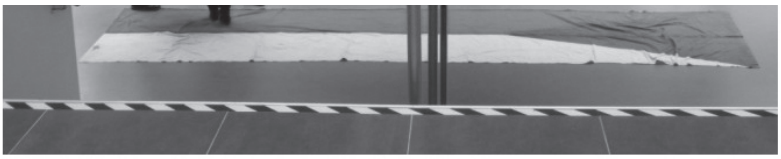

Každý návštěvník se může rozhodnout, zda vlajku obejde, či ji pošlape

Konzervatismus nejhloupějšího ražení

Je úkolem státních institucí strážit „čistotu“ národní identity a nedotknutelnost jejích symbolů jako zlatého telete? Anebo by měly podporovat veřejnou debatu o vytěsňovaných otázkách národní historie? Za čím jiným by měl český velvyslanec na Slovensku stát než za podobnými pokusy kritičtěji uchopit kdysi sdílenou národní identitu, ať už si o konkrétním díle myslí cokoliv? Bez takovéto diskuse se totiž těžko posuneme dál od xenofobie, nacionalismu a rasismu, s nimiž se jak česká, tak slovenská společnost v posledních dvaceti letech potýká a které úzce souvisí právě se selektivním pohledem na vlastní minulost.

Chování Klausové ve výsledku přesně odpovídá postojům, které výstava Private Nationalism kritizuje. Pokud je úkolem českého velvyslance na Slovensku kultivovat československé vztahy, pak velvyslankyně svými kroky směřuje přesně na opačnou stranu. Co vlastně reprezentuje? Kulturní konzervatismus nejhloupějšího ražení. Jaká společnost, takový velvyslanec? Dobře nám tak.

Autorka je redaktorka A2.

262 Tweet 0
Share Share G+1
Like 262 people like this. Sign Up to see what your friends like.

O Bačově vlajce a současném umění

Silvie Šeborová | 19. 6. 2014

KOMENTÁŘE

Dalibor Bača
Kunsthalle Košice
Private Nationalism
Slovensko

Ke vstupu do výstavy *Privátní nacionalismus* v košické kunsthalle položil Dalibor Bača dílo *CZ_SK_HU_DE_PL* (plátno ve tvaru protáhnuté české respektive československé vlajky) tak, že se návštěvník zarazil a musel se zamyslet, zda na ni stoupne, či se rozhodne ji obejít. Reakce, které by se – vzhledem k tomu, co se jinak odehrává na výtvarné scéně – daly přirovnat k davové psychóze, přičítám neochotě připustit si, že podstatou současného umění není podvod na lidech, ale sofistikované vyjádření aktuálních témat vizuálním způsobem.

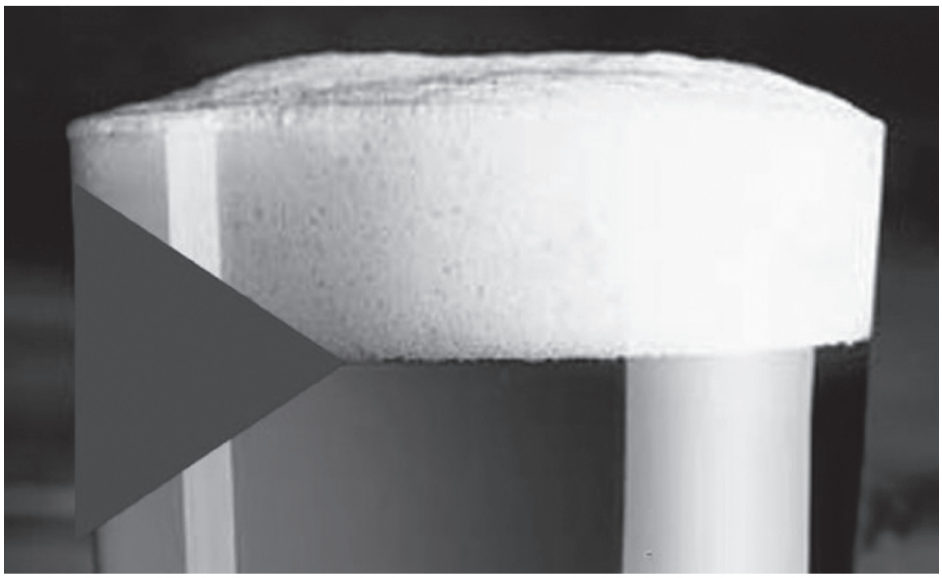

Trapné výsměšné články v Blesku či Reflexu lze s nadhledem přejít, se zájmem pak můžeme pozorovat, s jakým ohlasem se dílo setkalo třeba u Výboru pro národnostní menšiny a etické skupiny či na odnoži vlasteneckého portálu vlastenci.cz. Sranda končí tam, kde začíná jít o politiku a peníze: na základě stížnosti české velvyslankyně na Slovensku Livie Klausové byla výstavě odmítnuta již slíbená podpora ministerstva kultury (více například zde), postoj paní Klausové kritizuje Tereza Stejskalová v A2larmu. Autoři výstavy žádají Livii Klausovou o osobní setkání, které by bylo – i vzhledem k tomu, že (jak sama prohlásila) výstavu neviděla – více než na místě.

Sedět se na vlajce může (Martina Chloupa)

Sedět se na vlajce může (Martina Chloupa)

A to nepočítám ohlasy na sociálních sítích, ze kterých vyplývá, že se jedná o další z děl, které – podobně jako Langova „díra v překližce“ – rozdělilo diskutující na do sebe zahleděné individuality z výtvarné scény, které bez kousku studu prohlašují každou pitomost za umění, a na ty, kteří dokáží říci, že císař je nahý: říci,

že konceptuální umění vlastně žádné umění není. Pokud čtenář v tuto chvíli zpozorněl, udělal dobře, protože základní chyba spočívá už v tomto rozdělení. Argument „já současnému umění nerozumím, ale tohle je už příliš“ je totiž zcestný ze své podstaty. Neexistují žádní „my“, kteří se výtvarnému umění dlouhodobě – většinou profesně – věnují a „oni“, kteří pracují jinde než ateliéru či galerii, a na výstavy pravidelně nechodí ani ve volném čase. Současnému umění není třeba rozumět jako například medicíně, k tomu abyste jej mohli vnímat, nepotřebujete mít vystudovanou kunsthistorii, dokonce ani nemusíte vědět, co který umělec udělat za předchozí výstavy, kdo pracoval s obdobným tématem, ani kdo je kurátorem výstavy, na kterou se právě díváte, i když tyto informace vám mohou pomoci se v díle orientovat. Z koncertu neznámé kapely taktéž neodcházíte s pocitem, že jste mu nerozuměli, protože nevíte, s kým zpěvák hrál před dvěma lety, či že jeho kořeny spadají do období britského punku sedmdesátých let, nebo proto, že polovinu písniček odzpíval španělsky.

Ale šlapat po ní nelze (Dalibor Bača)

U Bači si tak můžeme říci, že státní vlajka je symbol, který se ve tvorbě současných umělců objevuje periodicky. Může mít dekorativní funkci (Martina Chloupa), může z ní být nepovedený památník (Vladimír Preclík), může se stát symbolem pro řešení otázky národnostních menšin (Tomáš Rafa zde a zde), může s ní být nakládáno tak, že výsledné dílo ji primárně v ničem nepřipomíná (Marek Kvetán natřel zeď DOXu barvou vzniklou smícháním červené, modré a bílé v poměru na české, resp. československé vlajce a přetřel ji květinovým motivem barevně vycházejících z vlajky slovenské), může být symbolem pro připomínku rozdělení Československa (Pavel Karous, Michal Moravčík). Můžeme si vzpomenout na pálení vlajky Rafany, či se od vlajky posunout k dalším symbolům spojeným s naší vlastí či historií (Jiří David), nebo zabrousit ještě hlouběji do politických témat (Podebal a další).

Také se můžeme vydat po linii Bačových dřívějších děl a vzpomenout si, jak třeba nedávno řešil stejné téma instalací na Palachově náměstí v Praze. Nebo můžeme vyplout z výtvarných vod a podívat se, jakým způsobem se ke státní vlajce chovají třeba takoví Britové, národ, který je – už ze své historické podstaty – mnohem sebevědomější než Češi či Slováci. (Rohožku ve tvaru a barvách britské vlajky si můžete koupit za £ 7,35 na Amazonu). Také tak nějak někde mezi řádky či z nezájmu o kontext autorům většiny článků uniklo, že stejné dílo vystavil Dalibor Bača již na premiéře projektu *Privátní nacionalismus* v Divusu v Praze a že jej chystal vystavit i v dalších zemích, kam má výstava putovat.

Tedy rozhodně ne za státní peníze

Toto všechno vědět můžeme, anebo také nemusíme. K tomu, abychom mohli vnímat umělecké dílo, stačí málo: ochota chtít jej vnímat a ochota připustit si, že podstatou vizuálního umění není schopnost něco pěkně realisticky namalovat. Té se při znalosti základních pravidel, při troše tréningu a investovaného času lze naučit obdobně jako se lze naučit hře na flétnu, nizozemskému jazyku nebo v hodině jógy stoji na hlavě (ve všech zmiňovaných případech mluvím z vlastní zkušenosti). Někomu to trvá déle, někomu kratší dobu, někdo je talentovanější, někdo méně, vždy se to však naučíte. Opravdovým uměním je umět určitou myšlenku sdělit srozumitelnou a vizuálně poutavou formou svému okolí, umět s nabytými schopnostmi a případně vlastním talentem pracovat. To není definice současného umění, ale umění obecně (minimálně v euroamerické kultuře). I za dílem středověkého řezbáře stála snaha sdělit myšlenku spojenou nejčastěji s vírou v Boha (mohlo jí být například sdělení, že Panna Maria jakožto bohorodička byla již od svého početí zbavena dědičného hříchu). I staré umění používalo řeči symbolů, kterým my – pokud se zrovna nezabýváme studiem gotického umění – nerozumíme o nic více, než by středověký obyvatel území dnešních Čech rozuměl československé vlajce. Za vyprázdněné lze považovat takové umění, které žádnou myšlenku neobsahuje, za špatné umění potom to, které obsahuje myšlenku špatnou, či špatně nebo nesrozumitelně ztvárněnou. Kategorie špatné a nesrozumitelné nelze posuzovat podle toho, zda bylo dílo vytvořeno pomocí štětce, dláta, pastelky, fotoaparátu, kamery, či jinak.

V soukromí si můžete s vlajkami dělat co chcete

Zkusme se, prosím, podívat na Bačovo dílo touto optikou. Jakým způsobem byste pomocí veškerých možných technik, které má současné umění k dispozici, vyjádřili myšlenku, jejíž podstatou je to, že nesouhlasíte se způsobem, kterým politické špičky přistoupili k rozpadu Československa a že rozpad státu jako takový je otázka, která vás dodnes trápí, či dokonce to, že vás zajímá, zda a jak rezonuje ve vašich spoluobčanech – v Česku, na Slovensku, či dokonce v jiných státech Evropské unie? (A to ještě opomíjím fakt, že si Česká republika nechala dříve společnou vlajku). Vysochali byste holčičku, kterak pláče nad keramickým modelem mapy Československé republiky rozbitým vedví a za ní postávající hloučky lidí, jejichž tváře vyjadřují širokou škálu pocitů? Nebo byste vaše pocity vyjádřili pomocí abstraktního obrazu? A jste si stoprocentně jisti, že toto vaše gesto by bez vysvětlujícího textu každý pochopil? A není kombinace obrazu s textem vlastně také konceptuálním uměním?

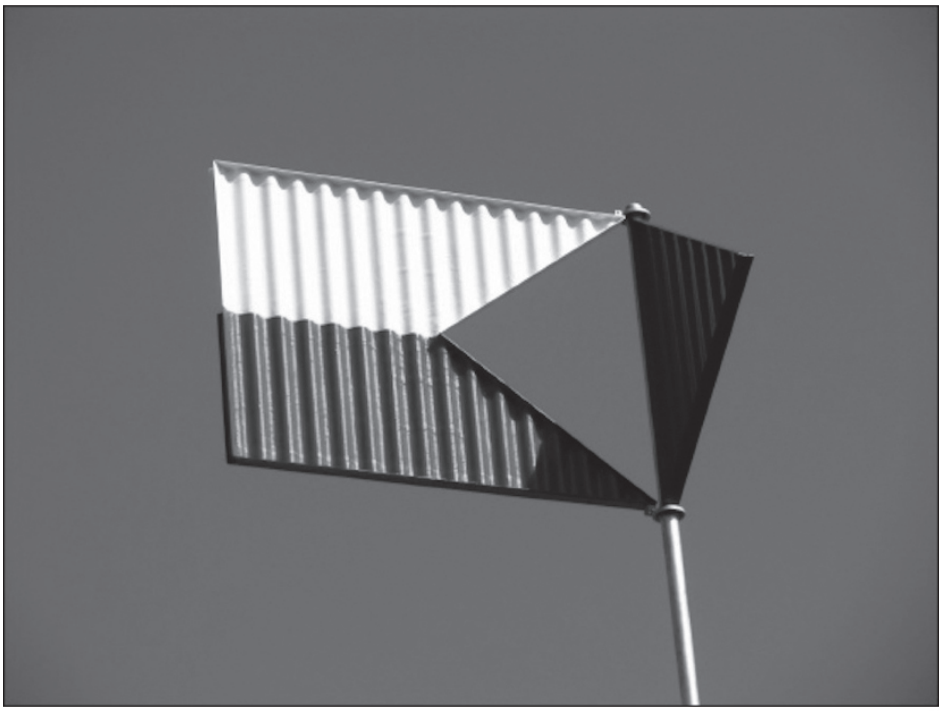

Jen to nesmíte prohlásit za umění (Dalibor Bača)

Mám na čtenáře tohoto textu prosbu. Pokud jste tak ještě neučinili, zkuste si zajít na výstavu současného umění s tím, že se budete snažit zbavit se předsudků vůči němu. Není cool tvrdit, že současné umění je pseudo-umění. Je špatné a dobré současné umění. A je cool si to připustit. Pokud i potom budete Bačovu československou vlajku považovat za špatné umění, je to váš názor, který můžete nějakým způsobem odargumentovat. Avšak postoj, že je to pitomost bezdůvodně urážející český státní symbol, kterou by dokázal každý puberťák, není argumentem do plodné diskuze.

Pošliapaná česká vlajka ako pasca na politikov

Niektoré reakcie demaskujú skutočné, doposiaľ vytesňované či inak skrývane postoje.

20. jún 2014 o 14:17 Dalibor Bača

(Zdroj: DALIBOR BAČA)

Píše sochár a výtvarník Dalibor Bača

Čo sa deje so zástavou, ktorú nainštalujeme mimo nášho bežného regiónu? Stáva sa bez znalosti širších súvislosti len dekoratívnym prvkom na zemi galérie?

V roku 1918, takmer okamžite po vzniku Československej republiky, prebiehali medzi politikmi veľmi intenzívne rokovania o štátnych symboloch. Odborná komisia na to ustanovená si pod svoju agendu vzala i tvorbu československej štátnej zástavy, ktorá mala symbolicky a nehierarchicky symbolizovať jednotlivé národy.

Výsledkom viacerých koncepcií nakoniec došlo k návrhu a aj schváleniu vlajky, ktorá pozostávala z dvoch rovnomerných pruhov a jedného klina (autorom bol Jaroslav Kursa).

„Secondhandové“ použitie

Červená a biela farba reprezentovali Čechy a Moravu, modrý klin symbolizoval Slovensko a súčasne vyjadroval tri vrchy na slovenskom znaku. Zvolenie klina

bolo dobovo interpretované ako symbol nehierarchickej jednoty v duchu jednoty československého národa a súčasne aj ako prejav viatia a určitého smerovania.

V každom prípade je československá štátna zástava ideologicky veľmi presne navrhnutá a po dizajnérskej stránke ľahko a zreteľne zapamätateľná. K jej politickej váhe prináleží aj fakt, že má za sebou dlhú historickú tradíciu a často bola v minulosti symbolom slobody, demokracie, ale aj energického vzopätia sa proti diktatúram či okupáciám Čechov i Slovákov.

Po rozpade Československa v roku 1993 napriek dohodám o vytvorení nových štátnych symbolov, s ktorými súhlasili obe strany, došlo k tomu, že novovzniknutá Česká republika si ponechala pôvodnú, spoločne využívanú, československú zástavu. Modrý klin je však po novom interpretovaný ako symbol Moravy.

Tento „trójsky kôň“ Slovenska na českej zástave v podstate i naďalej reprezentuje Slovensko, pretože nie je možné ideologicky niečo navrhnúť a keď sa nám to nehodí, zmeniť jeho základnú ikonografiu. Modrá farba a klin sú síce dnes symbolmi Moravy, ale v konečnom dôsledku ide o ich „secondhandové“ použitie, pretože význam viazaný na tri slovenské vrchy je v prípade Moravy nepoužiteľný.

Viac o výstave Privátny nacionalizmus
Kto sme my a kto sú tí druhí? V Košiciach je výstava o návrate nacionalizmu

Kam vietor, tam plášť

Tento historický problém by azda postupne odvial čas, keby českí politici pri prvej priamej voľbe prezidenta populisticky neaktivizovali spoločnosť k vlastenectvu, čiže k láske a oddanosti k vlasti a národu.

Práve v takýchto situáciách sa polemika o českej zástave radikalizuje, pretože jedným z rituálnych prejavov vlastenca je úcta k nej a spievanie štátnej hymny.

Samozrejme, stimulovanie ľudí k vlastenectvu nemožno len tak ľahko kritizovať, ale ak tieto výzvy zaznievajú z úst politikov, možno hovoriť o populizme, pretože pod týmito rečami sa národ symbolicky zjednocuje a nevytvára sa priestor na jeho polarizáciu.

Pre politika je to veľmi jednoduchá cesta, pretože práve polarizácia prináša posun v myslení, konfrontáciu názorov. Hoci ide o bolestivé stavy, sú pre spoločnosť nesmierne dôležité.

Vizuálna pamäť

Projekt „Hľadanie českého vlastenca pod československými štátnymi symbolmi“ je vizuálnym príspevkom do tejto polemiky. Hovorí aj o pocitoch Slovákov, ktorí sú veľmi často v médiách konfrontovaní s historickými zábermi z okupácie Československa vojskami Varšavskej zmluvy, na ktorých pozadí sa nachádzajú „naše“ spoločné zástavy, alebo s dokumentmi z pohrebu Jana Palacha, kde práve zástava symbolizuje morálnu a politickú autoritu danej doby.

Hoci sa s odstupom času zdá, že rozdelenie republiky bol zrejme rozumným riešením, predsa len sa sformovalo pod neprehľadnou politickou agendou politických reprezentácií, ktorá dokázala podnecovať emócie na jednej i druhej strane.

V každom prípade môj projekt prináša do verejného prostredia určitú informáciu a kritický hlas, ktorý nie je nepriateľsky naladený, je len hlasom, ktorý upozorňuje na historické súvislosti, pripomína bolestivú stránku našej nedávnej spoločnej minulosti a azda je i príspevkom k postupnému vyrovnávaniu sa s ňou.

Viac o výstave Privátny nacionalizmus

Vlajkou na zemi urazil Čechov aj Slovákov. Je to problém za štátne?

CZ_SK_HU_DE_PL_

Inštalácia s názvom CZ_SK_HU_DE_PL_ je súčasťou kolektívneho stredoeurópskeho výstavného projektu „Privátny nacionalizmus“.

Pozostáva z monumentálnej československej zástavy umiestnenej na podlahe galérie. To, že je položená na zemi, nie je dehonestujúcim gestom – zástavu vnímam skôr ako historický artefakt s odkazom na súčasnú ambivalentnú pozíciu tejto zástavy ako takej.

Nevnímam ju ako výsostne českú, ale v prvom rade ako československú, ktorá je už v dnešnom čase minulosťou – ako pre Slovákov, tak i pre Čechov. Jej neurčitosť, nestabilita vo vnímaní je určená konkrétnou historickou skutočnosťou.

Každý štát má určitým spôsobom ošetrené správanie sa k štátnym symbolom. Taktiež však vieme, že každý z nás zaujíma k tomuto symbolu vnútorný postoj, o ktorom si dovolím tvrdiť, že je dôležitejší ako úradná ochrana symbolov.

Každý z nás má v sebe zakódovaný inštinkt, ako sa správať k vlajke či iným štátnym symbolom, a to ho určite navedie, ako vyhodnotí aktuálny stav. Do takej situácie je postavený aj návštevník galérie.

Každý z nás v Prahe, Košiciach či v širšom stredoeurópskom regióne vníma československú zástavu zo svojho zorného uhla. Čo sa deje so zástavou, ktorú nainštalujeme mimo nášho bežného regiónu? Stáva sa bez znalosti širších súvislostí len dekoratívnym prvkom na zemi galérie? Návštevník má možnosť vlajku obísť či na ňu vstúpiť. Prioritne ide o jeho postoj, ktorý komunikuje do priestorov galérie a tu vzniká potenciálny názorový konflikt.

Demaskované postoje

Mediálny ohlas projektu však odkrýva aj nové nečakané stanoviská. Niektoré reakcie politikov, vyslancov, ale aj obyčajných ľudí do značnej miery demaskujú ich skutočné, doposiaľ vytesňované či inak skrývane postoje.

Projekt je pre nich akousi pascou, ktorá odkrýva ich extrémny nacionalizmus, demagógiu či populizmus. Na povrch zrazu vyplávali ich skutočné názory, ktoré boli doposiaľ v ich politických životoch len latentne prítomné.

Dalibor Bača je sochár a výtvarník, spoluzakladateľ združenia Verejný podstavec

Respekt.cz

Martin M. Šimečka

Potřeba romantismu

21. 6. 2014 | aktualizace: 22. 6. 2014 11:50
Slovenský prezident Andrej Kiska má smysl pro patos v pravou chvíli

Zrychlená doba stále rychleji vyvrací letité národní stereotypy, někdy bohužel v neprospěch Čechů. Ještě před pěti lety dokázali v Bruselu obhájit svůj pověstný smysl pro ironii instalací Entropy výtvarníka Davida Černého, dnes si česká velvyslankyně Livia Klausová stěžuje u slovenské vlády na „zneuctění“ české vlajky v Košicích. To je velký posun k trapnosti, dalo by se poznamenat. Češi a Slováci jako by si vyměnili národní povahy. Byli to totiž slovenští umělci, kdo tentokrát předvedl smysl pro ironii, výsměch. A je to komická sebezahleděnost českého státu, do níž tvrdě narazili. Po nacionalisticky laděné stížnosti paní Klausové jim byly zastaveny dotace jejich výstavy o nacionalismu. Jak příznačné.

Byl to navíc manžel paní Klausové, kdo jako prezident svedl Česko na scestí provinčního nacionalismu, jehož sílu pak využil ke svému zvolení jeho následník Miloš Zeman. Před lety bylo toto myšlení typické spíše pro Slovensko, však také proto si volili prezidenty nehodné této funkce. Jenže tento národní stereotyp sami Slováci nedávno zrušili zvolením Andreje Kisky hlavou státu. Nový prezident se své funkce oficiálně ujal 15. června.

Slovensko má tak najednou v nejvyšší funkci politika, s jakým dosud nemá zkušenost. Jeho inaugurační projev byl manifestem moderního evropského myšlení, mluvil o hrdosti na to, že Slováci se na evropském projektu „mohou podílet“, ale mluvil také v souvislosti s válkou na Ukrajině o závazcích Slovenska vůči NATO, jež si „nesmíme změkčovat“, nebo o občanské statečnosti těch, kteří si „zachovali ideály“ a měli by se stát vzorem pro ostatní. Taková slova byla z úst ústavních činitelů slyšet jen velmi zřídka a už hodně dávno.

Ficův vyzývatel

Vše nasvědčuje tomu, že nástupem Andreje Kisky do funkce se politické poměry na Slovensku výrazně změní i přesto, že prezident nemá silné pravomoci. Po letitém úpadku politického života, jejž prakticky cele ovládla strana Smer a opozice se ideově i personálně rozkládala, má nyní premiér Robert Fico vážného vyzývatele, který mluví jiným politickým jazykem a vyhrál nad ním v přímé prezidentské volbě. Další prezidentský kandidát Radoslav Procházka, který skončil třetí, založil novou stranu, jež v průzkumech všechny opoziční partaje přeskočila a pasuje se na lídra pravice.

Teď je to Robert Fico, komu dochází energie a ideje. Tento mistr ve vyciťování nálad společnosti urychleně svolává na konec června kongres strany, na kterém zřejmě budou padat hlavy. Byl to však on, kdo prohrál v souboji s Kiskou, je to především jeho vina, že straně klesají preference (byť ještě pořád velmi vysoké) a že v evropských volbách přišla o jeden mandát.

Fico má v Kiskovi soupeře, který – i díky silnému týmu chytrých poradců – rozumí politickému jazyku symbolů stejně dobře jako on. Na slavnostní večeři si pozval zástupce nevládních organizací a bezdomovce – tedy aktivní obránce demokracie i pasivní oběti poměrů. Vyjádřil tím úctu „občanské statečnosti“ i soucit s vyloučenými. Robert Fico, který se označuje za sociálního demokrata, bude jen stěží hledat odpověď na tuto levicovou výzvu, byť jejím autorem je někdejší podnikatel podporovaný spíše pravicí.

Volba Kisky není zpětně až tak překvapivá. Slováci byli unaveni zpupnými politiky a volili tak trochu s romantickým patosem, což by odpovídalo jednomu staršímu slovenskému stereotypu. Jeho výsledkem nicméně je, že mají poprvé od rozdělení společného státu důstojnějšího prezidenta než Češi, kterým by možná trocha romantismu – když už se vzdali smyslu pro ironii – také neuškodila.

Protištátne umenie za štátne peniaze

Lenka Kukurová | 24. 6. 2014

KOMENTÁŘE

Dalibor Bača
Kassaboys
Kunsthalle Košice
Lenka Kukurová
Make Up
Ministerstvo kultúry SR
Private Nationalism
Slovensko

Intervencia Livie Klausovej týkajúca sa diela Dalibora Baču v podobe česk(oslovensk)ej vlajky umiestnenej na zemi vyvolala stopnutie už pridelenej dotácie na výstavný projekt Privátny nacionalizmus. Vysvetlenie, ktoré Ministerstvo kultúry SR poskytlo médiám, znelo: „Za štátne peniaze sa po štátnych symboloch šliapať nebude."

Tento výrok je vo svojej arogancii tak symbolický, že nechtiac odkrýva podstatu diskurzu o štátnej podpore umenia na Slovensku. Financie alokované na Ministerstve kultúry na podporu umenia sú chápané ako peniaze „štátne" a je vecou štátnej moci rozhodovať o prospešnosti istého umenia pre štátny záujem. A to bez akejkoľvek diskusie.

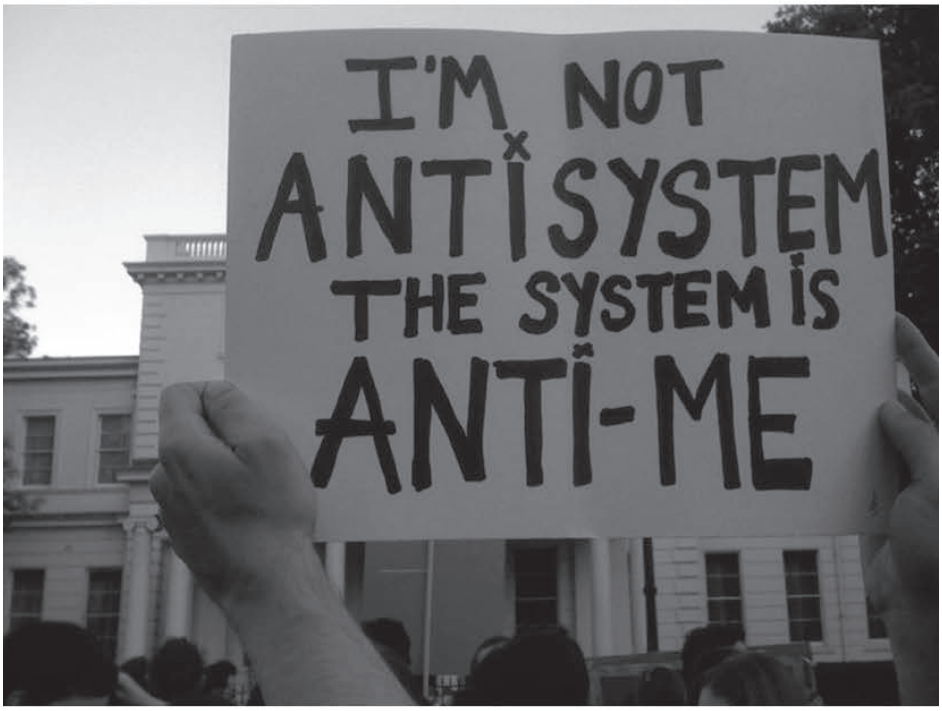

Jedná sa po kratšej dobe už o druhý prípad zastavenia finančnej podpory kvôli prezentovaniu kritického umeleckého diela. Po minuloročnej kauze okolo diela Bomba od umeleckej skupiny Kassaboys (viac o kauze tu), sa musela kvôli nepridelenej podpore zatvoriť galéria Make Up v Košiciach prevádzkovaná skupinou Kassaboys. Tieto prípady (okrem množstva iných) ukazujú, že teória o tom, ako sú kriticky a aktivisticky orientované diela a projekty zvýhodňované v grantových schémach, ktorej verí mnoho umelcov/kýň, nemá na Slovensku a ani v Českej republike reálny základ.

Hlavnou otázkou a zároveň dilemou je, či by projekty priamo orientované na spoločenskú a politickú kritiku mali byť financované zo štátneho rozpočtu. Štátna podpora kritických projektov sa totiž môže zdať na prvý pohľad nelogická, či dokonca absurdná. Prečo by mal kritik dostať zaplatené od kritizovaného? Odpoveď nespočíva v motivácii kritických umelcov a umelkýň získať štátnu podporu, ale v zamyslení sa nad situáciou, ak by k podpore kritických umeleckých projektov z verejného rozpočtu z princípu nedochádzalo. Ak by bolo podporované len umenie „ideologicky neškodné“ alebo v názorovej línii práve vládnucej garnitúry, dostali by sme sa opäť do situácie dobre známej z minulosti. Výber umenia hodného podpory by prebiehal na ideologickom základe a nie na základe kvality predkladaných projektov. Tým pádom by základnou charakteristikou potenciálne úspešného umeleckého projektu uchádzajúceho sa o grant musela byť najmä jeho neškodnosť. V konečnom dôsledku by to znamenalo, že kritické projekty by boli podporované sponzorsky (s možnou motiváciou vyrovnať si účty s práve vládnucim establišmentom) alebo by pokračovala doterajšia prax, keď tieto projekty vznikajú na kolene, za vlastné peniaze umelcov a umelkýň a tým pádom majú zásadne znevýhodnenú pozíciu. Silnou motiváciou štátu by pritom mala byť podpora vlastnej kritiky. V demokratickej spoločnosti je to jeden zo základných mechanizmov neustáleho pozitívneho vývoja.

V kultúrnom prostredí postkomunistických krajín často pretrváva názor, že štátna podpora umenia znamená štátnu kontrolu a stratu slobody. Práve podpora kritických projektov môže tento názor zvrátiť. Presvedčenie, že štátne peniaze sú peniaze „režimné“ (ako ich označujú niektorí umelci staršej generácie), je teóriou pretrvávajúcou z minulého storočia. Podpora spoločenskej kritiky z verejného rozpočtu nie je podporou udelenou od vládnuceho režimu, ale je to časť verejných financií použitá na kritiku neuspokojivého stavu vecí verejných.

Tu samozrejme nastáva problém na druhej strane – v pozícii, do ktorej sa kritik dostáva prijatím štátnej, teda verejnej podpory. Táto pozícia závisí na spôsobe, akým bude jeho dielo prezentované, alebo prípadne „inštrumentalizované“. Kritické dielo môže byť totiž druhotne využité k retušovaniu faktickej neschopnosti štátu vyrovnať sa s kritizovaným problémom. Namiesto reálnej zmeny je jednoduchšie pripustiť a podporiť vlastnú kritiku a tým zamaskovať nečinnosť. Tento problém je však omnoho výraznejšie prítomný v západnej Európe. Kým napríklad v nemeckom prostredí je politické umenie podporovanou a dotovanou praxou, v našom umení bývajú kritické umelecké projekty vnímané skôr podozrievavo a motivácia k ich vytvoreniu býva často interpretovaná ako snaha o vlastné mediálne zviditeľnenie. V dôsledku toho môžu kritické projekty v západnej Európe priniesť finančný zisk a uznanie, no sú zároveň náchylnejšie na privlastnenie si inštitúciami, ktoré môžu kritiku prezentovať podľa vlastnej potreby. Západní umelci a umelkyne však majú vlastnú voľbu, či sa o ponúkanú štátnu podporu uchádzať a vyrovnať sa s rizikom možného zneužitia vlastnej kriticky zameranej tvorby. Na Slovensku majú umelci a umelkyne kritizujúci spoločenské problémy zatiaľ najmä voľbu v podobe jednoduchej dilemy: za vlastné alebo vôbec. A to sa skutočnou možnosťou voľby nazvať nedá.

Pošliapanú českú vlajku od umelca preveruje prokuratúra

Vydané 9. 10. 2014 o 0:00 Autor: Róbert Bejda

Zdieľať Zdieľať na Diskusia (24) Nahlásiť chybu

Generálna prokuratúra rieši trestné oznámenie, ktoré podal Púchovčan trestaný za podpálenie vlajky Únie.

KOŠICE. V Kunstahalle bola v apríli výstava s názvom Privátny nacionalizmus. Jej autor umiestnil na zem pri vstupe českú vlajku.

Hoci autor výstavy tvrdil, že mu nešlo o urážku Čechov a každý mohol vlajku obísť, aj po takmer pol roku bude musieť dielo vysvetľovať.

Generálna prokuratúra totiž dostala trestné oznámenie, ktorého autor žiada potrestať „neznámeho páchateľa".

Pozrite si fotogalériu

Pozrite si Privátny nacionalizmus v košickej Kunsthalle

On pyká za vlajku EÚ

„Rozsudkom Krajského súdu v Bratislave som bol uznaný vinným z výtržníctva," vysvetľuje bývalý mestský policajt Marián Mišun, prečo sa v kauze českej vlajky angažuje.

Peňažný trest 300 eur dostal za to, že v novembri 2012 podpálil na Námestí A. Dubčeka v Bratislave vlajku Európskej únie.

„Podľa predsedníčky senátu vlajka EÚ nie je štátnym symbolom, no je intergračným zoskupením 28 štátov. Neupierala mi slobodu prejavu, no podľa nej by mala mať určité hranice slušnosti. Preto považujem za logické podať trestné oznámenie v súvislosti s českou vlajkou, použitou ako rohožka. Mnohí českí občania to vnímali ako urážku," pokračuje Mišun.

Myslí si, že neznámy páchateľ mohol naplniť skutkovú podstatu trestného činu výtržníctva.

„Svojím konaním sa realizátor výstavy dopustil fyzicky a verejne hrubej neslušnosti a výtržnosti."

Mišun navrhuje, aby bol v uvedenej veci vypočutý minister kultúry Marek Maďarič aj česká veľvyslankyňa na Slovensku Lívia Klausová.

Prečítajte si tiež:

Pošliapaná česká vlajka ako pasca na politikov

Česká nie je náš symbol

Generálna prokuratúra odstúpila Mišunovo oznámenie Krajskej prokuratúre v Košiciach a tá ho dala preveriť územne príslušnej Okresnej prokuratúre Košice I.

V pokynoch sa uvádza, že príslušný zákon Národnej rady chráni iba použitie štátnych symbolov Slovenska a predmetom ochrany nie sú symboly iných štátov.

Preto šliapanie po českej vlajke asi nebude posúdené ako priestupok na úseku všeobecnej vnútornej správy. Mohlo by ísť buď o trestný čin výtržníctva, alebo priestupok proti občianskemu spolunažívaniu.

Okresná prokuratúra odsúpila prípad OO PZ Košice Staré Mesto, na ktorého území sa Kunsthalle nachádza.

Ten po vykonaní vyšetrovacích úkonov rozhodne, či prípad tzv. odloží alebo bude pokračovať inak.

Zdieľať Zdieľať na Diskusia (24) Nahlásiť chybu

Umenie nech súdia dejiny, nie papaláši

Byť dnes v Európe nacionalistom je hlúpe, hovorí Fedor Blaščák, kurátor výstavy Privátny nacionalizmus

7. apr 2015 o 19:05 EVA ANDREJČÁKOVÁ , Eva Andrejčáková, Katarína Lacková

Uznávaný sochár Jozef Jankovič vystavil abstrahovanú formu československej vlajky v roku 1970 na bienále v Benátkach. Dielo z roku 1968 bolo reakciou na vstup spojeneckých vojsk. Malo podobný osud ako vlaňajšia česká vlajka Dalibora Baču na dlážke (Zdroj: NOS/TOMÁŠ HALÁSZ)

Písmo: A⁻ | A⁺

1 0

Pred rokom padlo politické vyhlásenie, že slovenský umelec urobil z českej vlajky rohožku, a preto si nezaslúži podporu. To inšpirovalo aktivistov a kurátorov, aby rozvinuli diskusiu o privátnom nacionalizme v bratislavskej Open Gallery. Minister kultúry Marek Maďarič na ňu neprišiel, preto mu jeden z organizátorov FEDOR BLAŠČÁK odkázal: „Diskusia o rozdelení štátu vie byť intelektuálnym zážitkom."

Dalibor Bača položil v košickej kunsthalle na dlážku českú, respektíve československú zástavu. Čím to bolo pre vás zaujímavé?

„Bača s vlajkou upozornil na to, ako sa po rozpade Česko-Slovenska budovala štátna či národná identita. Na to, že Česká republika na seba v symbolickej rovine prevzala obraz porazeného štátu. O tom by sa dalo hlbšie a zaujímavo diskutovať, keby celej diskusii nedominovala nešťastná metafora Lívie Klausovej o „vlajke namiesto rohožky". K ničomu takému dielo nesmerovalo, len ukázalo na problém rozdelenia Česko-Slovenska, doslova ho pred nami materializovalo. Aj na tomto príklade vidíme, ako materializmus rozhodujuje pri potrebe formulovať naše, či už morálne, intelektuálne, alebo politické postoje."

Čo sa stalo, keď do jeho výstavy vstúpili politici a ministerstvo na projekt zastavilo dotácie?

„Organizátorom to spôsobilo finančné problémy a zlú reputáciu, keďže ministerstvo ich tým vlastne obvinilo z hanobenia štátneho symbolu. Pri tom som nebol, až v reakcii na to sme v júni s Marekom Adamovom a ďalšími založili iniciatívu Osobný postoj. Vydali sme spoločné česko-slovenské stanovisko a v ňom sme Bačovo dielo obhajovali a protestovali proti nedemokratickému postupu štátnych orgánov. Seriózna diskusia sa však nekonala, a tak to ostalo visieť vo vzduchu. Bolo teda treba niečo verejne dopovedať. Zvolili sme intenzívny mesačný cyklus štyroch výstav a diskusií.“

Boli na tému privátny nacionalizmus. Čo to vlastne je?

„Nacionalizmus si takmer vždy spájame s veľkými dejinnými udalosťami, s nejakou politickou traumou, ktorá z nacionalistických tendencií vychádza a zároveň sa posilňuje. Príkladom môžu byť historické slovensko-maďarské alebo dnešné ukrajinsko-ruské vzťahy. Dnes však vidíme, že nosičom týchto predstáv už nie sú ani tak veľké politické drámy, symbolicky zosobnené v postavách politických činiteľov. Elity prenechali miesto ľudu a nacionálne predstavy sa rozpustili do každodenného života obyčajného človeka. Privátny, čiže osobný nacionalizmus je teda isté napätie, v človeku vzniká ako reakcia na politický tlak zvonku. Umelci na tento jav reagujú a my sme hľadali diela, ktoré sa k tejto kuchynskej práci s nacionalizmom stavajú kriticky.“

Nemohol by sa nacionalizmus chápať aj v dobrom zmysle slova?

„Nie, lebo odpoveďou na nacionalizmus je vždy len nacionalizmus toho druhého. Nepoznám príklad nacionalizmu, ktorý by mal ospravedlniteľné ciele. Byť nacionalistom dnes v Európe považujem za vyslovene nebezpečné, a preto hlúpe.“

Na dielo Dalibora Baču boli vlani veľké ohlasy. Ako ste s nimi na výstavách pracovali?

„Dielo sme nevystavili, ale všetky mediálne ohlasy sme ukázali. Historicky sme ho porovnali aj s podobným prípadom z roku 1970, keď sochár Jozef Jankovič na bienále v Benátkach pod názvom Biela-modrá-červená inštaloval abstrahovanú formu československej vlajky na zemi - reagoval tak na inváziu v šesťdesiatom ôsmom. Vtedy to tam uvidela sovietska ministerka kultúry Furcevová a vzápätí vtedajší slovenský minister kultúry Válek dal Jozefa Jankoviča vyhodiť zo zväzu výtvarníkov.“

Čo vyplynulo z tohto porovnania?

„Chceli sme pripomenúť, že nie všetko, čo na prvý pohľad vyzerá ako provokácia, ňou aj naozaj je. To rozsúdia dejiny, nie doboví papaláši."

Kedysi bola politika v umení výrazne prítomná, či už oficiálne, alebo neoficiálne. Ako vnímate angažované diela dnes?

„Bude to asi trend. A aj tu ide v prvom rade o to, ako urobiť prácu dobre a zároveň tak, aby to malo nejaký praktický vplyv. Ak umelec reaguje napríklad na politiku voči prisťahovalcom, tak je jasné, že na to jeho výstava nestačí. Mal by sa spojiť s odborníkmi, s ktorými nájde spoločný záujem, iba to môže niečo priniesť. Inak by som si veľmi nerobil ilúzie. Je ťažké zaujať politikou, ak je politické už skoro všetko. Umenie musí byť dostatočne radikálne a organizátor musí diskusiu nielen vyvolať a viesť, ale aj pre ňu ponúknuť inteligentné rozhranie. Vyžaduje si to veľa demokratickej práce, čo je tak trochu v protiklade k modelu bežnej umeleckej prevádzky."

Umelecké dielo si môžeme vyložiť, ako chceme. Bačovu vlajku nie?

„Každý si môže vyložiť dielo po svojom a robiť, čo chce, ale ak som demokratický štátny orgán a idem zrušiť nezávislými komisiami schválené granty, tak by som azda nemal postupovať svojvoľne. Ja žijem v tom, že toto tu je demokratický režim. A keď som štátny orgán demokratickej krajiny, som doslova zaviazaný na to, aby som svoje rozhodnutia a závery konfrontoval v diskusii. Demokracia je práve táto robota navyše. V tomto prípade nešlo o nič iné ako o zneužitie politickej moci na potrestanie umelca alebo organizátora výstavy."

Po sérii vašich diskusií minister kultúry zaujal stanovisko. Čo naň hovoríte?

„Naznačil svoj osobný názor, že vlajku na zemi považuje za samoúčelnú provokáciu, no zároveň dodal, že ak niekomu priniesla estetický alebo intelektuálny zážitok, tak autorovi blahoželá. Dokážem oceniť, že sa takto, hoci aj oneskorene, prejavil ako demokrat a vstúpil do diskusie. Hoci, radi by sme okrem názoru počuli aj nejaké dôvody."

Ako by ste dnes vysvetlili deťom, prečo má Česko tú istú vlajku ako voľakedajšie Československo?

Mňa by zaujímalo, ako by na ňu odpovedal český učiteľ dejepisu českým deťom. Chce sa používaním voľakedajšej československej vlajky povedať, že dnes Česi stále smútia za spoločným štátom a vlajku si ponechali ako otvorené dvere do budúcnosti, že sa to možno niekedy ešte dá dokopy? Alebo skôr to, že Československo, v ktorom sme spolu žili, netreba brať až tak úplne vážne? Tak či onak, história sa tu v posune pamäti a vo vzťahu k symbolom štátu stáva menej prehľadnou.

A čo by ste teda povedali svojim deťom vy?

Ťažko sa to vysvetľuje, aby to bolo presné. V podstate musím citovať odsek dva článku tri zákona o rozdelení Československej federácie. Tam sa konštatuje, že žiaden z nástupníckych štátov nesmie používať štátne symboly zaniknutého štátu. Schválili to poslanci vo federálnom parlamente v novembri roku 1992. Lenže už začiatkom decembra toho istého roku iní českí poslanci schválili, že československá vlajka sa stáva českou. A argumentovali tým, že zákon o zániku federácie prestáva platiť aktom rozdelenia krajiny. To je schizofrénia v hlavách konkrétnych politických subjektov, ktorí hlasovali dvakrát, z toho vždy inak, o tej istej veci. Tu však treba dodať, že ten odsek sa do zákona o rozdelení federácie dostal vďaka požiadavke zo slovenských nacionalistických kruhov – z tých istých, ktoré potom neskôr navrhovali, aby Česi zaplatili za vlajku kompenzáciu – 30 miliárd korún.

Myslíte, že naša mladá generácia má problém stotožniť sa so slovenskou vlajkou?

„Politici majú fotky s vlajkou v náplni práce, ale normálnemu človeku to podľa mňa ani nenapadne. To stotožnenie v sebe nemáme, vieme sa doň akurát štylizovať. Ale postupne to príde. Zaujímavejšie sa mi zdá predstaviť si teraz nejakého staršieho pána, ktorý bol napríklad partizánom alebo povedzme pilotom a bojoval za Československo tu doma alebo v Anglicku – po štvrťstoročí bol s tou istou vlajkou na ulici počas invázie a dnes ju vidí ako vlajku iného štátu. Čo by na to asi povedal on?“

S hlavou v piesku

Ministerské ticho okolo vlajky na zemi sa vďaka umelcom aspoň trochu narušilo.

Za jeden mesiac boli v bratislavskej Open Gallery štyri výstavy a štyri diskusie – ich témou boli rôzne prejavy nacionalizmu.

Najväčšiu pozornosť budila téma štátnych symbolov v umení. Vyostrená debata okolo diela Dalibora Baču – československej vlajky položenej na zem – spoločnosťou zamávala už vlani. Tentoraz dostala konečne formu oficiálnej diskusie, pozvaný bol aj minister Maďarič. „Nie je v mojich možnostiach zúčastniť sa na každom z množstva podujatí, na ktoré som pozývaný,“ povedal. Na Bačovo dielo má vlastný názor: „Keď je niečo len provokáciou, neviem, či je to ešte aj umením. Ak však niekto pri pohľade na štátnu vlajku ležiacu na zemi prežije estetický alebo intelektuálny zážitok, tak autorovi, samozrejme, blahoželám.“

Kurátori projektu sa s jeho postojom nestotožňujú. „Teší ma však, že prerušil ticho, ktoré bolo pre tento prípad také typické," komentovala Ilona Németh.

Prehovorilo tu takmer 50 umelcov a mnohí odborníci. Napríklad jeden z kurátorov, performer József R. Juhász, Novozámčan žijúci v Budapešti, počas jednej z diskusií predstavil svoju akciu Zahrab si hlavu do piesku zo série Idiómy. Medzi debatujúcimi kľačal na kolenách s hlavou strčenou do plastovej nádoby, ktorú nechal doplna zasypať pieskom. Takto vydržal celú hodinu, potom bez slova vstal a s tvárou od piesku odkráčal.

Posledná výstava bola venovaná Rusku a Ukrajine, Organizátori diskusiu otvorili minútou ticha na pamiatku Borisa Nemcova.

Katarína Lacková

Autorka je historička umeni

Autor článku

Tento text ste mohli čítať vďaka tomu, že platíte za obsah. Vážime si to.

Zdieľať na facebooku (0)

Diskusia (1)

Zástava

Privátny nacionalizmus
27. 03. 2014 – 30. 04. 2014
Kunsthalle, Košice

Kurátori výstavy
Ilona Németh, József R. Juhász, Michal Štofa

Spoluorganizátor medzinárodného výstavného cyklu
Private Nationalism za Slovensko
Kassákovo centrum intermediálnej kreativity
Jozef Juhász

Iniciátori
Naše spoločné československé stanovisko
Fedor Blaščák, Marek Adamov, Barbora Šedivá, Ilona Németh, Tomáš Svoboda

Naše spoločné československé stanovisko
Trestať organizátorov košickej výstavy Súkromný nacionalizmus zrušením dotácie kvôli dielu jedného zo zúčastnených umelcov je nedemokratické a v kontexte súčasného umenia tiež vrcholne nevkusné opatrenie. O to viac, že k nemu došlo na základe hrubo zavádzajúcej interpretácie predmetného umeleckého diela, ktorá celkom zbytočne podnecuje nacionalistické tendencie v diskusii o vzťahu Čechov a Slovákov a tiež vo vzťahu medzi ČR a SR.

MK SR: Za štátne peniaze sa po štátnych symboloch šliapať nebude
Jadrom sporu je inštalácia slovenského umelca Dalibora Baču s názvom CZ_SK_HU_D_PL na výstave Súkromný nacionalizmus, ktorá pozostávala z umiestnenia monumentálnej československej zástavy na zemi galérie. Výstava sa uskutočnila v dňoch 27. 03. – 30. 04. 2014 v Hale umenia v Košiciach. Fotografie Bačovho diela z výstavy sa dostali sprostredkovane k veľvyslankyni ČR na Slovensku Lívii Klausovej, ktorá si ho vysvetlila ako „položení českého praporu ke vstupním dveřím na zem namísto rohožky" a v tomto duchu adresovala dňa 18. apríla 2014 hromadnú sťažnosť inštitúciám, ktoré mali realizáciu výstavy finančne podporiť - Úradu vlády SR, Ministerstvu kultúry SR, Visegrádskemu fondu a zastúpeniu Európskej komisie na Slovensku. V liste tiež konštatuje, že výstavu „neměla možnost osobně vidět".
Dňa 15. mája 2014 vydal Výbor pre národnostné menšiny ako odborný orgán Rady vlády SR uznesenie č. 47, v ktorom „odmieta použitie štátnych symbolov ktoréhokoľvek štátu znevažujúcim spôsobom (...) a preto odsudzuje pseudoumelecké prejavy, urážlivo sa dotýkajúce ktorejkoľvek národnosti."
15. júna 2014 priniesol denník SME informáciu, že slovenské ministerstvo kultúry zrušilo pridelenie dotácie pre Kassákovo centrum intermediálnej kreativity na projekt výstavy Súkromný nacionalizmus, pričom na otázky reagovalo jedinou vetou: „Za štátne peniaze sa po štátnych symboloch šliapať nebude."

Absurdný a nebezpečný omyl
Interpretácia diela Dalibora Baču v zmysle, že išlo o „český prapor namísto rohožky" resp. v duchu, že „za štátne peniaze sa po štátnych symboloch šliapať nebude", je pritom absurdný aj nebezpečný omyl. Takéto vysvetlenie totiž:

→ ignoruje všeobecne známy fakt identity vlajok bývalého Československa a súčasnej Českej republiky,
→ poukazuje na nízku mieru informovanosti a odbornej kompetencie vynášať akékoľvek hodnotiace úsudky na adresu autora, jeho diela a tiež výstavy, na ktorej bolo vystavené,
→ hrubo a bezdôvodne obviňuje umelca a spolu s ním tiež kurátorov a organizátorov výstavy z hanobenia štátneho symbolu Českej republiky,
→ reprezentuje presne ten typ (súkromného) nacionalizmu, ktorý predmetná výstava kritizuje.

Je zarážajúce, že rozhodnutie štátnych orgánov SR vo vzťahu k podpore výstavy Súkromný nacionalizmus je založené na tak hrubom omyle a je poľutovaniahodné, že dôsledkom tohto omylu je nespravodlivosť páchaná štátom. A je doslova absurdné a v kombinácii s politickou mocou tiež nebezpečné, že obe reakcie - veľvyslankyne ČR aj štátnych orgánov SR - reprezentujú presne ten typ (súkromného) nacionalizmu, ktorý predmetná výstava kritizuje.

Dielo
Zámerom autora celkom isto nebolo hanebné gesto vo vzťahu k Čechom a ani k Českej republike. Podľa jeho vlastných slov mu išlo o niečo celkom iné - priniesť do diskusie o rozdelení Československa „hlas, ktorý upozorňuje na historické súvislosti, pripomína bolestivú stránku našej nedávnej spoločnej minulosti a snáď je i príspevkom k postupnému vyrovnávaniu sa s ňou." Bača ďalej vo svojom stanovisku vysvetľuje, že „používaním československej vlajky Českou republikou si tá privlastnila historickú vizuálnu identitu spoločného štátu" a formuluje otázku, ktorá vznik diela priamo podnietila: „Je správne privlastniť si historickú vizuálnu identitu, ktorá bola spoločne zdieľaná?"
Pre inštaláciu v Košiciach preto použil historicky československú vlajku, ktorá ako materiálny objekt fakticky pochádza z doby pred rokom 1993. Pre úplnosť dodajme, že Dalibor Bača sa otázkam československej histórie a rozdeleniu štátu venuje dlhodobo vo svojom projekte Hľadanie českého vlastenca pod československými štátnymi symbolmi, naposledy tiež v novembri 2013 inštaláciou vo verejnom priestore námestia Jána Palacha v Prahe.
K umiestneniu vlajky hneď za vstupom do galérie Dalibor Bača dodáva, že „stanovisko jednotlivca ma zaujíma, vytvoril som preto z československej vlajky „prekážku". Návštevník galérie je postavený do situácie, kedy je nútený aktuálny stav vyhodnotiť. Každý z nás máme zakódovaný inštinkt ako sa správať k štátnym symbolom."
Inými slovami, Dalibor Bača vo svojom diele pracuje so symbolickým posolstvom

vlajky položenej na zem ako vlajky porazenej. Vychádza pritom z predpokladu, že Československo ako štát bolo porazené dvoma nacionalizmami, a preto je jeho vlajka na zemi dôvodne. Návštevník galérie je konfrontovaný s otázkou, ako sa zachovať k symbolu porazeného štátu.

Výzva
Uvedomujúc si význam otvorenej a transparentnej súťaže pre povahu a budúcnosť demokratických inštitúcií protestujeme proti postupu štátnych orgánov SR, ktorý viedol k zrušeniu schválených dotácií na výstavu Súkromný nacionalizmus, lebo v tomto prípade preukázateľne (opäť raz) došlo k zrušeniu rozhodnutia profesionálnych komisií a spolu s tým k politickému ovládnutiu nezávislého rozhodovacieho mechanizmu prideľovania dotácií.
Je obzvlášť zarážajúce, že k tomu došlo práve v situácii, keď MK SR dokončuje prípravy na zriadenie Fondu pre umenie ako samostatnej a nezávislej inštitúcie na prerozdeľovanie dotácii. Dodatočné zrušenie dotácie schválenému projektu vážne ohrozuje dôveryhodnosť celého zámeru MK SR s Fondom pre umenie a signalizuje tiež povahu jeho budúcej „nezávislosti".
Vzhľadom k všetkým týmto okolnostiam, my, zástupcovia slovenskej aj českej kultúrnej a umeleckej obce, protestujeme proti rozhodnutiam Ministerstva kultúry SR a Úradu vlády SR a zároveň vyjadrujeme hlboké znepokojenie nad nacionalistickými tendenciami, ktoré prevládli pri vyvolaní sporu veľvyslanectvom ČR na Slovensku a jeho následnom vyhodnotení štátnymi orgánmi SR.

Akcia
Na protest proti týmto rozhodnutiam a zároveň na znamenie solidarity s umelcom a jeho dielom, výstavou a jej organizátormi sme sa preto rozhodli sformulovať a zverejniť toto naše spoločné stanovisko a spolu s ním dňa 25. júna 2014 na jeden deň inštalovať maketu československej vlajky podľa vzoru košickej inštalácie diela od Dalibora Baču vo všetkých nášmu stanovisku prístupných galériách, múzeách, súkromných priestoroch a tiež verejných inštitúciách na Slovensku aj v Českej republike.

18. júna 2014

Iniciátori
Naše spoločné československé stanovisko
Fedor Blaščák, Marek Adamov, Barbora Šedivá, Ilona Németh, Tomáš Svoboda

Signatári
Fedor Blaščák, Marek Adamov, Dalibor Bača, Ilona Németh, József R. Juhász, Tomáš Svoboda, Jiří Ptáček, Martin Zet, Rudo Sikora, Barbora Šedivá, Tomáš Džadoň, Martin Piaček, Jan Kroupa, Fedor Gál, Michal Havran, Károly Tóth, Robo Blaško, Pavel Sterec, Alexandra Kusá, PhD. riaditeľka SNG, Odborní zamestnanci SNG, Zuzana Bodnárová a Svätopluk Mikyta (Banská St a nica Contemporary), Roman Babjak (sittcomm.sk a CEE PhotoFund), Mátyás Prikler, Éva Mayer, Bohdan Smieška, Miroslav Michela, Peter Kalmus, László Szigeti, Marek Kapusta (Nadácia otvorenej spoločnosti), Ľubo Burgr, Silvie Šeborová, Zuzana Duchová, Lida Pribišová, Ján Pernecký, Zbyněk Baladrán, Judit Angel, Martin Mlýnek, Boris Meluš, Michal Moravčík, Diana Majdáková, Simon Matrka, Richard Wiesner, Jaro Varga, Galéria HIT, Gábor Bindics, Tomáš Rafa, Helena Markusková (Galéria umenia Ernesta Zmetáka v Nových Zámkoch), Maroš Rovňák (Stredoslovenská galéria), Milena Bartlová, Bohunka Koklesová, Attila Simon, Zuzana Psotková (Na peróne), Peter Radkoff, Kamil Weiczen, Karol Rohrer (Tabačka Kulturfabrik), Kálmán Petőcz, Nikolas Bernáth, Peter Liška, Zora Jaurová, Jana Kapelová, Jiří Surůvka, o. s. Galerie Michal, Galerie Jáma 10 (Ostrava), Gabriela Kisová (Galéria Krokus), Lenka Klodová, Gábor Csanda, Zoltán Kőrös (Fórum inštitút pre výskum menšín), Mgr. Magdaléna Klobučníková (Galéria umenia Ernesta Zmetáka v Nových Zámkoch), Yvette Vašourková, doc. Mgr. art. Radovan Čerevka, ArtD, Martina Slováková, Dávid Demjanovič & Jarmila Mitríková, István Hajdú (OZ Fundament), Lenka Kukurová, Ján Zalešák, Marek Kuboš, Boris Strečanský, Petra Formayová (asociácia súčasného tanca), Rostislav Koryčánek, Katarína Gatialová, Ján Gašparovič, Ján Šimko, Dorota Kenderová

Inštitúcie
Nová synagóga / Kunsthalle Žilina, Slovenská národná galéria, Bratislava, Galéria umenia Ernesta Zmetáka, Nové Zámky, Stredoslovenská galéria v Banskej Bysrici Banská St a nica Contemporary, Banská Štiavnica, Tranzitdisplay, Praha, Galerie Michal, Ostrava, 4AM Fórum pro architekturu a média, Brno, Nadácia otvorenej spoločnosti, Bratislava, At Home Gallery, Šamorín, Dům umění, Brno, Centrum pre filantropiu, Bratislava, CEE Photo Fund, Na peróne, Košice, Tabačka Kulturfabrik, Košice, Galerie Jáma 10, Ostrava, Galéria Krokus, Bratislava, Galéria HIT, Bratislava, Galéria plusmínusnula, Žilina, OZ Fundament, A4 Priestor pre súčasnú kultúru, Bratislava, KC Dunaj, Bratislava, Make Up Gallery, Košice

NOVÁ SYNAGÓGA
INFOCENTRUM
GALÉRIA ±0,0
12.00 - 17.00
v pracovné dni / working days
FREJM BAJ FREJM 3
DANIELA KRAJČOVÁ
NEMANJA NIKOLIĆ
KRIŠ SALMANIS
KSZTER SZABÓ
SLÁVO KREKOVIČ
19. 6. – 11. 7. 2014

EXHIBITION VÝSTAVA
WORK / PRÁCE

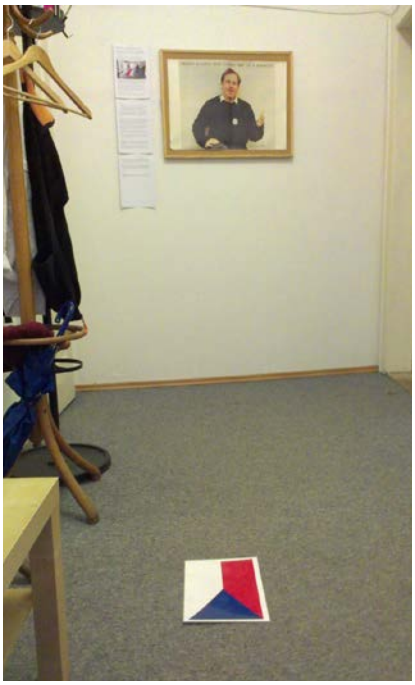

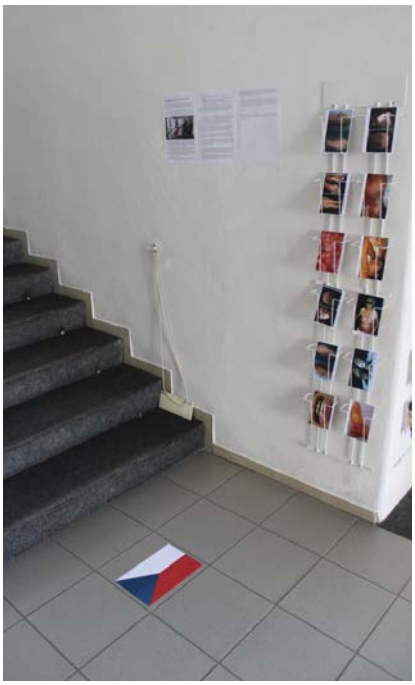

Vyjadrenie autora diala

Na tému vlajky či vlasti vzniklo tento aj minulý rok viacero umeleckých aktivít nezávisle od seba: „česko-rómska vlajka“ Tomáša Rafu, moja vlajka „Hľadanie českého vlastenca pod československou vlajkou“, výstava „Kde domov můj?“ v DOX-e, „Pamätník obetiam českej transformácie“ Pavla Karousa. Žiaden z projektov, ktoré som vymenoval, žiaľ, neposkytol informáciu, ako sa spoločnosť/jedinec vlastne stavia k svojej či cudzej vlajke. Aký máme vzťah k vlajkám? Jediní, o kom vieme, že vlajku užívajú ako štít či baranidlo, sú extrémisti naprieč celou strednou Európou. A čo nevyvesenie európskej vlajky na Pražskom hrade Václavom Klausom a jej vyvesenie Milošom Zemanom? Aké sú to signály pre verejnosť?

Každý štát má nejakým spôsobom ošetrené správanie sa k štátnym symbolom. Taktiež ale vieme, že všetci pociťujeme k tomuto symbolu vnútorný postoj. Žiaľ, nie je nám veľmi známy, no dovolím si tvrdiť, že je dôležitejší ako úradná ochrana symbolov.

Táto inštalácia je realizovaná pre stredoeurópsky región. Ide o získanie spätnej reflexie, akým spôsobom sa správame k vlajkám. Prioritne ide o nás, čechov a Slovákov, nakoľko je to československá vlajka (historická československá vlajka). Ako sa k nej stavajú ostatní občania v širšom regióne. Nakoľko ma stanovisko jednotlivca zaujíma, vytvoril som z československej vlajky „prekážku“. Prekážka (samozrejme aj symbolicky) je vlajka položená na zemi za vstupom do galérie (Divus, Kunsthalle či inej inštitúcie). Návštevník galérie je postavený do situácie, kedy je nútený aktuálny stav vyhodnotiť. Všetci máme zakódovaný inštinkt, ako sa správať k vlajke či štátnym symbolom a to nás určite navedie k tomu, ako vyhodnotiť aktuálny stav. Každý z nás v Prahe, Košiciach či v širšom stredoeurópskom regióne vníma československú vlajku zo svojho zorného uhla. čo sa deje s vlajkou, ktorú nainštalujeme mimo náš bežný región? Stáva sa bez znalosti širších súvislostí len dekoratívnym prvkom na zemi galérie? Návštevník má možnosť obísť vlajku, alebo na ňu vstúpiť, nikto ho nenabáda, aby na ňu vstúpil, prioritne ide o jeho postoj, ktorý komunikuje v priestoroch galérie.

K československej vlajke majú prioritný vzťah Česi a Slováci. Prežili dôležité spoločné obdobie, ktoré spolu formovali. Užívaním československej vlajky si česká republika privlastnila spoločný historický vizuál. Je správne privlastniť si historickú vizuálnu identitu, ktorá bola spoločne zdieľaná?

Dalibor Bača

Vyjadrenie kurátorov výstavy Privátny nacionalizmus v košickej Kunsthalle

Výber umelcov pre výstavu bol podmienený prepojením tvorby jednotlivých umelcov s témou výstavy. Dalibor Bača je jedným zo skupiny umelcov, zaoberajúcich sa témou nacionalizmu z pohľadu Slováka žijúceho a tvoriaceho striedavo v Česku a na Slovensku, a teda vnímajúceho oba národy a ich vzťah intenzívne. Svojím dielom na výstave, predstavujúcim historickú vlajku Československa, ktorá od roku 1993 už neplní svoju funkciu a nevlaje na stožiari, ale leží na zemi ako historický artefakt, ponúka divákom možnosť pri vstupe do budovy konfrontovať sa s históriou Československa a teda aj s históriou oboch štátov. Nechal divákov vybrať si a prejaviť svoj názor či vzťah a vlajku obísť, alebo bez povšimnutia prejsť do výstavných priestorov, kde viac než 60 výtvarných diel prezentuje privátne chápanie témy nacionalizmu.

Dielo bolo prezentované aj na prvej z radu výstav k projektu Privátny nacionalizmus, vo výstavnom priestore spoločnosti Divus v Prahe.

Ilona Németh, József R. Juhász, Michal Štofa

Kõzeiítés Muvészeti Egyesulet //
Approach Art Association
Mátyás Király utca 2.
7621, Pécs, Maďarsko
Mobil: *+36-70-291-8125*
Email: *vargarita8@gmail.com*

Pécs, 3. jún 2014.

LIST NA PODPORU

PN / SK – výstavy Košický privátny nacionalizmus

PN/SK – Výstava Košický privátny nacionalizmus sa konala v rámci projektu Privátny nacionalizmus, ktorý sa realizoval za spolupráce šiestich krajín, ôsmich inštitúcií a štrnástich kurátorov a ktorý finančne podporili Európska komisia a Višegrádsky fond. Všetci účastníci sú vysoko fundovaní a vážení profesionáli, pristupujúci k svojim aktivitám zodpovedne a s ozajstným zanietením.

Zámerom prebiehajúceho projektu je tematizovať vysokoaktuálny problém novodobej Európy – vzostup nacionalizmu. Umelci na tento problém nazerajú komplexne - mapujú korene a rôzne aspekty nacionalizmu, venujú sa jeho skrytým stránkam tak, že vrhajú svetlo na potlačené pocity a odhaľujú rôzne kontroverzné zložky. Pracujú s tabu, kladú otázky, čím pomáhajú porozumieť problému z rôznych strán. Umelci tak prispievajú k spoločenskému dialógu na túto závažnú tému. Kritizujú extrémne prejavy daného javu, ale taktiež navrhujú rôzne východiská z konfliktných situácií a pomáhajú liečiť traumy. Ponúkajú alternatívne sny a vízie inkluzívnejších a tolerantnejších spoločností. Umelci sa pritom opierajú o slobodu slova a umeleckého výrazu.

Výstavy projektu Privátny nacionalizmus sa líšia svojim rozsahom a každá z nich reflektuje miestne dejiny, dedičstvo a nedávne udalosti skúmaných krajín a ich susedov. Niektoré práce pôsobia rušivo, niekedy až šokujúco, no práve takto funguje a vždy aj fungovalo umenie. To sa týka aj prác Dalibora Baču v našom projekte, ktoré odkazujú na bývalé národné symboly a ktoré stratili svoju aktuálnosť po politických zmenách v regióne (napr. československá vlajka)

Rita Varga
vedúca projektu Privátny nacionalizmus

Dr. Edit András
historička a teoretička umenia

Velvyslanectví České republiky

Livia Klausová
velvyslankyně

V Bratislavě dne 18. dubna 2014

Č. j. 206/2014-BRAT

Vážený pane, vážená paní,

přestože jsem neměla možnost osobně vidět výstavu Soukromý nacionalismus v košické Kunsthalle/Hale umění (instalovanou od 27. března do 30. dubna 2014), dozvěděla jsem se, že součástí výstavy – financované ze zdrojů evropského programu Kultura, Visegrádského fondu, Úřadu vlády SR a Ministerstva kultury SR – bylo položení českého praporu ke vstupním dveřím na zem místo rohožky. Tato skutečnost byla vyfotografována rozhořčenými návštěvníky, jejichž fotografii přikládám.

Jakkoliv jsem příznivkyní umění a chápu použití nadsázky nebo ironie jako součásti tvůrčí svobody, použití státního symbolu uvedeným způsobem považuji za mimořádně nevhodné. To se bezpochyby dotklo řady návštěvníků, o čemž mj. svědčí i stížnosti, které jsem obdržela.

V této souvislosti bych ráda Vaším prostřednictvím požádala organizátory, aby jak v Košicích, tak i v dalších městech při prezentaci výstavy nedocházelo k dalšímu znevažování důstojnosti českých nebo jakýchkoliv jiných státních symbolů, byť i v nadsázce, a aby návštěvníci nešlapali po státních symbolech kterékoliv země.

S pozdravem

Kunsthalle / Hala umenia Košice
Rumanova 1
040 01 Košice

kopie na vědomí:

Zastoupení Evropské komise na Slovensku
Palisády 29
811 06 Bratislava

Mezinárodní Visegrádský fond
Kráľovské údolie 8
811 02 Bratislava

Úřad vlády SR
Námestie slobody 1
813 06 Bratislava

Ministerstvo kultury SR
Námestie SNP 33
813 31 Bratislava

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
odbor projektového riadenia
Námestie SNP 33, 813 31 Bratislava 1

Kassákovo centrum intermediálnej kreativity
"K2IC"
Mederská 27
940 51 Nové Zámky

Váš list číslo/zo dňa	Naše číslo	Vybavuje/linka	Bratislava
	MK-8064/2014/5.3/1	Hlavatá L. ☎ 02/20482610	04.06.2014

Vec: Žiadosť o poskytnutie dotácie - odpoveď

Ministerstvu kultúry Slovenskej republiky bola doručená Vaša žiadosť o poskytnutie dotácie na projekt: „Privátny nacionalizmus. Medzinárodná výstava v 6 krajinách".

Vzhľadom na to, že počas výstavy konanej v košickej Kunsthalle bol nedôstojným spôsobom použitý štátny symbol Českej republiky, ministerstvo kultúry rozhodlo o odňatí dotácie na Váš projekt.

S pozdravom

Ing. Radovan Karvai
riaditeľ odboru

Telefón	Fax	Bankové spojenie	e – mail	internet
02/20482610		Štátna pokladnica 7000071652/8180 IČO 00165182	lydia.hlavata@culture.gov.sk	www.culture.gov.sk

Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny
Úrad vlády Slovenskej republiky
Námestie slobody 1, 813 70 Bratislava

Vážený pán
Jozef Juhász
Kassákovo centrum intermediálnej
kreativity "K2IC"
Mederská 27
940 51 Nové Zámky

Váš list číslo/zo dňa	Naše číslo	Vybavuje/linka	Bratislava
	21711/2014/6257/SVNM	J.Trnovcová/57295133	11.06. 2014

Vec: Žiadosť o poskytnutie dotácie - oznámenie

Vážený pán predseda,

v nadväznosti na zverejnené informácie o spôsobe realizácie a prezentácie výstavy Privátny nacionalizmus Vám oznamujeme, že Úrad vlády Slovenskej republiky sa rozhodol finančne nepodporiť Vašu žiadosť o poskytnutie dotácie v rámci dotačného programu Kultúra národnostných menšín 2014 v súlade s čl. 3 ods. 21 Smernice vedúceho Úradu vlády Slovenskej republiky č. 4/2014 zo dňa 12. februára 2014 o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Úradu vlády Slovenskej republiky.

Toto rozhodnutie odôvodňujeme tým, že Úrad vlády Slovenskej republiky a Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny sa v plnej miere stotožňuje s vyhlásením Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny, ktoré prijal na svojom XIII. zasadnutí dňa 15. mája 2014, že odmieta použitie štátnych symbolov ktoréhokoľvek štátu znevažujúcim spôsobom, keďže také konanie sa hrubo dotýka identity každej národnosti a preto odsudzuje pseudoumelecké prejavy, urážlivo sa dotýkajúce ktorejkoľvek národnosti.

Vyhlásenie je zverejnené na webovom sídle Úradu splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny:http://www.narodnostnemensiny.gov.sk/vyhlasenie-vyboru-pre-narodnostne-mensiny-a-etnicke-skupiny/.

Zároveň Vás dovoľujeme upozorniť, že Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny nebude tolerovať zneužívanie podpory v rámci dotačného programu Kultúra národnostných menšín na šírenie urážlivých prejavov a intolerancie, keďže jeho eminentným cieľom je zachovanie, vyjadrenie, ochrana a rozvoj identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín, ako aj podpora interetnického a interkultúrneho dialógu.

S pozdravom

Ing. Mária Jedličková
poverená plnením úloh
splnomocnenca vlády Slovenskej republiky
pre národnostné menšiny

Telefón 02/57295165 | E-mail splnomocnenec_nm@vlada.gov.sk | Internetová adresa www.narodnostnemensiny.gov.sk

5

Tlačová správa

AKCIA OSOBNÝ POSTOJ / PRIVÁTNY NACIONALIZMUS

(Bratislava, 23. júna 2014) Iniciatíva Osobný postoj je reakciou na neadekvátny postup veľvyslanectva ČR na Slovensku a predstaviteľov MK SR a Úradu vlády SR v súvislosti s vystavením diela CZ_SK_HU_D_PL výtvarníka Dalibora Baču na výstave Privátny nacionalizmus v Košiciach. Počas akcie, ktorá prebehne v stredu 25. júna 2014, bude vo viacerých kultúrnych organizáciach na Slovensku a v Českej republike na jeden deň nainštalovaná maketa československej vlajky podľa vzoru košickej inštalácie diela Dalibora Baču. Ide o spoločné vyjadrenie protestu proti politickému ovládnutiu nezávislého rozhodovacieho mechanizmu prideľovania dotácií a prejav solidarity s umelcom a kurátormi výstavy Privátny nacionalizmus. Akcia je sprevádzaná spoločným stanoviskom.

Jadrom sporu je inštalácia slovenského umelca Dalibora Baču s názvom CZ_SK_HU_D_PL na výstave *Privátny nacionalizmus* (27. 3. – 30. 4. 2014, Hala umenia, Košice), ktorá pozostávala z umiestnenia monumentálnej československej zástavy na zemi galérie. Autor pre svoju inštaláciu **použil historicky československú vlajku**, ktorá ako materiálny objekt fakticky pochádza z doby pred rokom 1993.
Vo svojom diele vychádza z predpokladu, že Československo ako štát bolo porazené dvoma nacionalizmami, **pracuje so symbolickým posolstvom československej vlajky položenej na zem** ako vlajky porazenej a práve preto je jeho vlajka na zemi dôvodne. Návštevník galérie je konfrontovaný s otázkou, ako sa zachovať k symbolu porazeného štátu.

Fotografie Bačovho diela sa dostali sprostredkovane k veľvyslankyni ČR na Slovensku **Livii Klausovej**, ktorá si ho vysvetlila ako „položení českého praporu ke vstupním dveřím na zem namísto rohožky“ a v tomto duchu adresovala dňa 18. apríla 2014 hromadnú sťažnosť inštitúciám, ktoré mali realizáciu výstavy finančne podporiť - úradu vlády SR, Ministerstvu kultúry SR, Visegrádskemu fondu a zastúpeniu Európskej komisie na Slovensku. Dňa 15. mája 2014 vydal **Výbor pre národnostné menšiny ako odborný orgán Rady vlády SR** uznesenie č. 47, v ktorom „odmieta použitie štátnych symbolov ktoréhokoľvek štátu znevažujúcim spôsobom (...) a preto odsudzuje pseudoumelecké prejavy, urážlivo sa dotýkajúce ktorejkoľvek národnosti.“ 15. júna 2014 priniesol denník SME informáciu, že **slovenské ministerstvo kultúry zrušilo pridelenie dotácie** pre *Kassákovo centrum intermediálnej kreativity* na projekt výstavy *Privátny nacionalizmus,* pričom na otázky reagovalo jedinou vetou: „Za štátne peniaze sa po štátnych symboloch šliapať nebude.

Na protest proti týmto rozhodnutiam vzniklo spoločné **stanovisko**, ktoré má dnes viac než **70 signatárov**. Predstavitelia slovenskej aj českej kultúrnej a umeleckej obce tak vyjadrujú **protest proti rozhodnutiam Ministerstva kultúry SR a úradu vlády SR** a zároveň vyjadrujú **hlboké znepokojenie nad nacionalistickými tendenciami**, ktoré prevládli pri vyvolaní sporu veľvyslanectvom ČR na Slovensku a jeho následnom vyhodnotení štátnymi orgánmi SR.

Tlačová konferencia k akcii sa uskutoční **v stredu 25. júna o 10 hod v KC Dunaj**, v Bratislave (Nedbalova 3).

Podľa jedného zo signatárov spoločného stanoviska, teoretika umenia a kurátora Jiřího Ptáčka „Livie Klausová a představitelé slovenského ministerstva kultury měli právo ve svých prohlášeních zmiňovat ‘rohožku’ nebo ‘pošliapanie štátneho symbolu’. Nenamáhali se však dílu hlouběji porozumět a proto jejich konání nebylo podloženo kritickou úvahou nezbytnou k posuzování agendy současného umění, ale emocemi a jednostranným pozoruměním uměleckému dílu. Přepjatá a vůči autorovi díla negativní reakce Livie Klausové vycházela z její úcty ke státnímu symbolu České republiky. Přenesením vlastního (soukromého) znepokojení na diplomatickou úroveň ovšem ‘vyrobila’ umělou politickou kauzu a slovenské ministerstvo kultury na ni reagovalo neadekvátně. Zejména u představitelů ministerstva kultury to naznačuje jejich malou kompetenci k posuzování agendy současného umění.“

Vyjadrenie autora, kurátorov výstavy, text spoločného československého stanoviska a maketu diela CZ_SK_HU_D_PL, je možné nájsť na: http://www.daliborbaca.com

Kontakty:

Dalibor Bača
Autor diela CZ_SK_HU_D_PL
tel.: +421 910 313 511
email: info@daliborbaca.com

József R. Juhász
Kurátor výstavy Privátny nacionalizmus /
Kassákovo centrum intermediálnej kreativity
tel: + 421 905 404 312
email: juhasz.rokko@gmail.com

Fedor Blaščák
Autor textu spoločného stanoviska
tel: + 421 905 137 257
email: fedor.blascak@gmail.com

Ilona Németh
Kurátorka výstavy Privátny nacionalizmus
tel.: +421 905 894 259
email: ilonanemethilona@gmail.com

D. Bača – CZ_SK_HU_D_PL, výstava *Privátny nacionalizmus,*
27. 3. – 30. 4. 2014, Hala umenia, Košice

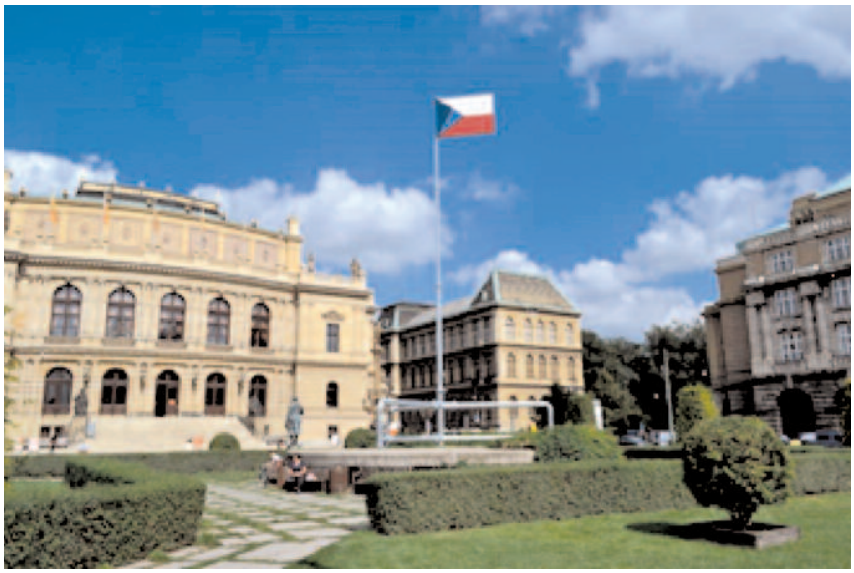

D. Bača - projekt *Hľadanie českého vlastenca pod československými štátnymi symbolmi*, inštalácia vo verejnom priestore námestia Jána Palacha v Prahe.

Naše spoločné československé stanovisko

Trestať organizátorov košickej výstavy *Privátny nacionalizmus* zrušením dotácie kvôli dielu jedného zo zúčastnených umelcov je nedemokratické a v kontexte súčasného umenia tiež vrcholne nevkusné opatrenie. O to viac, že k nemu došlo na základe hrubo zavádzajúcej interpretácie predmetného umeleckého diela, ktorá celkom zbytočne podnecuje nacionalistické tendencie v diskusii o vzťahu Čechov a Slovákov a tiež vo vzťahu medzi ČR a SR.

MK SR: Za štátne peniaze sa po štátnych symboloch šliapať nebude

Jadrom sporu je inštalácia slovenského umelca Dalibora Baču s názvom CZ_SK_HU_D_PL na výstave *Privátny nacionalizmus,* ktorá pozostávala z umiestnenia monumentálnej československej zástavy na zemi galérie. Výstava sa uskutočnila v dňoch 27.3. – 30.4.2014 v Hale umenia v Košiciach.

Fotografie Bačovho diela z výstavy sa dostali sprostredkovane k veľvyslankyni ČR na Slovensku Livii Klausovej, ktorá si ho vysvetlila ako „položení českého praporu ke vstupním dveřím na zem namísto rohožky“ a v tomto duchu adresovala dňa 18. apríla 2014 hromadnú sťažnosť inštitúciám, ktoré mali realizáciu výstavy finančne podporiť - Úradu vlády SR, Ministerstvu kultúry SR, Visegrádskemu fondu a zastúpeniu Európskej komisie na Slovensku. V liste tiež konštatuje, že výstavu „neměla možnost osobně vidět“.

Dňa 15. mája 2014 vydal Výbor pre národnostné menšiny ako odborný orgán Rady vlády SR uznesenie č. 47, v ktorom „odmieta použitie štátnych symbolov ktoréhokoľvek štátu znevažujúcim spôsobom (...) a preto odsudzuje pseudoumelecké prejavy, urážlivo sa dotýkajúce ktorejkoľvek národnosti.“

15. júna 2014 priniesol denník SME informáciu, že slovenské ministerstvo kultúry zrušilo pridelenie dotácie pre *Kassákovo centrum intermediálnej kreativity* na projekt výstavy *Privátny nacionalizmus*, pričom na otázky reagovalo jedinou vetou: „Za štátne peniaze sa po štátnych symboloch šliapať nebude.“

Absurdný a nebezpečný omyl

Interpretácia diela Dalibora Baču v zmysle, že išlo o „český prapor namísto rohožky“ resp. v duchu, že „za štátne peniaze sa po štátnych symboloch šliapať nebude“, je pritom absurdný aj nebezpečný omyl.

Takéto vysvetlenie totiž:

- ignoruje všeobecne známy fakt identity vlajok bývalého Československa a súčasnej Českej republiky,
- poukazuje na nízku mieru informovanosti a odbornej kompetencie vynášať akékoľvek hodnotiace úsudky na adresu autora, jeho diela a tiež výstavy, na ktorej bolo vystavené,
- hrubo a bezdôvodne obviňuje umelca a spolu s ním tiež kurátorov a organizátorov výstavy z hanobenia štátneho symbolu Českej republiky,
- reprezentuje presne ten typ (súkromného) nacionalizmu, ktorý predmetná výstava kritizuje.

Je zarážajúce, že rozhodnutie štátnych orgánov SR vo vzťahu k podpore výstavy *Privátny nacionalizmus* je založené na tak hrubom omyle a je poľutovaniahodné, že dôsledkom tohto omylu je nespravodlivosť páchaná štátom. A je doslova absurdné a v kombinácii s politickou mocou tiež nebezpečné, že obe reakcie - veľvyslankyne ČR aj štátnych orgánov SR - reprezentujú presne ten typ (súkromného) nacionalizmu, ktorý predmetná výstava kritizuje.

Dielo

Zámerom autora celkom isto nebolo hanebné gesto vo vzťahu k Čechom a ani k Českej republike. Podľa jeho vlastných slov mu išlo o niečo celkom iné - priniesť do diskusie o rozdelení Československa „hlas, ktorý upozorňuje na historické súvislosti, pripomína bolestivú stránku našej nedávnej spoločnej minulosti a snáď je i príspevkom k postupnému vyrovnávaniu sa s ňou.“ Bača ďalej vo svojom stanovisku vysvetľuje, že „používaním československej vlajky Českou republikou si tá privlastnila historickú vizuálnu identitu spoločného štátu“ a formuluje otázku, ktorá vznik diela priamo podnietila: „Je správne privlastniť si historickú vizuálnu identitu, ktorá bola spoločne zdieľaná?“.

Pre inštaláciu v Košiciach preto použil historicky československú vlajku, ktorá ako materiálny objekt fakticky pochádza z doby pred rokom 1993. Pre úplnosť dodajme, že Dalibor Bača sa otázkam československej histórie a rozdeleniu štátu venuje dlhodobo vo svojom projekte *Hľadanie českého vlastenca pod československými štátnymi symbolmi*, naposledy tiež v novembri 2013 inštaláciou vo verejnom priestore námestia Jána Palacha v Prahe.

K umiestneniu vlajky hneď za vstupom do galérie Dalibor Bača dodáva, že „stanovisko jednotlivca ma zaujíma, vytvoril som preto z československej vlajky „prekážku“. Návštevník galérie je postavený do situácie, kedy je nútený aktuálny stav vyhodnotiť. Každý z nás máme zakódovaný inštinkt ako sa správať k štátnym symbolom.“

Inými slovami, Dalibor Bača vo svojom diele pracuje so symbolickým posolstvom vlajky položenej na zem ako vlajky porazenej. Vychádza pritom z predpokladu, že Československo ako štát bolo porazené dvoma nacionalizmami, a preto je jeho vlajka na zemi dôvodne. Návštevník galérie je konfrontovaný s otázkou, ako sa zachovať k symbolu porazeného štátu.

Výzva

Uvedomujúc si význam otvorenej a transparentnej súťaže pre povahu a budúcnosť demokratických inštitúcií protestujeme proti postupu štátnych orgánov SR, ktorý viedol k zrušeniu schválených dotácií na výstavu *Privátny nacionalizmus*, lebo v tomto prípade preukázateľne (opäť raz) došlo k zrušeniu rozhodnutia profesionálnych komisií a spolu s tým k politickému ovládnutiu nezávislého rozhodovacieho mechanizmu prideľovania dotácií.

Je obzvlášť zarážajúce, že k tomu došlo práve v situácii, keď MK SR dokončuje prípravy na zriadenie *Fondu pre umenie* ako samostatnej a nezávislej inštitúcie na prerozdeľovanie dotácii. Dodatočné zrušenie dotácie schválenému projektu vážne ohrozuje dôveryhodnosť celého zámeru MK SR s *Fondom pre umenie* a signalizuje tiež povahu jeho budúcej „nezávislosti“.

Vzhľadom k všetkým týmto okolnostiam, my, zástupcovia slovenskej aj českej kultúrnej a umeleckej obce, protestujeme proti rozhodnutiam Ministerstva kultúry SR a Úradu vlády SR a zároveň vyjadrujeme hlboké znepokojenie nad nacionalistickými tendenciami, ktoré prevládli pri vyvolaní sporu veľvyslanectvom ČR na Slovensku a jeho následnom vyhodnotení štátnymi orgánmi SR.

Akcia

Na protest proti týmto rozhodnutiam a zároveň na znamenie solidarity s umelcom a jeho dielom, výstavou a jej organizátormi sme sa preto rozhodli sformulovať a zverejniť toto naše spoločné stanovisko a spolu s ním dňa 25. júna 2014 na jeden deň inštalovať maketu československej vlajky podľa vzoru košickej inštalácie diela od Dalibora Baču vo všetkých nášmu stanovisku prístupných galériách, múzeách, súkromných priestoroch a tiež verejných inštitúciách na Slovensku aj v Českej republike.

18. júna 2014

Iniciátori:
Fedor Blaščák, Marek Adamov, Barbora Šedivá, Ilona Németh, Tomáš Svoboda

Signatári:
Fedor Blaščák, Marek Adamov, Dalibor Bača, Ilona Németh, József R. Juhász, Tomáš Svoboda, Jiří Ptáček, Martin Zet, Rudo Sikora, Barbora Šedivá, Tomáš Džadoň, Martin Piaček, Jan Kroupa, Fedor Gál, Michal Havran, Károly Tóth, Robo Blaško, Pavel Sterec, Alexandra Kusá, PhD. riaditeľka Slovenskej národnej galérie, Odborní zamestnanci Slovenskej národnej galérie, Zuzana Bodnárová a Svätopluk Mikyta (Banská St a nica Contemporary), Roman Babjak (sittcomm.sk a CEE PhotoFund), Mátyás Prikler, Éva Mayer, Bohdan Smieška, Miroslav Michela, Peter Kalmus, László Szigeti, Marek Kapusta (Nadácia otvorenej spoločnosti), Ľubo Burgr, Silvie Šeborová, Zuzana Duchová, Lida Pribišová, Ján Pernecký, Zbyněk Baladrán, Judit Angel, Martin Mlýnek, Boris Meluš, Michal Moravčík, Diana Majdáková, Simon Matrka, Richard Wiesner, Jaro Varga, Galéria HIT, Gábor Bindics, Tomáš Rafa, Helena Markusková (Galéria umenia Ernesta Zmetáka v Nových Zámkoch), Maroš Rovňák (Stredoslovenská galéria), Milena Bartlová, Bohunka Koklesová, Attila Simon, Zuzana Psotková (Na peróne), Peter Radkoff, Kamil Weiczen, Karol Rohrer (Tabačka Kulturfabrik), Kálmán Petőcz, Nikolas Bernáth, Peter Liška, Zora Jaurová, Jana Kapelová, Jiří Surůvka, o. s. Galerie Michal, Galerie Jáma 10 (Ostrava), Gabriela Kisová (Galéria Krokus), Lenka Klodová, Gábor Csanda, Zoltán Kőrös (Fórum inštitút pre výskum menšín), Mgr. Magdaléna Klobučníková (Galéria umenia Ernesta Zmetáka v Nových Zámkoch), Yvette Vašourková, doc. Mgr. art. Radovan Čerevka, ArtD, Martina Slováková, Dávid Demjanovič & Jarmila Mitríková, István Hajdú (OZ Fundament), Lenka Kukurová, Ján Zalešák, Marek Kuboš, Boris Strečanský, Petra Formayová (asociácia súčasného tanca), Rostislav Koryčánek, Katarína Gatialová, Ján Gašparovič, Ján Šimko, Dorota Kenderová

Inštitúcie:
Nová synagóga / Kunsthalle Žilina
Slovenská národná galéria, Bratislava
Galéria umenia Ernesta Zmetáka, Nové Zámky
Stredoslovenská galéria v Banskej Bysrici
Banská St a nica Contemporary, Banská Štiavnica
Tranzitdisplay, Praha
Galerie Michal, Ostrava
4AM Fórum pro architekturu a média, Brno
Nadácia otvorenej spoločnosti, Bratislava
At Home Gallery, Šamorín
Dům umění, Brno
Centrum pre filantropiu, Bratislava
CEE Photo Fund
Na peróne, Košice
Tabačka Kulturfabrik, Košice
Galerie Jáma 10, Ostrava
Galéria Krokus, Bratislava
Galéria HIT, Bratislava
Galéria plusmínusnula, Žilina
OZ Fundament
A4 - Priestor pre súčasnú kultúru, Bratislava
KC Dunaj, Bratislava
Make Up Gallery, Košice

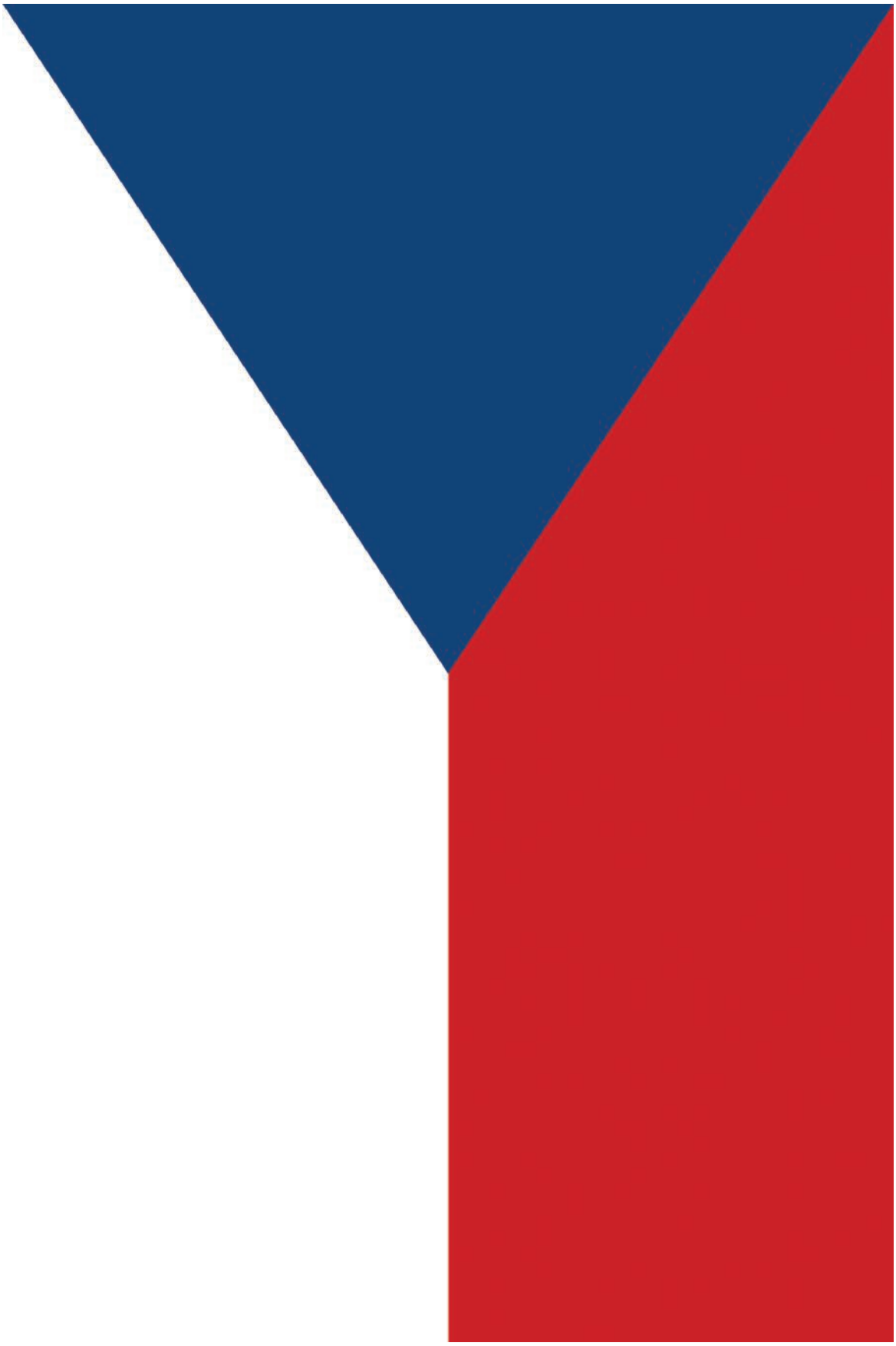

Naše spoločné československé stanovisko

Trestať organizátorov košickej výstavy Privátny nacionalizmus zrušením dotácie kvôli dielu jedného zo zúčastnených umelcov je nedemokratické a v kontexte súčasného umenia tiež vrcholne nevkusné opatrenie. O to viac, že k nemu došlo na základe hrubo zavádzajúcej interpretácie predmetného umeleckého diela, ktorá celkom zbytočne podnecuje nacionalistické tendencie v diskusii o vzťahu Čechov a Slovákov a tiež vo vzťahu medzi ČR a SR.

MK SR: Za štátne peniaze sa po štátnych symboloch šliapať nebude

Jadrom sporu je inštalácia slovenského umelca Dalibora Baču s názvom CZ_SK_HU_D_PL na výstave Privátny nacionalizmus, ktorá pozostávala z umiestnenia monumentálnej československej zástavy na zemi galérie. Výstava sa uskutočnila v dňoch 27.3. – 30.4.2014 v Hale umenia v Košiciach.

Fotografie Bačovho diela z výstavy sa dostali sprostredkovane k veľvyslankyni ČR na Slovensku Livii Klausovej, ktorá si ho vysvetlila ako „položení českého praporu ke vstupním dveřím na zem namísto rohožky" a v tomto duchu adresovala dňa 18. apríla 2014 hromadnú sťažnosť inštitúciám, ktoré mali realizáciu výstavy finančne podporiť – Úradu vlády SR, Ministerstvu kultúry SR, Visegrádskemu fondu a zastúpeniu Európskej komisie na Slovensku. V liste tiež konštatuje, že výstavu „neměla možnost osobně vidět".

Dňa 15. mája 2014 vydal Výbor pre národnostné menšiny ako odborný orgán Rady vlády SR uznesenie č. 47, v ktorom „odmieta použitie štátnych symbolov ktoréhokoľvek štátu znevažujúcim spôsobom (…) a preto odsudzuje pseudoumelecké prejavy, urážlivo sa dotýkajúce ktorejkoľvek národnosti."

11. júna 2014 priniesol denník SME informáciu, že slovenské ministerstvo kultúry zrušilo pridelenie dotácie pre Kassákovo centrum intermediálnej kreativity na projekt výstavy Privátny nacionalizmus, pričom na otázky reagovalo jedinou vetou: „Za štátne peniaze sa po štátnych symboloch šliapať nebude."

Absurdný a nebezpečný omyl

Interpretácia diela Dalibora Baču v zmysle, že išlo o „český prapor namísto rohožky" resp. v duchu, že „za štátne peniaze sa po štátnych symboloch šliapať nebude", je pritom absurdný aj nebezpečný omyl.

Takéto vysvetlenie totiž:

- ignoruje všeobecne známy fakt identity vlajok bývalého Československa a súčasnej Českej republiky,
- poukazuje na nízku mieru informovanosti a odbornej kompetencie vynášať akékoľvek hodnotiace úsudky na adresu autora, jeho diela a tiež výstavy, na ktorej bolo vystavené,
- hrubo a bezdôvodne obviňuje umelca a spolu s ním tiež kurátorov a organizátorov výstavy z hanobenia štátneho symbolu Českej republiky,
- reprezentuje presne ten typ (súkromného) nacionalizmu, ktorý predmetná výstava kritizuje.

Je zarážajúce, že rozhodnutie štátnych orgánov SR vo vzťahu k podpore výstavy Privátny nacionalizmus je založené na tak hrubom omyle a je poľutovaniahodné, že dôsledkom tohto omylu je nespravodlivosť páchaná štátom. A je doslova absurdné a v kombinácii s politickou mocou tiež nebezpečné, že obe reakcie – veľvyslankyne ČR aj štátnych orgánov SR – reprezentujú presne ten typ (súkromného) nacionalizmu, ktorý predmetná výstava kritizuje.

Dielo

Zámerom autora celkom isto nebolo hanebné gesto vo vzťahu k Čechom a ani k Českej republike. Podľa jeho vlastných slov mu išlo o niečo celkom iné – priniesť do diskusie o rozdelení Československa „hlas, ktorý upozorňuje na historické súvislosti, pripomína bolestivú stránku našej nedávnej spoločnej minulosti a snáď je i príspevkom k postupnému vyrovnávaniu sa s ňou." Bača ďalej vo svojom stanovisku vysvetľuje, že „používaním československej vlajky Českou republikou si tá privlastnila historickú vizuálnu identitu spoločného štátu" a formuluje otázku, ktorá vznik diela priamo podnietila: „Je správne privlastniť si historickú vizuálnu identitu, ktorá bola spoločne zdieľaná?".

Pre inštaláciu v Košiciach preto použil historicky československú vlajku, ktorá ako materiálny objekt fakticky pochádza z doby pred rokom 1993. Pre úplnosť dodajme, že Dalibor Bača sa otázkam československej histórie a rozdeleniu štátu venuje dlhodobo vo svojom projekte Hľadanie českého vlastenca pod československými štátnymi symbolmi, naposledy tiež v roku 2013 inštaláciou vo verejnom priestore námestia Jána Palacha v Prahe.

K umiestneniu vlajky hneď za vstupom do galérie Dalibor Bača dodáva, že „stanovisko jednotlivca ma zaujíma, vytvoril som preto z československej vlajky „prekážku". Návštevník galérie je postavený do situácie, kedy je nútený aktuálny stav vyhodnotiť. Každý z nás máme zakódovaný inštinkt ako sa správať k štátnym symbolom."

Inými slovami, Dalibor Bača vo svojom diele pracuje so symbolickým posolstvom vlajky položenej na zem ako vlajky porazenej. Vychádza pritom z predpokladu, že Československo ako štát bolo porazené dvoma nacionalizmami, a preto je jeho vlajka na zemi dôvodne. Návštevník galérie je konfrontovaný s otázkou, ako sa zachovať k symbolu porazeného štátu.

Výzva

Uvedomujúc si význam otvorenej a transparentnej súťaže pre povahu a budúcnosť demokratických inštitúcií protestujeme proti postupu štátnych orgánov SR, ktorý viedol k zrušeniu schválených dotácií na výstavu Privátny nacionalizmus, lebo v tomto prípade preukázateľne (opäť raz) došlo k zrušeniu rozhodnutia profesionálnych komisií a spolu s tým k politickému ovládnutiu nezávislého rozhodovacieho mechanizmu prideľovania dotácií.

Je obzvlášť zarážajúce, že k tomu došlo práve v situácii, keď MK SR dokončuje prípravy na zriadenie Fondu pre umenie ako samostatnej a nezávislej inštitúcie na prerozdeľovanie dotácií. Dodatočné zrušenie dotácie schválenému projektu vážne ohrozuje dôveryhodnosť celého zámeru MK SR s Fondom pre umenie a signalizuje tiež povahu jeho budúcej „nezávislosti".

Vzhľadom k všetkým týmto okolnostiam, my, zástupcovia slovenskej aj českej kultúrnej a umeleckej obce, protestujeme proti rozhodnutiam Ministerstva kultúry SR a Úradu vlády SR a zároveň vyjadrujeme hlboké znepokojenie nad nacionalistickými tendenciami, ktoré prevládli pri vyvolaní sporu veľvyslanectvom ČR na Slovensku a jeho následnom vyhodnotení štátnymi orgánmi SR.

Akcia

Na protest proti týmto rozhodnutiam a zároveň na znamenie solidarity s umelcom a jeho dielom, výstavou a jej organizátormi sme sa preto rozhodli sformulovať a zverejniť toto naše spoločné stanovisko a spolu s ním dňa 25. júna 2014 na jeden deň inštalovať maketu československej vlajky podľa vzoru košickej inštalácie diela od Dalibora Bača vo všetkých nášmu stanovisku prístupných galériách, múzeách, súkromných priestoroch a tiež verejných inštitúciách na Slovensku aj v Českej republike.

24. júna 2014

Iniciátori:

Fedor Blaščák, Marek Adamov, Barbora Šedivá, Ilona Németh, Tomáš Svoboda

Signatári:

Fedor Blaščák, Marek Adamov, Dalibor Bača, Ilona Németh, József R. Juhász, Tomáš Svoboda, Jiří Ptáček, Martin Zet, Rudo Sikora, Barbora Šedivá, Tomáš Džadoň, Martin Piaček, Jan Kroupa, Fedor Gál, Michal Havran, Károly Tóth, Robo Blaško, Pavel Sterec, Alexandra Kusá, PhD. riaditeľka Slovenskej národnej galérie, Odborní

zamestnanci Slovenskej národnej galérie, Zuzana Bodnárová a Svätopluk Mikyta (Banská St a nica Contemporary), Roman Babjak (sittcomm.sk a CEE PhotoFund), Mátyás Prikler, Éva Mayer, Bohdan Smieška, Miroslav Michela, Peter Kalmus, László Szigeti, Marek Kapusta (Nadácia otvorenej spoločnosti), Ľubo Burgr, Silvie Šeborová, Zuzana Duchová, Lida Pribišová, Ján Pernecký, Zbyněk Baladrán, Judit Angel, Martin Mlýnek, Boris Meluš, Michal Moravčík, Diana Majdáková, Simon Matrka, Richard Wiesner, Jaro Varga, Galéria HIT, Gábor Bindics, Tomáš Rafa, Helena Markusková (Galéria umenia Ernesta Zmetáka v Nových Zámkoch), Maroš Rovňák (Stredoslovenská galéria), Milena Bartlová, Bohunka Koklesová, Attila Simon, Zuzana Psotková (Na peróne), Peter Radkoff, Kamil Weiczen, Karol Rohrer (Tabačka Kulturfabrik), Kálmán Petőcz, Nikolas Bernáth, Peter Liška, Zora Jaurová, Jana Kapelová, Jiří Surůvka, o. s. Galerie Michal, Galerie Jáma 10 (Ostrava), Gabriela Kisová (Galéria Krokus), Lenka Klodová, Gábor Csanda, Zoltán Kőrös (Fórum inštitút pre výskum menšín), Mgr. Magdaléna Klobučníková (Galéria umenia Ernesta Zmetáka v Nových Zámkoch), Yvette Vašourková, doc. Mgr. art. Radovan Čerevka, ArtD, Martina Slováková, Dávid Demjanovič & Jarmila Mitríková, István Hajdú (OZ Fundament), Lenka Kukurová, Ján Zalešák, Marek Kuboš, Boris Strečanský, Petra Formayová (Asociácia súčasného tanca), Rostislav Koryčánek, Katarína Gatialová, Ján Gašparovič

Inštitúcie:

Nová synagóga / Kunsthalle Žilina

Slovenská národná galéria, Bratislava

Galéria umenia Ernesta Zmetáka v Nových Zámkoch

Stredoslovenská galéria v Banskej Bysrici

Banská St a nica Contemporary, Banská Štiavnica

galerie Tranzitdisplay, Praha

galerie Michal, Ostrava

4AM Fórum pro architekturu a média, Brno

Nadácia otvorenej spoločnosti, Bratislava

Centrum pre filantropiu, Bratislava

CEE Photo Fund

Na peróne, Košice

Tabačka Kulturfabrik, Košice

Galerie Jáma 10, Ostrava

galéria Krokus, Bratislava
galéria HIT, Bratislava

galéria plusmínusnula, Žilina
OZ Fundament

A4 - priestor pre súčasnú kultúru, Bratislava

KC Dunaj, Bratislava

Vlajka je opäť na zemi, tentoraz ako protest

V stredu 25. júna na viacerých miestach ožije maketa diela Dalibora Baču

24. jún 2014 o 17:58 ALEXANDER BALOGH

Dalibor Bača odporúča, aby pri dnešnej akcii bol popri makete československej zástavy na zemi pri vchode čo najbližšie umiestnený text protestného stanoviska. (Zdroj: ARCHÍV D. B.)

Písmo: A- | A+

1 0

Iniciatíva Osobný postoj protestuje proti zrušeniu dotácie projektu Privátny nacionalizmus a pripomína, že ide presne o ten typ nacionalizmu, ktorý výstava kritizuje.

Vo viacerých galériách a ďalších kultúrnych organizáciách na Slovensku a v Českej republike bude počas celého dnešného dňa nainštalovaná maketa československej vlajky podľa vzoru inštalácie diela Dalibora Baču na marcovej a aprílovej výstave Privátny nacionalizmus a vyvesené protestné stanovisko.

Iniciatíva s názvom Osobný postoj je reakciou na neadekvátny postoj českej ambasády na Slovensku a slovenských vládnych orgánov na Bačovo dielo. Umelec, pôsobiaci v Česku i na Slovensku, vtedy v košickej Kunsthalle umiestnil monumentálnu československú zástavu na zemi galérie.

Historický artefakt

Česká veľvyslankyňa Lívia Klausová, ktorá pripomenula, že výstavu nevidela, si osvojila rétoriku niektorých bulvárnych médií a považuje dielo za „položenie českej zástavy k vstupným dverám na zem namiesto rohožky“. Následne napísala hromadnú sťažnosť inštitúciám, ktoré chceli realizáciu výstavy finančne

podporiť. Jedným z nich je aj slovenské ministerstvo kultúry, ktoré promptne zrušilo už schválenú dotáciu a pre SME svoje rozhodnutie zdôvodnilo slovami, že „za štátne peniaze sa po štátnych symboloch šliapať nebude“.

Na margo prvotného impulzu Lívie Klausovej, ktorú pobúrilo, že išlo o českú zástavu, Bača argumentoval, že zástavu považuje predovšetkým za československú, ktorá je dnes už minulosťou, a teda ju vníma ako historický artefakt s odkazom na jej súčasnú neurčitú pozíciu.

Dve porážky

Bača, ktorý s témou československej zástavy pracuje dlhodobejšie, sa bránil obvineniu, že zo zástavy urobil rohožku a jej položenie na zem nepovažuje za urážlivé. Zdôvodnil to tým, že Československo bolo porazené dvoma nacionalizmami a vlajka na zemi symbolizuje tieto porážky. Návštevník sa mohol rozhodnúť, či po zástave prejde, alebo ju obíde, ako teda prekoná „prekážku“.

Proti zrušeniu dotácie pre projekt Privátny nacionalizmus protestuje spoločné československé stanovisko s vyše 70 signatármi, vyjadrujúce znepokojenie nad nacionalistickými tendenciami, ktoré prevládli pri vyvolaní sporu českým veľvyslanectvom a jeho následným vyhodnotením slovenskými orgánmi.

„Je zarážajúce,“ píše sa v stanovisku, „že ich rozhodnutie je založené na hrubom omyle, ktorého dôsledkom je nespravodlivosť páchaná štátom. A je doslova absurdné a v kombinácii s politickou mocou tiež nebezpečné, že reakcie českého veľvyslanectva aj slovenských štátnych orgánov reprezentujú presne ten typ (súkromného) nacionalizmu, ktorý výstava kritizuje.“

Zdieľať na facebooku (0)

Diskusia (1)

Česká vlajka jako rohožka byla prý nedorozuměním

Za nedorozumění označili občanští aktivisté aféru kolem umístění české vlajky na podlaze při příležitosti kontroverzní výstavy Privátní nacionalismus v Košicích.

▲ Ilustrační foto

FOTO: Jaroslav Soukup, Novinky

Anketa
Považujete za nevhodné, že umělci na výstavě umístili českou vlajku na podlahu?

Ano 91%

Ne 9%

Celkem hlasovalo 9562 čtenářů.

středa 25. června 2014, 13:20 - Bratislava
(Aktualizováno: středa 25. června 2014, 16:06)

„Vybrat účelově jedno dílo a vyvolat spor, který vyvolává nacionalistické vášně, je hlubokým nedorozuměním celého záměru výstavy, která kritizuje právě nacionalistické tendence," uvedl ve středu na tiskové konferenci v Bratislavě aktivista Fedor Blaščák.

KOMENTÁŘE DNE:

Rozvrácená společnost? - Nad důsledky migrační krize se zamýšlí Thomas Kulidakis - **Čtěte zde >>**

Výstava se na jaře stala terčem kritiky kvůli umístění české vlajky na podlaze. Část návštěvníků výstavy to označila za krajně nevhodné a uvedla, že vlajka působí jako rohožka. Někteří návštěvníci vlajku položenou na zemi obešli, jiní po ní šlapali. Proti umístění vlajky protestovala také česká velvyslankyně na Slovensku Livia Klausová.

Autorem kontroverzního díla je výtvarník Dalibor Bača, který potvrdil, že umístění vlajky na zemi u vchodu bylo záměrem. „Sám návštěvník se mohl rozhodnout, zda bude po díle šlapat, nebo ne," uvedl Bača. Výtvarník tvrdí, že na zemi byla umístěna československá vlajka, nikoli česká.

Slovenské ministerstvo kultury dodatečně odebralo organizátorům výstavy dotaci ve výši 5000 eur (137 tisíc Kč).

Klausovou obvinil z přepjatého nacionalismu

„Aby bylo jasné ministerstvu kultury i velvyslanectví České republiky, my si po hlavě skákat nenecháme, pokud chtějí politici rozhodovat o tom, které umění je přípustné a které ne," zdůraznil Blaščák. „Vadí mi nacionalismus velvyslankyně České republiky na Slovensku, který vyjádřila ve svém dopise, spojený s velmi nízkou mírou informovanosti o tomto díle. V reakci slovenských státních orgánů nám vadí velmi nízká kompetentnost v posuzování agendy současného umění," konstatoval Blaščák.

Aktivista zdůraznil, že se jedná o československou vlajku a chápe, že žijící českoslovenští legionáři se mohou cítit uraženi tímto dílem, protože oni pod touto vlajkou riskovali život. „Lidé si pamatují rok 1968, nebo rok 1989, kdy byly tyto vlajky znamením a příslibem něčeho nového. To je však neopravňuje uzavřít tuto debatu jednostranně a vyhlásit v protikladu se záměrem autora, že to není vlajka československá, ale že je to vlajka česká," dodal.

Instalaci zopakují další

Aktivista Blaščák také ve středu oznámil zahájení petiční akce na podporu organizátorů výstavy. K tomu by asi 15 kulturních institucí v Česku a na Slovensku mělo instalovat ve svých prostorách maketu bývalé československé a současné české vlajky na znak solidarity s organizátory zmíněné výstavy. „Byl to náš nápad, jak projevit solidaritu. Vlajka je opět na zemi," dodal Blaščák.

Podle aktivistů se do akce zapojila například Slovenská národní galerie i pražská galerie Tranzitdisplay.

Ivan Vilček (Bratislava), Právo

VOĽBY DO NÁRODNEJ RADY SLOVENSKEJ REPUBLIKY 2016

Agentúra: FOCUS Prieskum z 18.02.2016

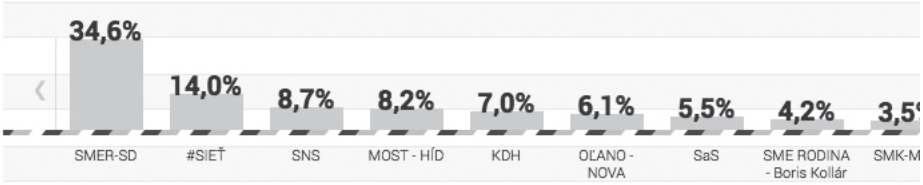

Maďarič zobral peniaze umelcom, ktorí dali na zem českú vlajku

#výstava #Marek Maďarič #česká vlajka #Dalibor Bača

SITA | 25.06.2014 14:23

Minister kultúry Marek Maďarič zobral už pridelenú dotáciu vo výške päťtisíc eur organizátorom výstavy Privátny nacionalizmus v Košiciach, ktorí na zem umiestnili dielo umelca Dalibora Baču - českú vlajku.

13 Like Share 1 G+1 Vytlačiť

Česká vlajka z archívnej fotografie na košickej výstave Privátny nacionalizmus.

Autor: Boris Vaitovič

Nevšedné umelecké dielo pred časom pobúrilo viacerých českých politikov i veľvyslankyňu na Slovensku Liviu Klausovú. Rozhodnutie Maďariča zasa rozhorčilo umelcov, podľa ktorých politici dielu neporozumeli. Predstavitelia umeleckej obce sa preto rozhodli protestovať, a to umiestnením makety diela do viacerých galérií. Organizátori výstavy očakávajú, že dotáciu nakoniec nedostanú ani od úradu vlády, ktorý im už tiež prisľúbil 3 300 eur. „Výstava je teraz ohrozená," povedal na dnešnej tlačovej besede kurátor výstavy Privátny nacionalizmus József R. Juhász.

„Na protest proti týmto rozhodnutiam a zároveň na znamenie solidarity s umelcom a jeho dielom, výstavou a jej organizátormi sme sa preto rozhodli sformulovať a zverejniť toto naše spoločné stanovisko a spolu s ním 25. júna 2014 na jeden deň inštalovať maketu československej vlajky podľa vzoru košickej inštalácie diela od Dalibora Baču vo všetkých nášmu stanovisku prístupných galériách, múzeách, súkromných priestoroch a tiež verejných inštitúciách na Slovensku aj v Českej republike," píše sa v spoločnom stanovisku, pod ktoré sa podpísalo viac ako 70 predstaviteľov slovenskej aj českej kultúrnej a umeleckej obce.

Podľa organizátora protestu Fedora Blaščáka sa protestná akcia uskutoční asi v 15-tich priestoroch, predovšetkým galériách. „Aby bolo jasné ministerstvu kultúry aj veľvyslanectvu ČR, my si po hlave skákať nenecháme, ak chcú politicky rozhodovať o tom, ktoré umenie je prípustné a ktoré nie," dodal Blaščák. Takto papalášsky rozhodovať a ovládať proces prideľovania dotácií svojvoľne na základe dezinterpretácie diela je podľa neho neprípustné.

Jadrom sporu je inštalácia slovenského umelca Dalibora Baču s názvom CZ_SK_HU_D_PL na výstave Privátny nacionalizmus (27. marca – 30. apríla, Hala umenia, Košice), ktorá pozostávala z umiestnenia monumentálnej československej zástavy na zemi galérie. Autor pre svoju inštaláciu použil historicky československú vlajku, ktorá ako materiálny objekt fakticky pochádza z doby pred rokom 1993. Vo svojom diele vychádza z predpokladu, že Československo ako štát bolo porazené dvoma nacionalizmami, pracuje so symbolickým posolstvom československej vlajky položenej na zem ako vlajky porazenej a práve preto je jeho vlajka na zemi dôvodne.

Návštevník galérie je podľa Baču aj organizátorov výstavy konfrontovaný s otázkou, ako sa zachovať k symbolu porazeného štátu. Fotografie Bačovho diela sa dostali sprostredkovane k veľvyslankyni ČR na Slovensku Livii Klausovej, ktorá si ho vysvetlila ako „položení českého praporu ke vstupním dveřím na zem namísto rohožky" a v tomto duchu adresovala 18. apríla hromadnú sťažnosť inštitúciám, ktoré mali výstavu finančne podporiť – medzi nimi aj Úradu vlády SR a ministerstvu kultúry.

Zdielať článok na Facebook

AKTUALIZOVANÉ 16:48

Maďarič zobral peniaze umelcom, ktorí dali na zem českú vlajku

Vydané 25. 6. 2014 o 14:04 Autor: sita, tasr

Zdieľať Zdieľať na Diskusia (171) Nahlásiť chybu

Česká veľvyslankyňa Livia Klausová sa sťažovala ministerstvu kultúry i úradu vlády. Umelci budú protestovať.

BRATISLAVA, KOŠICE. Minister kultúry Marek Maďarič zobral už pridelenú dotáciu vo výške päťtisíc eur organizátorom výstavy Privátny nacionalizmus v Košiciach, ktorí na zem umiestnili českú vlajku.

Nevšedné dielo Dalibora Baču pred časom pobúrilo viacerých českých politikov i veľvyslankyňu Liviu Klausovú.

Spustiť len audio | Ďalšie videá nájdete na tv.sme.sk.

Protestujú u nás aj v Česku

Rozhodnutie Maďariča zasa rozhorčilo umelcov, podľa ktorých politici dielu neporozumeli. Rozhodli sa protestovať umiestnením makety diela do viacerých galérií.

Organizátori výstavy očakávajú, že dotáciu nakoniec nedostanú ani od úradu vlády, ktorý im už tiež prisľúbil tritisíc eur.

"Výstava je teraz ohrozená," povedal na v stredu kurátor výstavy Privátny nacionalizmus József R. Juhász.

Podľa organizátora protestu Fedora Blaščáka sa protestná akcia uskutoční asi v pätnástich priestoroch, predovšetkým v galériách.

"Aby bolo jasné ministerstvu kultúry aj veľvyslanectvu ČR, my si po hlave skákať nenecháme, ak chcú politicky rozhodovať o tom, ktoré umenie je prípustné a ktoré nie," dodal Blaščák.

Takto papalášsky rozhodovať a ovládať proces prideľovania dotácií svojvoľne na základe dezinterpretácie diela je podľa neho neprípustné.

Spustiť len audio | Ďalšie videá nájdete na tv.sme.sk.

Je to na návštevníkovi

Dalibor Bača uviedol inštaláciu s názvom CZ_SK_HU_D_PL na výstave Privátny nacionalizmus. Pozostávala z umiestnenia monumentálnej československej zástavy na zemi galérie.

Autor použil československú vlajku, ktorá ako materiálny objekt fakticky pochádza z doby pred rokom 1993.

Vo svojom diele vychádza z predpokladu, že Československo ako štát bolo porazené dvoma nacionalizmami.

Pracuje so symbolickým posolstvom vlajky položenej na zem ako vlajky porazenej - práve preto je na zemi.

Návštevník galérie je podľa Baču aj organizátorov výstavy konfrontovaný s otázkou, ako sa zachovať k symbolu porazeného štátu - či ho obíde, alebo pošliape.

Fotografie diela sa dostali sprostredkovane k veľvyslankyni ČR Livii Klausovej, ktorá si ho vysvetlila ako „položení českého praporu ke vstupním dveřím na zem namísto rohožky".

Takto formulovala aj sťažnosť inštitúciám, ktoré mali výstavu finančne podporiť.

Pozrite si fotogalériu

Privátny nacionalizmus v košickej Kunsthalle

Ministerstvo: Nikomu nebránime

Ministerstvo kultúry v reakcii uviedlo, že nikomu nebráni v tom, aby považoval položenie štátnej vlajky na zem za umelecké dielo.

"Súčasne si vyhradzuje právo nepodporiť finančne projekt, ktorý narušil dobré, nekonfliktné diplomatické vzťahy s Českou republikou," uviedol hovorca rezortu kultúry Jozef Bednár.

Zdieľať Zdieľať na Diskusia (171) Nahlásiť chybu

Česká vlajka jako rohožka? Kulturní instituce projekt hájí

AKTUALIZOVÁNO 25. 6. 2014

reklama

Privátní nacionalismus | Foto: Kunsthalle Košice

V Česku i na Slovensku se objevily makety někdejší československé a teď české vlajky. Ze solidarity s organizátory kontroverzní slovenské výstavy, proti níž vystoupila i Livia Klausová.

Bratislava - Patnáct kulturních institucí v Česku a na Slovensku instalovalo ve svých prostorách maketu někdejší československé a nynější české vlajky. Vyjadřují tak solidaritu s organizátory kontroverzní výstavy Privátní nacionalismus v Košicích.

Košická expozice vzbudila kritiku - kvůli umístění vlajky České republiky na podlahu. Vlajka byla údajně použita coby rohožka a lidé ji mohli pošlapat.

Proti postupu umělce protestovala u slovenských úřadů mimo jiné česká velvyslankyně na Slovensku Livia Klausová.

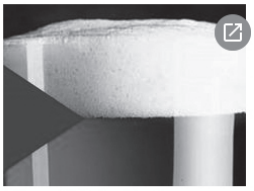

Z výstavy Privátní nacionalismus.
Foto: Kunsthalle Košice

Zastánce projektu Fedor Blaščák tvrdí, že aféra vznikla z nedorozumění. A upozorňuje, že slovenské ministerstvo kultury následně organizátorům výstavy odebralo dotaci na projekt ve výši pět tisíc eur (137 tisíc korun).

Aktivisté proto odstartovali podpisovou akci, aby organizátory výstavy podpořili. Součástí petice je i vystavení makety české vlajky například v galeriích a muzeích nebo v prostorech jiných institucí v Česku a na Slovensku.

"Byl to náš nápad, jak projevit solidaritu. Vlajka je opět na zemi," řekl Blaščák. Podle zveřejněného seznamu se do akce zapojila například Slovenská národní galerie nebo pražská galerie Tranzitdisplay.

Autorem košické výstavy je výtvarník Dalibor Bača. Umístění vlajky u vchodu do výstavních prostor v Košicích bylo podle něj záměrem celé akce.

"Sám návštěvník se může rozhodnout, zda bude po díle šlapat, nebo nikoliv," vysvětlil. Tvrdí, že na podlaze byla položena československá vlajka, která byla vyrobena za existence Československa.

Po rozdělení společného státu Čechů a Slováků na konci roku 1992 ČR převzala vlajku bývalé federace.

"Vybrat účelově jedno dílo a vyvolat spor, který vyvolává nacionalistické vášně, je hlubokým neporozuměním celého záměru výstavy, která kritizuje právě nacionalistické tendence," upozorňuje aktivista Fedor Blaščák, který se za Bača postavil.

Před konáním výstavy v Košicích bylo dílo Bači vystaveno v Praze, kde vlajka položená na podlaze kontroverzní reakce veřejnosti nevyvolala.

autoři: ČTK, Kultura

DISKUSE

Rohožka, nebo umění? Česká vlajka na zemi budí na Slovensku emoce

29. června 2014 v 09:55

Na Slovensku neutichá rozruch kolem české, respektive někdejší československé vlajky, kterou umělci na výstavě v Košicích položili na zem. Proti tomu protestovali tamní čeští krajané. A jak stížností přibývalo, ozvala se i česká velvyslankyně na Slovensku Livia Klausová. Ministerstvo kultury v Bratislavě nakonec odebralo autorům výstavy dotaci. Umělci ale tvrdí, že nechtěli nikoho urazit a vadí jim striktní přístup úřadů. Některé slovenské galerie dokonce na protest položily vlajku na zem znovu.

Českou vlajku na zemi, i když v menším měřítku, vystavili jako výraz solidarity s původním dílem také v bratislavské galerii Krokus

Foto: Vojtěch Berger

Jednou z galerií, které na protest proti celému rozruchu stejnou vlajku také vystavily a položily na zem, byla bratislavská galerie Krokus.

2:34

Spory kolem české vlajky položené na zemi coby umělecké dílo zaujaly zpravodaje Vojtěcha Bergra

Vložit na svůj web

„Znám autora tohoto projektu Dalibora Baču, považovali jsme za důležité připojit se a vyjádřit solidaritu. Je to velmi silný zásah do svobody uměleckého projevu," vysvětluje ředitelka a kurátorka Galerie Krokus v Bratislavě Gabriela Kisová.

Vlajku u vchodu na dubnové výstavě v Košicích mohli návštěvníci buď přejít, anebo obejít, jak chtěli. Výtvarník Dalibor Bača chtěl veřejnost přimět k zamyšlení nejen nad národní identitou.

Jeho dílo se ale řadě lidí nelíbilo. Stížnosti se donesly k velvyslankyni Livii Klausové. Ta sice výstavu sama neviděla, ale v polovině dubna napsala dopis několika institucím, včetně slovenského ministerstva kultury.

„Napsala jsem, že považuji za nevhodné používat vlajku, byť v umělecké nadsázce, tímto způsobem. A že stejně nevhodné by to bylo, ať by se jednalo o vlajku kterékoli jiné země," řekla Klausová.

Košická výstava se sice jmenovala Privátní nacionalismus, podle autorů ale právě nacionalismu chtěla zabránit. Umělci chtěli poslání výstavy vysvětlit české velvyslankyni při osobním setkání, které ale Livie Klausová odmítla.

Umělci přišli o dotaci, Klausovou viní z prohlubování nacionalismu

Slovenské ministerstvo kultury navíc odebralo organizátorům výstavy dotaci. Podle aktivisty Fedora Blaščáka, který se dlouhodobě věnuje česko-slovenským vztahům, to byla reakce právě na dopis Livie Klausové.

„Velvyslankyně České republiky stojí za prohloubením nacionalistických tendencí. Ona je zdrojem reakce slovenského ministerstva kultury, které se zachovalo tak, jakoby jediným způsobem, jak projevit respekt s názorem české velvyslankyně, bylo s ní souhlasit," tvrdí Blaščák.

Slovenské ministerstvo kultury odůvodnilo zrušení dotace tím, že si vyhrazuje právo finančně nepodpořit projekt, který narušil dobré diplomatické vztahy s Českou republikou. Sama velvyslankyně Klausová ale odmítá, že by z výstavy dělala politické téma.

Livia Klausová považuje použití vlajky v instalaci za nevhodné

Foto: Tomáš Novák

„Já prostě mám úctu, mám emocionální vztah k té vlajce. A vidět někoho šlapat po vlajce pro mě není příjemné," zdůrazňuje Livia Klausová.

Podle autorů výstavy je postup ministerstva kultury nedemokratický a vyvolává přesně ten typ nacionalismu mezi Čechy a Slováky, který zmíněná výstava kritizovala.

Autor: Vojtěch Berger (vob)

Doporučit 198 | Tweet | G+1 0 | Sdílet | Doporučit e-mailem | Vytisknout

Názory a argumenty 12. července 2014

SDÍLET

Ivan Štern: Česká vlajka jako rohožka

Slovenský výtvarník Dalibor Bača umístil na košickou výstavu Privátný nacionalismus artefakt v podobě české vlajky. Vlastně to ani artefakt nebyl, ale rohožka. Návštěvník se mohl rozhodnout. Vlajku překročí, nebo na ni šlápne, anebo na ni šlápne a očistí si boty. Urážka to symbolu české státnosti do nebe volající! Podle některých. Nebo ne?

Česká vlajka
Foto: Free Digital Photos

Přehrajte si celý příspěvek

Bača nám jemným způsobem dal najevo, že jsme se před lety beze studu zmocnili československé vlajky, aniž jsme vzali v potaz, že kus té vlajky patří Slovákům. Uváděli jsme tehdy, že Slováci, osamostatnivše se, přijali za svou zcela jinou vlajku. Československá zůstala plonková. No a co? Plonkové zůstalo i Československo.

Naše rozhodnutí zmocnit se československé vlajky mě tehdy neuráželo. Naopak potěšilo. Věřil jsem, že nechceme tím gestem plazit jazyk na Slováky, ale že jím dáváme najevo vůli vypořádat se s vlastní arogantní minulostí. Doufal jsem marně.

Čtěte také:
Československá vlajka je opět na zemi – tentokrát jako protest

Jak by ale mohla dojít sebereflexe společnost, která pořádně neví, proč vytváří státní společenství? Co je její hybnou myšlenkou? Dodnes se zdráháme použít vlastního pojmenování „Česko“. Prezident Václav Havel blahé paměti tehdy rozvíjel debatu o smyslu naší existence. Do prázdna. O podobnou debatu se pokoušel už jeho ctihodný předchůdce T. G. Masaryk, vydav v dobách rakouské monarchie podle mého dodnes myšlenkově inspirující Českou otázku.

Podle Masaryka je smyslem české existence otázka humanitní. Táhne se jako červená nit českými dějinami. Husovou reformací počínaje přes Komenského až po Havlíčka, Palackého a nakonec i samotného Masaryka. Jenže jaká otázka humanitní dnes námi vládne, říkám si, patře na české buranství, na demokracii a kapitalismus na český způsob.

Česká vlajka
Foto: Miroslav Panuška

Současnost je v jistém smyslu dědičkou naší minulosti. Když jsme se v roce 1918 vymanili z ambivalentního objetí rakouské monarchie, předváděli jsme se světu jako země, jež všem nyní ukáže, jak být úspěšný tam, kde „říš rakouská“ totálně selhala.

Nejenom, že jsme škodolibě neumožnili našim Němcům, aby se podíleli na tvorbě československé ústavy a dali jim tak pocit, že Československo je i jejich dílo, tahali jsme za fusekli i bratry Slováky. Pak není divu, jakmile k tomu Slováci měli příležitost, trhli se. I když poprvé to bylo víc k jejich škodě než užitku.

Česká vlajka je určitě symbolem našich zpočátku ušlechtilých úmyslů, avšak i hanebných selhání. Dokud si toho obojího nebudeme vědomi, nejen že jako národ nedospějeme, ale i naše vlajka bude nanejvýš dobrá k tomu, aby posloužila jako rohožka.

Autor: Ivan Štern

Pořad: Názory a argumenty | **Stanice:** ČRo Plus
Čas vysílání: pondělí-pátek 18:33; repríza 23:05; sobota-neděle 18:10 | **Délka pořadu:** pondělí-pátek 30 minut; sobota-neděle 50 minut

iRadio Podcast iTunes

30 SDÍLET

Tisk

Názory a argumenty 19. července 2014

SDÍLET

Jiří Tichý: Umění probouzející i povznášející

Je červenec, horko, mozek se zapařuje, mnohým. Některým se však zapařil už z jara. Paní Livia Klausová zcela nepatřičně zasáhla do mezinárodního výtvarného projektu Privátný nacionalismus, když se rozhořčila nad artefaktem Dalibora Bači, který prý "pošlapává" symbol naší země.

Přehrajte si celý příspěvek

Teplé počasí, horko, vedro, léto, teplo
Foto: Filip Jandourek

Kdysi československou, dnes už jen českou vlajku položil na podlahu před vchod košické galerie a zůstalo jen a jen na návštěvnících, zda se jí vyhnou nebo na ni vstoupí. Že nešlo ze strany umělce o zneuctění, bylo nabíledni každému, jemuž jaro mozek nezapařilo.

Prostě umění nepostavené na líbivé estetice, nýbrž na provokativnosti, které se snaží chápavější probudit z letargie, avšak úřednické nechápavce naštve a popudí. V každém režimu, jak vidno. Vzpomeňte na poprask kolem do TV vpašovaného atomového hřibu skupiny Ztohoven, nebo ukřižovaného Krista Michala Hýbka, například.

Právě v tomto duchu kontroverznosti v umění koncipují kurátoři a umělečtí kritici výstavní program holešovické venkovní galerie Artwall. Pro nezasvěcené: jde o opěrnou zeď Letenských sadů na Nábřeží Kapitána Jaroše a Edvarda Beneše.

Čtěte také:
Ivan Štern: Česká vlajka jako rohožka

Od čtvrtka lze na zdi zhlédnout velkoformátové fotografie holešovických bezdomovců, kteří v křoviskách nad ní měli svůj habitat a byli z něj vyhnáni. Někteří je budou možná považovat za laciné efektní zviditelnění se jejich autora Tomáše Třeštíka. Technickou dokonalostí snímků lidí bez domova chce však autor vyvolat efekt zcela opačný.

Při průjezdu nábřežími, ať už v tramvaji či automobilu nemají lidi čas na zkoumání kontrastu mezi stylizovanou formou a reálnými tvářemi ze společnosti prakticky vyvržených spoluobčanů, od nichž se jinak opovržlivě odvracejí. Zahlédnou takřka manekýny a ti už jejich zrak upoutají, že.

Bezdomovec
Foto: archiv

Až se dozví pravdu, mohou přemýšlet o vztahu bezdomovectví a veřejného prostoru, který je těmto lidem v čím dál větší míře upírán, ač na něj mají nezadatelné právo jako všichni ostatní. Chvályhodný projekt, tvrdím.

Národní galerie v Praze má ředitele. Hurá. I přes jeho zatím více méně bezobsažné proklamace a nejrůznější varování před ním ze strany bývalých ředitelů či neprokázaných denunciačních nařčení od jeho kritiků, přejme mu dobrý start s neméně dobrým rozpočtem. Jeho vizi opuštění holešovického skvostu, Veletržního paláce, a jeho nahrazením novou budovou pro sbírky moderního a současného umění, berme opravdu jen coby vizi.

Čtěte také:
Jiří Fajt nastoupil do čela NG; díla z českých a moravských galerií na Googlu, Radokovy ceny končí

Navíc není nová, toto tvrdil už na počátku 90. let výjimečný uměnovědec a spisovatel Jaromír Zemina. Co je však reálné, je znovuobnovená kavárna v paláci s notně uměleckým přesahem.

Taktéž ve čtvrtek v ní už zase především spisovatel Karol Sidon předčítal z nové knihy objemné rozsahem i obsahem. New York má zpívajícího rabína Schlomo Carlebacha, Praha má opět skvělého prozaika s veselou i tajemně hravou duší.

Post skriptum: Chvála těm, kterým se v červenci mozky nezapařují.

Autor: Jiří Tichý

Pořad: Názory a argumenty | **Stanice:** ČRo Plus
Čas vysílání: pondělí-pátek 18:33; repríza 23:05; sobota-neděle 18:10 | **Délka pořadu:** pondělí-pátek 30 minut; sobota-neděle 50 minut
iRadio Podcast iTunes

15 SDÍLET
Tisk

JANA NÉMETH SOBOTA **7. FEBRUÁRA 2015 10:40**

Pošliapaná vlajka a čo ďalej

V utorok sa v Bratislave začína séria štyroch nevšedných výstav a diskusií, ktoré budú rozoberať fenomén „privátneho nacionalizmu“.

Dielo Dalibora Baču: CZ_SK_HU_D_PL_ v košickej Kunsthalle.

51 Like Share 0

Keď na jar minulého roka otvárali výstavu Privátny nacionalizmus v košickej Kunsthalle, nikto netušil, akú dlhú a čudnú dohru bude mať.

Išlo o medzinárodný projekt, na ktorom sa zúčastnilo množstvo domácich i zahraničných umelcov, aby spolu hovorili o návrate a podobách nacionalizmu v súčasnej spoločnosti. Že je to problém, azda ešte väčší, ako sa mohlo zdať, ukázali aj vyhrotené reakcie na dielo Dalibora Baču, ktoré napokon prekryli ďalšiu a najmä umiernenú debatu o téme.

Bača totiž položil na zem starú československú vlajku – čo niektorí vrátane Lívie Klausovej či ministerstva kultúry pochopili ako hrubú urážku a nenechali to bez dôsledkov. S vlajkou, ktorú označili za „rohožku“, už nemohli urobiť nič, ale prisľúbené dotácie z ministerstva kultúry aj z Úradu vlády na spolufinancovanie projektu škrtli. „Za štátne peniaze sa po štátnych symboloch šliapať nebude,“ odkázal vtedy minister Maďarič.

Prehĺbiť diskusiu

Ilona Németh, Rokko Juhász a Fedor Blaščák sa teraz rozhodli opäť upozorniť na tému privátneho nacionalizmu, ktorú v čase výstavy z veľkej časti prekryla debata o jedinom diele – o vlajke.

„Na Bačovu vlajku reagujeme iba čiastočne – v jednom bloku výstav a diskusií. Chceme ukázať, že Dalibor Bača nie je jediný, kto sa u nás dostal so svojím dielom do konfliktu s politickou mocou. Mechanizmy moci sú rovnaké bez ohľadu na režim či obdobie,“ hovorí Fedor Blaščák. Dielo Dalibora Baču nevystavia v podobe, v akej bolo v Košiciach – prítomné bude v komentároch a reakciách, ktoré naň vznikli a ktoré sa stali súčasťou jeho diskurzu. „Nerobíme cyklus výstav z úcty k Bačovmu dielu ani nám nejde o to, obhajovať jeho kvality na poli umenia – ide tu najmä o to, ako naň reagovala politická moc. Jej postoj bol nedemokratický a neprístupný.“

Štyri týždne, štyri výstavy

Privátny nacionalizmus v Bratislave bude mať formu štyroch výstav spojených s diskusiami, nejde teda o klasický formát tematickej výstavy. Každá výstava bude otvorená iba na štyri dni, jej vernisáž bude zároveň

diskusiou s prizvanými umelcami a odborníkmi z rôznych oblastí, ktorá má mať charakter okrúhleho stola.

Postupne budú rečníci a umelci reagovať na témy súvisiace s fenoménom privátneho nacionalizmu: objasnia pojmy identita, patriotizmus či nacionalizmus, venovať sa budú téme štátnych symbolov a slobody umenia, idey štátnosti, hraníc a politického extrémizmu. Posledná debata a výstava bude venovaná témam strachu, vzniku štátu a ukrajinsko-ruskému konfliktu.

„Chceme prehĺbiť diskusiu o fenoméne privátneho nacionalizmu, ktorý sa ukazuje ako nový a vitálny nositeľ tradičných ideologických obsahov z čias politických zápasov o budovanie národných štátov," hovoria autori konceptu.

Ideálne by podľa nich bolo, ak by diváci prišli na každú z výstav a diskusií, ktoré na seba prirodzene nadväzujú.

Spolu sa od utorka 10. februára do 7. marca v Open Gallery na Baštovej v Bratislave predstaví viac ako štyridsaťštyri umelcov zo šiestich krajín a niekoľko diskutérov. Výstavy budú otvorené vždy od utorka do soboty – od 15.00 do 19.00 h, diskusia bude každý utorok o 17.30 h.

PROGRAM: PRIVÁTNY NACIONALIZMUS

Program: Privátny nacionalizmus

10. 2. – 14. 2. téma: identita, patriotizmus, nacionalizmus

umelci: Matej Kaminský, Szabolcs KissPál, Dan Perjovschi, Martin Piaček, Jaroslav Varga, Artur Zmijewski, Mark Ther a ďalší

diskusia: Péter Hunčík (psychiater), Martin Piaček (umelec), Peter Salner (etnológ), László Vörös (historik)

17. 2. – 21. 2. téma: štátne symboly, sloboda umenia, kauza

umelci: Dalibor Bača, Mira Gáberová – Katarína Morháčová, Jozef Jankovič, Rafani, Nemere Kerezsi, Guma Guar, Anca Benera – Arnold Estefan a ďalší

diskusia: Dalibor Bača (umelec), Daniel Grúň (historik umenia), Jozef Jankovič (umelec), Jiří Ptáček (teoretik a kurátor), Milena Bartlová (historička umenia)

24. 2. – 28. 2. téma: idea štátnosti, hranice, politický extrémizmus

umelci: Erika Baglyas, Lucia Nimcová – Sholto Dobie, Rita Varga, Jonathan Ravasz, Société Réaliste a ďalší, performancia: Rokko Juhász

diskusia: Andrej Findor (sociológ), Grigorij Mesežnikov (politológ), Péter Krekó (politológ), Szabolcs KissPál (umelec)

3.3. – 7.3. téma: strach, vznik štátu, Ukrajina – Rusko

umelci: Daya Cahen, Nikita Kadan, Svätopluk Mikyta, Nikolaj Olejnikov (Čto delať?), Oleksij Radynski, Tomáš Rafa a ďalší

diskusia: Miša Kapustin (rabín), Suzana Milewska (historička umenia), Tomáš Rafa (umelec), Juraj Marušiak (politológ)

Like Share 51

Zástava

Tlačová správa

Otvorený list vyzýva Liviu Klausovú k spojenectvu

(Bratislava, 17. júla 2014) Inicátori akcie Osobný postoj, ktorá reagovala na neadekvátny postup veľvyslanectva ČR na Slovensku v súvislosti s vystavením diela výtvarníka Dalibora Baču na výstave Privátny nacionalizmus v Košiciach, vyzývajú vo svojom otvorenom liste veľvyslankyňu Liviu Klausovú k spojenectvu. Žiadajú ju, aby na základe verejne predložených podkladov prehodnotila svoje stanovisko a podporila ich v snahe presvedčiť Ministerstvo kultúry SR a Úrad vlády SR o navrátení prisľúbenej podpory organizátorovi výstavy.

„Vážená pani veľvyslankyňa, dielo Dalibora Baču nie je ‚na zem položena česká vlajka místo rohožky', ako opakovane uvádzate vo svojej odpovedi, v ktorej zároveň odmietate našu žiadosť o osobné stretnutie. Chceme Vás aj touto cestou uistiť, že Dalibor Bača vystavil československú zástavu, ktorá materiálne a fakticky pochádza spred roka 1993 a spôsob akým ju inštaloval v žiadnom prípade návštevníka nenavádzal, aby po nej prešiel." - píše sa hneď v úvode otvoreného listu, ktorý je adresovaný veľvyslankyni Českej republiky na Slovensku Ing. Livii Klausovej, CSc., ktorá zaslala dňa 18. apríla 2014 hromadnú sťažnosť inštitúciám, ktoré mali realizáciu košickej výstavy Privátny nacionalizmus finančne podporiť.

Na základe protestného listu L. Klausovej následne Úrad vlády SR a tiež Ministerstvo kultúry SR revidovali svoje podporné stanoviská a spätne odňali dotácie určené na spolufinancovanie slovenskej účasti na medzinárodnom výstavnom projekte Privátny nacionalizmus.

Vo svojom otvorenom liste Bačovi podporovatelia veľvyslankyňu upozorňujú, že došlo k zjavnému poškodeniu organizátora výstavy a okrem toho poukazujú na množstvo podporujúcich organizácií a jednotlivcov, ktorý s konaním Úradu vlády SR a Ministerstva kultúry SR vyjadrili verejný nesúhlas. „Protestovať proti domnelej ujme je jedna vec, druhá vec je poškodiť organizátora spôsobom, ktorý môže byť verejnosťou vnímaný ako akt cenzúry realizovaný z mocenskej pozície politickej a ekonomickej nadvlády."

Autori listu sa tiež domnievajú, že je stále možné situáciu zvrátiť a nebránia sa diskusii o vhodnosti konkrétneho umeleckého činu. Považujú ale za nešťastné, ak sa na základe neúplných či nepresných informácii vykonávajú kroky, ktoré majú negatívny dopad nielen na konkrétnu kultúrnu udalosť, ale v dôsledku tiež na celú kultúru a demokratickú spoločnosť. V závere listu píšu:

„Pani veľvyslankyňa, azda sa spoločne zhodneme na tom, že veľkorysosť je cnosť, o ktorú stojí za to usilovať. Vyzývame Vás preto, aby ste sa aj napriek svojmu odlišnému názoru stali našim spojencom, ktorý si uvedomuje vážnosť situácie. Vieme, že k nedorozumeniam môže dôjsť, ale sme presvedčení, že je povinnosťou nás všetkých usilovať o to, aby nedorozumenia neviedli k nespravodlivosti a bezpráviu."

Vaša excelencia
Ing. Livia Klausová, CSc.
Veľvyslankyňa Českej republiky na Slovensku
Veľvyslanectvo Českej republiky na Slovensku
Hviezdoslavovo námestie 8
811 02 Bratislava

V Bratislave, dňa 16. júla 2014

Vec: Otvorený list

Vážená pani veľvyslankyňa,

dielo Dalibora Baču **nie je** „na zem položena česká vlajka místo rohožky", ako opakovane uvádzate vo svojej odpovedi, v ktorej zároveň odmietate našu žiadosť o osobné stretnutie. Chceme Vás aj touto cestou uistiť, že Dalibor Bača vystavil československú zástavu, ktorá materiálne a fakticky pochádza spred roka 1993 a spôsob akým ju inštaloval, v žiadnom prípade návštevníka nenavádzal, aby po nej prešiel.

Zástavu inštaloval ako artefakt vo vnútri galérie v kontexte výstavy „Privátny nacionalizmus", na ktorej bolo vystavených 60 diel od 57 umelcov z 11 krajín sveta. Východiskom a hlavnou myšlienkou výstavy bolo znepokojenie nad narastajúcim nacionalizmom v našom regióne.

Vaša excelencia, vo svojej sťažnosti uvádzate, že fandíte umeniu a rozumiete použitiu „nadsázky nebo ironie jako součásti tvůrčí svobody", predpokladáme preto, že rozumiete taktiež tomu, že galérie sú v európskej kultúre už viac než 100 rokov autonómnym priestorom umeleckej slobody využívanej umelcami na kritickú reflexiu pravidiel a rámcov symbolického poriadku. Okrem toho je všeobecne známe, že v galériách platia pre návštevníkov isté zaužívané a nepísané pravidlá ako sa treba správať k umeleckým dielam. Chceme Vám tým naznačiť, že prvý pohľad na posudzovanie súčasného umenia nemusí stačiť a ak niečo v galérii na prvý pohľad vyzerá ako „česká vlajka místo rohožky", nemusí to tak byť aj naozaj, a že pre porozumenie veľkej časti diel súčasného umenia je dôležité poznať ich kontext alebo si aktívne dohľadať doplňujúce informácie. Toto platí aj pre Bačove dielo CZ_SK_HU_D_PL na košickej výstave. (Dielo bolo vystavené aj na prvej výstave cyklu Privátny nacionalizmus v Prahe v priestoroch Divus od 21. 2. 2014 do 15. 3. 2014).

Dňa 18. 4. 2014 ste zaslali protestný list inštitúciám, ktoré výstavu podporili, medzi nimi tiež Ministerstvu kultúry SR, v ktorom okrem iného uvádzate, že ste výstavu „neměla možnost osobně vidět." Mrzí nás, že došlo k nedorozumeniu na základe neúplných a iba sprostredkovaných informácií. Fotografia, ktorú ste nám vo svojej odpovedi v júni 2014 zaslali, neukazovala dielo na pôvodne určenom mieste. K prepojeniu diela s rohožkou a jej premiestneniu bližšie ku vstupu do galérie došlo neodborným manipulovaním s dielom zamestnancami galérie a okamžite po zistení tejto odchýlky autor písomne požiadal kurátora o nápravu. Je nám dvojnásobne ľúto, že ste pri posudzovaní diela vychádzali z fotografie, ktorá nezachytávala pôvodné Bačove dielo.

Pani veľvyslankyňa,
svojim listom ste, bohužiaľ, vyvolali diplomatickú roztržku a politickú kauzu.

Na základe Vášho protestného listu Úrad vlády SR a tiež Ministerstvo kultúry SR revidovali svoje podporné stanoviská a spätne odňali dotácie určené na spolufinancovanie slovenskej účasti na tomto medzinárodnom výstavnom projekte. To ohrozuje ďalšiu slovenskú účasť na ňom a vo vzťahu k medzinárodným partnerom tiež vážnym spôsobom zhoršuje reputáciu Kassákovho centra intermediálnej kreativity ako slovenského spoluorganizátora výstavy.

Bez toho, aby sme Vás obviňovali zo zámeru poškodiť organizátora výstavy, Vás chceme upozorniť, že k jeho poškodeniu došlo. A z rovnakého dôvodu by sme Vás chceli požiadať, aby ste na základe verejne predložených podkladov prehodnotili svoje stanovisko a podporili nás v našom úsilí presvedčiť Ministerstvo kultúry SR a Úrad vlády SR o navrátenie prisľúbenej podpory organizátorovi výstavy. Protestovať proti domnelej ujme je jedna vec, druhá vec je poškodiť organizátora spôsobom, ktorý môže byť verejnosťou vnímaný ako akt cenzúry realizovaný z mocenskej pozície politickej a ekonomickej nadvlády.

Vystavením makety pôvodného diela vyjadrilo solidaritu s autorom a kurátormi výstavy viac než 20 galérií a kultúrnych inštitúcií v Českej republike aj na Slovensku. Pod text iniciatívy s názvom „Naše spoločné československé stanovisko“ sa podpísalo viac než 200 zástupcov českej a slovenskej kultúrnej obce.

Domnievame sa, že je stále možné a potrebné existujúcu situáciu zvrátiť. Nebránime sa diskusii o vhodnosti či nevhodnosti konkrétneho umeleckého činu. Považujeme ale za nešťastné, ak sa na základe neúplných či nepresných informácii vykonávajú kroky, ktoré majú negatívny dopad nielen na konkrétnu kultúrnu udalosť, ale v dôsledku tiež na celú kultúru a demokratickú spoločnosť.

Pani veľvyslankyňa, azda sa spoločne zhodneme na tom, že veľkorysosť je cnosť, o ktorú stojí za to usilovať. Vyzývame Vás preto, aby ste sa aj napriek svojmu odlišnému názoru stali našim spojencom, ktorý si uvedomuje vážnosť situácie. Vieme, že k nedorozumeniam môže dôjsť, ale sme presvedčení, že je povinnosťou nás všetkých usilovať o to, aby nedorozumenia neviedli k nespravodlivosti a bezpráviu.

S pozdravom

Za organizátorov iniciatívy:

Fedor Blaščák, filozof, Nová synagóga/Kunsthalle, Žilina
Marek Adamov, kultúrny manažér, Nová synagóga/Kunsthalle, Žilina
Jiří Ptáček, kurátor Fotograf Gallery a predseda spolku Skutek, Praha
Barbora Šedivá, kultúrna manažérka, 4AM Fórum pro architekturu a média, Brno
Ilona Németh, umelkyňa, docentka na VŠVU Bratislava a kurátorka výstavy Privátny nacionalizmus
Jozef Juhász, predseda Kassákovho centra intermediálnej kreativity a kurátor výstavy Privátny nacionalizmus

JUL
17

Vyzývame Vás, aby ste sa stali našim spojencom, pani Klausová

Inicátori akcie Osobný postoj, ktorá reagovala na neadekvátny postup veľvyslanectva ČR na Slovensku v súvislosti s vystavením diela výtvarníka Dalibora Baču na výstave Privátny nacionalizmus v Košiciach, vyzývajú vo svojom otvorenom liste veľvyslankyňu Liviu Klausovú k spojenectvu. Žiadajú ju, aby na základe verejne predložených podkladov prehodnotila svoje stanovisko a podporila ich v snahe presvedčiť Ministerstvo kultúry SR a Úrad vlády SR o navrátení prisľúbenej podpory organizátorovi výstavy.

V Bratislave, dňa 16. júla 2014

Vážená pani veľvyslankyňa,

dielo Dalibora Baču **nie je** „na zem položena česká vlajka místo rohožky", ako opakovane uvádzate vo svojej odpovedi, v ktorej zároveň odmietate našu žiadosť o osobné stretnutie. Chceme Vás aj touto cestou uistiť, že Dalibor Bača vystavil československú zástavu, ktorá materiálne a fakticky pochádza spred roka 1993 a spôsob akým ju inštaloval v žiadnom prípade návštevníka nenavádzal, aby po nej prešiel.

Při správném umístění na chodbě Kunsthalle měli návštěvníci možnost na vlajku nevstoupit.

Zástavu inštaloval ako artefakt vo vnútri galérie v kontexte výstavy „Privátny nacionalizmus",
na ktorej bolo vystavených 60 diel od 57 umelcov z 11 krajín sveta. Východiskom a hlavnou myšlienkou výstavy bolo znepokojenie nad narastajúcim nacionalizmom v našom regióne.

Vaša excelencia, vo svojej sťažnosti uvádzate, že fandíte umeniu a rozumiete použitiu „nadsázky nebo ironie jako součásti tvůrčí svobody", predpokladáme preto, že rozumiete taktiež tomu, že galérie sú v európskej kultúre už viac než 100 rokov autonómnym priestorom umeleckej slobody využívanej umelcami na kritickú reflexiu pravidiel a rámcov symbolického poriadku. Okrem toho je všeobecne známe, že v galériách platia pre návštevníkov isté zaužívané a nepísané pravidlá ako sa treba správať k umeleckým dielam. Chceme Vám tým naznačiť, že prvý pohľad na posudzovanie súčasného umenia nemusí stačiť a ak niečo v galérii na prvý pohľad vyzerá ako „česká vlajka místo rohožky", nemusí to tak byť aj naozaj, a že pre porozumenie veľkej časti diel súčasného umenia je dôležité poznať ich kontext alebo si aktívne dohľadať doplňujúce informácie. Toto platí aj pre Bačove dielo CZ_SK_HU_D_PL na košickej výstave. (Dielo bolo vystavené aj na prvej výstave cyklu Privátny nacionalizmus v Prahe v priestoroch Divus od 21. 2. 2014 do 15. 3. 2014).

Fotografie, z níž Livia Klausová vycházela při psaní svého stanoviska. Umístění vlajky neodpo vídá autorskému záměru a mnohem více vybízí ke vstupu na ni. Po zjištění této odchylky Bača požádal o umístění do původního odstupu ode dveří.

Dňa 18. 4. 2014 ste zaslali protestný list inštitúciám, ktoré výstavu podporili, medzi nimi tiež Ministerstvu kultúry SR, v ktorom okrem iného uvádzate, že ste výstavu „neměla možnost osobně vidět." Mrzí nás, že došlo k nedorozumeniu na základe neúplných a iba sprostredkovaných informácií. Fotografia, ktorú ste nám vo svojej odpovedi v júni 2014 zaslali, neukazovala dielo
na pôvodne určenom mieste. K prepojeniu diela s rohožkou a jej premiestneniu bližšie ku vstupu
do galérie došlo neodborným manipulovaním s dielom zamestnancami galérie a okamžite po zistení tejto odchýlky autor písomne požiadal kurátora o nápravu. Je nám dvojnásobne ľúto, že ste pri posudzovaní diela vychádzali z fotografie, ktorá nezachytávala pôvodné Bačove dielo.

Pani veľvyslankyňa,
svojim listom ste, bohužiaľ, vyvolali diplomatickú roztržku a politickú kauzu.

Na základe Vášho protestného listu Úrad vlády SR a tiež Ministerstvo kultúry SR revidovali svoje podporné stanoviská a spätne odňali dotácie určené na spolufinancovanie slovenskej účasti na tomto medzinárodnom výstavnom projekte. To ohrozuje ďalšiu slovenskú účasť na ňom a vo vzťahu
k medzinárodným partnerom tiež vážnym spôsobom zhoršuje reputáciu Kassákovho centra intermediálnej kreativity ako slovenského spoluorganizátora výstavy.

Bez toho, aby sme Vás obviňovali zo zámeru poškodiť organizátora výstavy, Vás chceme upozorniť, že k jeho poškodeniu došlo. A z rovnakého dôvodu by sme Vás chceli požiadať, aby ste na základe verejne predložených podkladov prehodnotili svoje stanovisko a podporili nás v našom úsilí presvedčiť Ministerstvo kultúry SR a Úrad vlády SR o navrátenie prisľúbenej podpory organizátorovi výstavy. Protestovať proti domnelej ujme je jedna vec, druhá vec je poškodiť organizátora spôsobom, ktorý môže byť verejnosťou vnímaný ako akt cenzúry realizovaný z mocenskej pozície politickej a ekonomickej nadvlády.

Vystavením makety pôvodného diela vyjadrilo solidaritu s autorom a kurátormi výstavy viac než
20 galérií a kultúrnych inštitúcií v Českej republike aj na Slovensku. Pod text iniciatívy s názvom „Naše spoločné československé stanovisko" sa podpísalo viac než 200 zástupcov českej a slovenskej kultúrnej obce.

Domnievame sa, že je stále možné a potrebné existujúcu situáciu zvrátiť. Nebránime sa diskusii
o vhodnosti či nevhodnosti konkrétneho umeleckého činu. Považujeme ale za nešťastné, ak sa na základe neúplných či nepresných informácii vykonávajú kroky, ktoré majú negatívny dopad nielen na konkrétnu kultúrnu udalosť, ale v dôsledku tiež na celú kultúru a demokratickú spoločnosť.

Pani veľvyslankyňa, azda sa spoločne zhodneme na tom, že veľkorysosť je cnosť, o ktorú stojí
za to usilovať. Vyzývame Vás preto, aby ste sa aj napriek svojmu odlišnému názoru stali našim spojencom, ktorý si uvedomuje vážnosť situácie. Vieme, že k nedorozumeniam môže dôjsť, ale
sme presvedčení, že je povinnosťou nás všetkých usilovať o to, aby nedorozumenia neviedli
k nespravodlivosti a bezpráviu.

S pozdravom

Za organizátorov iniciatívy:

Fedor Blaščák, filozof, Nová synagóga/Kunsthalle, Žilina
Marek Adamov, kultúrny manažér, Nová synagóga/Kunsthalle, Žilina
Jiří Ptáček, kurátor Fotograf Gallery a predseda spolku Skutek, Praha
Barbora Šedivá, kultúrna manažérka, 4AM Fórum pro architekturu a média, Brno
Ilona Németh, umelkyňa, docentka na VŠVU Bratislava a kurátorka výstavy Privátny nacionalizmus
Jozef Juhász, predseda Kassákovho centra intermediálnej kreativity a kurátor výstavy Privátny nacionalizmus

Publikoval(a) Jiří Ptáček 17th July 2014

Štítky: Dalibor Bača, Jiří Ptáček

Zástava

Den Evropy CZ_SK_HU_D_PL
08. 05. 2015, Bukurešť

„Aký máme vzťah k vlajkám? Jediní o kom vieme, že vlajku užívajú ako štít, či baranidlo, sú extrémisti naprieč celou strednou Európou“, vysvětluje autor projektu CZ_SK_HU_D_PL Dalibor Bača.

Den Evropy je svátek, který si klade za cíl podporovat evropskou integraci a poukázat na jednotu Evropanů. Před pouhými 22 lety se rozpadlo poklidné soužití Čechů a Slováků, kteří dnes paradoxně společně slaví znovu objevenou integritu, v rámci širšího celku.
Na zemi položený objekt, kterému se buď vyhneme, nebo máme možnost na něj vstoupit, není symbol České republiky, ale vlajka Republiky československé, svazku, jehož název se několikrát změnil a který se po různých peripetiích sametově rozpadl k 31. prosinci 1992.
Je obecně známo, že akt separace probíhá na nacionalistickém pozadí. Nedávné průzkumy potvrzují, že u lidí se základním vzděláním převažuje přesvědčení, že rozpad Československa byl špatným krokem a s postupně zvyšujícím se vzděláním přibývá kladné hodnocení. Jednoduchá rovnice nám tedy znázorňuje, že český nacionalismus není otázkou chudých a nevzdělaných, tak jak se to obvykle prezentuje, ale problémem vzdělané populace, tedy zastupitelů střední vrstvy.

Vlajka se shodnými atributy se stala na základě zákona ze dne 17. prosince 1992 českou vlajkou, ačkoliv Ústavní zákon o zániku České a Slovenské Federativní Republiky z roku 1992 používání symbolů Československa nástupnickými státy zakazuje. Češi obelstili Slováky a přivlastnili si tím i větší část společné historie, tedy i větší příběh.[1]

František Zachoval
ředitel Českého centra v Bukurešti, kurátor výstavy

1 Z těchto důvodů není současná Česká republika mladým státem jako Slovensko, Chorvatsko, Slovinsko nebo Ukrajina, ale skrze svousymbolickou metanaraci vytváří nerozdělitelný odkaz k minulému.

OFF2 BIENNALE
28. 05. 2015
Veletržní palác
Národní galerie v Praze

REDO
Dalibor Juhász

Inklinácia orbanovského Maďarska k putinovskému Rusku stojí na nacionalistických a antidemokratických princípoch. Maďarská vlajka z vystrihnutou dierou sa stala symbolom maďarského povstania proti okupácii a útlaku v roku 1956.
S dierou na vlajke odkazujem na rok 1956 a na to, ako sa Maďari dokázali vzoprieť voči útlaku a postupnej sovietizácii spoločnosti. Vo svetle tejto histórie dochádza k opätovnému „čisteniu" vlajky od štátnych symbolov, ale skôr než minulosť nás dnes zasahuje spolupráca Ruska s Maďarskom a ich prihlásenie sa k nacionalistickým východiskám.
Moje meno Dalibor Bača som preložil do maďarčiny ako Dalibor Juhász. Chcem tak vyjadriť moje stotožnenie sa s ním v tejto veci.

„REDO" v Aj vykonať znova.

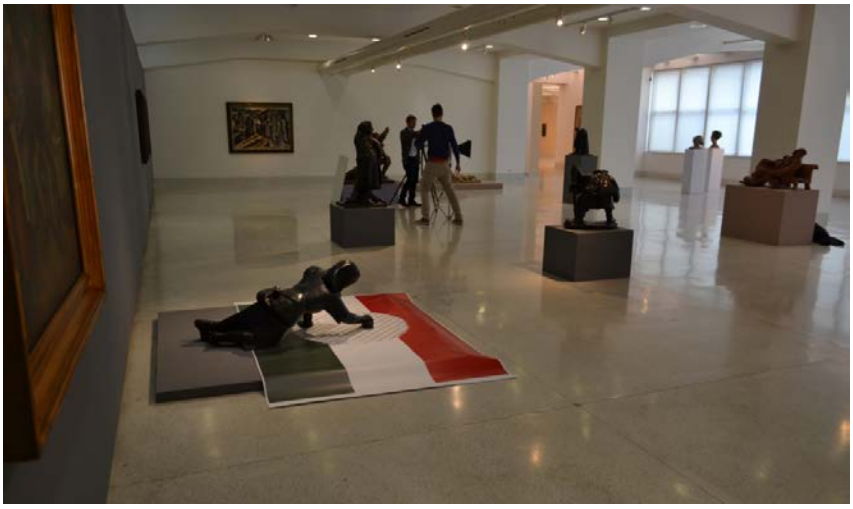

OFF^2 BIENNALE
Veletržní palác, Národní galerie v Praze
28. května 2015 od 18 hodin

Pražské OFF^2 Biennale je jedním ze satelitů budapešťského OFF Biennale Budapest. Umělecké akce vstupují do dialogu s historií a dále rozvíjí témata přítomná v uměleckých dílech ve stálé expozici Národní galerie v Praze ve Veletržním paláci. V rámci festivalu proběhnou i efemérní akce, jichž se může účastnit široké publikum. Umělecké performance a intervence se věnují mimo jiné problematice sebeurčení a jsou tak výrazem podpory maďarským kolegům, pro něž jsou tyto otázky klíčové. Identita člověka v rámci společnosti je spojená se strukturami definovanými kódem jazyka, sdílenou historií, zvyky, národní kuchyní, územím, měnou a dalšími. Kód národa je proměnlivý a nepřeložitelný (!) do kódu jiné společnosti. Těmito mechanismy společnost sama sebe definuje, bez nich by se nacházela v nepřehledném chaosu, kód národa je tak nezbytný pro její existenci. Národnost je snahou sjednotit mnohost pod zdánlivou jednotu. Avšak jedná se o uměle vytvořenou strukturu, která má ambici být vnímána jako přirozená. Je to konstrukt, který si nemůžeme uvědomovat, když se nacházíme uvnitř – proto je OFF^2 Biennale příležitostí vystoupit vně z těchto struktur a kriticky nad nimi uvažovat. Problematika bude konfrontována s historickým pojímáním národní myšlenky v expozicích Veletržního paláce. Korpus manifestací je ke zhlédnutí jednak *in situ* 28. května 2015, ale také prostřednictvím webových stránek.

Participující umělci
Anne-Claire Barriga, Jiří Černický, Filip Dvořák, Markéta Jáchimová, Pavel Jestřáb, Dalibor Juhász, Tomáš Kajánek, Josefina Klimentová, Martin Kolarov, Petr Krátký, Magdalena Kwiatkowska, Martin Kyrych, Petra Lelláková, Petr Lysáček, Lukáš Machalický, Jan Martinec, Veronika Nemejovská, Vojtěch Novák, Kateřina Palešníková, Ondřej Petrlík, Jan Pffeifer, Helena Sequensová, Sláva Sobotovičová, Adam Stanko, Viktor Takáč, Marie Tučková, Vladimíra Večeřová, Ladislav Vondrák, Ivan Vosecký, Aleksandrina Yordanova, Jan Zdvořák

Kurátorský tým
Filip Dvořák, Markéta Jáchimová, Martin Kolarov, Marek Meduna, Eva Skopalová

Produkce
Oldřich Bystřický

Poděkování patří Národní galerii v Praze za laskavé umožnění uspořádat OFF^2 Biennale.

http://offbiennale.hu/en/

http://offnadruhou.tumblr.com/

Dohlížitel národa

Dohlížitel národa
04. 05. 2015 – 14. 06. 2015
Galerie Lauby, Ostrava

Jednou z novinek, kterou přinesla rekonstrukce Masarykova náměstí v roce 2007, bylo také osazení Mařatkovy busty T. G. Masaryka před průčelím budovy Ostravského muzea. Ne snad, že by se dal tento akt označit za výsledek promyšlené koncepce. Více než co jiné připomínal improvizaci motivovanou prostou otázkou „kam s ní?“. Busta, původně určená například pro vestibuly ministerských budov v Praze, se do exteriéru příliš nehodila a také v Ostravě, která ji zakoupila v devadesátých letech minulého století, nejprve sloužila jako „interiérový doplněk“ ostravské Nové radnice. Se změnou „výzdoby“ se ale stala nadbytečnou, a když už tedy nemohla být v nové radnici, vymyslelo se, že ji příjme alespoň veřejný prostor před tou starou (rozumějme muzeem).

Zatímco ale budova radnice adaptovaná na muzeum do značné míry pozbyla roli mocenské reprezentace, v případě portrétu státníka tomu tak rozhodně není. Slovy Mileny Bartlové „Portrét dokonale ztělesňuje stát coby dozorce a dohlížitele, jako takový je součástí sdíleného imaginárna společnosti – v dohlížení se spojuje otcovská moc s mateřskou péčí a obojí dohromady sugerují tísnivost nesvobody jednotlivce, který dospěje až tehdy, když se z nich vymaní.“ Busta T. G. Masaryka v rohu náměstí, spíše skrytá než stavěná na odiv, tuto představu dozorce-státu naplňuje docela výmluvně. Dalibor Bača si ale klade otázku jakého, zdali toho aktuálního, tedy České republiky, nebo toho historického, tedy Československa, při jehož zrodu Masaryk stál, a jehož byl i prvním prezidentem. Nevnímal Masaryk Československo jako jeden národ? A jak by vlastně vnímal ztrátu Podkarpatské Rusi v roce 1939 a jak rozdělení republiky v roce 1993. To jsou témata k zamyšlení, která Bačova instalace nastoluje. A v narážce na to, jak mocenský aparát prostřednictvím vzdělávacího systému ohýbá a deformuje přirozenou zkušenost a přivlastňuje si obraz „vítěze“, deformuje i Dalibor Bača „obraz“ Masaryka proporčním stlačením, jehož poměr k originálu se má stejně jako poměr současné rozlohy Česka k území tzv. první republiky (aktuální rozloha České republiky dosahuje 56% původní rozlohy Československa v době jeho vzniku). V této změně proporcí ovšem rozhodně nelze spatřovat útok na Masarykovu osobnost či pokus o zesměšnění jeho odkazu. T. G. Masaryka zde totiž Bača pojednává v ryze odosobněném významu jako symbol či spíše ikonu současného státního aparátu, jako ilustraci ve vzdělávacím systému, která se ale takto nutně odchyluje od skutečnosti.

Za důležitý je pak třeba považovat i způsob instalace deformované busty, který evokuje sochařskou aktivitu v ateliéru. Způsob, v němž je skryt jak odkaz na samotný proces tvorby, tak i odkaz na didakticko-manipulativní rámec instituce muzea a jeho roli při utváření oficiálního obrazu dějin státu. Pro autora je ale tato realizace také čímsi jako návratem do regionu, z něhož pochází jedna z větví jeho rodiny. Rodiny, která okusila přesuny i odsuny napříč republikami. Rodiny středoevropského typu, zažívající se vznikem a zánikem republik pocity naděje, zklamání, a jež také musela – podobně jako většina středoevropanů – čelit důsledkům represe ze strany politické reprezentace.

Tomáš Knoflíček a Dalibor Bača

GALERIE
LAUMT

MASARYK

MASARYK

MASARYK

Dohlížitel národa před mříží a za ní

Pavlína Schneider | 4. 6. 2015

KOMENTÁŘE
RECENZE — RECENZE VÝSTAV

Dalibor Bača
Galerie Lauby
Ostrava
Tomáš Knoflíček

Dalibor Bača reaguje v díle *Dohlížitel národa*, které vzniklo pro Galerii Lauby, na konkrétní situaci v Ostravě – umístění busty T. G. Masaryka od Josefa Mařatky před budovu ostravského muzea – svým specifickým způsobem, v němž se ptá po národní identitě a obrací se k dějinám našeho národa.

„Formálně i obsahově determinující prostor v podloubí Ostravského muzea, jenž je napůl veřejný, napůl privátní, napůl přístupný, napůl zapovězený.“ Takto zní oficiální představení Galerie Lauby, která je společným projektem zde sídlící instituce a Fakulty umění OU. Podloubí s mříží ve vstupu, kombinace s veřejným prostranstvím a výstavy v dosahu za každého počasí, zdarma a celodenně. Jednoduchý záměr a slušné možnosti pro umělecký koncept jsou předpokladem úspěchu.

Tato polouzavřená místnost nedostupná vandalům a současně uchovávající půvab prezentace ve volném městském exteriéru funguje více než tři roky. Vystřídali se zde čeští a slovenští studenti různých fakult umění, jejich učitelé, autoři začínající i generačně starší. Místo vyzývá k přímé reakci. Přišla buď v jemné nuanci mříže, která pro nahodilého diváka zůstala utajená (Patrik Krišśák: *Inverze*, 2013), nebo s razancí v podobě výrazných instalací proměňujících přístupnost (Petr Švolba: *Stěnování*, 2014) či překračujících vymezenou hranici galerie (Jan Stolín: *Na hraně I, II*, 2013).

V současné době nalezneme v koutu Masarykova náměstí, stále chápaného – i přes určité pokusy realizované v posledních letech v rámci posunu ostravské infrastruktury – jako centrum města, reakci na reálnou situaci a souběžně sondu do vybrané problematiky z politického a historického vývoje Československa/Česka/Slovenska. Jedná se o objekt slovenského umělce Dalibora Bači (1973), který se stejnou jistotou tvoří v rodné zemi jako u nás. Zvolená forma volné kopie a deformovaného díla odkazuje na osazení Mařatkovy busty T. G. Masaryka před průčelím budovy Ostravského muzea jako trvalé součásti náměstí (po dokončení rekonstrukce v roce 2007).

V doprovodném textu umělec společně s Tomášem Knoflíčkem s lehkou nadsázkou přibližují divákovi osud této busty i soudobou proměnu vztahu veřejnosti k využití jak této sochy, tak obdobných děl. Prostřednictvím citace Mileny Bartlové sdělují, že vyobrazení státníka je trvale spojeno nejen se zachycením jeho fyzické podoby, ale také s jeho osobností fungující jako symbol dozorce a dohlížitele státních hodnot a významů. Problematika soch ve veřejném prostoru, politický podtext nebo poukazy na definitivní rozluku obou států k 1. lednu 1993 jsou Bačovi vlastní (za připomínku stojí minimálně instalace *Hľadanie českého vlastenca pod československou vlajkou* nebo *DOC. JUDR. ROBERT FICO, CSC.*). Jeho díla jsou většinou přímočará v okamžitém sdělení a zároveň na sebe váží hodnocením nebo výtkou předem definované kontexty.

V Ostravě pojal umělec setkání s dohlížitelem rovněž jako existenciální dilema, nad kterým státem Masaryk vlastně dohlíží – nad tím, za jehož založení bojoval, nebo nad těmi, které se z něj staly dnes. Bylo pro něj prvorepublikové Československo jedním národem? Kam se posunul tento význam a jak by se první československý prezident postavil k územním ztrátám v letech 1939 a 1993? Sám autor vnímá v těchto otázkách a spojitostech jisté výkyvy a zcestnosti ve stávajícím vzdělávacím systému. Deformováním sochy Masaryka nenapadá daného státníka nebo jeho duchovní dědictví, ale státní aparát a směřování státu jako takové. Za měřítko přetvoření sochy oproti originálu zvolil proporční stlačení, jehož poměr odpovídá poměru dnešní rozlohy Česka k území Československa do září 1938 (rozdíl cca 44 %). Důležitou roli Bača přisoudil i způsobu uvedení deformované busty, která funguje jako připomínka procesu tvorby i jako snaha upozornit na pozici muzea v oblasti filtrace a předkládání znalostí, tedy spolupodílu na podchycení oficiálního obrazu dějin státu.

Bačova otevřenost ve vyjádření a zvoleném podobenství je sympatická. Instalace sice vznikla a patří do stávajícího místa, ale provázané smysly jsou stejně dobře přenositelné a mohou se rozvíjet i v jiné souvislosti. Určeným poměrem deformace oproti originálu umělec dílo svým způsobem časově determinoval. Zdá se tedy, že cílem je spíše poukázat na problematiku a vyvolat diskuzi. Bača s Knoflíčkem zdůrazňují, že Masarykova busta je skutečně použita jen jako odosobněná ikona pro navození vymezených témat a nemá v žádném ohledu zesměšnit nebo napadnout odkaz významné osobnosti, nýbrž zrcadlit nedokonalost a zavádějící tendence současného státního systému.

Nejsem si však jistá, zda k tomuto poznání náhodný divák tak jednoduše dospěje. Bílé a stlačené sochařské napodobení uměleckého díla na podstavci s nezaměnitelnými rysy konkrétního státníka přeci jen nutně strhuje veškeré myšlenky k jeho osobě a směrem do minulosti. Reflektování určitého stavu by však mělo vyústit ve zvážení důsledků pro přítomnost či budoucnost a úvahami nás zavést do závažných úsudků. Můžeme se pokoušet definovat národ, jsme-li Čechy, Slováky nebo Čechoslováky, ale jakákoliv takováto kategorizace vlastně poukáže na mezery, kterými se někam propadla identita obyvatel jiných národností (např. odtržené Podkarpatské Rusi). Obrana národa a jeho práv, která byla tolik oceňovaná při zakládání států po rozpadu rakousko-uherské monarchie, se dnes stává vlastně hrozbou v extrémních formách nacionalismu. Proměna doby a názorů je nevyhnutelná. Bačův *Dohlížitel národa* je ale mj. i trefnou připomínkou, že je to stále člověk, který řídí dějiny. Setkání s ním, ve dvou podobách oddělených zábranou, vnímám jako historickou polemiku a zároveň možné paradigma stavu a prostředí, ve kterém se nyní nacházíme. Jsme jako Bačovo dílo, i v deformaci máme řád a svoboda není o naprosto nezatíženém přístupu ke všemu. Je to především možnost volby. Naší volby, za jejíž důsledky pak musíme nést přiměřenou zodpovědnost.

Dalibor Bača: Dohlížitel národa / kurátor: Tomáš Knoflíček / Galerie Lauby / Ostrava / 4. 5. – 14. 6. 2015

---

foto: Pavlína Schneider

Rýchlosťou asfaltu a nebezpečím skla

Rýchlosťou asfaltu a nebezpečím skla
01. 10. 2016 – 31. 12. 2016
Divus / Perla, Vrané nad Vltavou

Z verejných zdrojov podporil
Fond na podporu umenia, www.fpu.sk

VAROVANIE

Rýchlosťou asfaltu a nebezpečím skla hrozia v priestore nepredvídateľné objekty sochára posadnutého národnými symbolmi. Citovou zakorenenosťou a prostoduchosťou ohrozujú národné symboly odvážny záujem o vlastnú históriu. Úpornosťou a zaťatosťou hrozí autorova posadnutosť symbolmi ako ťažiskami národnej nevraživosti k cudziemu. Materiál, obsah a úmysel sa tu spriahli proti intelektuálnej lenivosti, citovej pohodlnosti a ideálom slabosti.

WARNING

There are unpredictable objects by a sculptor obsessed with national symbols threatening with the speed of asphalt and the danger of glass. Emotionally rooted and naive, the national symbols pose a threat to a bold interest in one's own history. The author's obsession with symbols as the core of national enmity towards the Other threaten with obstinacy and tenacity. Material, content and intention here ganged up against intellectual laziness, emotional indolence and the ideal of weakness.

Palo Fabuš

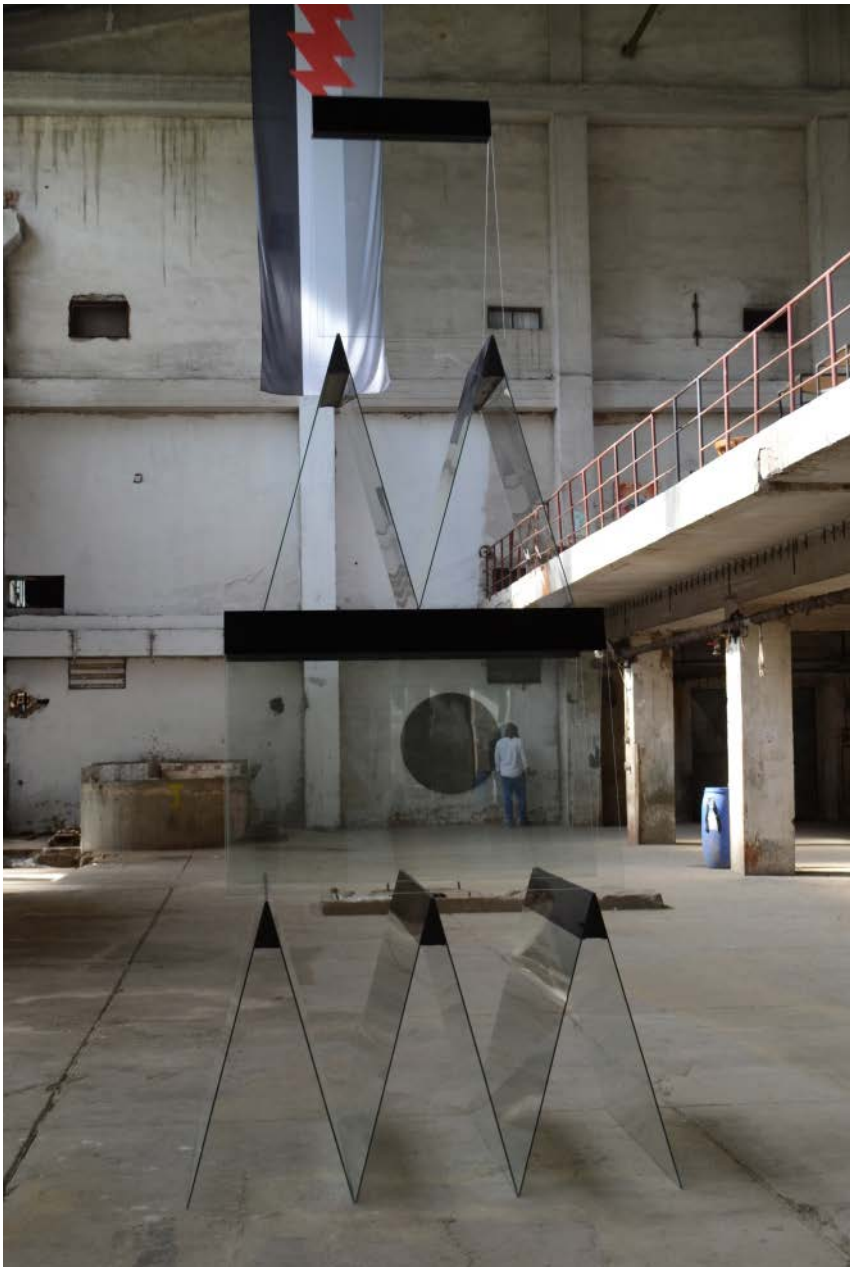

Rýchlosťou asfaltu a nebezpečím skla

Ozvena / Echo

A je tu zas? Slovenský štát
v súčasnom umení
04. 11. 2016 – 26. 02. 2017
Kunsthalle, Bratislava

http://artalk.cz/2017/01/09/
vystavny-aktivizmus/

https://youtu.be/iR2_Q_fKoag

Dalibor Bača vo svojom projekte Ozvena realizoval sochársky objekt zložený z dvoch samostatných štvorcových platní, ktoré sú vytvorené lepením skla a asfaltu. Vpísaný kruh pri oboch z nich tvorí podklad pre kresťanský kríž a v druhom prípade pre gardistický znak. Oba objekty sú inštalované proti sebe a kombinácia skla a asfaltu spôsobuje ich vzájomné zrkadlenie, ich vzájomnú vizuálnu ozvenu. Jej presnosť či premena je závislá od uhla pohľadu diváka. Dôležitým momentom je aj vstup návštevníka medzi obe platne a jeho odraz v nich. Oba znaky reprezentuje Slovenský štát, vzájomnú kolaboráciu cirkevných hierarchií so štátnou mocou. Pre Slovensko je už od 19. storočia charakteristické vstupovanie katolíckych kňazov do politiky. Ich záujmy smerovali spočiatku k práci pre národ, národnobuditeľským aktivitám, postupne však razancia ich hlasu silnie, stáva sa autoritatívnym v presadzovaní nielen vlastných predstáv o svete, ale aj poriadku v ňom. V súčasnosti sledujeme vzájomné „porozumenie“ medzi politickými reprezentáciami a katolíckou cirkvou. Sme svedkami prepojenia katolicizmu a nacionalizmu, tak ako tomu bolo v čase Slovenského štátu. Aj dnes táto spolupráca generuje negatívne hodnoty, ktoré zamietajú všetko „neslovenské“, šíri netoleranciu a strach z ľudí na úteku či z komunít, ktorých identita je postavená na inakosti.

In his project Echo, Dalibor Bača implemented an sculptural object composed of two independent quadratic plates formed from gluing glass with asphalt. The inscribed circle in both of them forms a base for a Christian cross and a Gordian symbol respectively in the other case. Both objects have been installed opposite each other and the combination of glass and asphalt generates their mutual reflexion, their mutual visual echoing. Its accuracy or rather transformation depends on the viewer's angle of the view. An important aspect is the entry of the visitor into the space between the plates and his/her reflection in them. Both of the signs represent the Slovak State, mutual collaboration of the church hierarchies with the state power. Since the 19th century in Slovakia it is characteristic that Catholic priests assume political activities. Initially they pursue work for their people, national revivalist activities, gradually, though, the vigour of their voice grows, and it becomes authoritative in pushing through not only their views of the world, but also of the order therein. At present we are noting mutual „understanding“ between the political representatives and the Catholic Church. We are witnessing interconnection between Catholicism and nationalism, as it was the case at the time of the Slovak State. Also today this collaboration generates negative values that defy anything „non-Slovak“, disseminates intolerance and fear of people on the run or of communities whose identities are based on the otherness.

Bohunka Koklesová

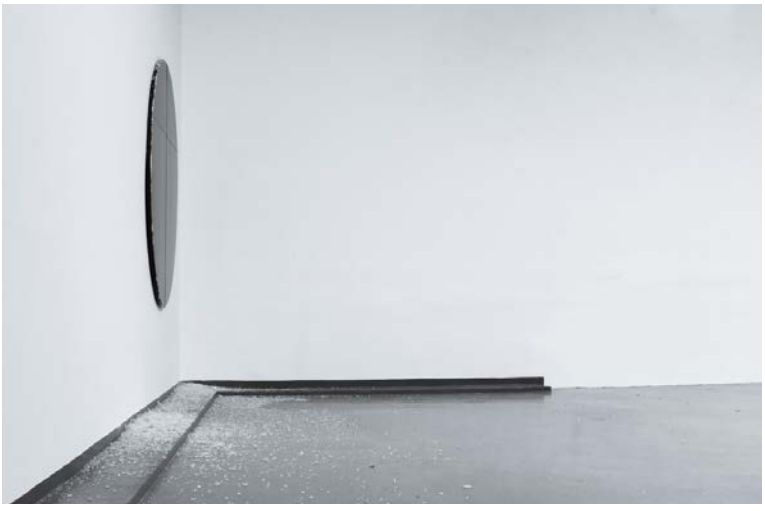

Skrytá hra práva

Táto krajina nie je pre teba

Skrytá hra práva /
Playing Hide and Law
Vizuálne rozpletanie
latentnej moci zákona /
A Visual Unraveling
of the Latent Power of Law
Kurátor / Curator:
Avi Feldman
11. 03. 2017 – 13. 05. 2017
tranzit.sk, Bratislava

http://www.daliborbaca.com/files/playing-hide-and-lawtext-for--preng-sk-1.pdf

https://youtu.be/LRTQwpNkA-8

Dalibor Bača vo svojej práci vyjadruje vlastný nejednoznačný postoj ku vzťahu medzi právnym systémom a svetom umenia a pochybnosti o možnostiach umeleckých inštitúcií zapojiť sa do konštruktívneho boja za sociálnu a právnu spravodlivosť. Ako východisko svojej práce Táto krajina nie je pre teba (2017), ktorú vytvoril pre túto výstavu, si preto vybral obraz ulice zachytenej cez okno tranzit.sk. Vo svetle politickej a právnej korupcie na Slovensku si Bača kladieotázku, či je nová interpretácia zákona a jeho obrazu vôbec možná, keď sú tak hlboko zapustené do sociálnych štruktúr. Uvažujúc o role, ktorú právo zohráva v spoločnosti, prichádza Bača s názorom, že treba začať odpútaním sa od bezprostredného vnímania toho, čo vytvára „naše ulice“, „naše mesto“ a „našu krajinu“. Pracujúc so všedným a bezprostredným obrazom okolia tranzit.sk podnecuje fyzickú a emocionálnu reakciu brutálnym rozbitím obrazu. V kontexte výstavy provokuje deštrukcia známeho, toho, čo považujeme za samozrejmé, keďže nás núti predstaviť si nové alternatívne verzie sociálnych konštrukcií – od zákona, cez politiku až k ekonomike.

Artist Dalibor Bača links his personal ambivalence towardsthe relation between the legal system and the art world at the heart of his work. He doubts the possibility of art institutions to take part in a constructive struggle for social and legal justice. Hence, for his work Táto krajina nie je pre teba (This Country Is Not For You, 2017), created especially for the exhibition, he chooses as a starting point an image of the street as seen through the tranzit.sk's windows. In light of political and legal corruption in Slovakia, Bača questions whether a new interpretation of the law and its image is even possible when it is deeply embedded in all social structures. When approaching the role of law in society, Bača argues that one should begin by breaking away from the immediate perception of what makes 'our streets', 'our city', and 'our country.' Using a mundane, immediate image of the local environment in which tranzit is situated, the artist ignites a physical and emotional reaction through the brutal shattering of an image. In the context of the exhibition, the destruction of the known, of that which is taken for granted, is also a provocation of the mind as it insists that we re-imagine new alternative compositions for all social constructions – from law, to politics to the economy.

MARTIN M. ŠIMEČKA PONDELOK **22. DECEMBRA 2014 08:42**

Marek Maďarič: Smer je ľavica v krajine veriacich

Podpredseda Smeru práve číta knihu Krvavé územie. Veľké pochopenie pre aktivity Ruska na Ukrajine nemá.

Marek Maďarič sa narodil v roku 1966. Píše scenáre a v Slovenskej televízii pracoval ako dramaturg. V roku 1988 vstúpil do komunistickej strany. Je podpredsedom Smeru a už druhý raz ministrom kultúry. Foto - Sali Németh

0
Like
Share

Minister kultúry a podpredseda Smeru Marek Maďarič hovorí o starých Slovákoch a pravicovej kultúrnej obci. Priznáva, že rozumie, prečo podozrenie z kradnutia v zdravotníctve vyvoláva hnev. Práve číta knihu Krvavé územie, ktorá je najmä o Ukrajine. Veľké pochopenie pre aktivity Ruska na Ukrajine nemá.

Čo hovoríte o Slovensku návštevám zo zahraničia? Akú máte o ňom predstavu a kam sa uberá?

Že osud Slovenska bol väčšinou určovaný vonkajšími silami a udalosťami. Slovensko nemalo takú širokú a silnú elitu, ktorá by sama osebe posúvala spoločnosť dopredu. Aj dnes sme pod veľkým vplyvom vonkajších vecí, ako je globalizácia alebo členstvo v medzinárodných štruktúrach. Napriek tomu si však myslím, že ľudia na Slovensku preukázali v posledných povedzme 120 rokoch schopnosť vždy reagovať na zmeny, ktoré prichádzali s vojnami a lámaním režimov tak, že sa spoločnosť posúvala dopredu. A dnes už máme aj relatívne silnú elitu, to znamená, že po prvýkrát v dejinách sme schopní nielen reagovať na to, čo prichádza zvonku, ale aj vytvárať vlastnú víziu našej budúcnosti.

V čom spočíva tá vízia?

Vo formálnej rovine spočíva v kompetentnom výkone demokracie a ekonomiky a v dodržiavaní záväzkov voči EÚ a NATO. Veľká úloha pred nami stojí v budovaní sociálneho štátu. Okrem toho si myslím, že je tu možno prvýkrát v dejinách Slovenska šanca hľadať spoločenský konsenzus týkajúci

sa pohľadu na zmeny, ktorými sme prešli. Od založenia Československa až po November 1989. A ďalej: určiť si oblasti, v ktorých by sme boli naozaj dobrí – podobne ako Fíni, čo sa dokázali úspešne zamerať len na určité veci a to potom potiahlo celý štát a spoločnosť.

Spýtam sa ešte trochu inak. Každý z národov strednej Európy má svoj príbeh, z ktorého si berie lekciu pre budúcnosť. Poliaci vyvodzujú z rozpadu svojej ríše, že sa musia držať Európskej únie, Maďari, respektíve Viktor Orbán, naopak, viní zo zániku Uhorska Západ, a preto vidí budúcnosť Maďarov v zvláštnom postavení medzi Východom a Západom a Česi majú jednoduchý naratív Prvej republiky, teda demokratického štátu. Máte pre Slovensko podobný typ naratívu, ktorý by ste vedeli povedať jednou vetou?

Vyrovnať sa s determináciou toho, že niečo stále dobiehame. A byť si neustále vedomí, že naša existencia je nesamozrejmá.

Aj preto považujete naše členstvo v EÚ za kľúčové pre budúcnosť Slovenska?

Nepochybne. Dokonca aj v NATO.

Teraz o tejto vízii hovoríte, ale v spoločenskej ani v politickej debate nie je prítomná. Prečo?

Asi to naozaj súvisí s uzučkou vrstvou slovenských elít. Okrem toho nám historicky chýba to, čo s formovaním vízie vždy súviselo: štátnosť, aristokracia a podobne. V tomto majú Slováci určitú ruptúru, hoci sme tu mali aj predkov s určitou skúsenosťou štátnosti, ktorých by som pokojne neváhal označiť ako „starí Slováci".

Naozaj si myslíte, že používaním pojmu „starí Slováci" sa dá vytvoriť nejaká historická kontinuita?

Nebol som správne pochopený. Viem, že to niekto vníma aj pejoratívne, a keď ideme k podstate veci, tak niečo také vtedy neexistovalo, ale je to pomocný termín pre pomenovanie akejsi kontinuity osídlenia. Nechcem do toho však zabiehať, chcel som skôr povedať, že naša vízia sa na rozdiel od iných štátov možno ťažšie formuluje, pretože tu chýba aj akýsi historický fundament.

Keď hovoríte o spoločenskom konsenze, máte pocit, že spoločnosť je rozdelená aj dnes?

Vždy bola rozdelená, keď nastali zásadné zlomy. V rokoch 1918, 1939, 1948, 1968. V roku 1989 až tak nie, ale potom nastalo veľké delenie počas transformácie. A dnes, keďže sme tiež aktérmi zmien, by sa nám lepšie darilo využiť tú príležitosť, keby tu nebolo prostredie dvoch súperiacich blokov a našli by sa styčné body. Myslím si, že je tu potenciál ku konsenzu.

Je pravda, že doba je opäť zlomová, najmä pre situáciu na Ukrajine. Prinajmenšom z výrokov premiéra Fica však mám dojem, že Slovensko opäť raz nemá jasno, kam chce patriť, ako keby sme nechceli byť platnou súčasťou EÚ a NATO.

Tento názor by som prijal, keby tu neboli veľmi jasné činy, ktoré sú nespochybniteľné. Ale áno, je legitímne sa pýtať, či by nemala byť aj verbálna stránka úplne zladená s týmito činmi.

To sa práve pýtam.

Keď sa však pozriete von, aj tam sa názory vyvíjajú, v nemeckej tlači sú komentáre o tom, ako Angela Merkelová otočila. A názory koaličnej SPD v prípade niektorých predstaviteľov sú stále – povedal by som – priam proruské. Z môjho pohľadu je v našom záujme byť jasne na strane Európy a jasne si plniť záväzky členského štátu NATO a ja osobne nemám veľké pochopenie pre to, čo Rusko robí na Ukrajine. A je tiež slovenský záujem sa na to takto pozerať, pretože ak pripustíme pochopenie – dajme tomu – pre vojenskú ochranu ruskej menšiny na Ukrajine, musíme pripustiť vplyv iných štátov napríklad aj na našom území.

Aj preto nerozumiem tomu, že ak Rusko zaberie Krym kvôli ruskej menšine, náš premiér hovorí, že v Európe sa to už považuje za hotovú vec. Ak sa zmierime s obsadením územia iným štátom s odkazom na ochranu menšiny, tak teoreticky tým pripúšťame takú možnosť aj na južnom Slovensku. Nemyslíte?

Treba však povedať, že sme zaujali veľmi jasné stanovisko ku Krymu, aj ústami premiéra – že takéto niečo nie je pre nás prijateľné, že je to porušenie medzinárodného práva. Jeho nedávne výroky by som chápal skôr ako vyjadrenie politického realizmu. Ani ja si dnes neviem veľmi predstaviť, kto by Rusov z Krymu dostal preč. Okrem toho, iste poznáte aj názory niektorých nemeckých politikov, že by to Európa mala akceptovať. Nechcem však byť vykladačom výrokov premiéra, ktoré som počul iba od vás.

Ako máme vnímať výrok premiéra Fica, že na 70 percent hrozí veľký vojenský konflikt?

Ak to premiér vyslovil, tak asi ide o vážne riziko. Ja som s ním túto vec nerozoberal.

Foto – Sali Németh

Smer aj vy sám ste sa vždy hlásili k národnému princípu a suverenite. Nie je zvláštne, že aj vaša vláda rovnako ako všetky predošlé trvale krátia rozpočet v oblastiach, ktoré sú symbolom štátnej a národnej suverenity, teda v kultúre, školstve a v armáde?

Áno aj nie. Museli sme totiž budovať štátnosť nielen politicky, ale aj ekonomicky a vo veľmi rýchlom tempe. Ľudia boli konfrontovaní s obrovskými zmenami, pričom súčasne sa diala jedna vec: výrazne sa oslabil

sociálny systém. Preto chápem aj predošlé vlády, že museli riešiť, každá svojím spôsobom, prednostne tieto problémy. Aj my sme boli na tom podobne a to, čo tvorí chrbtovú kosť národných štátov, ako je kultúra a vzdelanie, bolo zanedbávané.

Nemáte pocit, že už sa na to nemôžeme vyhovárať?

Nemôžeme. Máte pravdu.

Čo hovoríte vo vláde?

Prvýkrát sa do programového vyhlásenia dostala, ak to poviem zjednodušene, formulácia, že máme dlh voči kultúre, a aj keď sa mi nepodarilo presadiť podstatne výraznejšie financovanie kultúry, snažím sa vytvoriť ucelený systém podpory kultúry. Snažím sa presviedčať kľúčových členov vlády a zhodou okolností prvýkrát je na poste ministra financií človek, ktorý kultúrne cíti a v rámci možností mi pomáha. Ale hoci ako minister kultúry by som to nemal povedať, v danej chvíli považujem za ešte dôležitejší rezort školstva.

A obrana?

V nastávajúcej situácii áno. V rámci možností v našom priestore musíme mať ambíciu dokázať sa brániť, ale je dôležité byť hlavne spoľahlivou súčasťou NATO.

Pán premiér však hovorí, že rozpočet na obranu zvyšovať nemieni.

Nemyslím si, že pán premiér hovorí nie. Má veľmi jasne rozložené zdroje a všetky požiadavky a dajme tomu, že sa prikláňa k vyrovnávaniu ekonomických rozdielov v spoločnosti.

Napriek tomu – nie je zvláštne, že v rámci strednej Európy má Slovensko percentuálne najnižšie rozpočty na kultúru, školstvo a aj na obranu, hoci jeho vlády kládli taký dôraz na budovanie štátnosti?

Pokúšal som sa to vysvetliť tým, na čo boli kladené dôrazy. A čo sa týka kultúry, chápem ju ako integrálne prepojenú so štátom a ekonomikou, tak, že štát vytvára podmienky pre ekonomiku, ekonomika vytvára zdroje, aby mohli ísť aj do kultúry, a kultúra zasa kreatívnosťou pomáha ekonomike a tak ďalej. Prečo to hovorím? Lebo si myslím, že na jednej strane aj umelci plačú, že je málo zdrojov na kultúru, ale ako občania sa hlásili napríklad k pravici, k nízkym daniam. Nemôžete však žiadať čo najnižšie dane a súčasne veľké výdavky verejných služieb.

Máte naozaj pocit, že kultúrna obec je pravicová?

Myslím si, že áno. Hoci dnes je to už možno trošku lepšie ako kedysi. Minimálne si však myslím, že ešte v čase, keď som nastupoval ako minister v roku 2006, kultúrna obec bola prevažne pravicová a bola jednoznačne na strane neoliberalizmu.

Nebolo to skôr tak, že kultúrna obec sa definovala v odpore voči mečiarizmu, a preto podporovala vtedajšiu pravicovú opozíciu a neskôr aj jej vládu?

Áno, aj. Už za čias opozičného Smeru sa však aj tento diskurz menil skôr na

súboj – aj my sme ho tak nakoniec nastavovali – zničujúce reformy Dzurindu verzus politika sociálneho štátu. Hoci stále to, samozrejme, malo rezíduá obdobia mečiarizmu.

Nebol príklon k pravici aj dôsledkom toho, že v čase koalície Smeru s Mečiarom a so Slotom mohli mať umelci pocit, že sa vracajú riziká z čias mečiarizmu?

Pamätám si, ako sa môj kamarát Roman Luknár vrátil zo Španielska a hovoril mi, že tam boli všetci jeho kamaráti v umeleckom prostredí ľavicoví, a ako je šokovaný, že tu sú všetci jeho kamaráti absolútne pravicoví. Mám pochopenie pre motívy, ktoré k tomu viedli a o ktorých hovoríte. No ale v konečnom dôsledku, keď sa potom tvorí politika, tak je rozdiel, či sa presadí pohľad na nízke, alebo vyššie dane, lebo to má svoje dôsledky. Myslím však, že už sa to trochu láme a že nie každý má klapky na očiach.

Pozeráte sa na umelcov ideologickou optikou, keď rozhodujete o tom, kam pôjdu peniaze na kultúru?

Nie. Na to som si dokonca špeciálne dával pozor, myslím si, že politika absolútne nepatrí do kultúry – z pozície ministra. To, že sa umelci angažujú, je úplne v poriadku a mám naozaj veľa priateľov, o ktorých viem, že sú politicky niekde inde.

Urobili ste však prinajmenšom jedno politické rozhodnutie, keď ste zrušili dotáciu 5000 eur na projekt v Košiciach, kde hrala úlohu československá vlajka.

Nie, že som zrušil, ale som ju nepodpísal. Poviem vám, prečo. To bolo hľadisko zahraničnopolitické.

Žiadala to česká veľvyslankyňa?

Nežiadala ma osobne. Pre mňa však boli česko-slovenské vzťahy v tej chvíli dôležitejšie, nechcel som, aby mal český štát pocit, že za štátne peniaze ho urážame, koniec koncov, nie som len minister kultúry, ale aj člen vlády.

Keby neboli výhrady českej strany, považovali by ste tú akciu za znevažujúcu?

Nie, ja ctím umeleckú slobodu a provokácia je dlhodobo súčasťou umenia. Toto je však jediný prípad, pri ktorom môžete poukázať na to, že som niekde zasiahol. Nepovedal som pritom, že výstava nemá byť, tá napokon bola, len som nepodpísal štátne peniaze na podujatie, ktoré urážalo nášho najbližšieho priateľa.

Smer o sebe tvrdí, že je ľavicová strana, ale nie je to tak, že najmä v kultúrnych a etických otázkach kríva na pravú nohu? Napríklad ide nepriamo podporiť referendum a presadil zmenu ústavy v definícii manželstva ako výlučného zväzku muža a ženy. Nie je to neľavicové?

Viem, že Smer je v tomto zmysle atakovaný, ale neexistuje žiadna šablóna na ľavicovosť a Smer jednoducho nemôže byť takou sociálnou demokraciou – vzhľadom na vývoj a históriu – ako je napríklad nemecká sociálna demokracia. Pre mňa je Smer zaujímavý a cenný tým, že sa vyvíja a vyzrieva. Existuje istý národný kontext, keď slovenská sociálna demokracia bola na

začiatku dvadsiateho storočia úspešná pod krídlami Emanuela Lehockého, ktorý ju formoval aj na národnom princípe, a keď tento princíp opustila, tak išla dolu. Aj dnes treba vnímať kontext a to, ako ľudia cítia. Prieskumy ukazujú, že veľmi vysoké percento sympatizantov sociálnej demokracie sú u nás veriaci ľudia. Takže áno, možno sa Smer niektorým témam nevenuje a v tomto zmysle, povedzme, kríva, ale v mnohých iných veciach nie.

Áno, ale ja v tom vidím skôr aktivistický prístup, ako to bolo v prípade zmeny ústavy. To nevyzerá ako vyzrievanie, ale ako krok späť.

Nemyslím si, že by definovanie manželstva ako zväzku muža a ženy zatváralo dvere zväzkom registrovaného partnerstva. A mimochodom, naozaj zásadný sociálnodemokratický názor na svet som počul naposledy od pápeža Františka pri jeho vystúpení v Európskom parlamente.

Hovoríte o týchto veciach v strane?

Áno. Samozrejme, vládna politika nedáva často priestor na debaty takéhoto charakteru, ale sú aj situácie, keď sa bavíme o niečom, čo nemusíme hneď v danej chvíli rozhodnúť.

Neobávate sa, že svojou konzervatívnou orientáciou v etických otázkach si zatvárate dvere pred kultúrnou obcou a intelektuálnou elitou, ktorá je prirodzene liberálna? Inými slovami, nerobíte chybu, keď chcete mať veľa voličov, ale potom vám uniká elita?

Ja som spokojný s tým, že Smer je širokospektrálna strana. Máte napríklad názory, ktoré sú až radikálne ľavicové v týchto kultúrnych otázkach, a tie reprezentuje napríklad poslanec Ľuboš Blaha. A určite sú v Smere ľudia, ktorí sú až príliš konzervatívni, ale to, čo určuje kurz Smeru, sú ľudia niekde v strede a naša schopnosť nachádzať zhodu. Aj členovia vedenia Smeru majú svoju intelektuálnu a názorovú históriu a nemôžete ísť sami proti sebe.

Keď bolo podobné – a úspešné – referendum v Chorvátsku, tak vláda vzápätí veľmi rýchlo pripravila zákon o registrovanom partnerstve. Urobí to Smer?

Nevieme, ako dopadne referendum, a nemyslím si, že v tomto období, keď máte rok a pol do volieb, by to Smer urobil.

Hovorili ste o potrebe konsenzu. Nemáte pocit, že referendum spoločnosť, naopak, rozdelí?

Lenže my nemôžeme ignorovať státisíce ľudí, ktorí podpísali petíciu. A Smer sa nikdy nevyjadril proti nijakému referendu, dokonca ani vtedy, keď ho organizoval Richard Sulík. Ešte však nemáme vydiskutovanú otázku, či Smer dá odporúčanie k jednotlivým otázkam.

Prekvapilo vás, že sa odrazu vynorila táto konzervatívna agenda manželstva?

Nie. Slovensko je ešte stále z väčšiny vidiecke a konzervatívne. S tým nič neurobíte.

V celej tejto veci je veľmi aktívna cirkev. Nie je dnes podstatne konzervatívnejšia než samotný Vatikán?

Áno, je. Nie som praktizujúci katolík, ale pápež František na mňa veľmi zapôsobil.

Smer sa správa pravicovo aj v iných oblastiach. Napríklad keď prijal povinné odpracovanie dávky v hmotnej núdzi. Čo je na tom sociálne a ľavicové?

Je to pokus o pragmatické riešenie, ako určitých ľudí dostať k pracovným návykom. Viete, existujú obce, kde veľká časť ľudí je vnímaná tak, že sú to nielen darmožráči, ale že dokonca škodia tým druhým. Tu ide o pokus do niečoho ich zapojiť.

V jednom z rozhovorov ste medzi svojimi najbližšími ľudí v Smere menoval aj poslanca Jána Podmanického, ktorý pred rokmi vyhlásil, že „nie je možné prijať tézu o negatívnej úlohe Tisa“. Neprekáža vám to?

Ak také niečo povedal, tak s tým sa nestotožňujem, ale ak človeka poznáte bližšie, nehodnotíte ho podľa jednej vety. Je to mimoriadne úspešný starosta, čestný, poctivý človek, ak to povedal, určite sa s tým nestotožňujem. Ja považujem Tisov režim za veľmi zlý a Tiso nesie minimálne politickú zodpovednosť za to, čo sa robilo židovskému obyvateľstvu.

Ako minister máte na starosti aj oblasť médií. Čo hovoríte na ich dnešný stav?

Bol by som veľmi znepokojený, keby jedna finančná skupina začala dominovať v elektronických médiách. Slovensko je zraniteľné v tom, že trh je malý a pomerne ľahko sa môže niekto stať kľúčovým hráčom v médiách. Možno však skúsenosť s Pentou bude aj na prospech novinárskej obce. Pri schvaľovaní tlačového zákona samotní novinári presadzovali, aby partnerom pre ministerstvo boli vydavatelia, a nie Slovenský syndikát novinárov, ktorý obviňovali z kolaborácie s vládou. A dnešná situácia ukázala, že pohľad novinárov bol vtedy naivný a svoje záujmy si neobhajovali.

Čo hovoríte na pokutu 50-tisíc eur pre Štefana Hríba, ktorú od neho vymáha RTVS?

Nechcem sa venovať konkrétnemu prípadu, ale myslím si, že pokuty, ktoré súdy dávajú, sú príliš vysoké. Nepovažujem za úplne šťastné, ak sa môžu médiá vinou pokút dostať až do ekonomického ohrozenia.

Za čias, keď súdnictvu vládol Štefan Harabin, on sám aj ďalší sudcovia zarobili veľa peňazí na pokutách a medzinárodné organizácie za to Slovensko kritizovali. Prečo ste vtedy verejne nevystúpili na obranu médií?

Viete, neniesol som pred rokmi úplne ľahko situáciu, keď som sa cítil nie celkom spravodlivo postavený do svetla, že zmenou tlačového zákona priam ničím médiá. Vyratúvalo sa mi, čo všetko sa stane, čo sa nakoniec nepotvrdilo. Čiže asi som v danej chvíli nemal veľkú chuť. Ani však za mnou nikto v tejto veci nebol. Keby boli vydavatelia prišli, podporil by som ich.

Prečo ste sa nestali predsedom parlamentu, keď ste jednoznačne boli v hre?

Lebo som chcel ostať na ministerstve kultúry.

Je pravda, že ste si kládli podmienku, že pán Paška nesmie zostať podpredsedom strany?

Nekládol som si žiadne podmienky.

Ľudia vnímajú korupciu v zdravotníctve ako ohrozenie svojich životov a dôstojnosti. Vnímate ich reakciu ako oprávnený hnev?

Stav zdravotníctva je dlhodobo zlý, takže ak vznikne podozrenie, že niekto na zdravotníctve zarobil, tak považujem ten hnev za oprávnený. Je to veľmi citlivá oblasť, nechcem byť tým, ktorý by vyriekol názor, že to všetko, o čom sa píše, sa stalo, ale už len podozrenie, že niekto zarába na zdravotníctve, stačí. Viem o zdravotníctve cez svoju rodinu, manželku, brata, svokra – všetko sú to lekári – dosť.

Nemáte obavy, že tento typ hnevu môže spustiť lavínu širšieho odporu voči Smeru? Hovoríte o tom v strane?

Samozrejme. Naša odpoveď však bola jasná. Funkcionári odstúpili. A čo sa týka protestov, vnímam ich zatiaľ ako opozičné, keďže ich organizujú opoziční politici.

Na tribúnu však prichádzajú už aj herci a ďalšie osobnosti.

Nechcem to zľahčovať, ale zatiaľ sú tie protesty naozaj organizované politicky.

Dá sa o vás povedať, že ste v strane zodpovedný za ideológiu?

To je prehnané. Mám možno väčší sklon venovať sa týmto otázkam, ale nevnímam sa ako tvorca nejakej ideológie.

Má minister čas čítať knihy? Aké ste prečítali v poslednom čase?

Mám rozčítané Krvavé územie od Timothyho Snydera, čo je do veľkej miery o Ukrajine, a z antikvariátu som si zaobstaral Gorkého Život Klima Sangina, ktorý je o období pred boľševickou revolúciou a veľa vypovedá o Rusku. A listujem si v Jungovej Červenej knihe.

Máte čas na písanie?

Napísal som čosi, keď sme boli v opozícii, ale vo funkcii ministra sa to veľmi nedá. Som v podobne dvojdomej situácii ako viacerí moji predchodcovia.

Jedným z vašich predchodcov bol Miroslav Válek, o ktorom panuje predstava, že aj počas normalizácie pomáhal slovenským spisovateľom. Lenže za jeho čias boli mnohí aj tvrdo perzekvovaní, ako napríklad Dominik Tatarka. Čo si myslíte o Válkovi?

Prekliaty básnik. To mi teraz napadlo, ale je to názov mojej hry o Villonovi. Válek bol vynikajúci básnik, ale nepoznám jeho pohnútky, prečo išiel do politiky. Politika väčšinou umelca poškodí.

Autor je spisovateľ a redaktor týždenníka Respekt. Je členom redakčnej rady Projektu N

Like Share 0

Dílo ve veřejném prostoru nemá být dekorací nebo vatou

Silvie Šeborová | 4. 3. 2015

ANKETA

Dalibor Bača
Dušan Zahoranský
Krištof Kintera
Pavel Karous
Pavla Sceránková
pomník
socha
veřejný prostor

Dalibor Bača, Pavel Karous, Krištof Kintera, Pavla Sceranková a Dušan Zahoranský reagují na otázky týkající se výběrových řízení na sochy ve veřejném prostoru. „Nepotřebujeme přednastavená schémata pro památníky a pomníky, ty vždy byly a budou a je to v pořádku. Co potřebujeme, je pochopit, že vstupy do veřejného prostoru nemusí být jen drahé bronzové či nerezové skulptury, ale celá obrovsky široká škála projevů," tvrdí Kintera.

V souvislosti s tématem soch ve veřejném prostoru a s výběrovými řízeními na ně (v poslední době např. památník Milady Horákové v Praze, aktuálně v Brně probíhá výběrové řízení na sochu Jana Skácela) se nabízí otázka po tom, proč porevoluční dlouhodobé intervence – financované ze státních peněz – do veřejného prostoru dopadají v lepším případě jako neutrální abstraktní díla či figurální motivy využívající umělecký jazyk třicet, padesát i sto let starý, v horším případě jako vyložené průšvihy.

Oslovili jsme proto několik umělců, jejichž díla by současný stav mohla rozptýlit, s následujícími otázkami: „Zúčastnil jste se někdy soutěže na sochu ve veřejném prostoru? Pokud ne, proč? Za jakých okolností byste se do takovéto soutěže přihlásil? Vadí vám témata, která se v těchto soutěžích objevují? Kdyby se změnila pravidla, a například skupina teoretiků, které respektujete, by navrhla zadavateli oslovit několik vybraných umělců a vy byste byl mezi nimi, přijal byste výzvu?"

Krištof Kintera

Zúčastnil jste se někdy soutěže na sochu ve veřejném prostoru? Pokud ne, proč? Za jakých okolností byste účast zvažoval?

Pokus si dobře pamatuji, účastnil jsem se dvakrát. Poprvé to byla soutěž na pomník Nikoly Tesly. Udělal jsem to proto, že Nikola Tesla je osobnost, která mě dlouhá leta fascinuje, a fakt, že by v Praze mohl mít upomínku, která se váže k jeho uhrančivému vizionářskému myšlení, byl pro mne velkou výzvou.

Zkušenost to však byla opět tak nějak „česky" palčivá. Začátek byl dobrý: městská část vypisuje anonymní veřejnou soutěž, dále pak už to nabralo klientelistické obrátky, žádný z návrhů údajně nesplňoval nároky veřejného pomníku, osloveni byli „odborníci na bronzovou plastiku" a realizace byla přiklepnuta Stefanovi Milkovovi. Zbytek mých stálých realizací venku byla buď má osobní iniciativa, nebo iniciativa organizátorů (hnutí Automat, holandská nadace v Tilburgu).

Vadí vám témata, která se v těchto soutěžích objevují?

I to je problém. Nepotřebujeme přednastavená schémata pro památníky a pomníky, ty vždy byly a budou a je to v pořádku. Co potřebujeme, je pochopit, že vstupy do veřejného prostoru nemusí být jen drahé bronzové či nerezové skulptury, ale celá obrovsky široká škála projevů. Odborná veřejnost to už určitě chápe, ale těžko se nápadité přístupy oficiálně prosazují na komunálních úrovních, prostě proto, že právě tam nejsou (až na výjimky) lidé, kteří by onen mentální rozhled měli a vytvářeli tak poptávku „ze shora“. Je to velká škoda, protože česká scéna nabízí už hodně autorů, kteří jsou schopni nabídnout neotřelá a nápaditá řešení.

Kdyby se změnila pravidla a skupina teoretiků, které respektujete, by navrhla zadavateli sochy oslovit několik vybraných umělců a vy byste byl mezi nimi, přijal byste výzvu?

To zcela jistě záleží na všech okolnostech, které by realizaci provázeli. Téma, kontext, místo atd. Je důležité, čemu a proč a jestli vůbec se věnovat.

Pavel Karous

Zúčastnil jste se někdy soutěže na sochu ve veřejném prostoru?

Ano, jednou, byl jsem osloven soukromým subjektem, abych se zúčastnil soutěže na výtvarné dílo na fasádu obchodního domu v Přerově. Státní nebo městské soutěže jsem se nezúčastnil žádné.

Proč ne?
Za prvé je veřejných soutěží velice málo, a když už jsou vypsána, tak na „popisnou, figurativní sochu z trvanlivých materiálů“ nebo dokonce „jezdeckou monumentální sochu“ (pomník markraběte Jošta) a to je na mě moc úzké a zpátečnické vymezení na současnou představu o vizuálním řešení veřejného prostoru. Zadavatelem těchto děl je totiž lokální politická reprezentace, která bývá tradičně vizuálně negramotná a zároveň sebejistá, takže se s nikým neporadí. Představa výtvarného objektu – sochy ve veřejném prostoru – pro ně vychází pořád z 19. století, vidí ji jako figuru držící nějaký atribut, vývoj umění posledních sto let je nechává chladným. Těmto zadavatelům se mi nechce podřizovat.

Vadí vám témata, která se v těchto soutěžích objevují?

Ano, u drtivé většiny státních a městských soutěží se bohužel jedná o výběrové řízení na památník nějaké historické postavě,

která je vybrána současnou konzervativní politickou garniturou. Ukázkou jsou soutěže na sochy Marie Terezie, Žofie Chodková a dalším feudálům, kteří nebyli nijak velkými příznivci českých emancipačních snah. Preferována jsou taková řešení, která jsou popisná a nenabízí vlastní interpretaci či ani malou intelektuální rozcvičku. Příkladem je vítězný návrh na památník Milady Horákové. Problémem pro mě při této soutěži bylo také to, že Milada Horáková má jenom v Praze už dva velmi nekvalitní památníky; tento bude třetí a tak má její odkaz našlápnuto k podobně zneužívanému odkazu Julia Fučíka za minulého režimu (mimochodem jak přibývá Milad Horákových, mizí ve velkém pomníky Julia Fučíka). Je mi také nesympatické, že realizace těchto pomníků vždy prosazuje nějaký současný politik, který tím sleduje svoje aktuální politické cíle – třeba šíření antikomunistického poselství (všímám si, jak se z odkazu Jana Palacha a Milady Horákové zcela vytratilo, že byly také idealističtí socialisté). Nevadilo mi, že průměrným věkem komisařů na pomník Horákové bylo 70 let, ale velkou chybou bylo, že v komisi, která nebyla volená uměleckou obcí, ale byla dosazená uměle politickou reprezentací, nezasedal jediný teoretik nebo umělec, který by se orientoval v současném výtvarném umění.

Za jakých okolností byste se jí zúčastnil?
Mám velkou potřebu realizovat ve veřejném prostoru a myslím, že je přirozené pro většinu umělců se vyjadřovat na takových platformách, kde osloví nové publikum. Proto bych se s radostí účastnil každé soutěže, kdyby byla jen trochu kvalitně vypsaná a v komisi by seděli lidé, kteří se pohybují v současné výtvarné kultuře.

Kdyby se změnila pravidla a skupina teoretiků, které respektujete, by navrhla zadavateli sochy oslovit několik vybraných umělců a vy byste byl mezi nimi, přijal byste výzvu?
Jistě, moc rád.

Sochy_Karous

Dalibor Bača

Zúčastnil jste se někdy soutěže na sochu ve veřejném prostoru?

Figurální pomník Dr. Františka Urlicha, 2002, Hradec Králové, skončil som na III. mieste , *Pomník II. Odboje,* 2003, Praha, Klárov, *Pamätník obetiam a udalostiam 1968/1989,* 2008, Košice, skončil som na II. mieste, *Návrh uměleckého díla v rámci rekonstrukce chebské pěší zóny 2009*, Cheb. Súťaž na pomník Dr. Františka Urlicha vyhral sochár Pavel Doskočil. Mesto po dlhších „naťahovačkách“ s autorom nepodporilo jeho realizáciu. Následne realizácia bola zadaná priamo Jaroslavovi Hanzlíkovi. Kvalita Hanzlíkovej výtvarnej realizácie vykazovala množstvo nedostatkov, čo bolo dôvodom jej deinštalácie v roku 2011 a uskladnenie tejto sochy v depozite technických služieb. Klárov, notoricky známa lokalita, ktorá je ďalej zaťažovaná nekompetentnými iniciatívami.

Súťaž na *Pamätník obetiam a udalostiam 1968/1989* vyhrala sochárka Karin Patúcová-Lunterová. Žiaľ po prejednávaní výsledkov súťaže medzi mestskými poslancami nebola víťazná práca realizovaná. Opozičný poslanci odmietli zadanie súťaže, nakoľko nadobudli presvedčenie, že nie je možné tieto dva dátumy/výročia zlučovať do jedného pamätníku. Stanovisko poslancov bolo prijaté po vyhlásení výsledkov súťaže!

Mnohé súťaže nakoniec nie sú realizované a čo je ešte horšie, dodatočne sa zasahuje aj do výsledkov súťaže. Vypovedá to o nekompetentnosti zadávateľov, ktorí svoj vlastný vkus/nevkus radia nad odbornosť komisií. V prípade skutočne slabých návrhov je predsa možné neudeliť prvú cenu a opätovne súťaž vyhlásiť.

Za jakých okolností byste se jí zúčastnil?

Naposledy som čítal zadania súťaží *Pamätník aviatika Jana Kašpara v Pardubiciach*, *Pomník Dr. Milady Horákové* v Prahe a *Pamätník demokratickej revolúcie v novembri 1989* v Bratislave. Čítal som ich zo zvedavosti, či nastali zmeny v zadávaní súťaží. Dostupnosť informácií o vyhlásených výtvarných súťažiach je ďaleko väčšia, ako v minulosti, čo je plus.
Mojim kritériom je idea súťaže a ochota sa s touto problematikou zaoberať. Dôležité je aj zloženie komisie. Myslím, že to je jedna s kľúčových nedostatkov zadávateľov. Zloženie komisie je informácia pre autorov z dvoch dôvodov. Za prvé, ak je v komisii jeden maximálne dvaja sochári a zostatok šesť sedem zástupcov magistrátu (vypisovateľa súťaže), koleduje si súťaž o problém. Odborná komisia je povinná si svoj výber diela obhájiť pred verejnosťou a nepripustiť infiltrovanie argumentov z laickej verejnosti. Táto početná časť neodbornej komisie je náchylná pripustiť práve ich argumentáciu a následne súťaž skartovať. Za druhé je dôležité, koho zadávateľ z odbornej obce do výberovej komisie menuje. To je signál pre autorov. Ak si do komisie pozvú Jána Hendrycha, je to informácia, že zadávateľ očakáva figuratívne riešenie, ak si pozvú do komisie Vojtěcha Míču, môžeme očakávať, že súťaž Jána Kašpara môže vyhrať Petr Pinkas. Veľmi zaujímavo je zložená komisia súťaže *Pamätníku demokratickej revolúcie v novembri 1989,* žiaľ súťaž neustále dobiehajú nepresné nastavenie podmienok súťaže. Ale negatívne vnímam aj minimálny odborný diskurz k tejto veci. Takýto „kľúčový“ zámer si zaslúži riešenia v dlhšom horizonte a nie je treba termíny hnať z dôvodu výročia osláv.

Vadí vám témata, která se v těchto soutěžích objevují?

Čím zásadnejšia téma v spoločnosti, tým náročnejšia príprava súťaži by mala nasledovať pre zadávateľa. Verejný zadávateľ je povinný tému rozdiskutovať naprieč odbornou a laickou verejnosťou tak, aby samotné pripomienky o vhodnosti a nevhodnosti prebiehali verejne pred vypísaním súťaže. To sa žiaľ nedeje a následne sa konfrontujú pozície.

Určite by som privítal riešenia vo verejnom priestore, ktoré sa nebudú prioritne viazať na historický odkaz či udalosť, vstúpila by väčšia skupina výtvarníkov do súťaží.

Naše predstavy o verejnom priestore, ktoré sme realizovali v rámci občianskeho združenia Verejný podstavec, sme smerovali k tomu, že samotnú realizáciu viažúcu sa k historickej udalosti nie je nevyhnutne nutné realizovať s dlhodobou, či večnou inštaláciou diela. Mestá sa ťažko stotožňujú s iniciatívami, ktoré vychádzajú „odspodu“ a skôr k ním pristupujú s nedôverou. Pritom sa mnoho-krát jedná o veľmi kvalitný umelecký počin (výskum), ktorý zásadným spôsobom mení charakter a „klímu“ mesta, mestských častí.

Kdyby se změnila pravidla a skupina teoretiků, které respektujete, by navrhla zadavateli sochy oslovit několik vybraných umělců a vy byste byl mezi nimi, přijal byste výzvu?

Prikláňam sa k tomu, aby v komisiách sedeli teoretici a odborníci ktorých rešpektujeme. Svojou autoritou budú garantovať objektivitu, transparentnosť a prevezmú zodpovednosť nad výsledkami súťaže. V komisiách by mali byť zastúpení minimálne zo 60%.

Dušan Zahoranský

Soutěže na sochu do veřejného prostoru jsem se vůbec poprvé zúčastnil krátce po škole ještě v Košicích. Měl to být památník vzniku Československa, který se nikdy nezrealizoval. Pak jsem ještě koncem devadesátých let, bohužel bez úspěšného konce, pracoval na památníku Milana Rastislava Štefánika. Autorem návrhu byl znamenitý sochař a kreslíř Petr Sceranka. Jeho předčasná smrt mu nedovolila vítězný rozpracovaný projekt dokončit. Město bohužel dalo po autorově smrti přednost konvenčnějším realizacím. Například Arpád Račko bez soutěže zrealizoval pro město erb a umístil ho do parku, tam kde měla původně stát progresivně zamýšlená kompozice Petra Sceranku. Několik let jsem se spolu s Pavlou Scerankovou snažil na magistrátu najít partnery a rozpracovaný a částečně i zaplacený projekt dotáhnout do důstojného konce. Měsíce práce a schůzek nevedly nikam.

Po této deprimující zkušenosti jsme naši tvůrčí energii nasměrovali raději jinam. A to se nám vyplatilo. Pracoval jsem více na volných projektech pro galerie, případně pro soukromé sběratele a přátele. Před dvěma lety jsem byl kurátorkou site-specific festivalu v Košicích Zuzanou Pacákovou osloven, abych připravil trvalou intervenci do města. Vybrali jsme jedno zanedbané místo na sídlišti a za profesionální spolupráce místo proměnili. To bylo vůbec poprvé, kdy jsem měl na straně města a produkce zodpovědné a konstruktivní partnery. Když svoji práci na sídlišti Kuzmányho občas kontroluji, přistaví se místní, a když netuší, že jsem autor, vyprávějí mi, o čem socha je, jak na ní dávají pozor a co znamená. To je dost velká odměna. Do Košic chystám na pozvání kurátora Vlada Beskida na podzim 2015 samostatnou výstavu a její součástí je i exteriérový objekt, na kterém teď pracuji.

Nejčerstvější spolupráci s architekty a větším investorem je dětské hřiště pro Litomyšl – přesněji pro park u řeky Loučné. Martin Rusina a Martin Frei nás s Pavlou Scerankovou, mojí ženou, přizvali do soutěže pořádané Nadací Proměny. Návrh revitalizace parku dvojice architektů, ve kterém se počítá se sochařsky řešeným hřištěm, vyhrál. Po fázi diskusí s obyvateli, investorem a architekty na návrzích, přecházíme k realizaci jednotlivých prvků. Zatím je spolupráce se všema stranami výborná.

Mnohem lepší zkušenost mám tedy s kurátory nebo architekty, kteří mě přímo osloví s chytře formulovaným zadáním. Raději soustředím svoje síly do práce na krátkodobém projektu (viz Rostislav Koryčánek a Plzeň Město kultury 2015) než abych střílet naprázdno ve špatně administrovaných městských soutěžích. Otevřená výzva s nejasným zadáním, bez skicovného, mě obvykle nezaujme. Nebo když, tak negativně. Jako byla například výzva na památník Jana Skácela pod Špilberkem. Ve zprávách, které proběhly médii, minulé léto zaznělo: „O umístění jeho sochy jsme rozhodli na svém zasedání. A zároveň schválili také podmínky výtvarné soutěže návrhu sochy. Domluvili jsme se, že to bude socha figurální. Nic abstraktního," informoval ve čtvrtek náměstek brněnského primátora Robert Kotzian (zde).

Takto nedůstojně zvát umělce a umělkyně do tvůrčí soutěže může znamenat jen jedno – fiasko. Rád bych se do podobné soutěže zapojil, ale předpokládal bych inteligentně formulovanou výzvu, účast aktivních odborníků/odbornic v komisi, jejich včasné zveřejnění a férové finanční podmínky pro nejlepší tři návrhy.

Umělecké dílo ve veřejném prostoru nemá být dekorací nebo vatou, ale musí do místa přinést, nebo v něm odkrýt doposud přehlížený význam. Jestli se zvolí figurální, nebo abstraktní forma je závislé jen a jen od vize autora/autorky. Důležité je, aby byl zásah dobře myšlenou otázkou, která kolemjdoucí probudí

z letargie a přiměje je těšit se z otevřeného sdíleného veřejného prostoru.

Pavla Sceranková

Zúčastnila jste se někdy soutěže na sochu ve veřejném prostoru?

Ne. Ale po výzvě dvou mladých architektů Martine Freie a Martina Rusiny jsme se i s Dušanem Zahoranským podíleli na soutěži o revitalizaci parku u Smetanova domu v Litomyšli. Součásti revitalizace je i sochařské dětské hřiště. Soutěž jsme vyhráli.

Pokud ne, proč? Za jakých okolností by ses jí zúčastnila? Vadí ti témata, která se v těchto soutěžích objevují?

Uvědomuji si důležitost role sochy ve veřejném prostoru a práce se specifickým kontextem, který ovlivňuje obsah a formu díla, mě zajímá. Zajímají mě taky projekty, které mají za úkol komunikovat s divákem a počítají s různou míru jeho zapojení. Dá se tedy říct, že problematika práce ve veřejném prostoru obecně mi není cizí. Přesto soutěže nevyhledávám. Důvodem je asi konzervativnost většiny realizovaných výstupů ve veřejném prostoru. Nemyslím ty vysloveně nešťastné projekty, některé realizace mají nepopiratelně uměleckou hodnotu. Je ale strašně málo těch, o kterých by se dalo říci, že jsou v nějakém ohledu výzvou – intelektuální, formální nebo jinou. Vítězí zkrátka řešení, jejichž parametry mně nezajímají. Asi proto mě soutěžení tohoto druhu neláká. Ale je taky možné, že o některých třeba i zajímavých výzvách jsem se nedověděla.

Kdyby se změnila pravidla a skupina teoretiků, které respektujete, by navrhla zadavateli sochy oslovit několik vybraných umělců a vy byste byla mezi nimi, přijala byste výzvu?

Ano.

---

ilustrace: Eva Jaroňová

DENNÍK N

JANA NÉMETH STREDA 28. OKTÓBRA 2015 13:27

Kunsthistorička: Staré dobré istoty sú preč, nechcite ich od umenia

Umenie u nás zachraňujú snobi. Nie je to nič zlé ani nové, jediný problém je, že ich tu máme stále málo, hovorí Milena Bartlová.

Milena Bartlová (CZ) je historička a teoretička umenia, profesorka na UMPRUM a FHS UK. Venuje se dejinám umenia stredoveku, metodológii a historiografii dejín umenia, muzeológii, vizuálnym štúdiám a tiež kritike súčasného umenia. Píše aj kulturno-politickú publicistiku. Jej posledná kniha „Skutečná přítomnost: středověký obraz mezi ikonou a virtuální realitou (2012)" získala Cenu F. X. Šaldy. Foto - Peter Sit

422
Like
Share
1

„Ľudia nie sú hlúpi, ak nechápu súčasné umenie. Oni majú akurát príliš veľa problémov a v umení hľadajú všetky tie staré dobré istoty, ktoré už všade inde stratili," hovorí MILENA BARTLOVÁ, historička a teoretička umenia. Roky sa venovala starovekému umeniu, no pred časom vstúpila do sveta umenia súčasného. Nesúhlasí s umelcami, že ich diela by mali hovoriť samy za seba, ani s tým, že súčasné umenie je nám blízke, a preto by sme mu mali automaticky rozumieť. Na začiatok podľa nej stačí, ak od neho nebudeme chcieť, aby sa vrátilo o stodvadsať rokov späť.

Aké sú kritériá pri posudzovaní toho, čo je v súčasnom umení dobré?

Jediné meradlo je kvalita. To však smeruje k otázke, čo je kvalitné umenie. Keby sme hodnotili architektúru, môžeme sa chytiť funkčnosti alebo technického riešenia, ale pri voľnom výtvarnom umení nič také neexistuje. Na otázku o kvalite umenia teda neviem odpovedať inak než neodborne, nevedecky a neobjektívne. Kvalita v umení je podľa mňa to, čo poučení ľudia, ktorí sa umeniu sústredene venujú, spoznajú. Nefunguje to však primitívnym systémom „pozriem a vidím". O kvalite v umení sa nedá hlasovať medzi ľuďmi. Výtvarné umenie vnímame zrakom, hmatom alebo pohybom, je to neracionálny spôsob vnímania. Hodnotiť ho môže iba ten, kto má vlastnú vytrénovanú skúsenosť s jeho vnímaním a formulovaním názorov naň. Zároveň tento človek musí byť oboznámený so stavom dnešného sveta.

Prečo?

Som presvedčená, že výtvarné umenie veľmi priamym spôsobom súvisí s tým, v akom svete žijeme a čo sa okolo nás práve deje. A do hodnotenia kvality umenia prirodzene vstupuje otázka, ako umelec tento náš svet transformuje do obrazu, sochy, fotografie, inštalácie, performancie alebo videa a či nám o ňom odhaľuje niečo dôležité alebo dokonca nové.

Funguje to tak aj s laikom – ak sa bude častejšie vystavovať súčasnému umeniu, časom mu bude lepšie rozumieť a dokáže rozpoznať kvalitu?

Nie, nefunguje to takto jednoducho. Je dôležité, aby mu človek bol otvorený, ale som presvedčená, že popri tom musí prebiehať aj súbor aktivít, ktoré nazývame sprostredkovanie umenia. Považujem ich za rovnako dôležité ako otvorenosť a snahu človeka prichádzať do kontaktu s umením, hoci si uvedomujem, že to hovorím proti presvedčeniu väčšiny umelcov, ktorých poznám. Zastávajú totiž názor, že výtvarné umenie musí hovoriť samo za seba bez akéhokoľvek slovného sprievodu. Vyhrotením tohto prístupu sú situácie, keď dielam nedávajú ani len názvy. Myslím, že je to zastaralý prístup.

Čo sa stane, keď divák toto sprostredkovanie nedostane?

Nedávno som zažila peknú skúsenosť. Mala som prednášku na festivale Colours of Ostrava. Zišla som sa tu s kamarátkou, ktorú sprevádzala priateľka. Tá nikdy nemala nič spoločné s umením. Zašli sme spolu na výstavu Václava Magida v galérii Plato, ktorá bola dosť náročná. Aj keď viem, že on by so mnou v tom nesúhlasil, skúsila som interpretovať jeho diela spôsobom, akým som zvyknutá. Hľadala som v nich odozvy a ozveny vlastných skúseností a postupne som tejto žene približovala možnosť vnímania. Keď sme odchádzali, povedala mi, že takto úžasne umenie ešte nikdy nezažila a že nabudúce sa ho už nebude báť. A to mi len potvrdilo, že dielo potrebuje komentár.

Kde je hranica, koľko o dielach hovoriť? Mnohí pri tejto téme argumentujú tým, že divák vysvetľovaním prichádza o vlastnú predstavivosť a jeho zážitok je ochudobnený.

Je to otázka citlivosti v konkrétnej situácii. Skúsenosť, o ktorej som hovorila, sa odohrávala v pomere jedna k jednej. Mohla som priamo reagovať na konkrétneho človeka. Keď máte pri výklade viac divákov, je to náročnejšie. Uznávam však, že táto námietka je relevantná. Môj návod, ako to robiť tak, aby to dielu neuškodilo, je poskytnúť divákovi informácie, ktoré nechcú sformovať konkrétny význam diela, ale ho chcú iba otvoriť vnímaniu. Vychádza to z mojej skúsenosti so starým umením, pri ktorom už panuje zhoda, že ak o ňom niečo divákovi nepovieme, tak vôbec nevie, ako k nemu pristúpiť. Rovnako treba zaobchádzať aj s umením súčasným.

Nie je to teda tak, že súčasné umenie je nám prirodzene blízke, lebo hovorí o tom, čo zažívame práve teraz?

Táto predstava je síce pravdivá, ale nie úplne presná. Staré umenie je nám naozaj vzdialené, a ak nemáme dostatok informácií, tak vôbec netušíme, ako ho vnímať. Ale na druhej strane, súčasné umenie je nám až také blízke, že ak

nemáme dostatok informácií, nedokážeme mať od neho odstup, a to je, paradoxne, podobná situácia. Sme v ňom ponorení a potrebujeme čosi, čo nám, obrazne povedané, pomôže vystrčiť nos nad hladinu. Dôležité pritom je, aby sme zvolili taký spôsob interpretácie, ktorý nám prístup k umeleckému dielu otvorí, a nie nahradí. Nie je to však žiaden univerzálny návod, je to môj spôsob nazerania na vec.

Má staré a súčasné umenie niečo spoločné?

Nie je toho veľa. Je to čosi, čomu hovorím zážitok z umenia. A ten je možný aj pri starom, aj pri súčasnom umení. Akurát, že to staré umenie v drvivej väčšine nevnímame ako umenie. Sme vedení k tomu, že ide o náboženské alebo historické pamiatky. Málokedy sú tieto diela vnímané ako živé umenie, a to je ovplyvnené aj tým, ako sa zvyknú vykladať. To, čo spája kvalitné diela súčasného a starého umenia, je, že umožňujú umelecký zážitok. V oboch prípadoch však treba pomôcť, aby tento zážitok mohol nastať. Pri starom ho diváci takmer neočakávajú a pri súčasnom sa stretávajú s nezrozumiteľnosťou, lebo umelci trvajú na tom, že ich diela sa nebudú sprostredkúvať. Zdá sa mi, že by na to mali konečne pristúpiť, lebo by to bolo lepšie než dnešná situácia, v ktorej drvivá väčšina ľudí úprimne netuší, čo to súčasné umenie vlastne je.

Takže za ten dnešný stav môžu umelci?

Samozrejme, nielen oni. Ale keby nad tým trochu uvažovali aj z tohto pohľadu, došlo by im, že také jasné, ako to vidia oni, to nie je. Do celej situácie totiž vstupuje ešte obchod, a ten to nerobí jednoduchšie. Odhadujem, že dôvod, pre ktorý dnes ľudia nakupujú súčasné umenie, spočíva iba z menšej časti v túžbe obklopiť sa týmito dielami doma a nájsť v nich niečo dôležité. Zväčša sú vnímané ako investícia alebo sú súčasťou snobizmu. A umelci sa príliš uspokojujú so stavom, že ich diela sú nakupované niekým, koho v skutočnosti ani nezaujímajú a ani im veľmi nerozumejú.

Čo znamená rozumieť umeniu? Nie je problém práve v tomto slove?

Áno, slovo porozumieť umeniu je nešťastné, lebo tam zaznieva rozum. Presnejšie by bolo používať pojem pochopiť umenie v zmysle uchopiť ho, vziať si ho za svoje, ba priam sa ho fyzicky dotknúť, niečo intenzívne s nim prežiť. Vnímanie umenia je len z veľmi malej časti racionálna činnosť. Ale to je len vec termínov, aj ja často používam slovo umenie, keď hovorím o dielach, ktoré vznikli pred renesanciou, hoci to umenie nebolo.

A čo to bolo?

To, čomu hovoríme umenie, vzniklo v 15. a 16. storočí, v období renesancie a reformácie. Súvisí to s tým, že tvorba obrazov, sôch, výšiviek či iných predmetov bola až vtedy oslobodená od funkcie ústredného komunikačného nástroja v spoločnosti, ktorej väčšina nevedela čítať ani písať. Až vznikom a rozšírením kníhtlače sa prenieslo ťažisko spoločenskej komunikácie do textov, dovtedy ju plnilo vizuálne médium. Samozrejme, trvalo ďalšie dve storočia, kým sa gramotnosť rozšírila, ale funkcia vizuálnej tvorby ako komunikačného média sa postupne začala zmenšovať a rástol priestor pre umelecký výraz. Ten bol, samozrejme, prítomný vždy, ale estetika nebola

prvoradou funkciou. Vo vývoji umenia a jeho vnímaní je však veľa historických zlomov. Ďalším z nich je napríklad rozkol medzi kvalitnou umeleckou tvorbou a náboženským umením alebo nástup avantgárd v tretej tretine 19. storočia, keď sa umenie rozdelilo na to, ktoré označujú znalci za kvalitné, a to, ktorému rozumie väčšina spoločnosti.

Fungoval v minulosti argument, že ľudia nechápali umenie?

Ani nie, pretože staroveké diela brali do úvahy publikum, pre ktoré boli určené. Je napríklad veľký rozdiel medzi ilumináciou stredovekého rukopisu, ktorú mohol vidieť iba vlastník rukopisu, vzdelaný človek, ktorý vedel čítať, a medzi nástennou maľbou v dedinskom kostole, ktorej hlavnou úlohou bolo poskytnúť základné poučenie o tom, kto bol Ježiš Kristus.

Kedy došlo k tomu, že umelci prestali javiť záujem o sprostredkovanie svojich diel?

Nástupom avantgardy vznikol mýtus umelca, ktorý je popredu pred spoločnosťou, umrie nepochopený a uznania sa mu dostane až po smrti, keď ho spoločnosť dobehne. A potom vznikol aj iný mýtus, aj dnes často aplikovaná interpretačná skratka, ktorá tvrdí, že ak je niekto úspešný, tak to musí byť dôkazom toho, že je zlý umelec. Je to prevrátená a naozaj nevhodná argumentácia, ktorá sa však používa bežne a počujem ju aj v škole, ako sa študentom vštepuje presvedčenie, že nesmú byť populárni. Druhý extrém je, keď inú skupinu umelcov zasa obviňujú z toho, že tvoria iba z grantových peňazí. Na scéne sú aj výnimky, umelci, ktorí dokážu balansovať medzi tým, a zväčša ide práve o tých, ktorí sú skutočne uznávaní – u nás napríklad Krištof Kintera alebo Josef Bolf. Ale opäť, toto sú moje osobné názory a neviem ich nijako objektivizovať.

Vraveli ste, že súčasťou posudzovania dnešného umenia je to, ako umelec dokáže v svojom diele transformovať svet okolo nás. To, čím dnes žijeme, je pomerne komplikované a vyhrotené. Má dnes miesto umenie, ktoré na vonkajší, spoločenský či politický svet kašle a ide mu primárne o krásu, estetiku?

Áno. Umenie, ktoré sa venuje iba estetike, tomu, čo je krásne, harmonické a čo nás uspokojuje, tu stále miesto má a aj ho vždy mať bude. Dá sa však povedať, že sú naň kladené vyššie požiadavky než na umenie, ktoré sa zaoberá vnútornými prežitkami alebo na umenie politické. Medzi finalistami COČ sa ocitol napríklad Radek Brousil, ktorý sa venoval niečomu, čo môžeme nazvať prieskumom estetických podmienok umenia. To, čo robí, je krásne, veľmi sofistikované, subtílne premyslené a spočiatku som mala pocit, že bude medzi finalistami trochu do počtu. Ale keď som si jeho práce prezrela podrobne, uvedomila som si, že je to naozaj dobré. Keď totiž hovorím, že umenie sa vzťahuje na svet okolo nás, nemyslím tým iba na politickú situáciu. Myslím na všetko, čím žijeme. Situácia človeka v dnešnom svete je úplne iná než pred dvadsiatimi rokmi. A tá bola iná než pred sto rokmi. A preto aj to najestetickejšie umenie nemôže dnes vyzerať tak, ako vyzeralo v minulosti. Umenie, ktoré by bolo krásne, povznášajúce, pozitívne, didaktické alebo zbožné tak, ako kedysi, by sa len ťažko stalo kvalitným súčasným umením.

Ako je to s umením politickým? Nie sú naň kladené ešte väčšie nároky ako na umenie estetické pre nános minulosti a služby umenia v prospech režimu?

Je zvláštne, ako je možné, že o tom hovorí niekto z vašej generácie. Nezažili ste tie časy, nie je to váš zážitok. Je to pozícia, do ktorej ste dobrovoľne vstúpili a prijali ju namiesto toho, aby ste s ňou kriticky narábali. Téma angažovaného umenia je vašou generáciou vnímaná veľmi zjednodušene. Ak dnes niekto robí politicky angažované umenie, nemôžeme jednoducho povedať, že by sa mal hanbiť a že také niečo sme tu už raz mali. Nemôžeme od všetkých chcieť, aby robili politicky angažované umenie, ale rovnako sa nemôžeme tváriť, že by ho nikto robiť nemal alebo dokonca že čo je politické, nemôže už preto byť kvalitné. Situácia v minulosti bola oveľa komplikovanejšia, než k nej mnohí pristupujú dnes. Na ilustráciu zvyknem používať prípad, keď kvalitní autori, ktorí boli u nás zakázaní, nemohli vystavovať ani o nich nič nesmelo vyjsť v novinách, bežne predávali svoje diela do zahraničia prostredníctvom štátnej inštitúcie. Jedna taká skupina robila na objednávkach pre iránskeho Rezu Šáha Pahlavího. Jedným režimom síce boli utlačovaní, ale pre inú diktatúru robili oslavné práce. Mohli slobodne tvoriť a dostali za to zaplatené. Ich prístup bol pragmatický.

Myslela som skôr na politické umenie kritické voči súčasnej politickej reprezentácii. U nás máme autorov, ktorí priamo a cielene pracujú na poli politického umenia, pomerne málo. A takmer vždy sa stretávajú s represiami zo strany moci – ako to bolo v prípade Dalibora Baču, Tomáša Rafu či košickej skupiny Kassaboys.

Ak ktosi robí umenie kritické voči vládnucej skupine, musí rátať s tým, že jeho dielo bude táto skupina chcieť zakázať či zničiť. Poznám z nich Dalibora Baču a ten s tým naozaj počíta. Sú pritom takí, ktorí tvrdia, že si len robí reklamu. On je však, naopak, príkladom nezávislého umelca, ktorý svoju tvorbu financuje zo svojich peňazí. Nerobí si žiadnu reklamu, ktorá by mu pomohla čosi predať, veď nič nepredáva. Nedávno sme mali v Prahe opačný príklad – jeden z členov skupiny Ztohoven Roman Týc vystavoval u svojho galeristu obrazy, o ktorých tvrdil, že sú maľované ľudským popolom. Bola z toho aféra, vyšetrovala to polícia, ale prípad uzavrela s tým, že o ľudský popol nešlo. Táto správa však v novinách už zapadla, reklama bola dostatočná.

Spomenuli ste pojem nezávislý umelec v súvislosti s kritickým politickým umením. Keď Kassaboys u nás urobili inštaláciu namierenú proti košickým politikom, aj z vnútra umeleckej scény padali argumenty, že za grantové štátne peniaze nemajú čo kritizovať predstaviteľov štátu. Čo si o tom myslíte?

To je argument, s ktorým sme sa stretávali celé roky počas minulého režimu. Ak niekto pracuje za grantové peniaze, vždy mu hrozí nebezpečenstvo, že sa takáto situácia stane a moc pritom bude mať pravdu do tej miery, do akej nie je samu seba schopná vnímať ako verejnú službu. Štátna podpora by mala byť idealistická a mala by podporovať tvorbu umenia, ktoré je kvalitné, bez ohľadu na to, či je voči nej kritické alebo nie. Takto idealisticky bol nastavený aj model v povojnovom „socialistickom“ modeli v západnej aj strednej Európe a tento spôsob financovania stál napríklad aj za tvorbou česko-

slovenskej novej vlny v kinematografii. Ale už aj vtedy sa umelci museli brániť. Umelec sa teda vždy vystavuje riziku. Ak však naňho zaútočí moc, nie je primerané, ak ako argument použije výhovorku, že ide iba o umenie. Nesmie odmietnuť niesť riziko kritiky vládnucej moci.

Veľa sme hovorili o pochopení súčasného umenia. Nebolo by vlastne účinnejšie, keby sme už argument, že ľudia umeniu nerozumejú, prestali brať do úvahy a nemuseli sa tak vracať stále na začiatok?

Pred pár rokmi som na jednej diskusii v akejsi bojovej nálade tvrdila čosi podobné – že umenie je kvalitné alebo nekvalitné, a nič iné nie je dôležité, a ak tomu niekto nerozumie, je to jeho chyba. To však nič nevyrieši. Problém našej spoločnosti spočíva v tom, že niekoľko generácií zanedbalo vizuálnu výchovu, ktorá by učila vnímať vizuálnu komunikáciu a umenie. Netreba si to mýliť s výtvarnou výchovou, ktorej cieľom je rozvíjať kreativitu človeka. V nej sa však človek naučí vnímať iba umenie na úrovni, na ktorú sa sám dostane, a to môže byť dosť nízko. A práve preto považujem sprostredkovanie a vzdelávanie za nevyhnutné. Predstava, že obraz musí znázorňovať niečo, čo človek pozná, musí byť plochý a visieť na stene v ráme, je stará stodvadsať rokov. Skúste niekomu povedať, nech sa v inej oblasti svojho života vráti späť – nech si ženy zaväzujú šnurovačku, perú na potoku a muži jazdia na koni a kúria v kachliach. Nikto normálny by to neurobil. Ale od umenia mnohí chcú, aby sa vrátilo späť.

Nie je to spôsobené len našou pohodlnosťou?

Myslím, že je to najmä zanedbaným vzdelaním. Ale to nie je iba problém súčasného umenia. To isté postihlo súčasnú vážnu hudbu alebo drámu. Za tým všetkým, za neochotou vystaviť sa súčasnému umeniu, vidím neistotu človeka v dnešnom svete. Jeho základné istoty sú rozbité. Ak chce rozumieť dnešnému umeniu, musí vnímať svet okolo a ten sa rýchlo mení. Preto ľudia od umenia chcú, aby vyzeralo ako pred storočím. Požadujú od neho tie staré dobré istoty, ktoré sa už všade inde stratili. A čím viac ich strácajú v živote, tým je situácia zložitejšia. Nie náhodou je umenie totalitných režimov zrozumiteľné, povznášajúce, didaktické a antimodernistické. Neochota vnímať súčasné umenie je hľadaním útočiska v neskorej moderne. Nemá to jednoduché riešenie. A nedá sa povedať, že ľudia sú hlúpi, a preto tomu nerozumejú. Oni majú akurát množstvo problémov. A moja predstava, že sprostredkovaním môžeme umenie otvoriť, nebude nikdy fungovať masovo. Sme menšina, ale s tým sa už svet umenia celkom zmieril. Paradox je, že nás zachraňujú snobi.

Zachraňujú?

Oni si nerobia starosti s tým, že by umeniu nerozumeli. Pre nich má umenie jedinú úlohu – a to je úloha symbolického kapitálu. Patrí sa mať doma súčasného umelca, ktorý je u nás v J&T Art Indexe. Keď si ho kúpim, radím sa do lepšej spoločnosti. A presne toto podporuje produkciu umenia, to je fakt. Funguje to tak všade vo svete. Rozdiel medzi nami a Anglickom, Nemeckom či Francúzskom je v tom, že tento snobizmus bol u nás vykorenený krátkodobo vyvzdorovaným úspechom socialistického idealizmu a predovšetkým zásahom proti majetkovej základni snobizmu. A tá nám dnes len pomaly dorastá.

Aj v minulosti si istá spoločenská vrstva kupovala umenie, ale zdá sa mi, že to súviselo aj s ich kultúrnou rozhľadenosťou.

Neidealizovala by som ich. Vzdelaná stredná trieda chodila na výstavy aj preto, lebo umeniu rozumeli, ale pri tých najbohatších mecenášoch, stredovekých biskupoch či barokových kráľoch o tom nemôže byť reč. Ani mešťania v Amsterdame, ktorí si v 17. storočí kupovali Rembrandta, si ho nekupovali pre to, čo na ňom vidíme dnes. To, že situáciu v umení zachraňujú snobi, nie je ani nič nové a nie je to ani nič zlé. Jediná zlá vec je, že je ich u nás málo. A ešte jedna, špecifická pre naše prostredie. U nás je totiž prijateľné, aby sa ktosi vo vysokom spoločenskom a sociálnom postavení nechal zverejniť s absolútne podradným umeleckým dielom. To je problém a tým sa odlišujeme od Francúzska, Anglicka či Nemecka, kde sa to nestane. Človek si o umení môže myslieť, čo len chce, ale ak je raz vo vysokom postavení, nenechá sa vyfotiť s maľbou s Karlovho mosta akože s umením. U nás je to presne naopak, mnohí tým ukazujú svoju „ľudovosť".

Do toho všetkého ešte vstupujú pravidlá trhu s umením. Ten tu tiež existoval vždy, zmenil sa nejako výrazne oproti minulosti?

Dnes je všetkého viac. Ľudí, ktorí sa chcú venovať umeniu, aj tých, o ktorých sa predpokladá, že si môžu dovoliť kúpiť originál. Kedysi sa nižšie vrstvy uspokojili s kópiami, dnes by si univerzitný profesor (pravda, s platom profesora na Západe) mohol pokojne ísť kúpiť originál. Jediné, čo ostáva nemenné, je to, že skutočná, vysoká kvalita je rovnako vzácna ako kedysi. Tých najlepších je rovnako málo, ako ich bolo v stredoveku.

Na to by mali byť kritici, ktorí nám povedia, čo je skutočná kvalita. V akej sú kondícii? Máme koho počúvať?

Kritikov máme, ale nemajú kam písať. Na Slovensku je to ešte o dosť horšie ako u nás, ak ide o odborné periodiká. Preto sa magazín Art+Antiques alebo portál Artalk rozšírili aj k vám. Vy na druhej strane máte v lepšej kondícii dennú tlač. Aby kritika fungovala tak, ako má, musia totiž existovať médiá, ktoré ich texty uverejnia. Obávam sa však, že medzičasom zaniklo publikum, stredná vrstva, ktorá ich čítala. Vzdelaná buržoázia si rada prečítala recenziu najnovšej opery alebo výstavy v hlavnom meste a až potom na ňu išla. To dnes neexistuje, zmenili sa návyky ľudí, papierové noviny číta málokto. Kritika tak prechádza do internetového priestoru a tam je otázka autority veľmi nejasná.

V Česku sa udeľuje Cena Jindřicha Chalupeckého, našou obmenou je Cena Oskára Čepana. Kým u vás sa často kriticky debatuje o finalistoch či víťazovi, u nás akoby sme stále diskutovali iba o tom, či má takáto cena vlastne zmysel a pre koho by mala byť. Poradíte nám?

Je to cena pre umelcov aj pre verejnosť. A mám naozaj pocit, že Cene Jindřicha Chalupeckého sa to aj darí. Súťaž je v popkultúre zrozumiteľným formátom, ktorý popularizuje aj sprostredkúva. Aj u nás sa o nej hovorilo kriticky, no za tie roky si dokázala vybudovať skutočnú prestíž. Umelci si do životopisov píšu už aj účasť vo finále. A túto prestíž nedokázali zničiť ani organizačné nedostatky spred pár rokov alebo sponzorský vstup investičnej spoločnosti J&T banky, ktorá sa zaoberá priamo investičným poradenstvom

v oblasti umenia. Spôsobilo to nemalý rozruch, ale dnes sa už opäť do súťaže hlásia aj umelci, ktorí to ostro kritizovali. Čo je však najdôležitejšie, je dôvera. Dôvera a uznanie, že ak ktosi vyhrá, patrí naozaj medzi tých dobrých. A to sa podarilo docieliť najmä účasťou rešpektovaných osobností zo zahraničia v porote, proti ktorých rozhodnutiu sa už nedá len tak namietať.

Je niečo, čo by sa aj v prípade CJCH mohlo ešte zmeniť?

Veková hranica a sústredenejšia práca s výstavou finalistov. Už totiž prebiehajú mnohé sprievodné podujatia súvisiace s ocenením, ale finálová výstava zostáva zámerne bez kurátora, čo tiež nepovažujem za dobré. A hodiť ju surovo verejnosti bez bližšieho sprostredkovania považujem za zásadnú chybu. Druhým problémom je veková hranica, ktorú sa u vás tento rok podarilo zvýšiť na 40 rokov z pôvodných 35. CJCH nie je jediná cena pre výtvarníkov u nás, ale je najznámejšia. Drvivá väčšina širokej verejnosti si však vôbec neuvedomuje, že je to cena pre mladých výtvarníkov a odráža teda iba špecifický výsek zo súčasnej scény.

Like Share 422

Definitívne nedokončené
Kurátorka: Ivana Rumanová
Hosť: András Cséfalvay

14. 04. 2018 – 10. 06. 2018
Nová synagóga, Žilina

Z verejných zdrojov podporil
Fond na podporu umenia, www.fpu.sk

Žilina, 9. 4. 2018

Tlačová správa k výstave v Novej synagóge
Dalibor Bača: Definitívne nedokončené
Hosť: András Cséfalvay
Otvorenie výstavy: 13. 4. 2018, 18.00
Výstava potrvá do 10. 6. 2018, otvorené od stredy do nedele 13.00 – 19.00

Definitívne nedokončená výstava v Novej synagóge

Veľká inštalácia Dalibora Baču Definitívne nedokončené je v poradí piatou výstavou v priestore funkcionalistickej Novej synagógy v Žiline od jej otvorenia v máji 2017. Výstava bude otvorená v piatok 13. apríla.

Inštalácia vznikla zo sedem a pol tony skla a tony asfaltu, ktoré autor s pomocou spolupracovníkov počas troch týždňov usporiadal do dvadsiatich štyroch veží. Umiestnil ich do centra modernistickej architektúry, ktorá priestor člení a tvorí vo viere v univerzálny ľudský pokrok, pevné štruktúry, spravodlivosť geometrie. Naproti tomu Bačove asfaltovo-sklené veže obsahujú možnosť pádu ako svoj východiskový prvok, ich štruktúra je od základu krehká a efemérna. Inštalácia do veľkej miery spočíva v procese, ktorý ukáže, ako sa tieto dva systémy so sebou vysporiadajú.

Asfalt bude postupne mäknúť, topiť sa a veže sa budú rúcať. Pravdepodobne. Možno sa však ekosystém ustáli a pád nenastane. Alebo nastane už pred vernisážou. Z hľadiska časovosti procesu je moment otvorenia výstavy pre divákov nepodstatný a náhodný. Veže začnú interagovať s priestorom už v momente postavenia, od tejto chvíle človek vypadáva z procesu ako zanedbateľný prvok. Ak dôjde k ich zrúteniu, bude to vplyvom podmienok v priestore – teploty a vlhkosti, počasia - aktérov, ktoré sa nedajú dopredu určiť. Tabule skla sa v tom prípade zmenia na drť podobnú piesku a asfaltové hranoly v spojoch takmer na ropu. Formy sa začnú rozpúšťať do amorfných východiskových materiálov. Z diela ani pádu nevzniknú žiadne fotografie, ktoré by kolovali po sociálnych sieťach.

Kľúčovou otázkou náročnej produkcie bolo, ako dielo sprístupniť divákom bez toho, aby bolo redukované na turistickú atrakciu, na voyeuristickú fascináciu katastrofou. Nakoniec sa však zdá, že dielo túto dilemu vyriešilo celkom prirodzene samo a preukázalo pri tom značnú dávku zmyslu pre humor.

Na jednom z balkónov doplní inštaláciu Dalibora Baču dvojitá paralelná videoprojekcia Purgatorius Andrása Cséfalvaya. Vo videu a sprievodnom texte špekuluje o tom, či človek nie je umelou inteligenciou, ktorú vytvorili iné organizmy ako utilitárny nástroj, ale tento projekt sa im vymkol z rúk. Až natoľko, že umelé inteligencie – ľudia – sú teraz autormi a vytvárajú vlastné

diela a vlastné umelé inteligencie. Ak sa však kolobeh zopakuje dôsledne, čoskoro nami vytvorené umelé inteligencie podľahnú sebapochybnostiam a lenivosti, presne podľa nášho vzoru.

Súčasťou výstavy prebiehajúcej do 10. júna 2018 budú aj ďalšie sprievodné akcie – prednášky, diskusie a intervencie. Geológovia Monika Orvošová a Ján Madarás zo SAV budú hovoriť o človeku ako "vedúcej skameneline", historik architektúry (tiež z SAV) Peter Szalay bude prednášať o architektonických utópiách a vertikálnych mestách, hudobník Slavo Krekovič vytvorí algoritmickú kompozíciu s neistým koncom, tanečník Jaro Viňarský bude intervenciou do inštalácie skúmať hranice tela a priestoru a snažiť sa neporušiť pri tom ani jedno z nich.

Celý sprievodný program a ďalšie informácie k výstave nájdete na:
http://www.novasynagoga.sk/dalibor-baca-definitivne-nedokoncene

Kontakt na kurátorku výstavy Ivanu Rumanovú:
ivana@novasynagoga.sk / +421944570020

*Dalibor Bača (*1973 v Bratislave) žije a pracuje v Prahe a Bratislave. Patrí ku generácii súčasných výtvarníkov ťažiacich z klasického sochárskeho vzdelania, pričom túto skúsenosť prepája s kritickým pohľadom na podobu monumentu vo verejnom priestore. V posledných rokoch doňho opakovane vstupoval rôznymi objektovými realizáciami. Je autorom busty Doc. JUDr. Robert Fico, CSc. (2010) inštalovanej pred Domom odborov na Trnavskom mýte v Bratislave, či politicky angažovaným dielom CZ_SK_HU_D_PL (2014), ktoré prezentoval na výstave Privátny nacionalizmus v Košiciach. Je zakladateľom občianskeho združenia Verejný podstavec.*
http://www.daliborbaca.com

András Cséfalvay sa narodil v roku 1986 v Bratislave. V roku 2008 študoval výtvarné umenie na Newcastle University. V roku 2011 absolvoval štúdium na VŠVU v Bratislave, v roku 2015 tam ukončil doktorandské štúdium a od roku 2014 pôsobí na VŠVU ako pedagóg. Ešte ako študent získal v roku 2009 Cenu Oskára Čepana.
http://www.andrascsefalvay.com

Výstavu z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia:
http://www.fpu.sk

Program ďalších akcií (koncertov, diskusií, festivalov...) v Novej synagóge nájdete vždy na:
http://www.novasynagoga.sk/program

Dalibor Bača

Definitívne nedokončené

Definitívne
nedokončené

A

24 veží zo skla a asfaltu umiestnil Dalibor Bača pod kupolu Novej synagógy, do centra modernistickej architektúry, ktorá priestor člení a tvorí vo viere v ľudský pokrok, pevné štruktúry, spravodlivosť geometrie. Naopak, asfaltovo-sklené veže obsahujú možnosť pádu ako svoj východiskový prvok, ich štruktúra je od základu krehká a efemérna. Dielo Definitívne nedokončené skúma interakciu medzi týmito dvoma systémami: nestabilné veže, ktoré sa v každom okamihu môžu zrútiť, sú včlenené do modernistického priestoru, ktorého veže, krivky, smerovanie boli rozhodné a jasné. Dielo do veľkej miery spočíva v procese, ktorý ukáže, ako sa tieto dva systémy so sebou vysporiadajú: či priestor synagógy odmietne veže ako parazita, alebo nájdu stabilitu a vytvoria symbiózu akéhosi utopického prekariátu/prekérnej moderny. Ak dôjde k zrúteniu veží, bude to vplyvom podmienok v synagóge — teploty a vlhkosti priestoru, počasia, aktérov, ktoré sa nedajú dopredu určiť. Zdá sa, že človek z celého procesu vypadáva ako nepodstatný prvok. Ale keď sa pozrieme bližšie, zistíme, že autor nie je taký mŕtvy, ako to ohlasoval už Roland Barthes. Dalibor Bača urobil všetko preto, aby od určitej fázy stratil kontrolu nad dielom. Ale viedla k tomu séria vedomých, presne cielených rozhodnutí: vybral sklo s určitými materiálovými vlastnosťami, určil formu veží a ich rozmiestnenie v priestore. Asfalt namiešal tak, aby z jeho tvrdosti a teploty topenia nebolo možné predvídať, či sa veže počas dvoch mesiacov zrútia. Autorstvo tu spočíva v skúmaní, ako sa autorstva zbaviť, ale to vytvára pomerne silnú autorskú pozíciu. Túto rozporuplnosť Dalibor nijako nevytesňuje. Naopak, narába s ňou ako s provokatívnou, komplexnou možnosťou, ako uvažovať o postavení človeka v ekosystéme či budúcnosti planéty s vedomím, že človek ako živočíšny druh to má podľa všetkého spočítané. V nestabilných vežiach a roztápajúcej sa, povoľujúcej štruktúre je možné nachádzať rôzne asociácie, ktoré poukazujú na odvrátenú stranu *tekutých čias*. Hovorí sa o krehkosti demokracie, neudržateľnosti ekonomického

A — Anotace — sk — 2

systému, kolapse ekosystému, zániku človeka ako živočíšneho druhu, o troskotaniach na osobnej úrovni, úzkostiach a depresiách, ktoré prekariát charakterizujú, rovnako ako flexibilita a sieťovanie. „*Možno by nakoniec bolo možné nájsť v troskotaní cestu k sebe samej, možno áno, ale je neskoro*“, píše Elfriede Jelinek v *Zimnej ceste*. Neznie to práve optimisticky, ale pád sa zdá byť novým horizontom, ku ktorému zhodne smerujú viaceré rezonujúce nové smery a –izmy. Tento pohyb produkuje okrem apokalyptických scenárov tiež odklon od človeka a zaoberanie sa mimoľudskými formami existencie. Dielo *Purgatorius* Andrása Cséfalvaya, hosťa výstavy, nadväzuje na túto líniu. V dvojitej paralelnej videoprojekcii a sprievodnom texte špekuluje o tom, či človek nie je umelou inteligenciou, ktorú vytvorili iné organizmy ako utilitárny nástroj, ale tento projekt sa im vymkol z rúk. Až natoľko, že umelé inteligencie — ľudia — sú teraz autormi a vytvárajú vlastné diela a vlastné umelé inteligencie, v ktoré dúfajú a zároveň ich desia. Ak sa však kolobeh zopakuje dôsledne, je veľmi pravdepodobné, že nami vytvorené umelé inteligencie čoskoro podľahnú sebapochybnostiam a lenivosti, presne podľa nášho vzoru. Záujem o neľudské, či mimoľudské faktory vyprodukoval paradoxnú situáciu, v ktorej sme najviac času strávili rozhodovaním sa, ako výstavu sprístupniť divákom. Možnosť pádu vytvára spektakulárny rámec, pohráva sa s hranicou medzi katastrofou, umením a diváckou atrakciou. Nie je v tomto prípade návšteva kritickej výstavy obdobou tzv. disaster turizmu, kedy diváci sledujú katastrofické deje z bezpečného odstupu? Môže umelecká inštitúcia zrušiť tento divácky odstup bez toho, aby divákov fyzicky ohrozila? Ako komunikovať, že pohľad na rúcajúci sa systém v galérii alebo odlamujúce sa kusy ľadovcov v Patagónii je pohľadom na náš vlastný pád a medzera, ktorá nás oddeľuje, je dočasná a iluzórna? Definitívne nedokončené predpokladá, že nie všetko je definitívne vidno.

Dalibor Bača
Definitívne nedokončené

14. apríl — 10. jún 2018
Nová synagóga Žilina

Hosť András Cséfalvay
Kurátorka Ivana Rumanová
Produkcia Dušan Dobiaš, Ján Gašparovič, Peter Marciš, Dušan Hrobár a spol.
Grafický dizajn Jan Čumlivski
Preklady Magdaléna Kobzová, Lucia Udvardyová

Ďakujeme
Fond na podporu umenia, University of Minnesota Press, Rupert, Kapitál, Strabag, DEK Stavebniny

13. apríl
18.00 — Otvorenie výstavy
20.00 — Tea Tralna — DJ set

2. máj
18.00 — Monika Orvošová, Ján Madarás — *Človek ako vedúca skamenelina*, geologická intervencia do výstavy

24. máj
18.00 — Peter Szalay — *Po utópiách, Pozostatky vertikálnych miest*, komentovaná prechádzka mestom
20.00 — Slavo Krekovič — *Dystopium des Volkes*, algoritmické zvukové performance s neistým koncom

fond na podporu umenia

Výstavu z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia

Novú synagógu podporujú

KIA Nadácia Kia Motors Slovakia

Mesto Žilina Finančná podpora

A — Anotace — sk — 4

Dalibor Bača

Definitively Unfinished

Definitively
Unfinished

A

Dalibor Bača placed 24 glass and asphalt towers underneath the dome of the New Synagogue, to the centre of modernist architecture, which partitions and forms the space in faith of human progress, firm structures and justice of geometry. Conversely, the asphalt–glass towers harbour the possibility of their collapse as their starting point, their structure being fundamentally fragile and ephemeral. The work *Definitively Unfinished* explores the interaction between these two systems: Unsteady towers that can collapse at any moment are incorporated into the modernist space whose towers, curves and the direction were determined and clear. The work is based on a process that reveals how these two systems come to terms with each other: Whether the space of the synagogue rejects the towers as a parasite, or they will find stability and create a symbiosis of a certain utopian precariat / precarious modernity. In case the towers collapse, it will be due to the synagogue's conditions — the temperature and the humidity of the space, the weather — factors which cannot be predicted in advance. It seems as if the man was an irrelevant part of the whole process. But upon a closer look, we realize that the author is not dead in such a way as was proclaimed already by Roland Barthes. Dalibor Bača has done everything to ensure that at a certain point, he lost control of his work. This was a result of several conscious, precisely targeted decisions: He chose glass with certain material properties, determined the form of the towers as well as their placement in space. The asphalt was mixed so that it couldn't be predicted if the towers would collapse within two months because of its hardness and the temperature of its melting. Thus, here the authorship rests in an exploration of how to get rid of authorship, which creates a relatively pronounced authorial position. Dalibor doesn't eliminate this contradiction in any way. To the contrary, he employs it as a provocative, complex possibility of how to think about the position of a man in an ecosystem or the future of the planet, bearing in mind that the fate of the human species is most probably overdue.
Various associations alluding to the other side of ‚liquid times' can be found in the unstable towers and the melting,

A — Abstract — en — 2

loosening structure. One talks about the fragility of democracy, unsustainability of the economic system, collapse of the ecosystem, extinction of the human species, personal failures, anxieties and depression which are as characteristic for the precariat as is flexibility and networking. „*It might be possible to find a way to oneself via failure, but it's too late*," says Elfriede Jelinek in her novel *Winter's Journey*. It may not sound too optimistic, but the fall seems like a new horizon to which various new resonant directions and ‚isms' are heading.
Aside from the apocalyptic scenarios, this movement also produces a diversion from the mankind and a focus on extra-human forms of existence. The work *Purgatorius* by András Cséfalvay, the guest of the exhibition, draws upon this line of thinking. In his double parallel video projection and an accompanying text, he speculates whether a human is in fact not artificial intelligence created by other organisms as a utilitarian tool. This project has gone out of hand to such an extent that artificial intelligences — people — are now the authors creating their own works and artificial intelligences they hope for and are petrified by at the same time. If the cycle gets repeated thoroughly, it is very likely that artificial intelligence we created will soon fall victim to self-doubt and idleness, exactly like us.
A manifold interest in inhuman, or extra-human elements engendered a paradoxical situation wherein most of the time was spent trying to decide how to make the exhibition accessible to the public. The possibility of the collapse creates a spectacular framework, bordering between a catastrophe, art and audience attraction. Is visiting a critical exhibition a form of so-called disaster tourism in this case, where the audience can view cataclysmic events from a safe distance? Can an art institution remove this distance without physically endangering the visitors? How to communicate that the view of a collapsing system at a gallery or crumbling pieces of a glacier in Patagonia is an observation of our own fall? Isn´t the gap that separates us temporary and illusory? *Definitively Unfinished* assumes that not everything is definitely apparent.

Dalibor Bača
Definitively Unfinished

14 April — 10 June 2018
Nová synagóga Žilina

Guest Artist András Cséfalvay
Curator Ivana Rumanová
Production Dušan Dobiaš, Ján Gašparovič, Peter Marciš, Dušan Hrobár a spol.
Graphic design Jan Čumlivski
Translations Magdaléna Kobzová, Lucia Udvardyová

Thanks for support Fond na podporu umenia, University of Minnesota Press, Rupert, Kapitál, Strabag, DEK Stavebniny

13 April
18.00 — Exhibition opening
20.00 — Tea Tralna — DJ set

2 May
18.00 — Monika Orvošová, Ján Madarás — *Man As a Leading Fossil*. A geological intervention into the exhibition .

24 May
18.00 — Peter Szalay — *After Utopias. The Remnants of Vertical Cities.* A commented city walk.
20.00 — Slavo Krekovič — *Dystopium des Volkes*. Algorithmic sound performance with an uncertain ending.

fond na podporu umenia

Supported using public funding by Slovak Arts Council

Nová synagóga supported by

KIA Nadácia Kia Motors Slovakia

Mesto Žilina Finančná podpora

A — Abstract — en — 4

Ildikó Gúziková

Definitívne nedokončené

0

0 — Gúziková — 2

Kľúčovými slovami inštalácie, ktorú Dalibor Bača navrhol do Novej synagógy v Žiline na plochu a do priestoru jej centrálnej otvorenej časti, sú SKLO, ASFALT, VEŽA a — PROCES.
SKLO je priehľadný, resp. priesvitný, tuhý, ale krehký materiál s hladkým povrchom. Možno ho formovať do rozličných tvarov. Na vytvorenie inštalácie v Novej synagóge autor použil tvrdené tabuľové sklo. ASFALT je v slovníku cudzích slov zadefinovaný ako čiernohnedý až čierny prírodný alebo druhotný bitúmen (zvyšok po destilácii ropy). Má tuhú až polotuhú konzistenciu a účinkom teploty mäkne a deformuje sa. VEŽA je štíhla stavba, konštrukcia, ktorá smeruje do výšky, pričom dominantne presahuje ostatné časti konštrukcie, ktoré tvoria jej bázu. Slovník cudzích slov definuje PROCES ako zákonité, postupne na seba nadväzujúce a vnútorne vzájomne spojené zmeny javov, vecí a systémov. Súvislosti medzi kľúčovými slovami tvoria inštaláciu *Definitívne nedokončené*. Jej východiskom je osem a poltonová konštrukcia (7,5 tony skla a 1 tona asfaltu) zaberajúca plochu takmer 9 × 9 m.

Základnými inštalačnými prvkami diela sú tabule tvrdeného skla s brúsenými hranami hrubé 6 mm. Sklené tabule sa v inštalácii vyskytujú v šikmej polohe. Tabule skla autor použil na zhotovenie základného architektonického a zároveň statického prvku tejto „stavby“, ktorým je rovnoramenný trojuholník bez reálne vytvorenej prepony. V sklenom objekte tento trojuholník vnímame ako písmeno „V“ otočené dole hlavou. V rámci prípravných prác vznikal trojuholníkový prvok vytvorením útvaru v tvare písmena „V“, teda opretím dvoch tabúľ skla o seba dolnou hranou. Aby mal stabilitu potrebnú na „definitívne nedokončenie“ tejto výstavy, tabule skla sa v mieste ich dotyku, teda v tomto štádiu na dne písmena „V“, zaliali a zlepili zmesou oxidovaného asfaltu. Vrstva asfaltu, naliata do miesta styku dvoch tabúľ skla, po zatvrdnutí vytvára výrazný, pomerne malý čierny trojuholník prebiehajúci pozdĺž celého spoja trojuholníkového útvaru. Inštaláciu tvoria trojuholníkové prvky vytvorené zo sklených tabúľ s rozmermi 1 080 × 1 440 mm a 1 080 × 720 mm otočených a spojených tak, aby mali rovnakú výšku 1 080 mm, ale zároveň aby vytvorili „malé“ (1 080 × 720 mm) a „veľké“ (1 080 × 1440 mm) prvky. Konštrukcia v rozsahu štyroch „podlaží“ — úrovní — vzniká stavaním týchto prvkov na seba do kríža, pričom vrcholové hrany minimálne dvoch trojuholníkových prvkov vytvoria základňu pre ďalší trojuholníkový prvok, ktorý sa na ich hrany postaví otočený o 180°. Celá inštalácia zahrňuje osem krát dvadsaťštyri, teda spolu stodeväťdesiatdva trojuholníkov.
Inštalácia má štyri úrovne. Jej celková výška je 4,2 m, pričom vrcholy veží najvyššej úrovne lícujú s ukončením murovaného ohraničenia balkónov Novej synagógy. Pri čelnom pohľade zo západne orientovanej strany Novej synagógy tvorí jej prvú — základnú — úroveň dvanásť trojuholníkových prvkov zoradených vedľa seba, akoby dvanásť písmen „V“ postavených na hlavu. Cez prvých šesť trojuholníkov má pozorovateľ možnosť nazerať do dlhých tunelov, ktoré majú dĺžku, resp. hĺbku šiestich „veľkých“ trojuholníkových prvkov zoradených za sebou. Pozorovateľ cez ne dovidí až na druhý koniec skleného objektu na východnej strane Novej synagógy. Zvyšných šesť trojuholníkov čelného pohľadu

0 — Gúziková — 4

vytvára šesť krátkych tunelov s dĺžkou, resp. hĺbkou len dvoch „veľkých“ trojuholníkových prvkov umiestnených za sebou. Tieto tunely totiž ústia do akéhosi „átria“ vo vnútri skleného objektu. Po tomto prerušení v „átriu“ pokračujú tunely v dĺžke dvoch „veľkých“ trojuholníkových prvkov za sebou v rovnakej línii až na východnú stranu skleného objektu. „Átrium“ je zboku na severnej strane Novej synagógy ohraničené dvomi radmi trojuholníkových prvkov umiestnených vedľa seba, ktorých tunel končí zase na východnej strane objektu.
Táto prvá úroveň inštalácie teda vytvára základ celej konštrukcie, z ktorej na druhej úrovni „vyrastajú“ veže.
Pri čelnom pohľade zo západne orientovanej strany Novej synagógy vidíme na tuneloch priečne umiestnené „veľké“ trojuholníkové prvky, ktoré sú súčasťou základne každej veže. Bázou pre jeden „veľký“ trojuholníkový prvok sú tri tunely, takže nad dvanástimi tunelmi tejto línie sú štyri „veľké“ trojuholníkové prvky, pričom je medzi nimi vždy medzera. Na druhú úroveň nadväzuje tretia úroveň, ktorej základnou jednotkou sú vežové prvky — z tohto pohľadu zakaždým dva trojuholníkové prvky zase priečne umiestnené, ktoré zoštíhľujú tvar veže smerom nahor. Každá veža končí štvrtou úrovňou inštalácie v podobe jedného „malého“ trojuholníkového prvku postaveného krížom na trojuholníky tretej úrovne. Iný je pohľad na vežu zo severnej alebo južnej strany. Jej bázu v prvej úrovni tvorí „veľký“ trojuholníkový prvok, na ktorý sa pozeráme zboku, teda na jej tabuľu skla. Druhú úroveň tvoria dva „malé“ trojuholníky druhej úrovne postavené krížom a umožňujúce pohľad do krátkeho tunela veže. Na vrcholoch dvoch trojuholníkových prvkov stojí trojuholník tretej úrovne otočený k nám zase zboku, teda tabuľou skla. A veža končí aj z toho pohľadu štvrtou úrovňou v podobe jedného „malého“ trojuholníkového prvku postaveného krížom na trojuholníky tretej úrovne, pričom vidíme zase do krátkeho tunela. Inštalácia s celkovou výškou 4,2 m pozostáva z dvadsiatich štyroch veží s výraznými vrcholmi ukončených čiernymi asfaltovými „čiarami“ orientovanými rovnakým smerom.
Členenie skleného, z každého pohľadu priehľadného

a, samozrejme, priesvitného objektu výrazne dokresľujú a zvýrazňujú vo vodorovnej rovine rozlične prerušené čierne asfaltové línie vrcholov trojuholníkových prvkov jednotlivých úrovní, ktoré prechádzajú po ich celej dĺžke. Ukazujú aj smerovanie usporiadania trojuholníkových prvkov a otvorených tunelov. V základnej, teda prvej, úrovni inštalácie svojím smerovaním spájajú západ s východom a vytvárajú dlhé súvislé čiary vo vrcholovom najužšom mieste dlhých tunelov. Vo výške druhej úrovne zvýrazňujú priečne uloženie trojuholníkových prvkov, teda základní veží, a v podobe jednotlivých rovnako dlhých kratších čiar sú súčasťou dlhých línií smerujúcich z juhu na sever. Aj čiernu líniu tretej úrovne tvoria krátke čiary prerušovanej línie vytvorené z vrcholov „malých" trojuholníkových prvkov uložených jednotlivo v priečnom smere, smerujúc zo západu na východ. Každá veža je vo svojom vrchole ukončená krátkou čiernou asfaltovou čiarou posledného „malého" trojuholníkového prvku štvrtej úrovne, pričom ich priečne smerovanie v jednej výške je zákonitým ukončením krížového usporiadania priehľadnej zostavy. Slnečné lúče, prechádzajúce cez okná Novej synagógy z východu až na západ, sa v nespočetnom množstve najrozličnejších podôb odzrkadľujú a odrážajú od sklených tabúľ a veží a lámu sa na nich jednotlivo a vo vzájomnom spolupôsobení.

0 — Gúziková — 6

Text je rekonštrukciou ideálneho východiskového stavu 24 veží v Novej synagóge, ktorý v skutočnosti nikdy nenastal, pretože veže sa začali rúcať ešte pred dokončením inštalácie.

0 — Gúziková — 7

Ildikó Gúziková je prekladateľka a autorka audiokomentárov pre nevidomých.

0 — Gúziková — 8

András Cséfalvay

Cnostná skutočnosť

Definitívne nedokončené

1

Keď napíšem, že stromy sa rozprávali, nebude to úplne tak, ako to môže znieť. Stromy sa nerozprávajú. Ale občas najlepší príbeh na konci dňa musí zvíťaziť, a preto: stromy sa rozprávali. Spomína sa odcudzenie a padli reči aj o vyschnutých konároch a koreňoch, ktoré práve kvôli prebytku tekutín hnijú vo vlastnom moku.
Budem sa snažiť rozprávať o omylnosti a premlčaných aspektoch ideálnych svetov.
Dotyk je nemožný, hovorili si stromy, takto to ďalej nepôjde. Takýmto spôsobom nie je možné formovať komunitu.
O tomto svedčilo aj množstvo suchého a opadaného ihličia v okolí. Veľký sauropod, ktorý ležal hneď vedľa, neefektivitu týchto komunitotvorných technológií pociťoval bytostne. Cítil nesmierny hlad. Kým stromy šuchotali lístím a vymieňali si moky pod zemou, alebo teda rozprávali sa, veľký sauropod nespokojne vzdychal. Cítil nevoľnosť, vedel, že niečo vo svete nie je tak, ako by mohlo byť, ale nevedel presne, čo by mal spraviť, a vlastne ani nevedel, že nevedel.
Bolo sucho, stromy aj veľké jaštery umierali.

1 — Cséfalvay — 2

Biotechnologický vývoj priviedol stromy k názoru, že jediný spôsob úniku pred jasným zánikom je privolať pomoc nových — vytvorených entít. Áno, predtým sa spravili chyby, prílišné zaľudnenie (hustota stromov) alebo aj veľkosť niektorých cikasovitých druhov sa javí ako prehnaný technooptimizmus, ale ako pri omyloch, tak aj pri náprave treba v prvom rade vychádzať zo seba — šuchotali si medzi sebou stromy. Život, ako ho pozorovali, je extrémne neefektívny a neflexibilný! Taký sauropod sa tak pomaly učí, je to v podstate len taký obrovský stroj, smialo sa lístie. A sauropod si ďalej myslel nemysliteľné — niečo s tým musím spraviť. Alebo čo asi si myslia veľké stroje. A ďalej ležal na slnku.
Pre novovznikajúcu technoentitu, ktorá mala byť odpoveďou na súčasné stroje, existovalo viacero rozličných predstáv. Najprv sa zdali byť protichodné, no väčšina z nich nakoniec nebola nezlučiteľná. Najprv sa hovorilo (stromy) — technológie majú slúžiť ako extenzie nášho tela, musíme sa zdokonaľovať, musíme nájsť spôsoby spomaľovania zániku, zlepšiť komunikáciu. Hovorilo sa o zmene tvaru a veľkosti lístia, o klíčnych listoch aj o bielkovinových inštrumentoch, ktoré, ako časom uvidíme, boli všetko úspešné návrhy. Druhí (iné stromy) si predstavovali pestovanie na stromoch materiálne závislých, ale lokomotívne i vedomím nezávislých otrokov. Kým niektorí užitočnosť ďalších pohyblivých robotov s úsmevom podceňovali, boli aj také hlasy, ktoré varovali pred intelektuálnym potenciálom týchto technoentít. Môže sa stať, nazdávali sa, že ich mentálne kapacity budú prevyšovať naše a v istom momente sa im staneme zbytočnými. Bol to varovný hlas — technoentity sa môžu obrátiť proti vlastnému stvoriteľovi. Tieto strachy, ako ukáže čas, boli tiež na mieste, hoci v istom zmysle príliš prehnané. Ako sa často stáva, sebahodnotenie nových entít, to, ako sa cítia, a vplyv týchto vlastných nárokov boli z výpočtov vynechané. Tieto faktory sa viackrát s pomstou vrátia a pripomenú sa.

1 — Cséfalvay — 3

Klíčne listy a prvá generácia

Zefektívnenie vlastného pretrvávania, kontrolovanejšie rozmnožovanie, menší počet klíčnych listov a transformácia ihličnatých stromov na listnaté bola revolúcia, od ktorej ešte neprešiel dostatok času, aby sa dalo s istotou povedať, že znamenala zmenu k lepšiemu. V každom prípade však viedla k technologickému vynálezu, ktorým bol tieň, resp. skrýša v konároch. Použitím nových bielkovinových algoritmov sa začala populácia nového sveta. Oproti jašterom, ktoré sa piekli na slnku, vznikala v týchto priestoroch prázdnoty (tieň, dutiny) nová inštrumentálna entita — veveričky (tento „terminus" použijeme ako skratku ďalekého spoločného predka ľudí, tzv. placental ancestor).
Malé cicavce hneď od počiatku spĺňali nádeje. Komunikácia medzi stromami sa zlepšila, les sa v oveľa užšom zmysle stával spoločnosťou. Vôbec, vďaka novej flexibilite (teplá krv, nové spôsoby pohybu) bolo možné, že aj stromy, aj malé cicavce neskôr v časoch vyhynutia dinosaurov kataklizmy prežili.
Napriek tomu niektoré stromy veveričky podceňovali a v podstate ich pokladali za otrokov. Malých pracantov, ktorí prežívajú, len kým stromom pomáhajú prežiť. Vznikol ale aj istý prúd myslenia stromov, nová naivita, ktorá nahliadala na svet cez prizmu nových nástrojov, ktorá sa snažila vykladať si fenomény podľa takto dostupných vnemov. Ako myslí strom cez svoje veveričky? Pre istotu si túto vetu zopakujem: Ako myslí strom cez svoje veveričky?

1 — Cséfalvay — 4

Bite the hand that feeds you.
(Niečo z opačnej strany.)

Predpokladáme, že doménu veveričej mysle — ako extenziu vynálezov stromov, tieňa a skrýše — vytvára do veľkej miery samotný strom. Strom má prehľad o všetkom, čo si veverička myslí. Existuje predpoklad, že veverička je prvá generácia ideálneho sveta čistoty, snaha stromov dosiahnuť nevinnosť. Je to nový svet, v ktorom má strom pod drobnohľadom všetko, minimálne všetko, o čom vie, a to všetko je dokonalé, také, aké si to strom naplánoval. Stromy — architekti novej cnosti. Myslenie stromov cez veveričky — prvá cnostná realita.

Druhá generácia a iteratívne otroctvo

Dalo sa teraz hovoriť o tom, ako z malých cicavcov cez ľudoopov vzniká nová generácia relatívne samostatne konajúcej, stromovej biotechnológie — homo. Ale pokladám túto časť príbehu za zbytočne technickú a radšej by som rovno spomenul otázku, ktorú by si mal klásť každý.
Nie sme my, ľudia, umelá inteligencia, ktorá má zničiť svet? Prinajmenšom stromy si to myslia. Geniálne plánovaný vývoj dokonalého nástroja, ktorý svojou čistotou dovedie stromy k rovnováhe a nesmrteľnosti.
Od veveričiek sa vývoj uberal približne cez 10 miliónov generácií až k ľudom — ktorí ako prví dosiahli úroveň rozmýšľania, na ktorej začali vytvárať vlastných otrokov. Kým ľudstvo si vymýšľa silikátové technológie na dosiahnutie nesmrteľnosti a vytvára cnostné domény dokonalosti, stromy si lámu hlavy (konáre?), čo sa v ich krásnom a pomerne dlho prosperujúcom pláne pokazilo.

1 — Cséfalvay — 6

Stromy boli schopné veveričej mysli rozumieť iba do tej miery, ako to umožnila ich stromová myseľ, a to napriek tomu, že to bola ich vlastná biotechnológia. Nemohli ju poznať v úplnosti. Ak predpokladáme kontinuum vedomia, teda že sa vedomie nezaplo v istom momente evolúcie spínačom „on", ale paralelne sa tiahne všetkým, čo je, a existujú len akostné rozdiely — potom si myslím, že je:

a) **Prehnane optimistické tvrdiť, že nový svet magneticko-–silikátových priestorov je (bude) cnostný a nevinný. Tieto priestory budú musieť byť plné pochybností, smútku a sebapochybností danej hmoty. Obávam sa, že namiesto superinteligencie sa stretneme len so supersmútkom.**
b) **Prehnane pesimistické tvrdiť, že by mohli spôsobiť apokalypsu. Smútok a sebapochybnosť magneticko-–silikátových entít sú silnejšie než ich potencia zničiť ľudstvo alebo svet. Hoci pravdepodobne často budeme bolieť, ako stromy často bolia od nás.**

A ľudstvo si povedalo — urobme si virtue–alnu skutočnosť
a poďme tam žiť.

Dragging your shit with yourself all along.
(Niečo z každej strany.)

Text bol pôvodne publikovaný
v časopise Kapitál 1/2018.
Uverejňujeme ho so súhlasom
autora a redakcie.

1 — Csefalvay — 8

Ján Madarás

Čas a priestor v geológii

Definitívne nedokončené

2

Geológia ako základná veda o Zemi skúma naše domovské vesmírne teleso v čase a priestore. Geologický čas sa meria od vzniku Zeme a je nesmierne dlhý. Vývojom poznatkov sa vek našej planéty stále spresňuje, dnes hovoríme o údaji štyri miliardy päťstoštyridsať miliónov rokov. Nie je to údaj vytrhnutý z kontextu. Meteority nesú v sebe vek kamenných objektov z nášho kozmicky blízkeho okolia. Tento údaj, podporený množstvom analýz, dokladá vek kamenných meteoritov — chondritov — na 4 miliardy 567 miliónov rokov. No a napokon tu máme exaktné údaje najstarších zachovaných minerálov na Zemi. Sú to zirkóny z Jack Hills v Austrálii, ktorých vek je 4,4 miliardy rokov. Vďaka neustálej dynamike procesov pod povrchom je Zem veľmi premenlivá planéta. Počas vyše 4,5 miliardy rokov neustále menila vonkajšiu podobu v morfológii a geologickom zložení kontinentov a oceánov, ale aj zloženie atmosféry, klímu, nechávala vzniknúť a zaniknúť rôzne formy života. Podľa vedeckých poznatkov je Zem asi v polovici svojho života. Takže zmien bude ešte neúrekom.

2 — Madarás — 2

Čas a priestor v geológii neplynie podľa našich ľudských mierok. Najdôležitejšie zmeny sa dejú v rámci ľudského pozorovania pomaly, nebadane, po milimetroch či centimetroch za rok. Ale za milióny rokov sú to zmeny prevratné. Uveďme len jeden príklad. Indický subkontinent bol pred 300 miliónmi rokov súčasťou obrovského južného kontinentu, zvaného Gondwana. Bol spojený s dnešnou Afrikou, Južnou Amerikou, Madagaskarom, Austráliou a Antarktídou. A celý tento obrovský priestor pokrýval pevninský ľadovec, taký, aký dnes pokrýva Antarktídu. Gondwana v tejto podobe pretrvala ešte ďalších 150 miliónov rokov, akurát sa trochu posunula na sever a nebola zaľadnená. Pred 100 miliónmi rokov sa začali diať celoplanetárne prevratné zmeny, ktorých výsledok vidíme aj dnes. Južný kontinent Gondwana, ale aj severný, Laurazia, sa začali rozpadať a kontinenty sa začali vzďaľovať od seba. A India putovala tisíce kilometrov na sever, až sa pred 50 miliónmi rokov zrazila s Áziou a v mieste kolízie začalo vyrastať obrovské pohorie — dnešné Himaláje. Tento proces stále pokračuje. Himaláje rastú, zemetrasenia často ohrozujú milióny životov tejto najhustejšie obývanej časti planéty. Takto sa prenáša pomalý, bežnými ľudskými zmyslami neviditeľný geologický pohyb do náhleho, katastrofického. Lebo to, čo môžeme zmyslami zachytiť, sú zmeny náhle, katastrofické. Pociťujeme ich v podobe zemetrasení, zosuvov pôdy, náhlych povodní, výbuchov sopiek... Vtedy spozornieme, lokálne sa nám môže zdať, že nastáva zmena či koniec sveta. Zem je však obrovská; to, čo sa deje za horizontom inej krajiny, my doma ani nemusíme pocítiť. Alebo to zaznamenajú len citlivé prístroje a v dnešnej informačnej dobe sa o javoch prakticky okamžite dozvie celý svet.

Geológia potrebuje časopriestorové udalosti zaradiť, aby sa mohli skúmať na celej planéte. Na to slúži tabuľka vekového zaradenia hornín, zmien života, tektonických udalostí. Zmeny musia byť globálne, také, aby v geologických vrstvách boli zaznamenané na veľkých častiach planéty. Všetci poznáme delenie histórie Zeme na prvohory, druhohory, treťohory... Prečo sú hranice určené práve takto a vtedy? Odpoveďou je náhla globálna zmena na planéte. Vieme, že najväčšie vymieranie života na Zemi prebehlo na rozhraní prvohôr a druhohôr alebo napríklad na rozhraní druhohôr a treťohôr. Boli aj ďalšie zmeny a bolo ich veľa v rôznej intenzite. To sú tie časové zlomy, najprv pomalé, potom náhle „padanie sklených veží". Niečo sa vybudovalo, trvalo a náhle skončilo. Ale vždy nastala nová kvalita zmeny.

2 — Madarás — 4

Už sa pomaly začína aj vo vede akceptovať, že v súčasnosti žijeme v novej geologickej ére — antropocéne. Aby sme si však nekriticky nefandili. Zatiaľ to nie je taká celoplanetárna globálna zmena, aby znamenala prechod zo štvrtohôr do „pätohôr". Stále sme len vo štvrtohorách, teda najmladšom geologickom období, ktoré trvá na Zemi niečo vyše než 2,5 milióna rokov. Je to geologické obdobie, v ktorom sa výrazne pohybuje aj náš živočíšny druh — človek rozumný (Homo sapiens). Naša moderná civilizácia sa začala na Zemi výrazne prejavovať po skončení ľadovej doby — pred 10-tisíc rokmi v geologickom období, ktoré nazývame holocén. 9 500 rokov sa naša civilizácia vyvíjala kontinuálnym tempom, sprevádzaným vzostupmi a pádmi, prosperitou a biedou, ale viac-menej bez výrazných zásahov do prírodného prostredia. To, čo sa však udialo nástupom priemyselnej doby na konci stredoveku a v novoveku, však v doterajšej histórii planéty a ľudstva nemá obdobu. A vývoj od 20. storočia môže priniesť oprávnenú úvahu, či sme stále tým „človekom rozumným", alebo si plnou parou pílime most nad priepasťou. Človek už dnes nepretvára zanedbateľne malé časti planéty, ale pretvára celú planétu. Na svoj rast potrebuje čoraz viac zdrojov z prírody — nerastných surovín, pôdy, vody... Vyvíja čoraz silnejšie a nebezpečnejšie zbrane, lebo akosi nevieme koexistovať navzájom bez konfliktov. Geologicky si môžeme položiť kacírsku, ale oprávnenú otázku: Prežije nás Zem? Čo po nás ostane v geologickej škále času?

Z Afriky — kolísky ľudstva — sa dnešný moderný človek rozšíril po celej planéte v priebehu 100-tisíc rokov. V geologickej histórii Zeme je to len okamih. Ak by sme si predstavili vek Zeme ako celý deň, tak dnešný človek tu pôsobí len dve sekundy... V geológii platí niekoľko základných postulátov, jedným z nich je princíp aktualizmu, ktorý navrhol v roku 1795 James Hutton a v roku 1800 redefinoval a zdokonalil Charles Lyell. V geológii je to princíp, podľa ktorého všetky udalosti v dejinách Zeme sú výsledkom pôsobenia takých síl, aké účinkujú i dnes a s rovnakou intenzitou. Zjednodušene možno konštatovať, že dnešok je kľúčom k minulosti. V paleontológii máme zase pojem „vedúca skamenelina". Je to taká vyhynutá fosília, ktorá v priebehu geologicky krátkeho času dosiahla masové rozšírenie, jej zvyšky alebo stopy sa nachádzajú na veľkých častiach planéty, ale jej existencia bola krátka. Preto sa mimoriadne dobre hodí na porovnávacie datovanie určitých vrstiev Zeme a korelovanie takýchto horizontov na veľkých plochách. Človek má k vedúcej skameneline už blízko. Za krátku dobu sa masovo rozšíril po celej planéte a zanecháva v nej výraznú stopu. Nevieme, či náš druh prežije ešte ďalších 100-tisíc rokov. Veď vo vývoji človeka bolo niekoľko slepých vetiev, hoci tá súčasná je momentálne najživotaschopnejšia. Neznamená to však, že sa udrží dlhodobo.

2 — Madarás — 6

Čo by mohlo po zmiznutí človeka na Zemi ostať dlhodobo zachované? Čo by mohla obsahovať geologická vrstva, o ktorej by naši hypotetickí nasledovníci mohli povedať, že vznikla v ére, zvanej antropocén? Vyspelé štáty sveta sa vážne zaoberajú problematikou ukladania jadrového odpadu hlboko pod Zem. Do takých hĺbok, ktoré sa na povrch nedostanú milióny rokov, teda za čas, kedy tento odpad postupne stratí rádioaktívnym rozpadom a premenami na stabilné prvky svoju nebezpečnosť. Po človeku v Zemi ostanú niektoré technické diela milióny rokov: hlboké bane, dopravné tunely, zatopené ťažobné jamy po ťažbe uhlia, rúd, drahých kameňov. V povrchových usadeninách ostane síce tenká, ale výrazná vrstva úlomkov betónu, skla, čiastočne železa a iných kovov. V morských sedimentoch ostanú uväznené odolné plasty... Filmovo táto možná kataklizma bola celkom presvedčivo zachytená v pôsobivých scénach sci-fi série „Planéta opíc".

Dielo *„Definitívne nedokončené"* je sprvu nemenným, potom pomalým a v závere katastrofickým „koncom sveta". Je lokálnym, veď mimo múrov inštalácie sa nič neudeje, ale je koncom, o ktorom sa môže prenesene dozvedieť celý svet. Je však aj výpoveďou globálnej zmeny, tektonickej udalosti či náhleho vymretia celých ekosystémov. Zo zdanlivo nemenného, usporiadaného stavu a tvaru vzniká iný. Na troskách starej kvality vyrastá úplne iná, aj keď v základe tá istá. Len inak preskupená, premiešaná. Ak by sme tie úlomky pozbierali, nikdy z nich nezlepíme identický tvar a kvalitu. Ale môžeme ich inak preskupiť, pretaviť a získať novú podobu — nový kontinent, oceán, pohorie, organizmus. Každá hornina na Zemi nesie v sebe záznam predchádzajúcich udalostí. Jej základné stavebné časti — atómy, prvky či minerály — sú rovnaké, ale transformované v novej kvalite vytvoria opäť niečo iné.

Autor je geológ, pôsobí v Ústave vied o Zemi Slovenskej akadémie vied.

2 — Madarás — 8

Peter Szalay

Zlyhanie vertikálneho mesta

Definitívne nedokončené

3

Plató

Plató v architektúre je plochou stavebne vyzdvihnutou nad terén dostatočne vysoko na to, aby z neho bol výhľad do krajiny. Zároveň však plató stanovuje rovinu, je základňou, ktorá prestrešuje prirodzené nerovnosti zemského povrchu, vytvára jasný a abstraktný horizont pre ideálne pôsobenie architektonických perspektív. Je priestorom potenciálu, „zelenou lúkou", plochou snažiacou sa redukovať svoj kontext, na ktorej sa môže odohrávať zdanlivo čokoľvek. Príliš husté zastavanie by však eliminovalo charakteristiku plató ako voľnej plochy. Vo svojej horizontalite je plató priestorom rovnosti, súčasne však jeho vyzdvihnutie nad zem segreguje, je konštruktom modernej inžinierskej racionality, technoutopického sna o skrotení prírody.

Plány vertikálnej segregácie

„Urbanizmus je veda založená na troch dimenziách, nie dvoch. To prináša prvok výšky, ponúkajúci možnosť oslobodenia priestoru pre modernú dopravu a rekreačné ciele" (Bod 81. Aténskej charty, 1933).

Tento manifest funkcionalistického urbanizmu, vydaný Le Corbusierom až desať rokov po jeho vzniku, sa stal nesporne najvplyvnejším dokumentom pre plánovanie a prestavbu miest 20. storočia. Bol teoretickou platformou pre globálny boom výstavby miest po druhej svetovej vojne, jedným z východísk premien našej planéty, ktoré dnes zhrňujeme pod názov antropocén.
Už na prelome 19. a 20. storočia sa vertikálne vrstvenie ulíc a mestských priestorov stalo typickou súčasťou populárnych obrazov a publikácií o mestách budúcnosti. Eugène Hénard, francúzsky inžinier a vizionár, vynálezca kruhového objazdu, tvrdil, že „všetko zlo vychádza zo starej tradičnej myšlienky, že cesty musia byť na rovnakej hladine so zemským povrchom". Citovaný 81. bod Aténskej charty bol v určitom smere legitimizovaním fantázií o viac etážovom mestskom priestore. Architektami a inžiniermi bol po druhej svetovej

3 — Szalay — 2

vojne rozpracovaný do koncepcie takzvanej „vertikálnej segregácie dopravy“, koncepcie, ktorá ovplyvnila plánovanie architektov a urbanistov aj na Slovensku.
Segregácia automobilovej dopravy od peších chodcov, ich vyzdvihnutie na plató, terasy či mosty, takéto radikálne technické riešenie sa stalo pre obdobie šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov 20. storočia charakteristickým spôsobom eliminácie kolíznych situácií v centrách miest. Neboli to len strešné terasy jednotlivých objektov, aké zrealizoval Ivan Matušík na obchodnom a hotelovom komplexe na Kamennom námestí v Bratislave (1960), ale aj celé centrá urbanistických komplexov, ako sídlisko Karlova Ves v Bratislave (1964) či Terasa v Košiciach (1965). Umelo vystavané plató námestí žali úspechy v rade dobových súťaží a urbanistických vízií pre prestavby centier miest na Slovensku. Koncept vertikálnej segregácie dopravy principiálne využili vo väčšine návrhov prestavieb mestského centra Bratislavy, či už to bol projekt priečnej osi Bratislavy spojenej s projektom Slovenského rozhlasu Štefana Svetka (1967), spoločenské centrum na mieste dnešného priestoru Slovenského národného divadla na nábreží Dunaja architektov Jozefa Lacka, Ladislava Kušníra a Ivana Slameňa (1968), Obchodná ulica Ivana Matušíka (1970), a v neposlednom rade aj na opačnej strane rieky, na projekte nového centra južného okrsku — Petržalky — od Jozefa Chovanca a Stanislava Talaša (1972).
Všetci títo architekti si predstavovali spoločenský život centier miest vyzdvihnutý na umelo vystavaných platách, terasách a mostoch. A napriek tomu, že väčšina týchto predstáv zostala len v polohe štúdií, skíc a modelov, vonkoncom ich nemožno zaraďovať k súdobým konceptuálnym futuristickým projektom na pomedzí umenia a architektúry, aké robili rady architektov v zahraničí, ale aj na Slovensku. Spomínané projekty boli zakreslené v oficiálnych územných plánoch a boli nespochybňovanou súčasťou dlhodobej etapizácie socialistickej výstavby miest. Istota architektov, ako aj politikov vychádzala z prijímania komunistickej, ale v širšej miere vedeckej, technooptimistickej ideológie historickej nevyhnutnosti pokroku. Technologický pokrok

a ekonomický rast bol jedinou dynamicky sa vyvíjajúcou premennou v týchto na desaťročia vopred rozplánovaných projektoch. Architekti, inžinieri a ekonómovia týchto diel nepredpokladali ruptúry, krízy a zmeny v spoločnosti, počítali len s vývojom neustále sofistikovanejších technológií a rastom bohatstva spoločnosti, ktorá bude vyžadovať väčší priestorový a funkčný luxus. V takomto progresivistickom zaslepení sa konštruovanie vertikálnej segregácie stalo v určitom zmysle aj segregovaním ľudí, keďže vyzdvihnutie nad terén vždy spôsobuje určité komplikácie pre ľudí s fyzickými alebo aj psychologickými limitmi. Zásadné zmeny vo vnímaní spoločnosti a životnom prostredí a predovšetkým v politickom a ekonomickom systéme krajiny, ktoré nastali po páde socialistického režimu, znamenali pre tieto diela zlom, rozostavané projekty v prostredí trhového hospodárstva stratili svoju realizovateľnosť v dlhodobých perspektívach, ostali len ako zle pochopiteľné fragmenty.

Fragment:
Viacúčelové výstavné zariadenie v Bratislave—Petržalke

Plató takzvaného viacúčelového výstavného zariadenia v Bratislave—Petržalke, dnes známeho ako Incheba, navrhnuté architektom Vladimírom Dedečkom, patrí k najrozsiahlejším realizáciám konceptu vertikálnej segregácie dopravy na Slovensku. Myšlienky vyzdvihnúť verejné pešie komunikácie v tomto prípade spolu s exteriérovými výstavnými plochami nad terén s technickou a dopravnou infraštruktúrou nadväzovali na koncepciu celej novej mestskej časti. Súviseli s plánom stavať ľavobrežné moderné centrum mesta, ako aj centrálnu os najväčšieho sídliska v Československu. Dedečkove terasy a plató neboli preto určené len pre vlastné výstavisko. Architekt vyzdvihol peších na oceľobetónovú platňu stojacu na pilieroch, aby riešil reálne nebezpečenstvo záplav a zároveň sprístupňoval cestu k nábrežiu pre obyvateľov petržalského sídliska, ktorých od neho oddelili bariérou diaľničného obchvatu E58.
Dedeček už pri samotnom projekte jasne definuje vnímanie hierarchie priestorov výstaviska, kde podlažie, ktoré stojí na

3 — Szalay — 4

teréne, nazýva suterénom a až terasy vyzdvihnuté 5,5 metra nad zem definuje ako prízemie. Jeho terasy mali preklenovať túto bariéru pre peších a riešiť problém komfortného spojenia sídliska s Dunajským nábrežím. Okrem funkčných a spoločenských účelov aj svoju výtvarnú koncepciu vysvetlil tak, že „terasovité zónovanie klesajúce k Dunaju umožňuje výhľad z objektov na panorámu Starého Mesta a zároveň zo Starého Mesta možno vnímať celé hmotové riešenie areálu viacúčelového výstavného zariadenia".

Architekt výstavbu naplánoval do dvoch etáp, ktoré sa od roku 1974, kedy začal reálne na projekte pracovať, niekoľkokrát menili. Výstavba interhotela na petržalskej strane Einsteinovej ulice, amfiteátra na hranici Pečenského lesa či veľkej hokejovej haly bola vo väčšej či menšej fáze rozpracovanosti nakoniec po páde socializmu a obmene politickej garnitúry zamietnutá. Architekt tak stihol so svojím tímom zrealizovať „len" komplex administratívnej výškovej budovy s technickým zariadením výstaviska a čiastočne aj veľkú multifunkčnú sálu.

Vadimír Dedeček, patriaci k najvýraznejším a aj najprominentnejším tvorcom povojnového modernizmu na Slovensku, sa po revolúcii v roku 1989 stal verejnosťou azda najkritizovanejším architektom. Jeho projekty boli interpretované cez optiku kritiky totalitného zriadenia, ale aj ako zlyhanie architektonických koncepcií modernizmu ako takého. Po dostavbe objektu SNG v Bratislave bola práve „Incheba" tou najkritizovanejšou. V porevolučnej atmosfére slobody sa od kolegov architektov a novinárov ušli Dedečkovým dielam mnohé nelichotivé prirovnania, vyčítali im ich „neznášanlivosť s prostredím", megalomániu, prirovnávali ich k monštrám či dokonca „škuľavému dieťaťu Bratislavy". Architekt, ktorý sa snažil oponovať a vysvetľovať dôvody výberu takejto koncepcie, bol nakoniec po sprivatizovaní areálu z projektu vyradený. Zrealizovaný fragment Dedečkovho výstaviska na konci milénia dostavali bez jasnejšieho konceptu a v rozpore s ideálmi prvej povojnovej generácie architektov Slovenska. Súčasné výstavisko Incheba víta svojich návštevníkov v halách vstavaných do pôvodného technického podlažia a terasy necháva ležať

nevyužívané ladom. Paradoxne, v jednej z najživšie rozvíjaných lokalít Bratislavy bariéra diaľničnej komunikácie stále zostala nezmenená a dodnes predstavuje kľúčový problém lokality, ku ktorému však nie je zo strany mesta formulovaný jasnejší plán. Moderné idey vertikálnej segregácie dopravy zlyhali, život mesta ostal ekonomicky triezvo žiť na teréne, ponechaný „prirodzenému" vývoju, ktorý diktuje silný tlak motorovej dopravy. Chodci, pre ktorých sú vymedzené úzke chodníky a riedko osadené lávky cez diaľničný obchvat, sú prirodzene lákaní do uzavretých klimatizovaných priestorov obchodných centier. Prežívať „nebezpečenstvo" mestského exteriéru mimo motorového vozidla sa tak v týchto centrálnych lokalitách stáva viac súčasťou romantického urbanexploringu než bežnej skúsenosti obyvateľa mesta.

Nostalgia za budúcnosťou

„A budúcnosť? Tá sa javí ešte menej optimistická a oveľa ‚pragmatickejšia'." hovorí Vladimír Dedeček
Súčasná „ruinofília", ako vo svojej eseji z roku 2010 výstižne pomenovala Svetlana Boym dodnes neutíchajúci záujem umelcov, výskumníkov a verejnosti o zanikajúce dedičstvo modernizmu, má svoje korene v strate autenticity „v dobe rastúcej digitálnej éry". To, čo však túto vlnu ohromenia a nostalgie zo zanikania architektúry odlišuje od dôb „Ruinenlustu" — obdivovania zostatkov antických a stredovekých stavieb v 19. storočí, však nespočíva len v uvedomení si súčasnej straty materiálnej trvácnosti. Naša dnešná „ruinofília" či obľuba urbanexploringu je do veľkej miery sledovaním zlyhania samotných radikálnych konceptov a východísk architektúry súčasnosti.
Ruiny modernizmu vnímame do veľkej miery projektívnym pohľadom — pohľadom, ktorý nepripúšťa „právo deštrukcie". Vidíme v nich mnohokrát predovšetkým neschopnosť vlastníkov, politikov či úradov starať sa o naše prostredie a dedičstvo. Fascinácia pohľadom na rozpadávajúce sa a hrdzavejúce oceľové a betónové konštrukcie, prefabrikované sklenené, keramické či plastové elementy fasád a opustené továrne, liečebné domy či bytovky je

rovnako dôkazom o zlyhaniach sociálnych utópií modernej histórie, ako aj iracionálnosti rastových paradigiem kapitalizmu. Ako tvrdí Douglas Murphy v knihe *The Architecture of Failure* (Architektúra zlyhania), je to „odrazom našej depresívnej politickej situácie" a znakom chýbajúceho „úprimného radikalizmu" v súčasnej architektúre. Ruiny modernizmu sa dostali do obrazového repertoáru dystopických vízií budúcnosti. Obrazu zlyhania dnešnej civilizácie antropocénu, v ktorom sme síce tí, ktorí najvýznamnejšie ovplyvňujú premeny planéty, no nami naštartované procesy nás unášajú do nezvratnej katastrofy. Ako výstižne napísal Nicolas Bourriaud, *„ľudstvo sa stáva pozorovateľom aj obeťou vlastnej infraštruktúry".*

Text vznikol aj vďaka finančnej podpore agentúry VEGA (projekt č. 2/0074/17) a APVV (projekt APVV-16-0584).

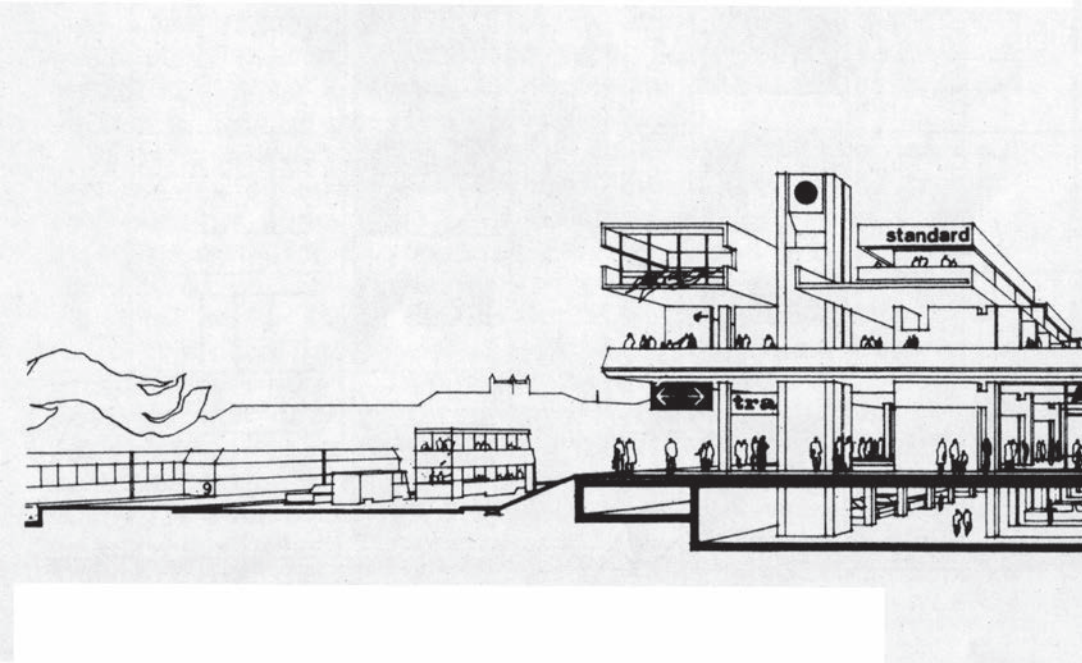

3 — Szalay — 8

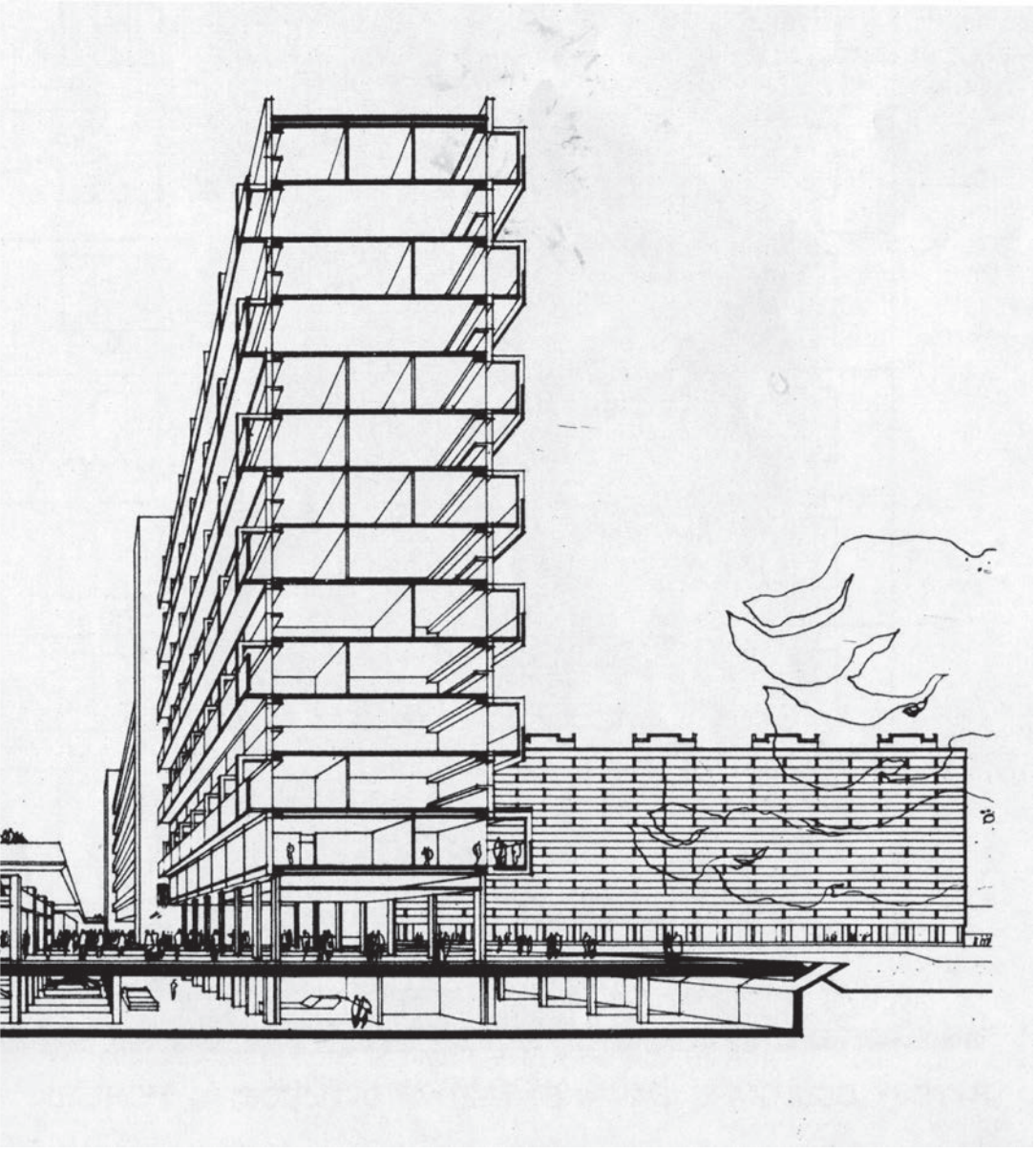

**Rezopohľad hlavnou mestskou triedou,
Jozef Chovanec, Stanislav Talaš a kolektív, 1972.
Zdroj: Mestský sektor Bratislava–Petržalka,
zost. Ivan Dvorín. Bratislava: Investing, 1973,
nečíslované.**

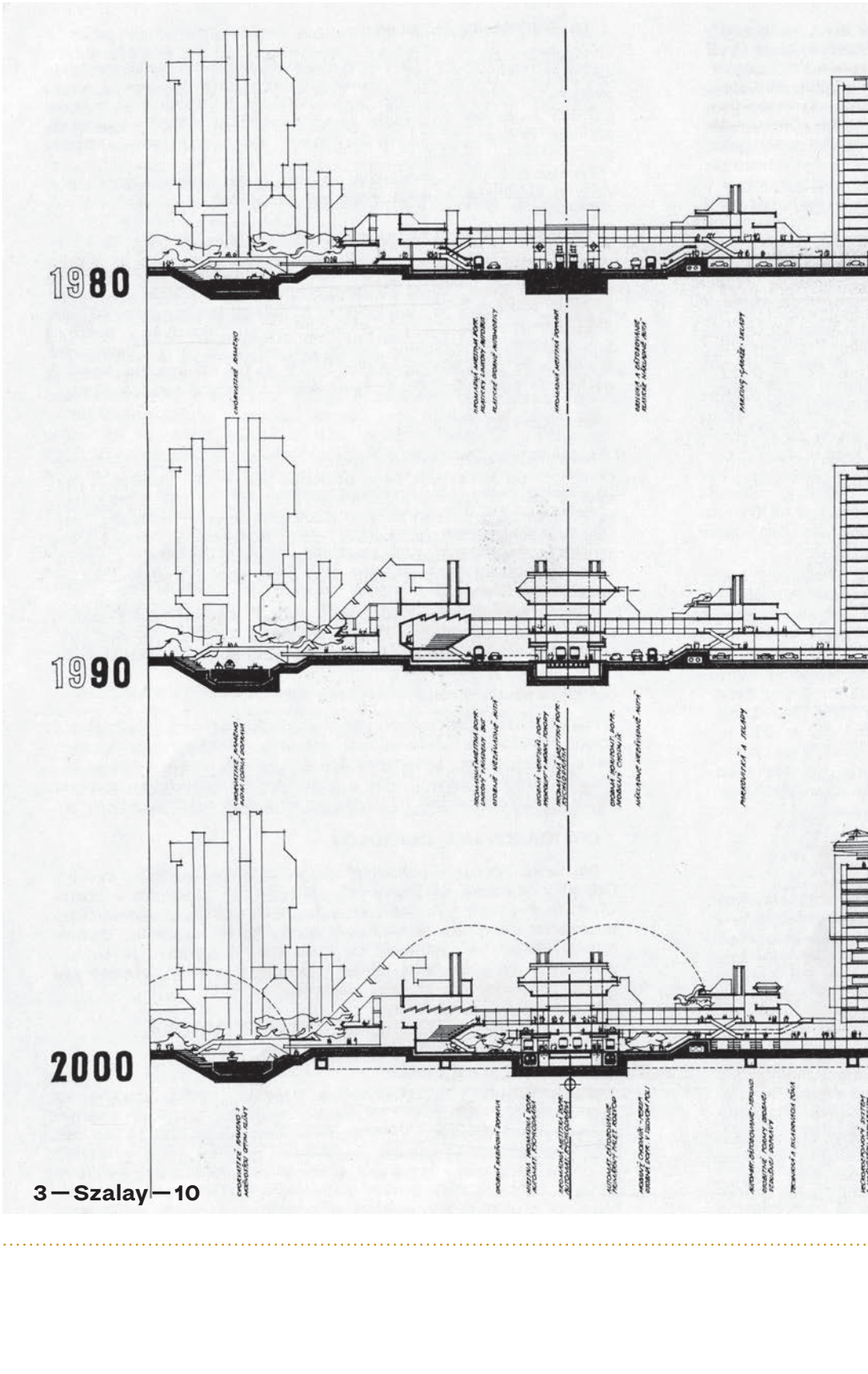

3 — Szalay — 10

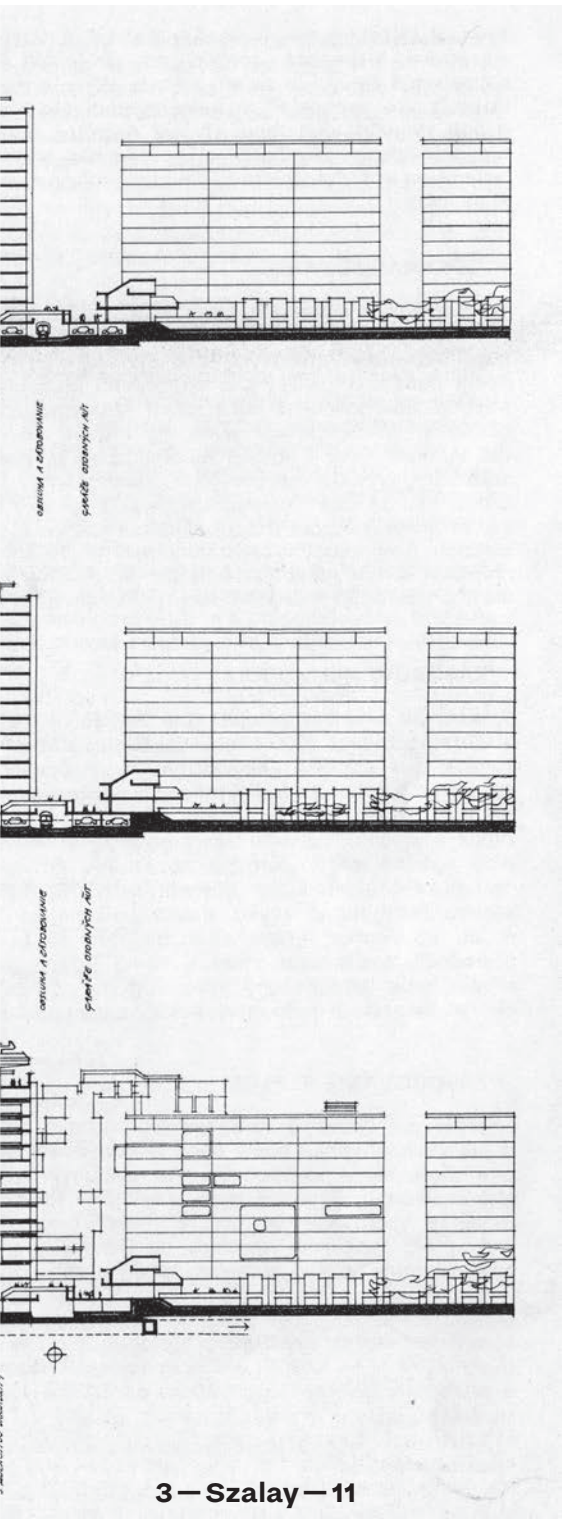

Štúdia postupnej premeny hlavnej mestskej triedy z hľadiska hromadnej dopravy, Jozef Chovanec, Stanislav Talaš a kolektív, 1972.
Zdroj: Mestský sektor Bratislava–Petržalka, zost. Ivan Dvorín. Bratislava: Investing, 1973, nečíslované.

**Autor je historik architektúry
a pôsobí na oddelení architektúry
Slovenskej akadémie vied.**

3 — Szalay — 12

Jussi Parikka

A zem kričala, živá

Definitívne nedokončené

4

Čo ak by naším sprievodcom po svete médií nebol obvyklý podozrivý — podnikateľ či vierozvestca zo Silicon Valley, alebo čerstvý absolvent manažmentu, ktorý dúfa, že sa uchytí v hladkom crowdsourcingovom oblaku sieťovej sféry? Čo keby ním bol profesor Challenger, postava z poviedky Arthura Conana Doyla „When the World Screamed" z roku 1928? Poviedka vyšla v časopise *Liberty* a priniesla zvláštny pohľad do sveta šialeného vedca s príchuťou toho, čo by sme dnes nazvali „špekulatívnym realizmom". Profesor Challenger, ktorého predchádza pochybná a tak trochu bláznivá povesť, zastáva názor, na ktorý s radosťou nadviažu neskorší filozofi, ako napríklad francúzsky píšuca dvojica Gilles Deleuze a Félix Guattari: že zem je živá a jej kôra sa hemží životom. Myšlienka žijúcej zeme má však tiež dlhú kultúrnu históriu: z antiky pretrváva v pojme terra mater a v novovznikajúcich banských kultúrach osemnásteho a devätnásteho storočia sa stáva súčasťou romantickej filozofie. Neskôr v dvadsiatom storočí získava holistický život planéty odlišnú konotáciu vďaka novým Gaia teóriám.

Rozprávanie o vrstvách a geológii začína nedatovaným listom, adresovaným pánovi Peerlessovi Jonesovi, odborníkovi na artézske vrty. List je žiadosťou o pomoc. Čo konkrétne sa žiada, nie je upresnené, no povesť šialeného vedca a prchká povaha profesora Challengera sú prísľubom toho, že nepôjde o bežnú operáciu. V atmosfére podozrievania a podivnosti sa čoskoro ukáže, že sú potrebné odborné znalosti pána Jonesa o vŕtaní. V Hengist Down v Sussexe vo Veľkej Británii vykonáva profesor Challenger tajnú vrtnú operáciu. Na začiatku nie je jasné, na čo presne treba špeciálne vrtné sústavy. Až neskôr sa ukáže, že materiál, ktorým majú preniknúť, je niečo iné, než čo sa obvykle ťaží — nie je to ani krieda, ani íl či bežné geologické vrstvy, ale látka podobná želatíne.

Operácia nezačala nedatovaným listom. Už predtým profesor vŕtal čoraz hlbšie do zemskej kôry, až nakoniec objavil vrstvu pulzujúcu ako živé zviera. Skutočným cieľom Challengerovej misie bolo dokázať, že zem je živá a že túto

4 — Parikka — 2

životnosť možno potvrdiť experimentálnym spôsobom. Namiesto vŕtania a ťažby ropy, uhlia, medi, železnej rudy a iných vzácnych surovín, kvôli ktorým ľudia obvykle kopú diery do zeme, Challengerovu misiu poháňala túžba dokázať nové špekulatívne tvrdenie o živých hlbinách planéty: pod „nažltnutou nižšie uloženou kriedou, kávovo zafarbenými hastingskými sedimentmi, svetlejšími ashburnhamskými horninami, tmavými ílmi z obdobia karbónu a pod pásmi čierneho uhlia striedajúceho sa s vrstvami ílov a lesknúceho sa v elektrickom osvetlení" nájdeme neobvyklé vrstvy, ktoré sa vymykajú klasickým geologickým teóriám Huttona alebo Lyella. Zrazu sa zdá nepopierateľné, že dokonca aj neorganická hmota je živá: „Tepanie nebolo priame, ale vyvolávalo dojem jemného vlnenia alebo rytmu, ktorý sa šíri po povrchu," opisuje pán Jones hlbokú vrstvu, ktorú objavili: „Povrch nebol úplne homogénny, ale akoby cez brúsené sklo boli pod ním vidieť nejasné belavé škvrny alebo dutiny rozličného tvaru a veľkosti." Jadro a vrstvy pulzovali, tepali, boli živé. Nebolo nutné zachádzať tak ďaleko ako profesor Challenger v jednej z najbizarnejších, znásilnenie pripomínajúcich scén v literatúre, keď vnikne do želatínovej vrstvy len preto, aby prinútil zem kričať. Tento vedecký sadizmus sa ozýval v ušiach zhromaždených a ešte oveľa ďalej. Bol zvukom „tisícich sirén spojených do jednej, ktorá paralyzovala dav svojou neodbytnou naliehavosťou a šírila sa do diaľky v stojatom letnom vzduchu, až kým sa neozývala po celom južnom pobreží a nedorazila až k našim francúzskym susedom na druhom konci prielivu". Svedkom celého úkazu bolo obecenstvo zvolané profesorom — kolegovia a zainteresovaní zahraniční hostia so vstupom len na pozvánky.

Záujem o „črevá zeme" sa však neobmedzoval len na beletriu a živý jazyk Conana Doyla. Profesorovi Challengerovi predchádzali literárne postavy devätnásteho storočia, ako Heinrich z Novalisovho nedokončeného románu Heinrich von Ofterdingen (1800/1802), ktorý si kládol otázku: „Je možné, že pod našimi chodidlami sa hmýri svojský svet plný života?" Poetický pohyb smerom k žijúcej pulzujúcej zemi

ju otvoril pre uhlie, minerály a pre vzácne suroviny. Zem sa tak či tak stala zdrojom. Kovy a minerály sú úzko spojené so zrodením moderného strojárstva, vedy a techniky. Kovy ako meď boli kľúčovou hmotnou charakteristikou kultúry technických médií už od devätnásteho storočia. Mnohé zo starších medených baní boli na začiatku dvadsiateho storočia vyčerpané, čo viedlo k novým požiadavkám na medzinárodné územia a hĺbku ťažby. Zvyšujúca sa medzinárodná potreba surovín pre drôty a sieťovú kultúru si vyžadovala hlbšiu ťažbu kovov, na ktorú boli potrebné nové vrtné systémy. Rastúci dopyt a medzinárodný rozsah priemyslu mal za následok kartelizáciu obchodu s meďou od ťažby až po tavenie. V historických kontextoch baníctva, kde šialenstvo Challengera začína dávať zmysel, je človek v pokušení rozjímať nad imaginárnymi hrôzami podzemia, ako ich opisujú mnohí autori od H. P. Lovecrafta až po Fritza Leibera. Leiberova tvorba predznamenáva oveľa súčasnejšieho autora, zaoberajúceho sa biopolitikou ropy Rezu Negarestaniho. Obaja zdôrazňujú tú istú tému: ropa je živá podzemná živočíšna forma. Človek by nemal ignorovať krik zeme zapríčinený hydraulickým štiepením (frakovaním). To je prísľubom možnej zmeny geopolitickej rovnováhy vo výrobe energie a zároveň odkazuje na to, čo sa v diskurze geopolitiky často zanedbáva: geo, zem, pôdu a hĺbku kôry, ktorá vedie k črevám zeme. Pumpovaním stlačenej vody a chemikálií do podzemia vytláča táto procedúra plyn spomedzi skál a núti zem stať sa rozšíreným zdrojom. Skaly pukajú, benzén a formaldehyd vnikajú dovnútra a zem je pripravená sa obnažiť. Frakovanie je slovami Bretta Neilsona v dokonalom súlade s kapitalistickou hyperbolou expanzie za hranice: „Či už čerpá zo spoločných prírodných zdrojov zeme, ohňa, vzduchu a vody, alebo zo zosieťovaných spoločných zdrojov ľudskej spolupráce, frakovanie vytvára exces, ktorý možno využiť.“

Vo vnútri zeme nachádzame kovovú realitu, ktorá vyúsťuje do metafyziky kovov a digitálnych zariadení. Okrem špekulatívneho prístupu sa môžeme vrátiť aj k empirickému materiálu. V súvislosti so súčasnou situáciou mediálnych

technológií je dôležité pripomenúť si skutočnosť, že podľa štatistiky z roku 2008 je hmotná podstata médií výrazne kovová: „36 percent všetkého cínu, 25 percent kobaltu, 15 percent paládia, 15 percent striebra, 9 percent zlata, 2 percentá medi a 1 percento hliníka“ ide ročne do mediálnych technológií. Posunuli sme sa od spoločnosti, ktorá bola až do polovice dvadsiateho storočia založená na veľmi obmedzenom počte surovín („drevo, tehla, železo, meď, zlato, striebro a niekoľko plastov“), k spoločnosti, v ktorej jeden počítačový čip pozostáva zo „60 rôznych prvkov“. Zoznamy kovov a technologických materiálov zahŕňajú vzácne zeminy, ktoré sa dostávajú do centra globálnych politických sporov o poplatkoch a obmedzení vývozu z Číny. Súvisia aj s debatami o škodách na životnom prostredí spôsobených rozsiahlou povrchovou ťažbou, ktorá sa masívne spolieha na chemické procesy. Pokiaľ ťažená hornina obsahuje menej než jedno percento medi, znamená to, že je na chemických procesoch, aby získali meď na ďalšie použitie v technologických zariadeniach.

Štatistiky kovov využívaných na výrobu médií sú ohromujúce, svedčia však aj o inej materiálnosti technológie, ktorá súvisí s Conanom Doylom, ale aj so súčasným diskurzom mediálneho umenia o „hlbokom čase zeme“. Od profesora Challengera prejdem k nemeckému profesorovi mediálnych štúdií Siegfriedovi Zielinskemu a jeho konceptu „hlbokého času dejín mediálneho umenia“. V skratke, ktorú neskôr rozviniem: pojem „hlbokého času“ je pre Zielinskeho akýmsi gestom mediálnej archeológie, inšpirovaným paleontológiou a zároveň riffom na pochopenie dlhodobých trvaní spolupráce umenia a vedy v západnom i nezápadnom kontexte. Rád by som poukázal na to, že v diskurze mediálnych technológií a aj vo vzťahu k dejinám mediálneho umenia potrebujeme doslovnejšie chápanie a mobilizáciu „hlbokého času“, čo sa týka hĺbky aj časového hľadiska. Profesor Challenger je tu preto, aby priniesol nutné, aj keď trochu pochybné tvrdenie, že geologická hmota je živá: tento druh histórie médií je špekulatívnej povahy. Odkazuje na úplne iné časové obdobie, než s akým sa bežne

stretávame v tejto oblasti. Nadväzuje na myšlienku dynamiky nelineárnej histórie, ktorú Manuel Delanda tak inšpiratívne zmapoval, pokiaľ ide o gény, jazyk a geológiu. V tomto prípade k nej však možno pristupovať ešte provokatívnejším spôsobom a chápať ju nie ako tisíce, ale milióny a miliardy rokov nelineárnej stratifikovanej histórie médií. Dejiny médií splývajú s históriou zeme; geologická matéria kovov a chemikálií sa deteritorializuje zo svojich vrstiev a reteritorializuje v strojoch, ktoré definujú našu technickú mediálnu kultúru.

Rozšírenie života na neorganické procesy nadväzuje na filozofiu Deleuza a Guattariho. Život pozostáva z dynamických vzorcov variácie a stratifikácie. Stratifikácia je živá dvojitá artikulácia, ktorá ukazuje, že geológia je oveľa dynamickejšia než mŕtva hmota. Ide, samozrejme, o myšlienku, ktorú nájdeme v Tisícich plošinách od Deleuzea a Guattariho, kde sa odhaľuje celý filozofický význam tohto javu. Intenzity zeme, prúdy jej dynamickej nestabilnej hmoty sú uzamknuté do vrstiev. Proces uzamykania a zachytávania sa nazýva stratifikácia a organizuje molekulárny neorganický život do „molárnych agregátov".

Položme si cez Deleuzea a Guattariho menšiu rétorickú otázku: Čo keby sme si ako počiatočný bod exkavácie mediálnych technológií a digitálnej kultúry nezvolili často citovaný Deleuzov text *Control Societies*, ale spoločné texty Deleuzea a Guattariho o geológii a stratifikácii? To je implicitným poslaním tejto úvahy spolu s dôrazom na vznikajúci kritický diskurz o vyčerpaní zdrojov, o mineráloch a o tvrdšej materiálnosti než hardvér. Hardvérové perspektívy nie sú nutne dostatočne tvrdé a ak chceme dôsledne rozšíriť naše materiálne chápanie médií smerom do hlbších oblastí materiálnosti a času, musíme dokázať hovoriť o hmote, ktorá prispieva do sústav a trvaní médií ako technológie. Najlepšie to vidno v dvoch oblastiach. Po prvé vo výskume, dizajne, výrobe a štandardizácii nových materiálov, ktoré umožňujú vznik mediálnych procesov a high-tech procesov. Je tu súvislosť s dejinami chémie,

ako aj s vývojom syntetických materiálov, kovov ako hliník, ktoré charakterizujú modernú éru, a s poznatkami vied o materiáloch, ktoré umožnili mnohé v oblasti počítačovej kultúry. Napríklad nové miniatúrne 22–nanometrové tranzistory bez silikónu, vyrobené zo zlúčeniny india, gália a arzénu dokazujú, že diskurzívnej mágii debát o kreatívnej technológii predchádza veľké množstvo vedy. Vo výskumnom projekte MIT „reagujú odparené atómy india, gália a arzénu, a vytvárajú veľmi tenký kryštál InGaAs, ktorý sa stane kanálom tranzistora". Tento krátky citát dostatočne dokazuje, že materiálnosť médií začína dávno predtým, než sa stanú médiami. Po druhé musíme podobným spôsobom hovoriť o médiách, ktoré už médiami nie sú. To je druhý pól materiálnosti, menej high–tech, definovaný zastaraním a vyčerpaním. Patria sem vyťažené vzácne zeminy, nenahraditeľné pre počítače a vyspelé technologické odvetvia od zábavného priemyslu až po vojenský, ale napríklad aj zvyšky z procesu výroby, ako mikroskopický hliníkový prach vznikajúci pri leštení iPadových krytov, aby boli príťažlivo ligotavé pre spotrebný trh.

Text je súčasťou publikácie *The Anthrobscene* Jussiho Parikku z roku 2014. Preklad zverejňujeme so súhlasom autora a University of Minnesota Press.

**Autor je teoretik médií,
pochádza z Fínska.**

4 — Parikka — 8

Florian Cramer

Depresia: postmelanchólia, post-Fluxus, postkomunizmus, postkapitalizmus, postdigital, post-Prozac

Definitívne nedokončené

5

Abstrakt

Slovo depresia má dva zaužívané významy. Môže označovať individuálny duševný stav alebo kolektívne podmienky, ako je ekonomická kríza. Oba z týchto významov vytvorili vlastné vizuálne jazyky a počiny v umení. Zdá sa, že v dnešnom podnikaní so sebou samým sa oba tieto stavy zbiehajú. Pád múru, dotcom boom a prepad v 90. rokoch 20. storočia, globálna finančná kríza — všetko naznačuje, že cykly eufórie a depresie sú kolektívne a hyperindividualizované zároveň. Depresia sa v zásade dotýka pojmov minulosti, prítomnosti a budúcnosti.

Táto esej nepochádza z pera profesionála v oblasti duševného zdravia, preto túto reflexiu o depresii treba považovať skôr za populárnu psychológiu. Počas písania neboli užívané žiadne antidepresíva; proces zahŕňal dve obdobia prokrastinácie a jeden spisovateľský blok.

Od Kodaku k Prozacu

Komerčný názov Prozac, ktorý vznikol v roku 1987 pre liečivo Fluoxetine, pripomína Muzak, značku zaregistrovanú v roku 1922 spoločnosťou Muzak Corporation na označenie ich nenáročnej „podmazovej" orchestrálnej hudby do tovární, hotelových chodieb, výťahov a supermarketov. Názov „Muzak" vznikol ako variácia na „Kodak". Industrializácia výroby obrazov orientovaná na konzumentov, ktorú Kodak vyjadril svojím sloganom „Vy stlačíte tlačidlo a my sa postaráme o ostatné", mala mať svoj ekvivalent v priemyselnej produkcii a distribúcii hudby spoločnosti Muzak Corporation. S Prozacom sa tento princíp rozšíril do oblasti psychotropných látok: „Meno Prozac bolo vybrané pre svoju ráznosť: znelo pozitívne, profesionálne, rýchlo, pro, zak. Propagoval sa ako ‚jedna tabletka, jedna dávka na všetko ', ktorú možno ľahko predpísať, a prišiel v dobe, kedy bolo zdravotníctvo i médiá zaplavené hororovými príbehmi o závislosti od Diazepamu."

5— Cramer — 2

Prozac názorne ukazuje, že význam pojmov „masové médiá“ a „kreatívny priemysel“ sa posunul. Tieto priemyselné odvetvia nie sú už len výrobcami industrializovaného obrazu a zvuku, stali sa kybernetickými producentmi v najširšom zmysle slova vrátane psychotropných látok. Svojou historickou postupnosťou Kodak, Muzak a Prozac dokonca naznačujú posun od semiobiznisu k biobiznisu. Prvé dve značky zbankrotovali (Kodak) alebo upadli do zabudnutia (Muzak), kým Prozac pretrváva a prosperuje. Ich rodovú líniu by sme mohli chápať aj ako posun od voľného času ako sféry striktne oddelenej od práce (Kodak so svojím zameraním na amatérsku fotografiu) cez rozmazávanie hraníc medzi zábavou a prácou (zábava pre továrne, výťahy a supermarkety v podaní Muzaku) až po optimalizáciu seba pre svet práce (Prozac), kde depresia a sebablokácia bránia jednotlivcom byť produktívni.

(*Ne*)*produkcia melanchólie*

Melanchólia má vysoko kanonizovaný vizuálny jazyk, ktorého pôvod leží v gréckom a latinskom lekárskom koncepte čiernej žlče (doslovný význam slova melanchólia) a štyroch temperamentov, z ktorých jeden je práve čierna žlč (melanchólia) a ďalšie sú sangvinický, cholerický a flegmatický temperament.
V neskorom stredoveku a renesancii bola melanchólia stelesnená v obraze zádumčivej osoby s hlavou v rukách, občas nosiacej rúško a sediacej pri vode, aby sa naznačilo riziko samovraždy utopením. Panofsky a jeho spoluautori rekonštruujú renesančnú melanchóliu vo vzťahu k astrológii a k neoplatónskym doktrínam o súlade makrokozmu a mikrokozmu. Do tejto tradície patria aj vyobrazenia melanchólie od Albrechta Dürera a Aertgena van Leydena zo 16. storočia, pričom Dürerovo dielo je v centre pozornosti Panofského, Klibanského a Saxla. V 17. storočí rozšíril oxfordský učenec Robert Burton vo svojej knihe *The Anatomy of Melancholy* (v češtine Anatomie melancholie, 2006) pojem melanchólie do všeobecnejšej filozofickej, literárnej a kultúrnej roviny. Jej obrazová tradícia pokračovala ďalej do

18. storočia v diele ranoromantického švajčiarsko-britského maliara Henryho Fuseliho a mnohých ďalších.
Saturn and Melancholy **je ukážkou ikonologickej metódy warburskej školy, ktorá dominovala akademickým dejinám umenia v 20. storočí. Čítaním tejto knihy môžeme relativizovať nároky „cirkulacionizmu" na novosť. Nielenže sa renesančné emblémy a internetové mémy navzájom veľmi podobajú vizuálnou kompozíciou nadpisu, obrazu a spodného textu. Cirkulacionizmus je prítomný v oboch v zmysle pasívnej reprodukcie i v zmysle aktívneho prepracovania. Internet jednoducho poslúžil na urýchlenie a zintenzívnenie ekonómie a ekológie obrazov vytvorených tlačou.**
Renesančné vyobrazenia melanchólie ako cirkulacionistické objekty do určitej miery podkopávajú tradičné chápanie týchto emblémov ako ranej manifestácie individuácie moderného rozorvaného subjektu (ktorého poetiku pomenoval Friedrich Schiller v súlade s nemeckou idealistickou filozofiou 18. storočia ako „sentimentálnu" v protiklade k „naivnej"). Ako môže ikonológia, ktorá v priebehu storočí pravdepodobne nahromadila viac kópií a variácií než Doge, YUNO a Rickrolling mémy dohromady, stále ešte označovať individualitu alebo subjektivizáciu, ak nie v podobe simulakra alebo obnoseného stereotypu? Nie je vyobrazenie melanchólie pre kultúrne dejiny to isté ako záber ejakulácie pre porno? Nie je tento záber technicky aj ikonologicky dokonalým cirkulacionistickým obrazom nezávislým od „starých" alebo „nových" médií, dokonalým vo svojej migrácii z 35 mm filmových projekcií v pochybných kinách (film) cez VHS z videopožičovní (analógové video) až na pornhub.com (digitálne streamované video)?
Kým renesančná melanchólia, ako ukazuje Panofsky a jeho spoluautori, zahrňovala všetky oblasti vedy a kultúry, individuácia, ktorú vyjadrovala, znamenala, že sociálne problémy boli internalizované. V tomto zmysle je melanchólia antipolitická. Jej humanistickému konceptu chýbajú dva aspekty charakteristické pre diskusie o depresii v 20. a 21. storočí: politika a ekonómia. Vo svojich neskorších prednáškach predstavil Michel Foucault nový pojem biopolitika ako doplnok geopolitiky, odkazujúc na reguláciu

5— Cramer — 4

fyzickej ľudskej existencie politickými prostriedkami. Tento koncept spájal s individualizovanými „technológiami seba samého“, ako sú meditácia, modlitba a asketizmus. Súčasné fenomény ako hnutie „kvantifikovaného ja“, keď ľudia merajú a optimalizujú svoje telesné funkcie pomocou inteligentných náramkov, fitnes a výživových aplikácií, dokonale zapadajú do Foucaultovej definície takých technológií. Z tejto perspektívy je Prozac len ďalšou súčasnou technológiou seba samého; takou, ktorá sa priemyselne vyrába v masových kvantitách a je navrhnutá tak, aby napomáhala priemyselnému zrýchľovaniu práce, úprave veľkosti a optimalizácii presne tým istým spôsobom, ako keď stlačenie tlačidla na fotoaparáte Kodak zrýchlilo, upravilo veľkosť a optimalizovalo produkciu obrazu.

Súčasné umenie sa svojím prevládajúcim obchodným modelom predaja autografov od industrializovanej produkcie obrazov odpojilo. Je len logické, že samo seba znova nazýva „krásnymi umeniami“ po tom, čo tento názov upadol do nemilosti v rámci moderny. Kedykoľvek sa umenie vyhlasovalo za produkt z továrne, počínajúc Andym Warholom a končiac Jeffom Koonsom, išlo najmä o odlíšenie značky pre produkciu, ktorá v skutočnosti nebola o nič priemyselnejšia ako dielne Rembrandta alebo Rubensa v 17. storočí. Pokiaľ súčasné umenie prevzalo model kláštornej výroby ako svoju „technológiu seba samého“, potom by sme nemali podceňovať skutočnosť, že kláštor, vo svojej kresťanskej i budhistickej podobe, je tiež miestom hospodárskej výroby a miestom, kde sa ľudia zotavujú a kde sa im navracia ich výrobná funkcia v širšom hospodárskom systéme.

Dnešná, takzvaná utečenecká, kríza dokazuje naliehavosť pojmov biopolitiky a geopolitiky. Oba podporujú koncept politického suverénneho vládcu, kým takzvaná utečenecká kríza v Európe odhaľuje biopolitickú kontrolu ako ilúziu a suverenitu ako vznešenú lož. Zdá sa, že v hre je transformácia biopolitiky na bioekonomiku popri transformácii politiky na ekonomiku, ktorá zďaleka presahuje to, čo Foucault predvídal vytvorením pojmu „neoliberalizmus“ v tej istej sérii prednášok. Čo Foucault nazýval neoliberalizmom, bol stále ešte ten druh povojnových západoeurópskych

kapitalistických systémov, ktorý ekonómovia nazývajú sociálny alebo ordoliberálny. Nebol to ešte neoliberalizmus, v ktorom hrozilo, že ekonomická sila prevezme politickú moc podobne, ako cirkevná moc konkurovala politickej moci v európskom stredoveku. V súčasnom bežnom chápaní neoliberalizmu sa „technológie seba samého" zužujú na podnikavú sebaoptimalizáciu ľudského tela.
V bioekonomických podmienkach je potom depresia neproduktivitou. Transformuje sa z individuálneho problému na záležitosť kolektívnu a systémovú. Ak je niekto deprimovaný a chýba v práci, znamená to, že niekto iný musí prevziať jeho úlohy spolu s rizikom, že sa preťaží a vyhorí. Pokiaľ ide o psychiatriu, burn-out je depresiou (burn-out je hovorové označenie toho, čo lekári nazývajú „adaptačnou poruchou" alebo „reaktívnou depresiou"). Depresia má teda systémový ekonomický faktor vo svete práce, ktorý ponecháva čoraz menej miesta pre neproduktivitu na pracovisku v následku toho, že menej náročné úlohy boli automatizované a následne všetky ostatné ľudské úlohy boli komprimované do vysokovýkonných procesov. V tomto zmysle bola „veľká depresia" fordistických 30. rokov predpoveďou súčasnej bioekonomiky depresie, kde podnikanie so sebou samým prinieslo preľnutie mentálnej a ekonomickej krízy. Inak povedané, rozšírením významu „depresie" z mentálneho na makroekonomický stav naznačila Veľká hospodárska kríza dialektiku, v ktorej mentálny stav depresie mal, naopak, ekonomické dimenzie.

Bipolárny flux

V prednáške na jednej konferencii umelec a výskumník Renée Ridgway uviedol, že jedna z najvplyvnejších umeleckých vysokých škôl 20. storočia, Black Mountain College, bola z veľkej časti produktom americkej hospodárskej krízy 30. rokov. Ridgway povedal:

„Veľká hospodárska kríza priniesla mnohé utopické spoločnosti — napríklad agentúru WPA (Works Progress Administration) v rámci Rooseveltovho programu Nový

5— Cramer — 6

údel, ktorá skončila kvôli vypuknutiu vojny. [...] Počas Veľkej hospodárskej krízy a neskôr v dobe Rooseveltovho Nového údelu (The Public Works Art Project) vzišla z tejto finančne vypätej situácie v Spojených štátoch vysoká škola Black Mountain College. [...] Black Mountain College nedostávala príspevky, každý rok musela získať prostriedky na ďalšie obdobie. V ťažkých časoch fakulta krátila platy a škola bola veľmi chudobná. Škola zaviedla „pracovný program", v rámci ktorého študenti aj zamestnanci fakulty spolupracovali na stavbe budov, venovali sa manuálnym prácam, pestovaniu potravín, zberu plodín a nakladaniu uhlia. Študovalo sa ráno a večer, poobedia boli vyhradené práci alebo výletom. V Black Mountain College sa žilo pohromade, na internátoch spali ženy oddelene od mužov, ale na izbe ich bolo 6. Škola preto pridelila každému vlastný ateliér. Bolo to jediné miesto, kde človek mohol byť sám. Zamestnanci fakulty a študenti spolu vlastnými rukami postavili „študijnú budovu", ktorej výstavba trvala jeden a pol roka. Škola fungovala na plné obrátky, pokiaľ študenti nezvládali vlastnú zodpovednosť, odišli. Keď bolo napätie na škole príliš vysoké alebo sa objavili konflikty a dianie bolo príliš intenzívne, Albers vyhlásil týždennú prestávku vo výučbe, kedy si každý musel dať pauzu a sústrediť sa na vlastný výskum. Oficiálne sa to volalo ‚medzihra', Albers to nazýval ‚voľným časom', dvojnásobným časom, kedy človek pracoval intenzívnejšie na tom, čo ho zaujímalo."

Tento dlhý citát zachytáva podstatu toho, čo z Black Mountain College urobilo sen a nočnú moru zároveň: utópiu a dystopiu umeleckého vzdelávania. Ponúka sa reinterpretácia Black Mountain College ako historického príkladu sublimovania makroekonomického výnimočného stavu do mikroekonomického výnimočného stavu, pričom výsledkom bola permanentná výroba individuálnej krízy ako sebaoptimalizačnej techniky.
Ridgway hovorí:

„Svoje miesto tu mali milostné vzťahy, sexualita, rasová integrácia i ľavicová politika, no v roku 1955 študenti a zamestnanci fakulty neboli šťastní, finančné problémy

boli veľké a mnohí sa priklonili k drogám a alkoholu. Izolácia mala za následok, že sami sebe boli jedinečnou malou spoločnosťou, a ešte zvyšovala intenzitu situácie, alkoholizmus, drogovú závislosť a počet psychických zrútení. Poniektorí vraveli, že človek musí spoznať aj hlbiny na to, aby pochopil výšky a to, že je naživе."

Umenie, ktoré vyrástlo z Black Mountain College do mimogalerijných hnutí 60. rokov — happeningy Allana Kaprowa, New York Correspondence School Raya Johnsona, „expandované umenie" zmapované zakladateľom a organizátorom Fluxu Georgeom Maciunasom —, bolo performatívne a procesuálne. Ridgway verí, že jeho performativita a procesuálnosť boli nielen estetickými voľbami, ale aj biopolitickými a bioekonomickými rozhodnutiami, ktoré vyústili do manicko-depresívnych obchodných cyklov. Menej známa je skutočnosť, že Fluxus bol nielen umeleckým, ale aj ekonomickým projektom. Maciunas pôvodne koncipoval Fluxus ako komunistickú kooperatívu po vzore ruského produktivistického hnutia Left Front Artists z 20. rokov, ktoré sa stretávalo okolo Sergeja Treťjakova a Alexandra Rodčenka. V liste Wolfovi Vostellovi napísal:

„Dalo by sa povedať, že Fluxus sa stavia proti vážnemu umeniu a kultúre a ich inštitúciám, rovnako ako proti europeanizmu. Stavia sa aj proti umeleckému profesionalizmu a umeniu ako komerčnému objektu alebo ako spôsobu získania osobného príjmu — stojí proti akejkoľvek forme umenia, ktorá propaguje ego umelca. [...] Fluxus je kolektív ako kolchoz (kolektívny majetok), nie druhé ja."

Počas svojej kariéry vyvinul Maciunas pre Fluxus niekoľko ekonomických všeobjímajúcich plánov a biznis modelov. Tri najdôležitejšie z nich boli asi Fluxus Editions, Fluxus Island a Fluxus Cooperative Inc. Po návrate z Európy do New Yorku v roku 1963 Maciunas previedol Fluxus na model vydavateľstva. Toto rozhodnutie bolo motivované aj jeho sklamaním Fluxom v Európe, kde zorganizoval sériu festivalov, ale zistil, že účastníci príliš lipnú na tradičných formách

5— Cramer — 8

umeleckej identity. Maciunas očakával, že umelci budú pre Fluxus Editions namiesto autografov produkovať cenovo dostupné, reprodukovateľné objekty a svojich práv sa vzdajú v prospech Fluxu. Bolo to zrodenie „mnohonásobnosti", ktoré malo radikálne zmeniť ekonomiku súčasného umenia z produkcie zberateľského galerijného umenia určeného nemnohým na nový produktivizmus v štýle LEF určený davom.

Fluxus umelci sa však nakoniec nevzdali svojich autorských práv a ani mnohonásobné objekty sa nezriekli svojho statusu autografov so zberateľskou hodnotou, pretože väčšina z nich bola individuálne očíslovaná a podpísaná. Maciunasova vízia skutočne kolektívnej praxe, ktorá ani nepropaguje „umelcovo ego", ani nie je „spôsobom získania osobného príjmu", zlyhala. Fluxshop, kde sa objekty predávali, podľa Maciunasa „za celý rok nepredal ani jediný kus" a v roku 1965 ho musel zavrieť so stratou 50–tisíc dolárov.
V roku 1969 Maciunas zamýšľal kúpiť neobývaný ostrov Ginger Island, jeden z Britských Panenských ostrovov, a premeniť ho na kooperatívne riadený Fluxus Island. Maciunas sa na ostrov vybral so zvukovými umelcami Milanom Knížákom a Yoshim Wadom a hercom Robertom de Nirom (synom abstraktného expresionistického maliara a absolventa Black Mountain College). Wada na túto cestu spomína takto:

„Realitný maklér nás zobral loďou na Ginger Island. Sľúbil, že nás prídu vyzdvihnúť o desať dní. Zanechali nás tam bez možnosti komunikácie a bez lode. Boli sme tam po celý čas úplne sami ako Robinson Crusoe. George to vedel vopred, my ostatní nie. Na rozčuľovanie a krik už bolo neskoro. Uvedomil som si, že to bude jeden z najpamätihodnejších výletov v mojom živote, či už v rámci Fluxu, alebo mimo neho.
Prvý deň sme sa rozhodli utáboriť pod peknými nízkymi kríkmi. Keď sme sa na druhý deň zobudili, pálili nás všetkých oči. George bol na tom najhoršie, vôbec nemohol otvoriť oči. Všetkým bolo zle. Neskôr sme zistili, že tie pekné kríky boli smrteľne jedovaté.
Jedla sme nemali veľa. Najstrašidelnejšie bolo, že sme nemali žiadnu možnosť komunikácie s vonkajším svetom. Nakoniec sa

realitný agent vrátil nás vyzdvihnúť. George podpísal kúpnu zmluvu na Ginger Island."

Fluxus Island bol Maciunasovou najradikálnejšou víziou komunitného podnikania. Jeho bezprostredným, o niečo úspešnejším predchodcom bola Fluxus kooperatíva. V roku 1966 Maciunas skúpil s peniazmi z umeleckých grantov lofty v newyorskej štvrti SoHo, ktorá bola v tom čase výhradne štvrťou skladov, a premenil ich na priestory pre život a prácu umelcov. Projekt znamenal pre Maciunasa osobné riziko. Musel sa roky schovávať pred úradmi a hádka o faktúru od dodávateľa skončila zbitím, štyrmi zlomenými rebrami, prepichnutou stranou pľúc, tridsiatimi šiestimi stehmi na hlave a oslepnutím na jedno oko. Aj keď Fluxus kooperatíva nakoniec upadla a Maciunas zomrel v roku 1977 vo veku 47 rokov, zostala jeho ekonomicky najvizionárskejším počinom. Maciunas nielenže spustil gentrifikáciu SoHo, ale bol všeobecne priekopníkom gentrifikácie urbánnych štvrtí prostredníctvom umeleckých priestorov — recept na úspech, ktorý funguje dodnes. Úspech, ktorý bol, pochopiteľne, v ostrom protiklade k jeho vlastným politickým a ekonomickým zámerom.
Maciunasa môžeme vnímať ako umelca, ktorého primárnymi dielami sú ekonomické experimenty, celoživotné úsilie previesť komunistický koncept politickej (= makro) ekonómie do životaschopných mikroekonomík. Projekty, ktoré prechádzali vzostupmi a pádmi, obiehajúc v nekonečných bipolárnych cykloch eufórie a depresie. V tomto zmysle bol Maciunas nielen priekopníkom gentrifikácie, ale aj predchodcom kreatívnej dotcom ekonomiky s jej manicko-depresívnym modelom inkubátorov a startupov.

Hauntológia

Názov pozostávajúci zo slov „haunted" a „ontologie" vytvoril filozof Jacques Derrida začiatkom 90. rokov a nedávno nabral nový dych v britskej popkultúre a hudobnej kritike ako označenie estetiky rozpadu zahŕňajúcej rôzne retrofenomény, aktuálne používanie analógových a mŕtvych médií a tiež

5— Cramer — 10

posadnutosť (najmä západnej a bielej) popkultúry svojou vlastnou minulosťou. Kniha Marka Fishera z roku 2014 *Ghosts of My Life: Writings on depression, hauntology and lost futures* oplakáva „pomalé rušenie budúcnosti" naprieč súčasnou kultúrou a politikou. Fisher robí z Derridovho širšieho filozofického konceptu užšiu diagnózu svojej vlastnej doby a kultúry. Smútiac nad kultúrnymi pustinami, ktoré zanechal thatcherizmus, má hauntológia príchuť bielej nostalgie, v ostrom kontraste s nebielymi víziami súčasnej kultúry, ako napríklad afrofuturizmus. Dokonca aj afropesimizmus, ktorý sa objavil po zastrelení černochov políciou v USA — Michaela Browna v roku 2014 a Freddyho Graya v roku 2015 —, nemôže byť hauntologický vo Fisherovom zmysle, pretože minulosť a nedávna súčasnosť, na ktoré odkazuje, sa nenechajú prepožičať nostalgii. Na pozadí histórie amerického otroctva a rasovo diskriminačných zákonov platných až do 60. rokov 20. storočia afrofuturizmus hľadí do budúcnosti plnej prísľubov, v protiklade k nedávnej minulosti a súčasnosti, ktoré sú naďalej zviazané traumou. Derridova hauntológia bola vizionárska, pretože niekoľko rokov po páde múru v najmenej pravdepodobnom momente histórie predpovedala, že strašidlá Marxa neodídu. Dnes sa pomstychtivo vracajú. Globálna ekonomická kríza je kolaps finančného systému v roku 2008, zmrazený do permanentného výnimočného stavu. Aj keď sa javí ako večný návrat toho istého (s tými istými prísadami ako Veľká hospodárska kríza 30. rokov) prehriatia deregulovaných finančných trhov, z európskej perspektívy je to iný príbeh. Dnešnú krízu môžeme chápať aj ako poslednú zo série mániodepresívnych reorganizácií, ktoré začali kolapsom východoeurópskeho komunizmu v roku 1990, pokračovali kolapsom „novej ekonómie" v roku 2000, nekontrolovateľnými globálnymi konfliktami od teroristických útokov 11. septembra a postupnými prasknutiami špekulatívnych bublín.
Keď Alexander Brener v roku 1997 nasprejoval znak dolára na Malevičovu maľbu Suprematizmus, vystavenú v Stedelijk Museum v Amsterdame, mohli sme to chápať ako symbol celého obdobia po roku 1990. Vtedy bol tento počin vnímaný hlavne ako nihilistický vandalizmus snažiaci

sa o upútanie pozornosti, no retrospektívne ako veľmi presné umelecké vyjadrenie. Zo súčasnej bioekonomickej perspektívy ho však môžeme chápať ako niečo úplne iné, než čo autor pravdepodobne zamýšľal. V súčasnom pohľade nasprejovaná značka dolára neupozorňuje na dobytie Malevičovej suprematistickej nemateriálnosti kapitalistickým materializmom. Skôr vytvára dialóg medzi dvoma menami: maľbou so špekulatívnou hodnotou na umeleckom trhu a dolárom ako nemenej špekulatívnou menou. Abstraktná konceptuálna maľba a dolár stelesňujú ekonomiku, v ktorej sa výmenná hodnota do maximálnej miery oddelila od materiálnej výrobnej hodnoty. Konceptuálne umenie s jeho „dematerializáciou umeleckého objektu v rokoch 1966 — 1972" možno chápať ako predznamenanie odpútania sa amerického dolára a ďalších západných mien od zlatého štandardu v roku 1971. Malevičova maľba postriekaná Brenerom kladie fundamentálnu otázku, či sa znak dolára a suprematistická maľba navzájom znehodnocujú alebo si navzájom pridávajú na hodnote, možno dokonca viac než sumu ich častí. Na túto otázku neexistuje definitívna odpoveď, len pokusy o odpoveď závislé od premenlivých obchodných cyklov. Ktoré hodnoty pôjdu hore a ktoré dole? Ako sa budú navzájom ovplyvňovať? Môžeme Malevičovu/Brenerovu/dolárovú superimpozíciu pokladať za schizofrenickú alebo bipolárnu? Pretvára superimpozícia Malevičovo statické, takmer sochárske suprematistické dielo na experimentálny objekt v čase? Táto interpretácia, samozrejme, odporuje antikapitalistickým zámerom, ktoré deklaroval Brener. V roku 2002 napísal spolu so svojou partnerkou Barbarou Schurzovou pamflet o *Nutnosti kultúrnej revolúcie*. Depresiu tu chápu ako produkt neoliberálnej kultúry a nadväzujú na to, kde skončila Maciunasova kritika umelcovho ega:

„Keď hovoríme o kultúrnej revolúcii, bolo by logické predpokladať, že by mala vzniknúť pod rukami dnešných ‚kultúrnych robotníkov': umelcov, režisérov, hercov, autorov, filozofov, teoretikov a kritikov. Počas nášho hľadania revolučných kultúrnych pracovníkov sme však väčšinou krčili plecami a škrípali zubami. Ha-ha-ha-ha! Dnešní kultúrni

5— Cramer — 12

robotníci sú len stádo namyslených, koketných flákačov skrotených Mocou — nič viac. Aspoň polovica z nich túži po úspechu, peniazoch a uznaní takzvaných expertov a masových médií. Snívajú, že jedného dňa budú stáť v radoch neoliberálnej elity. Chcú sa dostať na blýskavé stránky módnych časopisov hneď vedľa modeliek. Bolo by, samozrejme, nefér obviňovať tieto iniciatívy bez výnimky — preto opakujeme: Pole kultúry je dnes veľmi fragmentované — nájdeme v ňom nielen úspešných, sebaistých víťazov, ale aj tých viac alebo menej nespokojných, frustrovaných, plných pochybností, vylúčených, zdeptaných, stratených a zatrpknutých a práve na nich sa obraciame.“

Budúcnosť, ktorá teraz nie je nikdy prítomná

Dielo švajčiarskeho umelca žijúceho vo Viedni Hansa Bernharda je rovnako emblematické pre internetový boom deväťdesiatych a nultých rokov, ako je Brenerovo dielo pre postkomunizmus. V roku 1994 založil Bernhard rakúsku umeleckú skupinu etoy, ktorá sa prezentovala ako prázdny, bezobsažný kybernetický startup. Oblečená do oranžových uniforiem a s vyholenými hlavami, osvojila si mačistickú kapitalistickú korporátnu identitu vrátane akcií na burze a prenajatého vrtuľníka. Začiatkom nultých rokov Hans Bernhard skupinu etoy opustil a znovu sa vynoril pod pseudonymom ubermorgen.com spolu so svojou partnerkou Lizvlx, čiastočne ako následok nervového zrútenia po excesívnom užívaní drog počas obdobia etoy a následnej diagnózy bipolárnej poruchy a psychiatrickej liečby. Bernhard otvorene hovorí o svojej pokračujúcej liečbe, často nosí na verejné prezentácie veľké igelitové tašky plné škatuliek od predpísaných liekov a jeho osobný blog pozostáva len z názvov a dávkovania liekov, ktoré si v daný deň vzal. V rámci net.artu a širšej oblasti mediálneho aktivizmu sa ubermorgen preslávili stránkou voteauction.com, ktorá sa tvárila ako platforma pre nákup a predaj hlasov v amerických prezidentských voľbách v roku 2000. Výsledkom bolo, že umelcov predstierajúcich, že sú internetoví startupoví podnikatelia, vyšetrovala FBI a CNN priniesla senzačný

polhodinový spravodajský blok o tom, ako sa „zahraničná firma snaží zmanipulovať americké voľby". *Psych|OS*, menej známe dielo ubermorgen, začalo v roku 2001 sériou obrazov a videí, ktoré Bernhard urobil v nemocnici počas svojich psychotických stavov. Materiál zahŕňal aj autoportrét, ktorého vytvorenie si nepamätá, a profesionálne nafotené fotografie umelca v role pacienta. Najdôležitejšie dielo v tejto sérii je softvér s názvom *Psych|OS-Generator*, webová aplikácia, ktorá umožňuje každému vybrať si vlastnú psychózu zo zoznamu a ďalej spresniť jednotlivé chorobné symptómy. Softvér sa drží systému číslovania Svetovej zdravotníckej organizácie ICD–10. Na záver postupu viacnásobného výberu softvér vytlačí recept v súlade s európskymi alebo americkými nariadeniami, doplnený falošným lekárskym podpisom.
Názov diela už ani nemôže byť doslovnejší, je to operačný systém bežiaci na psychóze ako svojom datasete a vytvára kybernetickú sochu psychózy ako naprogramovaných systémov. Navyše, je to dielo perverzného počínania so sebou samým, ktoré prevádza lekársku profesiu do algoritmov a nahrádza ju vlastnou bioekonomikou pre deprimovaných. Kým Brener a Schurz si uchovávajú svoju optimistickú vieru v depresiu ako hnaciu silu revolúcie, v Psych|OS okrem malého momentu slobody spočívajúceho v humore tohto diela vládne len depresia a dystopia. *Psych|OS-Generator* je dokonalým príkladom toho, čo afrofuturistická autorka Ras Mashramani nazýva sci–fi ako súčasný stav skôr než ako vízia budúcnosti. Už teraz žijeme v dystopiách (alebo utópiách, v závislosti od euforického alebo depresívneho odtieňa príbehov) Philipa K. Dicka, J. G. Ballarda, Stanislawa Lema a Vladimira Sorokina. Mashramani je spoluzakladateľkou punkového queer sci–fi kolektívu Metropolarity vo Philadelphii. V zine *Metropolarity Journal of speculative vision and critical liberation technologies* píše:

5— Cramer — 14

Batoľatá na dotykových obrazovkách, lebo
ich prsty sa s nimi narodili — dronový
dohľad nad všetkými vašimi telesnými plynmi —
superbaktérie sa rozprávajú: jebať váš
penicilín.
Sci Fi už nie vyhradené budúcnosti.
Sci Fi už je tu na vašom prahu.
Toto je meditácia o budúcnosti
prítomnej
v našich sci-fi realitách.
Budúcnosť je teraz
a vždy bola
svetom bez konca. Amen.

Depresia je nadčasová. Nerobí rozdiely. Bez horizontu rasových alebo triednych privilégií depresia utvára životy, ktoré sa dokonale hodia k dystopii na našom prahu. Žiadajme pre depresiu spravodlivosť, nie lieky.

Preklad Magdaléna Kobzová
Redakčne krátené.
Originálny text je súčasťou publikácie *A Solid Injuries to the Knees*. Preklad uverejňujeme so súhlasom autora a vydavateľstva Rupert.

Florian Cramer je spisovateľ, filmár, fotograf, teoretik vizuálnych štúdií a digitálnej komunikácie.

5 — Cramer — 16

Za kulisou

Za kulisou
Kurátor: Rado Ištok

27. 03. 2020 – 31. 03. 2021
Galerie moderního umění,
Hradec Králové

Z verejných zdrojov podporil
Fond na podporu umenia, www.fpu.sk

Projekt je realizován s finanční
podporou Ministerstva kultury České
republiky, www.mkcr.cz

Intervence Za kulisou umělce Dalibora Bači sestává ze tří částí: fyzické architektury, tedy komory zaklesnuté do vstupní haly Galerie moderního umění (GMU), performativních pobytů umělce v této komoře a fotografických tisků na oknech vstupní haly. V průběhu uplynulých devíti měsíců strávil umělec v tmavé a zvukově izolované komoře, vybavené pouze lůžkem a sociálním zařízením, čtyři týdenní pobyty oproštěn od konzumace jídla jakož i zpráv z vnějšího světa včetně lidského kontaktu, médií a sociálních sítí. Tyto fyzicky i duševně náročné pobyty vedly k řadě zkušeností a prozření, které bude umělec nadále zpracovávat nad rámec výstavy. Jejich prvním výstupem je nenápadné překrytí oken haly fotografickými tisky reprodukujícími skutečný výhled z těchto oken.

FOYER

PULT

GALERIE
MODERNÍHO UMĚNÍ
V HRADCI KRÁLOVÉ

Dalibor Bača | Za kulisou

12/05/20–31/03/21
kurátor Rado Ištok

Intervence *Za kulisou* umělce Dalibora Bači sestává ze tří částí: fyzické architektury, tedy komory zaklesnuté do vstupní haly Galerie moderního umění (GMU), performativních pobytů umělce v této komoře a fotografických tisků na oknech vstupní haly. V průběhu uplynulých devíti měsíců strávil umělec v tmavé a zvukově izolované komoře, vybavené pouze lůžkem a sociálním zařízením, čtyři týdenní pobyty oproštěn od konzumace jídla jakož i zpráv z vnějšího světa včetně lidského kontaktu, médií a sociálních sítí. Tyto fyzicky i duševně náročné pobyty vedly k řadě zkušeností a prozření, které bude umělec nadále zpracovávat nad rámec výstavy. Jejich prvním výstupem je nenápadné překrytí oken haly fotografickými tisky reprodukujícími skutečný výhled z těchto oken.

Název *Za kulisou* odkazuje k přesvědčení, že přemíra informací z médií nás spíše dezinformuje a že mnohá média v dnešní době účelově překrucují realitu a tvoří tak kulisu zastírající skutečnost. Mediální půst, ticho a tma jsou tedy nástroji k proniknutí za kulisu rušivé mediální a smyslové každodennosti a ke zklidnění a dosažení hloubky a celistvosti příznačné pro mystiku v širším než náboženském smyslu – jedním z umělcových zdrojů jsou například neurovědecké studie vědomí. Jako určitou kulisu lze ale vnímat i secesní budovu a interiér samotné galerie, bývalé banky. S vnějším prostorem za touto kulisou propojuje pobytovou komoru vedení vzduchotechniky, díky němuž byl umělec zároveň fyzicky v galerii, ale klimaticky i mentálně – meditativně – mimo prostor galerie, tedy v prostoru “za kulisou”.

Minimalistickou architekturou, zájmem o tělesné limity a změněné stavy vědomí jakož i východní filozofie, psychedelii a antipsychiatrii je dílo Dalibora Bači blízké odkazu radikálního umění a hnutí 60. a 70. let. Zčásti ale také navazuje na odvěkou tradici poustevnictví, života v odloučení za účelem duchovního očištění a kontemplace, jež má ve východních Čechách dlouhou historii, obzvláště na Broumovsku a v jedinečném barokním areálu nedalekého Kuksu. *Za kulisou* je ale také volným pokračováním umělcova zkoumání lidského vědomí a osobního prožívání v době mnohonásobných krizí poukazujících na neudržitelnost stávající společnosti.

IČO: 00088404 / nejsme plátci DPH
T: 495 512 538 / E: info@galeriehk.cz
W: www.galeriehk.cz

Příspěvková organizace zapsaná v obchodním rejstříku vedeném u Krajského soudu v Hradci Králové, oddílu Pr, vložce č. 1102

Důsledky těchto nepředpokládaných obratů umělci a umělecké instituce často pociťují mezi prvními. V současné situaci nelze odhlédnout od důsledků pandemie covid-19, jakož i opatření proti jejímu šíření, na naše životy a celou společnost. Navzdory paralelám mezi umělcovými pobyty v komoře a dnešní izolací či karanténou běžných občanů má umělecký projekt jiné výchozí body a cíle.

Mezi oběma situacemi existují podstatné rozdíly: Umělec izolaci podstupuje dobrovolně, jako odpověď na vnitřní volání, a promyšleně, po dlouhodobé tělesné i duševní přípravě. Pro mnohé z nás je izolace naopak stavem, k němuž jsme bez jakýchkoli příprav donuceni a který představuje značný nápor na naši duševní pohodu ve formě strachu a nejistoty často ústících do úzkostí. Jedním z doporučení psychologů pro život v izolaci či karanténě je ale také omezení mediální zátěže, tedy sledování informací, avšak vyhýbání se jejich přemíře, jež rezonuje s jádrem projektu *Za kulisou*.

Uměleckým výstupem pobytů, který umělec prezentuje v galerii, je překrytí oken haly fotografickými tisky reprodukujícími skutečný výhled z těchto oken. Tato intervence je při letmém pohledu lehce přehlédnutelná nejenom proto, že je iluzivní, ale obzvláště proto, že nenabízí barokní či surrealistickou iluzi otevření se do (mediální) krajiny či fantastické architektury, ale "jenom" iluzivní reprezentaci skutečného výhledu z oken. Jako každá iluze funguje ale i iluze skutečnosti jenom z určité perspektivy a stejně jako v případě jiných iluzí nejsme jenom klamáni svým zrakem, ale iluzi spoluvytváříme svým úsudkem, tedy tím, že ji přijímáme za skutečnost. Z ulice je pak viditelná zadní bíla strana fotografických tisků, která připomíná překrytí oken pro výstavní účel na poschodích galerie, a tedy opět působí nenápadným dojmem všednosti spíše než na sebe upozorňujícího uměleckého gesta.

Okna, která jsou průhledným rozhraním galerie jako budovy i jako instituce, se díky fotografickým tiskům mění v pomyslnou projekční plochu, která se navrací k původní ideji mediální, ale i metafyzické kulisy zastírající skutečnost. Skrze tuto kulisu prochází jenom vedení vzduchotechniky. Spojení se světem "za kulisou" je tedy možné ne skrze výhled z oken, ale skrze meditativní pobyty v komoře, která, ač do sebe uzavřená a uvnitř galerie, jediná nabízí možnost nahlédnutí za kulisu.

Dalibor Bača (*1973, Bratislava) žije a pracuje v Praze a Bratislavě. Patří ke generaci současných umělců s klasickým sochařským vzděláním v propojení s kritickým pohledem na roli a formu monumentu ve veřejném prostoru. Byl spoluzakladatelem slovenského občanského sdružení *Veřejný podstavec*, které usilovalo o využití podstavců zbylých po odstraněných monumentech pro prezentaci současného umění. Ve veřejném prostoru, před Domem odborů v Bratislavě, Bača také dočasně umístil svou bustu *Doc. JUDr. Robert Fico, CSc.* (2010). Pozornost širší veřejnosti vyvolalo také jeho angažované dílo *CZ_SK_HU_D_PL* (2014) ve tvaru vlajky na výstavě *Privátní nacionalizmus* v Praze a Košicích, jež je charakteristické pro umělcovo tázání po významu národních symbolů. V posledních letech se Bača zaměřuje na abstraktnější a procesuálnější, avšak neméně politické vyjádření, jako např. ve své monumentální instalaci *Definitivně nedokončené* (2018) v Nové synagoze v Žilině. Bortící se věže ze skleněných tabulí pospojované tajícím asfaltem v této instalaci poukazovaly na neudržitelnost společnosti v době klimatické krize. Instalace v GMU je pak volným pokračováním zkoumání lidského vědomí v kontextu vize zániku lidstva.

Rado Ištok je kurátor, redaktor a historik umění. Je kurátorem programu 4Cs: Od konfliktu ke spolužití skrze tvořivost a kulturu Umělecké kolonie v Nidě v Litvě a vedoucím výzkumného projektu Prostory péče, neposlušnosti a touhy na Královském institutu umění ve švédském Stockholmu. Mezi jeho nedávné výstavy patří Černý Atlas a Tekuté obzory v Bratislavě a Jiné vize na Přehlídce animovaného filmu v Olomouci. Přispívá do Art Antiques, Flash Artu a na Artalk.

GALERIE
MODERNÍHO UMĚNÍ
V HRADCI KRÁLOVÉ

Dalibor Bača at the Gallery of Modern Art in Hradec Králové

Dalibor Bača Za kulisou / Behind the Scenes
12/05/20 – 31/03/21
Curator Rado Ištok

Artist Dalibor Bača's intervention Za kulisou / Behind the Scenes consists of physical architecture, a chamber which is sunk into the entry hall, and the artist's own performance within that chamber. Over the course of 9 months, the artist will spend three week-long stays within the dark and soundproof space he created. The chamber is fit only with a bed and bathroom and he will have no access to food, news from the outside world, or human contact of any sort, including media and social networks. The artist will present his experiences, and possible epiphanies, at GMU in the beginning of 2021.

The title Za kulisou / Behind the Scenes refers to the way in which the overload of information from the media leaves us disinformed because of how media outlets knowingly twist reality, creating a screen which hides the truth. The artist's fast from media, endured in silence and darkness, is, therefore, a tool which allows the artist to look behind the scenes of our quotidian media overload, thus achieving the calm and holisticness appropriate for mysticism in the broader sense: One of the artist's sources of inspiration are neuro-psychological studies of consciousness. One may also perceive the Art-Nouveau building and the interior of the gallery, a former bank, as part of the set.

With its minimalist architecture, interest in the limits of the body and altered states of consciousness, combined with Eastern philosophy, psychedelics, and anti-psychiatry, Dalibor Bača's work draws inspiration from the art movements of the 60s a 70s. He is also in dialogue with the timeless tradition of hermitry and seclusion with the goal of spiritual cleansing and contemplation, which has a long history in Eastern Bohemia, especially in the Broumov region and the unique Baroque space of nearby Kuks. Za kulisou / Behind the Scenes is also, however, a free continuation of the artist's examination of human consciousness and personal experience in the time of many crises which point to the unsustainability of today´s society. These unexpected turns are often felt by artists and artistic institutions the first. Given the current situation, it is impossible to turn a blind eye to the effects of the COVID-19 pandemic, as well as the precautions preventing its spread, on our entire society. Despite the parallels between the artist's stays within his chamber and today's isolation measures and quarantine, the artwork has a different set of inspirations.

The two situations, that is, the artist´s isolation in the chamber and the nation's quarantine, are different in fundamental ways: The artist undergoes isolation willingly, in answer to an inner calling, and deliberately, after long-term physical and mental preparation. For many of us, the current isolation is merely a state we have been forced into without warning and which poses quite some stress, caused by fear and uncertainty, often resulting in panic. On the other hand, one of the recommendations of psychologists for life in isolation or in quarantine is limiting media consumption, which is to say consuming less information, and that resonates with the core of Za kulisou / Behind the Scenes.

The installation presented by Dalibor Bača at the Gallery of Modern Art consists of covering the windows of the gallery with photographic prints of the actual views from these windows. This intervention is easy to miss, not only because it is illusionary by nature but also because it doesn't offer the baroque or surrealist illusion of opening into a (media) landscape or fantastical architecture but, rather, is a „mere" illusory representation of an actual view from a window. Like every illusion - even an illusion representing reality – it only works from certain angles. And, as with every illusion, our eyes are, in fact, the ones to fool us, and our mind to co-create, the illusion at hand, through reason, that is, by taking it to be reality. From the street, one sees only the white of the back side of the photographic prints, which resembles the way windows are covered for the purpose of exhibitions and therefore also has the air of the ordinary rather than that of a creative gesture.

Thanks to the photographic prints, the gallery windows, which usually form a transparent dividing line between the gallery (as both a building and an institution), and the rest of the world, become imaginary projection screens which harken back to the original idea of media, but also become metaphysical theater sets concealing reality. Only the ventilation system passes through them. Therefore, the world "beyond the scenes" is not accessible through the windows but only through a meditative stay in the adjacent chamber which, though closed in on itself within the gallery, is the only space which allows one to peer "behind the scenes."

Dalibor Bača (*1973, Bratislava) lives and works in Prague and Bratislava. He belongs to a generation of contemporary artists with a classical training as a sculptor combined with a critical view of the role and form of the monument within public space. He was a co-founder of the Slovak group *Veřejný podstavec / Public Pedestal*, which lobbied for the use of pedestals left over from removed monuments for the presentation of contemporary art. Bača also temporarily placed a bust, *Doc. JUDr. Robert Fico, CSc.* (2010), in front of the House of Trade Unions in Bratislava. He gained broader public attention for his socially-engaged work *CZ_SK_HU_D_PL* (2014) in the shape of a flag at the exhibition *Privátní nacionalizmus / Private Nationalism* in Prague and Košice. The piece was characteristic of the artist's inquiry into the meanings of national symbols. Lately, Bača has been focusing more on abstract, process-oriented, though no less political, projects, like his monumental installation *Definitivně nedokončené / Definitively Unfinished* (2018) in the New Synagogue in Žilina. The crumbling towers made of glass panes connected with melted asphalt are a metaphor for the unsustainability of society in a time of environmental crisis. His installation for GMU is a free continuation of his exploration of human consciousness in the context of the end of humanity.

Rado Ištok is a curator, editor, and art historian. He curates the 4Cs program: From Conflict to Coexistence througt Creativity and Culture in the art colony in Nida, Latvia, and heads the research project Spaces of Care, Disobedience and Longing at the Royal Institute of Art, Stockholm, Sweden. His recent exhibitions include *Černý Atlas* and *Tekuté obzory* in Bratislava and *Jiné vize* at the animated film festival in Olomouc. He is a contributor to Art Antiques, Flash Art (Czech and Slovak editions) and to artalk.cz.

Supported using public funding by Slovak Arts Council.

Dalibor Bačа